www.24hours.ge

24 საათი

ყოველდღიური

© გაზეთი 24 საათი

შაბათი, 8 მარტი, 2003 წელი. №65 (277)

ფასი 50 თეთრი

პოლიტიკა

სოჭის შეხვედრა არასერიოზულია - ამბობს ნადარეიშვილი

მაშინ, როცა საქართველოს პრეზიდენტი რუსეთის პრეზიდენტს და აფხაზეთის დე-ფაქტო ხელისუფლებას ხვდებოდა, აფხაზეთის ლეგიტიმური ხელისუფლების ხელმძღვანელი თამაზ ნადარეიშვილი, "ეპოქის" პრესკლუბში, ჟურნალისტების წინაშე წარდგა.

A3

ეკონომიკა

ფინანსთა სამინისტრო წინასწარი გადახდების გაუქმების წინააღმდეგია

პარლამენტში საბაჟო თემატიკასთან დაკავშირებული ხმაური გრძელდება. ამჯერად, საფინანსო საბიუჯეტო კომიტეტის სხდომაზე საბაჟო და საგადასახადო კოდექსებში ცვლილებების შეტანაზე ისაუბრეს. პარლამენტარები წინასწარი გადახდების წინააღმდეგ გამოდიან და ფინანსთა სამინისტროსგან ამ პრაქტიკის მოსპობას მოითხოვენ. სამინისტროს ოფიციალური მონაცემებით, ამჟამად, წინასწარგადახდილი გადასახადების რაოდენობა 110 მილიონ ლარს შეადგენს.

A4

უცხოეთი

ჯორჯ ბუში: სადამ ჰუსეინი უნდა განიარაღდეს

ამერიკის შეერთებული შტატების პრეზიდენტმა ჯორჯ ბუშმა გუშინ თეთრ სახლში ჟურნალისტებისათვის პრეს-კონფერენცია გამართა, რომელიც ამერიკულმა ტელეარხებმა პირდაპირ ეთერში გადასცეს. პოლიტიკურმა მიმომხილველებმა და ანალიტიკოსებმა ბუშის გამოსვლა "თითქმის ომის გამოცხადებად" შეაფასეს. ჯორჯ ბუშმა ყველასათვის ცხადი გახადა, რომ ერაყში ომის საკითხი უახლოეს დღეებში გადაწყდება.

A5

საზოგადოება

რამდენიმე ეპიზოდი საქართველოს კორუფციული ცხოვრებიდან

"ევრაზიის" ფონდსა და ფონდ "ღია საზოგადოება - საქართველოს" მიერ გამართულ კონკურსში გამარჯვებული 6 რეგიონალური არასამთავრობო ორგანიზაცია, 2002 წლის სექტემბრიდან, ქვეყნის 6 რეგიონში ანტიკორუფციულ პროექტებს ახორციელებდა.

A6

სამართალი

პირდაპირი ცხელი ხაზი დედაქალაქის პროკურორთან

თბილისის პროკურორმა მომხდარ დანაშაულთა დაფარვის აღკვეთის ახალი ხერხი იპოვა და გუშინ მასთან შეკრებილ ჟურნალისტებს სთხოვა, მისი კაბინეტისა და მობილური ტელეფონის ნომრები საჯაროდ გამოექვეყნებინათ.

A7

ამინდი

თბილისი	12	
ქუთაისი	13	
ბათუმი	12	
სოხუმი	10	
ფოთი	12	
თელავი	10	
ზუგდიდი	12	
გორი	8	

უცხოური ვალუტის ოფიციალური კურსი ლართან მიმართებაში

აშშ დოლარი	2.1601
ევრო	2.3670
გირვანქა სტერლინგი	3.4609
რუბლი	0.0684

კიდევ ერთ სამოქალაქო დაპირისპირებას ვეღარ გავუძლებთ

ეკა კვესიტაძე

ბოლო ერთი წელი ნინო ბურჯანაძის პოლიტიკურ კარიერაში მნიშვნელოვანი ეტაპი აღმოჩნდა. მიუხედავად იმისა, რომ დღეს პარლამენტი საკმაოდ დისკრედიტირებულ და თითქმის პარალიზებულ პოლიტიკურ ორგანოდ ითვლება, პარლამენტის თავმჯდომარემ მოახერხა, რომ ქვეყანაში ერთ-ერთი ყველაზე წარმატებული პოლიტიკოსი გამხდარიყო. თითქმის, ყველა ოპოზიციური პარტია სიამოვნებით მიიიღებდა მას თავის რიგებში. სპეკულაციები, რომ ნინო ბურჯანაძე ამა თუ იმ პოლიტიკურ ბლოკთან თუ პარტიასთან აპირებს გაერთიანებას, მასმედიაში, უკვე დიდი ხანია, დაიწყო. თუმცა, თავად პარლამენტის თავმჯდომარე ჯერჯერობით არ აკონკრეტებს, რომელ პოლიტიკურ ძალასთან აღმოჩნდება არჩევნების წინ.

- როგორ შეაფასებდით დღეს ოპოზიციური სპექტრის განლაგებას. ბოლო პერიოდში ხშირად საუბრობენ იმაზე, რომ თქვენ, შესაძლოა, ჟვანიასა და სააკაშვილის ოპოზიციური ბლოკის სიის სათავეში აღმოჩნდეთ (თუ ეს ბლოკი საერთოდ შეიქმნება). სოციოლოგები აცხადებენ, რომ ეს ამ ბლოკისთვის ძალიან პოზიტიური მოვლენა იქნება. როგორ კომენტარს გააკეთებდით. სად, რომელ პოლიტიკურ ძალასთან ხედავთ თქვენ თავს?

- ჯერ მაინც ადრეა ამაზე ლაპარაკი. მართალია, ნორმალურ ქვეყნებში, არჩევნებამდე ექვსი თვით ადრე, ის მაინც არის ცნობილი, თუ როგორ დალაგდება პოლიტიკური სპექტრი, მაგრამ ჩვენს შემთხვევაში, პოლიტიკური პროცესები იმდენად ამორფულ ხასიათს ატარებს, რომ პროგნოზის გაკეთება მიჭირს. უცნობია, როგორ ჩამოყალიბდება ოპოზიცია - იქნება ერთი, დიდი ოპოზიციური გაერთიანება თუ რამდენიმე ბლოკი.

ჩემთვის პრინციპული მნიშვნელობისაა არა მარტო ის, თუ რა პოლიტიკური მსოფლმხედველობა აქვს ამა თუ იმ პარტიას თუ გაერთიანებას, არამედ ისიც, თუ რა ტიპის ადამიანები ერთიანდებიან მასში და რა მეთოდებით აპირებენ

გაგრძელება A3 გვერდზე

საქართველოს პარლამენტის თავმჯდომარე ნინო ბურჯანაძე.

სოჭის შეხვედრა: ვაჭრობა გრძელდება

შოთა უტიაშვილი

შევარდნაძისა და პუტინის გუშინდელი შეხვედრა სოჭში ხუთ საათზე მეტხანს გაგრძელდა. იგი მთლიანად აფხაზეთის საკითხს დაეთმო და მას სოხუმის დეფაქტო ხელისუფლების პრემიერ-მინისტრი გენადი გაგულიაც ესწრებოდა.

მიუხედავად გავრცელებული ინფორმაციისა, გაგულიას დასწრება სოჭის სამიტზე ქართული მხარისათვის სიურპრიზი არ ყოფილა.

დე-ფაქტო პრემიერის დასწრება სამიტზე იმას ნიშნავს, რომ მისი ნულოვანი შედეგით დასრულება გამორიცხულია. თუ მას რეალური წინსვლა არ მოჰყვა, მაშინ სოჭის შეხვედრა ქართული მხარისათვის მნიშვნელოვან მარცხად უნდა ჩაითვალოს. შედარებისათვის, აზერბაიჯანის პრეზიდენტი ალიევი არ ხვდება მთიანი ყარაბაღის "პრეზიდენტ" გუკასიანს, განსაკუთრებით, მესამე ქვეყნების პრეზიდენტების თანდასწრებით.

იმის შესახებ, თუ რა მოხდა რეალურად სამიტზე, პრესისათვის ძალზე მწირი ინფორმაციაა ცნობილი. შეხვედრის დაწყების წინ პუტინმა განაცხადა: "აფხაზეთის კონფლიქტის დარეგულირებაში დამდგარი უძრაობის ხანის შემდეგ, მიღწეულია ურთიერთგაგება, რომ მოგვარების პროცესს ახალი იმპულსი უნდა მიეცეს". პუტინის აზრით, უნდა შეიცვალოს დარეგულირების მექანიზმებიც, რადგან, მისი თქმით, სანქციებისა და ანკლავების შექმნის პოლიტიკა არა მხოლოდ ხელს არ უწყობს სამშვიდობო პროცესის წინსვლას, არამედ, ახალ პრობლემებს ქმნის.

"მე ვესაუბრე სპეციალისტებს და თქვენს მიერ შემოთავაზებული წინადადებების განხორციელებას ისინი შესაძლებლად მიიჩნევენ," – მიმართა პუტინმა შევარდნაძეს.

გაგრძელება A5 გვერდზე

შესაძლოა, პრემიერის სკამი პენსიების გაზრდას შეეწიროს

"ნაციონალები" პოზიციების დათმობას არ აპირებენ

სოფიკო ოხანაშვილი

ორშაბათს, ფრაქციებთან კონსულტაციებისა და მოლაპარაკებების შემდეგ, მთავრობა საკრებულოს წარუდგენს 2003 წლის ბიუჯეტის მეორე ვერსიას. მანამდე კი საკრებულოს ფრაქციები საგანგებოდ მოწყობილ პრესკონფერენციებზე კიდევ ერთხელ აფიქსირებენ საკუთარ პოზიციას და ფართო საზოგადოებას მასმედიის საშუალებით კიდევ ერთხელ აცნობენ თავის პრიორიტეტებს, რომელთა გათვალისწინებაც მიაჩნიათ ბიუჯეტის პროექტის მიღებისთვის აუცილებელ ფაქტორად. "ახალი მემარჯვენეების" მოწოდებას - ღიად და გამჭირვალედ დააფიქსირონ მათი ფრაქციისთვის მისაღები პრიორიტეტები - პირველად "ნაციონალური მოძრაობა-დემოკრატიული ფრონტი" გამოეხმაურა და გუშინ, მასმედიის წარმომადგენლების თანდასწრებით, კიდევ ერთხელ დააფიქსირა თავისი ფრაქციის პოზიცია.

გაგრძელება A4 გვერდზე

ადვოკატები დამნაშავე პოლიციელების წინააღმდეგ

თამარ კაციტაძე

ადვოკატი, რომელიც შინაგან საქმეთა სამინისტროს წინასწარი დაკავების საკანში ჩამოხრჩობილი გიორგი ბაბუნაშვილის ინტერესებს იცავდა, აცხადებს, რომ ამჟამად თავად უწევს სამართალდამცველებისგან თავის დაცვა.

"ჯერ ქუთაისის პოლიციის უფროსი ნოზაძე მემუქრებოდა, "გაგაპეტუხებ" და ქალაქს ისე დაგატოვებინებო. გუშინ კი, ჩემი აზრით, ე.წ. შავი სამყაროს წარმომადგენლები მომიგზავნეს, რომლებმაც მითხრეს, ნოზაძეს თავი დაანებე. ეგ კაცი რომ მაგ თანამდებობაზე დაესვათ, "ობშიაკის" ფული გადავიხადეთ. ქალაქში "პალაჟენიას" ნუ გვირევ, დატოვე ქუთაისი, თორემ ჩვენ თვითონ მოგიშორებთო", – აღნიშნა თბილისში ადვოკატების შეხვედრაზე ჩამოსულმა ირაკლი მახათაძემ.

მახათაძე, ბაბუნაშვილთან ერთად, მის ორ მეგობარსაც იცავდა, რომლებიც ქუთაისის პოლიციამ ჯერ კიდევ 5 თებერვალს დააკავა. თუმცა, ადვოკატის

გაგრძელება A7 გვერდზე

ახალი გეგმა პანკისის ხეობაში

კობა ლიკლიკაძე,
"რადიო თავისუფლება"
სპეციალურად "24 საათისთვის"

თებერვლის ბოლოს საქართველოს ეროვნული უშიშროების საბჭომ გაავრცელა ინფორმაცია, პანკისის ხეობაში ანტიტერორისტული ოპერაციის ახალი, ეგრეთ წოდებული ოპერატიულ-პროფილაქტიკური ფაზის დაწყების შესახებ. თავად ღონისძიების დაწყების დღედ კი 3 მარტი დასახელდა. თუმცა, როგორც ირკვევა, ოპერაციის მსვლელობის ერთიანი გეგმა, ჯერჯერობით, შემუშავების სტადიაშია. ცნობილია მხოლოდ ის, რომ ამჯერად ოპერაციის ზონა უშუალოდ საქართველო-რუსეთის საზღვრის ჩეჩნეთის მონაკვეთზე გადაინაცვლებს და პირველ ეშელონში ქართველი მესაზღვრეები აღმოჩნდებიან.

მიუხედავად იმისა, რომ გასული წლის ბოლოს პანკისში ვითარება საგრძნობლად გაუმჯობესდა, საქართველოს ხელისუფლება არ მალავს, რომ, გაზაფხულის მოახლოებასთან ერთად, კვლავ იზრდება ხეობაში უცხო ქვეყნის შეიარაღებული დაჯგუფებების შემოსვლის ალბათობა.

ხეობის მისადგომებთან - უფრო ზუსტად, სოფელ დუისსა და ომალოში - გამოიზამთრეს შინაგანი ჯარების ოპერატიული ბრიგადისა და ე.წ. "ტყიბულის" ბატალიონის სამხედრო მოსამსახურეებმა, რომლებიც ოპერატიული რეჟიმის დაცვას უზრუნველყოფდნენ. მაგრამ, კრიმინალური ვითარების თვალსაზრისით, სიტუაცია უცვლელი დარჩა.

გაგრძელება A3 გვერდზე

პარასკევი - თარსი დღეა

"ეს მასკარადი არ უნდა დაგედგათ. ვისაც თავში ასეთი სისულელის გაკეთება მოუვიდა, ეტყობა, არ ესმის, რომ ამით ხელისუფლების დისკრედიტაცია უფრო ხდება. კაცურად უნდა აღიაროთ, რომ წააგეთ. მოგეყვანათ ხალხი პლენარულ სხდომაზე და საქმე აქამდე არ მივიდოდა," - არ იფიქროთ, ეს ტირადა საპროცედურო საკითხთა საპარლამენტო კომიტეტის გუშინდელ სხდომაზე რომელიმე ოპოზიციონერმა წარმოთქვა. სულაც არა: აღნიშნული განცხადება კობა ამირხანაშვილმა გააკეთა, რომელიც თავის თავს უმრავლესობაში და პრეზიდენტ შევარდნაძის მხარდამჭერთა გუნდში მოიაზრებს.

გიორგი ასანიშვილი

წაგების აღიარება მართლაც ძნელია, მითუმეტეს მაშინ, როდესაც გეჩვენება, რომ გამარჯვება სულ ახლოს არის და ოპონენტის ბეჭებზე გაკვრამდე ერთი ნაბიჯიღა რჩება. არადა, გუშინდელი საკომიტეტო მოსმენის წინ სახელისუფლებო ფრაქციები ბევრს ბაქიაობდნენ და ამტკიცებდნენ, რომ ოპოზიციას კუდით ქვას ასროლინებდნენ. განსაკუთრებული თავდაჯერებულობით გამოირჩეოდნენ სოციალისტები, რომლებიც მარჯვნივ თუ მარცხნივ უხვად დარიგებულ კომენტარებში ირწმუნებოდნენ, რომ აუცილებლად მიაღწევდნენ **"პარლამენტის მიერ რეგლამენტის დარღვევით მიღებული გადაწყვეტილების გადასინჯვას."**

თუმცა, მოხდა ისე, რომ ხუთსაათიანი განხილვის პროცესში როლები თითქმის მთლიანად შეიცვალა. კანონდარღვევაში დადანაშაულებული ოპოზიცია ბრალდებულიდან ბრალმდებლად იქცა და "მასკარადის" ერთ-ერთი მთავარი პერსონა, საპროცედურო საკითხთა კომიტეტის თავმჯდომარე როსტომ დოლიძე "განსასჯელის სკამზე" დასვა.

ტენდენციურობა, ხელისუფლების შეკვეთის შესრულება, არაკომპეტენტურობა, უპასუხისმგებლობა - ასეთია იმ ბრალდებათა არასრული ნუსხა, რომელიც ოპოზიციამ კომიტეტის თავმჯდომარეს წაუყენა.

"რაც ამ დარბაზში დარღვევები ხდება, ყველაფერზე შენ გეკისრება პასუხისმგებლობა," - უცხადებს როსტომ დოლიძეს ვიცე-სპიკერი გიგი წერეთელი, რომელიც თავის ოპონენტს "დაპროგრამებულად" მიიჩნევს. იმის შესახებ კი, თუ ვის მიერ და საიდან "პროგრამდება" საპროცედურო საკითხთა კომიტეტის თავმჯდომარე, განმარტებას იძლევა ვასილ მაღლაფერიძე.

გაგრძელება A2 გვერდზე

დღეს საქართველოს რაგბისტთა ნაკრები რუსეთს ხვდება

B5

A2 ინფორმაცია | A3 პოლიტიკა | A4 ეკონომიკა | A5 უცხოეთი | A6 საზოგადოება | A7 სამართალი | A8 ამაგი

B2 კულტურა | B3 ანკეტა | B4 სპორტი | B5 სპორტი | B6 განცხადებები | B7 სტილი | B8 სხვადასხვა

კულუარები

წინ „ახალი საქართველოსთვის„... ვიტალი ხაზარაძის გარეშე

ლევან ხერხეულიძის ფოტო

სად არის ჩემი ადგილი?

"ახალ საქართველოში" ფრაქცია "მოქალაქეთა კავშირის" თავმჯდომარის ვიტალი ხაზარაძის ადგილი აღარ არის. ყოველ შემთხვევაში, ამ კეთილშობილური მიზნის მისაღწევად წამოწყებული ბრძოლის წინა ხაზზე ვახტანგ რჩეულიშვილი და ავთანდილ ჯორბენაძე დადგებიან.

თანაც, ორივე პოლიტიკოსმა სფეროები უკვე გადაინაწილა. როგორც რჩეულიშვილმა განაცხადა, **"ერთიან ბლოკში, რომელსაც "მოქკავშირი" და "სოციალისტები" შექმნიან და რომელსაც "ახალი საქართველოსთვის" დაერქმევა, ლოკომოტივების როლს "პოლიტიკაში - თვითონ, ხოლო ეკონომიკაში - სახელმწიფო მინისტრი ავთანდილ ჯორბენაძე შეასრულებენ."**

ეკონომისტ-პოლიტიკოს ვიტალი ხაზარაძის მომავალზე რჩეულიშვილი დუმს. ეს კი ნიშნავს, რომ ახალ "ლოკომოტივს" ძველისთვის აღარაფერი ემეტება. სულ მალე კი ვიტალი ხაზარაძე იმ პოსტსაც დატოვებს (უფრო ზუსტად კი დაატოვებენიბენ), რომლის წყალობითაც მას მცირეოდენი წონა ჯერაც ჰქონდა შემორჩენილი. ჩვენი ინფორმაციით, ვახტანგ რჩეულიშვილი ვიტალი ხაზარაძეს სახელისუფლებო ფრაქციათა კოორდინატორის საპატიო თანამდებობიდანაც "ჩააჩოჩებს".

ასე რომ, ჯერ კიდევ რამდენიმე წლის წინ შევარდნაძის "პოლიტიკურ სანაგვეზე" მოსროლის ინიციატორი ვახტანგ რჩეულიშვილი იმ ადამიანის ადგილს უმიზნებს, რომელსაც პრეზიდენტი სანაგვისთვის არასოდეს გაუმეტებია. თუნდაც იმიტომ, რომ შესანიშნავად უწყოდა - თუკი მოვლენები ასე განვითარდებოდა, მასაც იქვე, სანაგვესთან შორიახლოს მიუჩენდნენ ადგილს.

ვიტალი ხაზარაძე პრეზიდენტს ბოლომდე იცავდა. თუმცა, სულ ტყუილად – ერთგულება მას არავინ დაუფასა. მეტიც – გუშინ აღმოჩნდა, რომ მისი ადგილი აღარც პოლიტიკაში, აღარც ეკონომიკაში და საერთოდ - "დიდ ავიაციაში" აღარ არის.

ალექსანდრე შალამბერიძე: პრეზიდენტს ხალხის ხმის ჩახშობა სურს

თურმე, პრეზიდენტი შევარდნაძე დიდი გულისყურით ადევნებს თვალყურს საქართველოს პარლამენტის სხდომების პირდაპირ ტრანსლაციებს, ინიშნავს დეპუტატთა გამოსვლებს და თუკი მათ სიტყვებში რაიმეს ვერ იგებს, დეპუტატებს კონკრეტული ფრაზებისა თუ მოსაზრებების დაზუსტებას სთხოვს.

თამარ მჭედლიშვილი

ამ ახალ ამბავს ფარდა სულ ორიოდე დღის წინ აეხადა. შინაგან საქმეთა სამინისტროს გენერალური ინსპექციის თანამშრომლებმა ტრადიციონალისტ ალექსანდრე შალამბერიძეს კაბინეტის კარზე მოკრძალებით მიუკაკუნეს და მას საკუთარი გამოსვლის სტენოგრამა აჩვენეს, რომელსაც პრეზიდენტმა საკუთარი ხელით დაადო რეზოლუცია.

ამ რეზოლუციის ადრესატი შინაგან საქმეთა მინისტრი კობა ნარჩემაშვილი იყო, რომელსაც პრეზიდენტი სთხოვდა რამდენიმე კვირის წინ ალექსანდრე შალამბერიძის მიერ გაკეთებული საჯარო განცხადებების შინაარსის დაზუსტებას. **"გაარკვიეთ, რისი თქმა უნდოდა"**, - დაახლოებით ასეთი შინაარსის იყო ეს რეზოლუცია.

რაც შეეხება შალამბერიძის იმ კონკრეტულ გამოსვლას, რომლითაც პრეზიდენტი ასე დაინტერესდა: ეს სამი კვირის წინ მოხდა, როდესაც პარლამენტის წინაშე სახალხო დამცველმა ნანა დევდარიანმა საკუთარი ანგარიში წაიკითხა.

ალექსანდრე შალამბერიძემ იმ დღეს განაცხადა: **"ჩვენ ვცხოვრობთ ისეთ ქვეყანაში, სადაც კორუფციამ არნახულ მასშტაბს მიაღწია, სადაც ყოველდღე, დღისით-მზისით კლავენ ადამიანებს და ამაზე საუბრობენ როგორც დეპუტატები, ასევე - პრესა და ტელევიზია. ჩვენ გვეუბნებიან, რომ საქართველო დემოკრატიული ქვეყანაა. ამ ბრალდებებს კი არაფრად აგდებენ. ხელისუფლება ამბობს, რომ ჩვენთან სიტყვის და ბეჭდვის თავისუფლებაა. მე კი ვაცხადებ, რომ საქართველოში დემოკრატია მხოლოდ წერე და იკითხეს ნიშნავს".**

"აქამდე მეგონა, რომ ჩვენს მთავრობას ხალხის არ ესმოდა; თურმე, ვცდებოდი. ისინი ყველაფერს ინიშნავენ, ყველა გამოსვლას უსმენენ, მაგრამ არაფერს აკეთებენ. პრეზიდენტს სურს, ხალხის ხმა ჩაახშოს. სწორედ ამას ადასტურებს ეს დოკუმენტი. მე არ ვაპირებ გამომძიებლებს მივცე ჩვენება. მე პირადად პრეზიდენტს ავუხსნი, თანაც - საჯაროდ, პარლამენტის ტრიბუნიდან, თუ რას ვგულისხმობდი ჩემს გამოსვლაში. მას კიდევ ერთხელ შევახსენებ, რა ხდება ენერგეტიკაში, სადაც ჩვენი ენერგომამები მილიონებს უსინდისოდ იპარავენ, ვეტყვი, რომ საბაჟოს თანამშრომლები პირდაპირ ყვლეფენ ქართველ მეწარმეებს. პრეზიდენტს იმასაც შევახსენებ, რომ თითქმის ყოველდღე, დღისით-მზისით, კლავენ და იტაცებენ ცნობილ ადამიანებს და ეს საქმეები გახსნილი არ არის. დამიჯერეთ, სათქმელი ბევრი მაქვს", – განუცხადა ალექსანდრე შალამბერიძემ "24 საათს".

პარასკევი - თარსი დღეა

პირველი გვერდიდან

"შენს კაბინეტში რამდენჯერაც კი სამთავრობო ტელეფონი აწკრიალდება, შიშით კანკალებ, რომ ახალ დავალებას მიიღებ და ვალიდოლებით იბრუნებ თავს. სამ დღეში სამი ფრაქცია გამოიცვალე. ყველამ კარგად იცის, რად დაგიჯდა კომიტეტის თავმჯდომარეობის მიღება. კანონი შენ არ იცი და რეგლამენტი. ვაჟკაცობა რომ გყოფნიდეს, უნდა დაწერო განცხადება და გადადგე," - თავისი ასეთი მკვეთრი გამოსვლის დასაბუთებას მაღლაფერიძე რეგლამენტის მოშველიებით ცდილობს, რომლის 68-ე მუხლშიც ნათქვამია: **"კომიტეტის სხდომები ტარდება საკომიტეტო სხდომების კვირის სამუშაო დღეებში, გარდა ორშაბათისა და პარასკევისა."**

"იქნებ, ისიც თქვა, დღეს პარასკევი არ არისო?", - სხვა ყველაფერთან ერთად, დოლიძის მიერ კალენდრისთვის თვალის მიდევნებაშიც ეპარება ეჭვი ვასილ მაღლაფერიძეს.

"დემოკრატების" გუნდის მეორე წევრი ხათუნა ხოფერიაც ამტკიცებს, რომ როსტომ დოლიძე თავად არის რეგლამენტის დამრღვევი. **"კანონის მოთხოვნის შესაბამისად, სხდომის მასალები ორი დღის წინათ უნდა დაგვერიგებინათ. ამას ვინ ჩივის, დღემდე უშედეგოდ ვითხოვ, გადმომცეთ იმ დეპუტატთა გვარები, ვისაც აბრალებთ, რომ 28 თებერვალს გამართული კენჭისყრის დროს სხდომათა დარბაზში არ იმყოფებოდნენ,"** - აღშფოთებას ვერ მალავდა ხოფერია.

"მოსამართლედ" ჩაფიქრებული და შემდგომში "განსასჯელად" ქცეული როსტომ დოლიძის წინააღმდეგ დეპუტატმა გერმანე ფაცაციამაც გაილაშქრა. მისი მტკიცებით, საპროცედურო საკითხთა კომიტეტის თავმჯდომარე ობიექტურ მსაჯულად ვერ გამოდგება, რადგან მინიმალური ხელფასის საკითხზე გამართული კენჭისყრის დროს... თავად არ იმყოფებოდა სხდომათა დარბაზში.

"როდესაც კანონპროექტს ხმა მივეცი და დარბაზიდან გამოვედი, დოლიძე იქ იდგა და სიგარეტს ეწეოდა," - ამტკიცებს ფაცაცია.

ლევან ხერხეულიძის ფოტო

ბრალმდებელი დოლიძე ბრალდებულად იქცა.

გუშინდელი საკომიტეტო მოსმენის მთელი ეფექტი სოციალისტების "არგუმენტებზე" იყო გათვლილი. მაგრამ "სანახაობა" ვერ შედგა: სხდომაზე მოულოდნელად გამოჩენილმა გიგი წერეთელმა სოციალისტების "კოზირები" იოლად გაჭრა. მათი ბრალდებების თითოეული პუნქტი ვიცე-სპიკერმა გიგი წერეთელმა დეტალურად განიხილა და სათანადო პასუხები გასცა, თანაც, ისე დამაჯერებლად, რომ სხდომაზე დამსწრე სოციალისტების მრავალრიცხოვან გუნდს რაიმეს "დაზუსტების" სურვილიც კი არ გასჩენია.

მიუხედავად იმისა, რომ კომიტეტის სხდომა წინასწარ ჩაფიქრებული სცენარით ვერ წარიმართა და ბეჭებზე გაკრულნი, ოპოზიციის ნაცვლად, სხვები აღმოჩნდნენ, როსტომ დოლიძემ ბოლოს მაინც კიდევ ერთხელ გამოიჩინა თავი: იმ ფაქტს, რომ კომიტეტის 19 წევრიდან კენჭისყრას სულ 8 კაცი ესწრებოდა, კომიტეტის თავკაცისთვის სულაც არ შეუშლია ხელი, რომ ხმის მიცემის პროცედურა ჩატარებულიყო. მეტიც, კენჭისყრა სწორედ როსტომ დოლიძის დაჟინებული მოთხოვნის საფუძველზე გაიმართა.

შეიძლება, ვინმეს გაუკვირდეს: რაში დასჭირდა პროცედურებისა და წესების დამცველს, რომ გუშინ თავად წასულიყო დარღვევებზე? განა, არ შეიძლებოდა სხდომა მოგვიანებით, სხვა დროს გამართულიყო? მაგრამ არა, სახელისუფლებო ფრაქციები ხომ სასტიკ ციტნოტში იმყოფებოდნენ: რეგლამენტის დაცვის შემთხვევაში, კომიტეტის შემდეგი სხდომა მხოლოდ 18 მარტს შეიძლებოდა ჩატარებულიყო. არადა, კანცელარიის წინაშე აღებულია ვალდებულება, რომ კანონის გაუქმება პრეზიდენტის ვეტოს გარეშე მოხერხდება! ამიტომ, სულაც არ არის გამორიცხული, რომ უმრავლესობის მხრიდან ძალის დემონსტრირება პარლამენტის ბიუროს ორშაბათის სხდომაზე, შემდეგ კი პლენარულ სხდომაზეც გაგრძელდება.

სოციალისტებს კარგი მადა აქვთ

შევარდნაძემ და ჭორბენაძემ ეს უნდა გაითვალისწინონ

"სოციალისტებს", როგორც ჩანს, მოსწყინდათ ხელისუფლებასთან უკანონო პოლიტიკურ ქორწინებაში ყოფნა და გადაწყვიტეს, დღევანდელ მმართველ ძალასთან თავიანთ კავშირს ოფიციალური სახე მისცენ. ფრაქცია "სოციალისტისა" და სოციალისტური პარტიის მთავარი კომიტეტის გაფართოებულ სხდომაზე გუშინ ერთხმად მიიღეს გადაწყვეტილება "მოქალაქეთა კავშირთან" საარჩევნო ბლოკის შექმნის შესახებ. ვახტანგ რჩეულიშვილი ამ ნაბიჯს "ისტორიულს და საეტაპოს" უწოდებს და "მოქალაქეებთან" ერთიანი გუნდის შექმნის შემდეგ ქვეყანაში განვითარებულ მოვლენებზე პასუხისმგებლობას უკვე თავად აიღებს.

გიორგი ასანიშვილი

"ისტორიული და საეტაპო" გადაწყვეტილების მიღებისთანავე, სოციალისტური პარტიის ლიდერი თავს მოვალედ მიიჩნევს, მოსახლეობას აუწყოს, ვისი ბრალია საქართველოში დღეს შექმნილი უმძიმესი მდგომარეობა: რჩეულიშვილი ყველა უბედურების სათავედ ზურაბ ჟვანიას გუნდს აცხადებს.

"სანამ ის ხელისუფლებაში მოვიდოდა, ქვეყანაში ყველაფერი კარგად მიდიოდა(?). სწორედ მისი გუნდის მოგონილია კორუფცია და ფულის აღება. საქართველოს ეკონომიკა ხუთი წლის განმავლობაში მათ გამო ინგრეოდა," - აღნიშნავს სახელისუფლებო ბერკეტებს მიახლოებული "სოციალისტი". იგი იმასაც დასძენს, რომ თავის დროზე ურჩევდა შევარდნაძეს, არ დაყრდნობოდა ამ გუნდს, მაგრამ, სამწუხაროდ, პრეზიდენტმა არ დაუჯერა.

"როდესაც პარლამენტში შევარდნაძის გამოსვლისას, ჟვანიამ, პროტესტის ნიშნად, სხდომათა დარბაზი დატოვა, შვებით ამოვისუნთქე," - როგორც ხედავთ, რჩეულიშვილი არც იმას მალავს, თუ კონკრეტულად როდის გამოანათა მისი ბედის ვარსკვლავმა.

რამდენიმეწლიანი განშორების შემდეგ თავის წიაღში - პრეზიდენტთან - დაბრუნებულ სოციალისტური პარტიის თავმჯდომარეს ეჭვები მაინც ღრღნის, რადგან დარწმუნებულია, რომ **"ჟვანიას ბევრ სამინისტროსა და უწყებაში დღემდე აქვს კუდები და "გაერთიანებული დემოკრატების" ხელმძღვანელს აქედან კიდევ აფინანსებენ."** გარდა ამისა, იმიჯშელახულ ხელისუფლებაში დაბრუნებულ რჩეულიშვილს, ეტყობა, უკვე დაავიწყდა მუნიციპალური არჩევნების შედეგები და დაბეჯითებით ირწმუნება, რომ ჟვანიას გუნდი ხალხის გულს ვერ მოიგებს, მოსახლეობა მას "დაუსტვენს და გააგდებს".

სოციალისტური პარტიის თავკაცის "მოქალაქეებთან" "ჩაბლოკება" მხოლოდ იდეურ-მსოფლმხედველობითი სიახლოვით როდი შეიძლება აიხსნას. გუშინდელ სხდომაზე ვახტანგ რჩეულიშვილმა არცთუ ორაზროვანი მინიშნებები გააკეთა იმაზე, რა "სახრავს" ელის მისი პარტიული ამქარი. თავისი საპარლამენტო ფრაქციის კომპეტენტურობაზე საუბრისას, რჩეულიშვილს არ დავიწყებია იმის ხაზგასმა, თუ **"ვინ რისი ნიჭით არის დაჯილდოებული."**

"ნუგზარ ნავაძე თავისუფლად გასწევს ტრანსპორტის მინისტრობას, თეიმურაზ ჯანაშია მშენებლობის კარგი მინისტრი იქნებოდა, იური ჩიხრაძეს ეკონომიკური ბლოკის გაძღოლა შეუძლია, ივანე ქაჩლიშვილი კი მშვენიერი ენერგეტიკოსია," - ჩამონათვალის შეწყვეტა არ სურდა სოციალისტური პარტიის თავმჯდომარეს.

მული, შენ გეუბნებიან, რძალო, შენ გაიგონეო - ჟურნალისტების მისამართით გაჟღერებული ეს "პარტიული რეკომენდაციები", ალბათ, უფრო შევარდნაძისა და ახალი პოლიტიკური პარტნიორის, "მოქალაქეთა კავშირის" თავმჯდომარის ავთანდილ ჯორბენაძის გასაგონად იყო ნათქვამი.

ასე რომ, რჩეულიშვილი, თავის არჩევანთან ერთად, უკვე მოთხოვნებსაც ახმოვანებს. ამასთან, "ისტორიულ და საეტაპო" მომენტში სტრატეგიულ ამოცანებზე საუბარიც საჭიროა.

"მე ვაპირებ, შევარდნაძესთან ერთად შევძლო რუსეთთან კეთილმეზობლური ურთიერთობების აღდგენა, ვეცდები, მოვახერხო სამხრეთ ოსეთის კონფლიქტის მოწესრიგება," - თავისი "სოციალისტური ვალდებულების" დეკლარირებასაც ახდენს ქართველი სოციალისტების მებაირახტრე.

ახალი გეგმა პანკისის ხეობაში

პირველი გვერდიდან

ეს გარემოება შესაძლოა, იმითაც იყოს განპირობებული, რომ საქართველოს ხელისუფლების მიერ ანტიკრიმინალურ ოპერაციათა ზონის გადატანამ ჯერ ცხინვალის მისადგომებთან, შემდეგ კი თბილისსა და ქუთაისში, აშკარად გამოიწვია უსაფრთხოების ძალების დაქსაქსვა და მათ პანკისისთვის, უბრალოდ, აღარ ეცალათ.

საქართველოს ხელისუფლება ასევე არ მალავს, რომ ხეობაში დარჩენილია ე.წ. "ბოევიკთა" 10-20 კაციანი ჯგუფი, რომლის ბანაკების აღმოჩენა, რატომღაც, წარმოუდგენელი სირთულის ამოცანა გახდა საქართველოს პოლიციისა და სპეცსამსახურის აგენტებისათვის. ეს ყველაფერი კი იმაზე მიუთითებს, რომ აღნიშნულ სამსახურებში ძალზე მოიკოჭლებს ოპერატიულ-პროფილაქტიკური საქმიანობა, ანუ სამედიცინო ტერმინოლოგიას თუ გამოვიყენებთ, თერაპიული ზომების ცოდნა, რომლებმაც სახელმწიფოს თავიდან უნდა ააცილოს რთული და ძვირად ღირებული სამხედრო ოპერაცია.

ერთი სიტყვით, ყველაფერი იქით მიდის, რომ საქართველოს ხელისუფლებას კვლავ მოუწევს ყველა სამხედრო სეგმენტის გამოყენება პანკისის ხეობის პრობლემის მოსაგვარებლად, თუმცა - გარკვეული კორექტივებით.

მართალია, სპეცოპერაციის საერთო ხელმძღვანელობა კვლავ შინაგან საქმეთა მინისტრს დაეკისრა, მაგრამ მთავარი აქცენტი რუსეთ-საქართველოს საზღვრის ჩეჩნეთ-ინგუშეთის მონაკვეთის დაცვაზე გადავა. სხვა სამხედრო ძალებით კი მოხდება პირველ ეშელონში მყოფი ომალოს, ტერლას, შატილისა და გირევის საბაზისო საგუშაგოების გაძლიერება.

დამოუკიდებელი ექსპერტების გარდა, ასეთ სცენარს ოპტიმალურად მიიჩნევენ საქართველოს საზღვრის დაცვის დეპარტამენტში, სადაც, შტაბის უფროსის, პოლკოვნიკ კორნელი სალიას განცხადებით, სპეციალისტები უკვე ამთავრებენ მუშაობას ახალ გეგმაზე, რომელიც მთელი ჩრდილოეთის საზღვრის საიმედო გადაკეტვას ითვალისწინებს. ხოლო გეგმის საფუძვლად მათ ტაჯიკეთ-ავღანეთის საზღვრის დაცვის გამოცდილება აირჩიეს. ამ მოდელის მიხედვით, უშუალოდ საზღვარზე იქნება თავმოყრილი პირველ ეშელონი - სასაზღვრო საგუშაგოები, ხოლო მეორე ეშელონი, სავარაუდოდ, სწრაფი რეაგირების ძალები, რომლებიც, საზღვრის დარღვევის შემთხვევებში, მესაზღვრეთა მხარდაჭერას ოპერატიულად უზრუნველყოფენ.

უახლოეს მომავალში, საქართველოს სახელმწიფო საზღვრის დაცვის დეპარტამენტის ხელმძღვანელობა ამ გეგმას ეროვნული უშიშროების საბჭოს წარუდგენს. მანამდე კი, პოლკოვნიკ სალიას განცხადებით, ქართველმა მესაზღვრეებმა ქვეყნის თავდაცვის პირველი ხაზის გამაგრება საკუთარი ძალებით უკვე დაიწყეს.

"ახლა, რაღაც ერთ კვირაში-ათ დღეში, შეიძლება დამატებითი საგუშაგო გავხსნათ და მერე, თოვლის დადნობის შემდეგ, შევეცდებით, რაც ძალები და საშუალებები გვექნება, სხვა საგუშაგოები გავხსნათ. მაგრამ ჩვენ, პრაქტიკულად, რეზერვი არ გვაქვს. ამიტომ საჭიროა, რაც შეიძლება სწრაფად შეიქმნას მეორე ეშელონი, რომელიც მესაზღვრეს ზურგს გაუმაგრებს," - აცხადებს სალია.

ამასთან ერთად, იგეგმება ხეობის მისადგომებთან საიმედო ზურგის შექმნა თავდაცვის სამინისტროს ძალების ბაზაზე. მაგრამ ამჯერად ძალის დემონსტრირებისთვის, როგორც ჩანს, საჭირო აღარ გახდება ახმეტის რაიონში 1500 კაციანი ქვედანაყოფის, განსაკუთრებით, მძიმე ტექნიკისა და შორმანძილზე მსროლელი საარტილერიო დანადგარების გადასროლა, რომლის საველე პირობებში სამთვიანმა ექსპლუატაციამ გვარიან ზარალში ჩააგდო თავდაცვის ბიუჯეტი.

ჩრდილოეთ საზღვრებთან წელს შეიძლება, პირველად გამოჩნდეს "წვრთნისა და აღჭურვის" პროგრამით მომზადებული "კომანდოს" ანტიტერორისტული ან სწრაფი რეაგირების ძალების ბატალიონი, რომელსაც კოჯრის სასწავლო ცენტრში მეოთხე წელია ამზადებენ თურქი სპეციალისტები.

მთელი ეს სამზადისი მხოლოდ იმაზე მეტყველებს, რომ მეორე პანკისური გაზაფხული ქართველი ძალოვნებისთვის პირველზე არანაკლებ რთული იქნება. ამასვე ადასტურებს გასულ კვირას მომხდარი ინციდენტიც: 28 თებერვალს, ღამით, პანკისის ხეობაში მყოფ შინაგანი ჯარების პატრულს დუისის მახლობლად დაუდგენელმა პირებმა ცეცხლი გაუხსნეს.

■ ■ ■

გარდა ზემოთქმულისა, მთელ ამ ძალისმიერ პასეანსში ერთობ მნიშვნელოვანია ის, თუ როგორ აეწყობა ურთიერთობა რუს და ქართველ მესაზღვრეებს შორის.

მით უფრო, რომ არავისთვის დასამალი არ არის - ჩრდილოეთის მიმართულებით დაგროვილი სასაზღვრო პრობლემები ჩეჩნეთში მიმდინარე საბრძოლო მოქმედებების გამოძახილია და ამ მხრივ აქტიურობა უფრო რუსეთის მხარეს მოეთხოვება, რომელსაც იტუმ-ყალეს მონაკვეთზე 3000-კაციანი სასაზღვრო დაჯგუფება ჰყავს განლაგებული. ამას ემატება ბორზოიში დისლოცირებული სწრაფი რეაგირების ძალები, რომლებსაც, სურვილის შემთხვევაში, უმტკივნეულოდ შეუძლიათ აღკვეთონ მოზრდილი საჯარისო ფორმირებების საქართველოს მიმართულებით შემოღწევის ნებისმიერი მცდელობა.

შარშან ოქტომბერში, ერევანში ხელმოწერილი თანამშრომლობის ოქმისა და დაღესტანში ჩატარებული პირველი ერთობლივი სწავლების შემდეგ, საქართველოს სასაზღვრო უწყებაში აცხადებენ, რომ რუს კოლეგებთან ურთიერთობა საგრძნობლად დათბა და ეს ფაქტი, თავის მხრივ, ჩრდილოეთის საზღვარზე არსებულ ე.წ. ოპერატიულ ვითარებაზეც ახდენს სასიკეთო გავლენას. პოლკოვნიკ კორნელი სალიას განცხადებით, რეალურად ფუნქციონირებს საზღვრის ერთობლივი დაცვის შესახებ შემუშავებული ის პარამეტრები, რომლებსაც შარშან ამდენი გაუგებრობა მოჰყვა.

"მიმდინარეობს ოპერატიული ინფორმაციის გაცვლა, ჩატარდა სწავლება. 18 მარტს ჩატარდება შეხვედრა ვლადიკავკაზში, სადაც განვიხილავთ კავშირგაბმულობის და რეკოგნოსცირების საკითხს; პრაქტიკულად ეს თანამშრომლობა მიმდინარეობს, თუ ისევ ვინმე არ გამოჩნდება ხელისშემშლელი," - აცხადებს სალია.

თუმცა, არის ერთი გარემოება: ორი თვეა, საქართველოს საზღვრის დაცვის დეპარტამენტს ბიუჯეტიდან კუთვნილი თანხები არ მიუღია და ამ მხრივ უკეთესი ვითარება არც სხვა ძალოვან უწყებებს აქვთ.

მოკლედ

თბილისი. საქართველოს ფინანსთა სამინისტრომ საბაჟო დეპარტამენტის თანამშრომელთა დღეისათვის დაგეგმილი ატესტაცია გაურკვეველი ვადით გადადო. ამის მიზეზი ატესტაცია-კონკურსის მზადების პროცესებისადმი პარლამენტის გადასახადებისა და შემოსავლების კომიტეტის მიერ გამოთქმული შენიშვნები გახდა. **ინტერ-პრესი**

■ ■ ■

თბილისი. ეროვნული გმირის, აფხაზეთის მინისტრთა საბჭოს ყოფილი თავმჯდომარის ჟიული შარტავას დაბადების დღეს საზოგადოებრივი მოძრაობა "ფესვების", აფხაზეთის უმაღლესი საბჭოს და მინისტრთა საბჭოს წარმომადგენლებმა ვაკის სასაფლაოზე ჟიული შარტავას საფლავი გვირგვინებითა და ყვავილებით შეამკეს. **ინტერ-პრესი**

■ ■ ■

თბილისი. საქართველოს კულტურის მინისტრი სესილი გოგიბერიძე აპრილში რუსეთის კულტურის მინისტრის მიხაილ შვიდკოის მიწვევით მოსკოვში გაემგზავრება. **ინტერ-პრესი**

■ ■ ■

რუსთავი. რუსთავში "ნაციონალური მოძრაობის" წევრები გაყინული პენსიების დაბრუნების პირობით პენსიონერებს გაურკვეველ საბუთებზე ხელს აწერინებენ. **ინტერ-პრესი**

■ ■ ■

რუსთავი. ქვემო ქართლის გუბერნატორი ლევან მამალაძე არ გამორიცხავს, რომ რეგიონის მთიან ზონაში ეთნოკონფლიქტები გამწვავდეს. **ინტერ-პრესი**

■ ■ ■

თბილისი. აფხაზეთის თვითგამოცხადებული რესპუბლიკის სახალხო კრების - პარლამენტის ვიცე-სპიკერი კონსტანტინე ოზგანი რუსეთისა და საქართველოს პრეზიდენტების სოჭის შეხვედრისგან აფხაზეთის პრობლემის რეალური გადაწყვეტის პერსპექტივას ელის და იმედოვნებს, რომ აფხაზეთის საკითხი აფხაზეთის დამოუკიდებლობის შესახებ აფხაზი ხალხის სურვილის გათვალისწინებით გადაწყდება. **ინტერ-პრესი**

■ ■ ■

თბილისი. პარლამენტის საპროცედურო საკითხთა კომიტეტმა დღეს გამართულ სხდომაზე მხარი არ დაუჭირა დეპუტატ ფრიდონ ინჯიას საკანონმდებლო ინიციატივას „ადგილობრივი წარმომადგენლობითი ორგანოს საკრებულოს წევრის სტატუსის შესახებ", რომელიც საკრებულოს წევრის თავისუფალი მანდატის შეზღუდვას ითვალისწინებს. **მედია-ნიუსი**

■ ■ ■

თბილისი. თბილისში ქვეყნის კულტურული პოლიტიკისადმი მიძღვნილი ეროვნული დებატები გაიმართება. მასში მონაწილეობას ევროსაბჭოს ექსპერტთა ჯგუფიც მიიღებს. ევროსაბჭოს ექსპერტები თბილისს 2003 წლის 28-29 მარტს ეწვევიან. **მედია-ნიუსი**

■ ■ ■

თბილისი. საქართველოს საზღვრის დაცვის დეპარტამენტის თავმჯდომარის მოადგილემ კორნელი სალიამ „მედია-ნიუსთან" საუბრისას დაადასტურა ინფორმაცია, რომ საქართველო-რუსეთის საზღვრის ჩეჩნეთის მონაკვეთზე დასახლებულ პუნქტ „ბორზოიში" რუსეთის სასაზღვრო სამსახურმა საგანგებო დანიშნულების რაზმი შექმნა. **მედია-ნიუსი**

■ ■ ■

თბილისი. საქართველო-ნატოს პოლიტიკური კონსულტაციები 13-14 მარტს ბრიუსელში გაიმართება. ქართულ მხარეს კონსულტაციებზე საგარეო საქმეთა მინისტრი ირაკლი მენაღარიშვილი უხელმძღვანელებს. დაგეგმილია მისი შეხვედრა ნატო-ს გენერალურ მდივანთან ჯორჯ რობერტსონთან. **მედია-ნიუსი**

■ ■ ■

თბილისი. საერთაშორისო ასპარეზზე შექმნილი განსაკუთრებული ვითარების გამო გადაიდო 11-12 მარტისათვის დაგეგმილი ევროკავშირის „ტროიკის" ვიზიტი სამხრეთ კავკასიის ქვეყნებში, მათ შორის, საქართველოში. **მედია-ნიუსი**

გამომცემელი რუსთავი 2 პრინტი. მთავარი რედაქტორი მამუკა ფაჩუაშვილი. პაატა ვეშაპიძე (მმართველი რედაქტორი), ვახტანგ ნადირაძე (გამომშვები რედაქტორი), ირაკლი ლეჟავა (პასუხისმგებელი რედაქტორი). დამატებები: დედაქალაქი - დავით მაღრაძე, ლიტერატურა - მალხაზ ხარბედია, სამყარო - ქეთევან სადღობელაშვილი, სამართალი - ნიკოლოზ რურუა, სტილი - ბიძინა მაყაშვილი, მედიცინა - ზაზა ფაჩუაშვილი, ბიზნესი - გიორგი კალანდაძე, საბავშვო - ვალერი ჯინჭარაძე. ფოტო: ლევან ყიფიანი (რედაქტორი), ბესო გულაშვილი (მენეჯერი). დიზაინი: გიორგი კოკილაშვილი, გიორგი ხმალაძე. კომპიუტერული ცენტრი: თამაზ ჩხაიძე (მენეჯერი), მაია ყიასაშვილი, ლელა წიქარიშვილი, ბექა ბალარჯიშვილი, დავით გეგეჭკორი, დიმიტრი შალუტაშვილი, ირაკლი ბილაშვილი, ალექსანდრე შათირიშვილი, თენგიზ ქირია, პაატა ქორიძე. სტილი: ნანა ჯოხარიძე, ნინო სვანიძე, თამარ კვაჭანტირაძე, ჯუანშერ ტიკარაძე, ძიძია ძნელაძე, ლია თოფურია. რეკლამა - ზურა ჯაოშვილი.

კიდევ ერთ სამოქალაქო დაპირისპირებას ველარ გავუძლებთ

ლევან ხერხეულიძის ფოტო

"ოდესმე ჭკუა ხომ უნდა ვისწავლოთ."

პირველი გვერდიდან

ისინი თავიანთი პოლიტიკური მიზნების მიღწევას. რადგან ზოგჯერ, ძალიან კეთილშობილური მიზნები ძალიან არაკეთილშობილური ხერხებით მიიღწევა ხოლმე.

მე მაინც ვფიქრობ, რომ მაჟორიტარ დეპუტატად ვიყარო კენჭი, თუმცა არ გამოვრიცხავ, ჩემი პოლიტიკური მომავალი რომელიმე პოლიტიკურ ძალას დავუკავშირო. მაგრამ ეს, ალბათ, უახლოეს ორ-სამ თვეში გადაწყდება.

ამ ეტაპზე ვცდილობ, რომ ნეიტრალურობა შეძლებისდაგვარად შევინარჩუნო. პარლამენტში ძალიან ცხარე დებატებია მოსალოდნელი. მნიშვნელოვანია, რომ სტაბილურობა იქნას შენარჩუნებული. მე ვერ ვიტყვი, რომ ძალიან ნეიტრალური ვარ, რადგან ვცდილობ დავაფიქსირო ჩემი პოზიცია ყველა მნიშვნელოვან და მტკივნეულ საკითხთან დაკავშირებით. მაგრამ, სადაც მართალია ხელისუფლება, იქ ხელისუფლებას დავუჭერ მხარს, სადაც მართალია ოპოზიცია, იქ ოპოზიციის მხარეს დავდგები.

- იმის გამო, რომ მომავალი საპარლამენტო არჩევნები პრინციპული მნიშვნელობისაა როგორც ოპოზიციის, ისე ხელისუფლებისთვის, არჩევნების მოახლოებასთან ერთად, არა მარტო ცხარე დებატები, არამედ პოლიტიკურ პარტიებს შორის სერიოზული დაპირისპირებაც არის მოსალოდნელი. რა უნდა გაკეთდეს იმისათვის, რომ არჩევნებმა შედარებით მშვიდ სიტუაციაში ჩაიაროს?

- მე მთლად მშვიდად ვერ ვუყურებ იმ პროცესებს, რაც ახლა ხდება. არ გამოვრიცხავ, რომ არჩევნებამდე ვითარება კიდევ უფრო დაიძაბოს. ამის საშიშროება რეალურად არსებობს. მითუმეტეს, როცა საქართველოშიც და მის ფარგლებს გარეთაც არიან ძალები, რომელთაც სიტუაციის მაქსიმალურად დამუხტვა აძლევთ ხელს.

ასეთ ვითარებაში, მინდა განსაკუთრებით დიდი პასუხისმგებლობა ხელისუფლებას დავაკისრო. ხელისუფლებამ უნდა შექმნას ისეთი პირობები, რომ არჩევნები მაქსიმალურად ობიექტურად ჩატარდეს. ამით ის სიტუაციის გამწვავების ძალიან სერიოზულ საფრთხეს მოხსნის. მაშინ ოპოზიციასაც აღარ ექნება საფუძველი იმისათვის, რომ სიტუაცია გაამწვავოს.

მეორე მხრივ, არ მინდა, ოპოზიციის როლი დავაკნინო. მასაც იგივე პასუხისმგებლობა ეკისრება ქვეყნის წინაშე, როგორიც ხელისუფლებას. ოპოზიციამაც უნდა გააკეთოს ყველაფერი, რომ გამარჯვებისათვის ცივილიზებული გზით იბრძოლოს. ამიტომ, აუცილებელია გარკვეული თამაშის წესების შემუშავება და მათი დაცვა. ამ წესებს დიდი მნიშვნელობა აქვს იმისთვისაც, რომ ოპოზიციამ გამარჯვება ლეგიტიმურად მოიპოვოს.

- რამდენიმე ხნის წინ ოპოზიცია აცხადებდა, რომ ხელისუფლება სიტუაციას სპეციალურად გაამწვავებს, რათა არჩევნები ჩაიშალოს. რამდენად სერიოზულად აღიქვამთ ამ ტიპის განცხადებებს?

- ხელისუფლებაში ცალკეულ პირებს ამის სურვილი, შესაძლოა, ნამდვილად აქვთ, მაგრამ მე იმედი მაქვს, პრეზიდენტს ძალინ კარგად ესმის, რომ ამის გაკეთება არ შეიძლება და ამას არ დაუშვებს. მინდა გავაფრთხილო ყველა, ხელისუფლება იქნება ეს თუ ოპოზიცია – ქვეყანა კიდევ ერთ სამოქალაქო დაპირისპირებას ველარ გაუძლებს.

- ასეთ ვითარებაში, რა პოზიტიური როლი შეუძლია ითამაშოს ოპოზიციის გაერთიანებამ. რამდენად სწორი ტაქტიკა იქნება ოპოზიციური პარტიების მხრიდან არჩევნებში ერთი საარჩევნო ბლოკით მონაწილეობა?

- გაერთიანებას აქვს ერთი დიდი პლიუსი. ის იძლევა გაცილებით მეტ გარანტიას, რომ ოპოზიცია უფრო სერიოზული შემადგენლობით მოვა პარლამენტში, ვიდრე იმ შემთხვევაში, თუ ისინი არჩევნებში ცალ-ცალკე მიიღებენ მონაწილეობას. ვფიქრობ, რომ შვიდპროცენტიანი ბარიერის დამოუკიდებლად გადალახვა დღეს ბევრ პოლიტიკურ პარტიას გაუჭირდება. თუმცა, ცხადია, რეალურად არსებობს იმის საშიშროებაც, რომ პარლამენტში მოსვლის შემდეგ ოპოზიციური ბლოკი დაიშალოს და ისეთივე ფრაგმენტული პარლამენტი მივიღოთ, როგორიც გვაქვს დღეს. ეს კი ქვეყანას სიკეთეს ნამდვილად ვერ მოუტანს.

- მაგრამ, იმ შემთხვევაში, თუ რომელიმე პოლიტიკურ ძალასთან გაერთიანებას გადაწყვეტთ, რას არჩევდით - საარჩევნო ბლოკს თუ პარტიას?

- დღევანდელ ვითარებაში ვერ ვხედავ ისეთ პარტიას, რომლის მსოფლმხედველობაც ჩემს მსოფლმხედველობას ზუსტად ემთხვევა. ასე რომ, ჩემთვის ბლოკთან თანამშრომლობა უფრო ადვილი იქნება, ვიდრე კონკრეტულ პარტიასთან.

- არჩევნებამდე პარლამენტს ბევრი რამ აქვს გასაკეთებელი. კიდევ შესწევს ამ პარლამენტს იმის უნარი, რომ რაიმე მნიშვნელოვანი გადაწყვეტილება მიიღოს?

- არ მინდა, არაობიექტური ვიყო, ზედმეტად შევაფასო ან გადავაფასო პარლამენტის მუშაობა ჩემი თავმჯდომარეობის პერიოდში. მე მაინც არ ვიტყოდი, რომ ამ წელიწადნახევრის განმავლობაში საკანონმდებლო ორგანო ქმედითუუნარო და პარალიზებული იყო.

თუ გაიხსენებთ, როგორი დაძაბული სიტუაცია იყო 2001 წლის შემოდგომაზე, მაშინ დამეთანხმებით, რომ ამ პარლამენტმა შეძლო ქვეყანაში პოლიტიკური სტაბილურობის შენარჩუნება. პოლიტიკური დაპირისპირებების და განხეთქილებების მთელი სიმძიმე პარლამენტში იყო გადმოტანილი. ამიტომ, ვფიქრობ, რომ ამ გარდამავალ ეტაპზე მან თავისი ძირითადი ფუნქციის შესრულება მაინც მოახერხა.

ბოლო პერიოდის განმავლობაში დეპუტატების მხრიდან მუდმივად იყო იმის მცდელობა, რომ პარლამენტი პარალიზებულ ორგანოდ წარმოეჩინათ, მაგრამ არსებობს სტატისტიკა - რამდენად მნიშვნელოვანი გადაწყვეტილებები, კანონები და დადგენილებები იყო მიღებული მთელი ამ ხნის განმავლობაში. თუ მათი შესრულება ვერ მოხერხდა, ეს უკვე მხოლოდ პარლამენტის პრობლემა არ არის.

- მაგრამ, როცა თქვენ პარლამენტის თავმჯდომარე გახდით, განაცხადეთ, რომ ამ პარლამენტს ოთხი ძირითადი საკითხი უნდა გადაეწყვიტა. ქვეყნის ტერიტორიულ-ადმინისტრაციული მოწყობა, მინისტრთა კაბინეტი, საარჩევნო და საგადასახადო კოდექსი.

- მე ჩამოვთვალე ეს ოთხი პრობლემა, თუმცა მაშინვე აღვნიშნე: მაინცდამაინც ოპტიმისტურად არ ვიყავი განწყობილი, რომ ამ საკითხების გადაწყვეტას პარლამენტი თავს გაართმევდა. მაგრამ, ჯერ კიდევ რჩება იმედი, რომ ოთხიდან ორი საკითხი მაინც დადებითად გადაწყდება.

საგადასახადო კოდექსის განხილვა პარლამენტში უახლოეს მომავალში იგეგმება. თუმცა, მინდა ავღნიშნო, რომ ამ მიმართულებით მთავრობამ სრული უუნარობა გამოიჩინა.

აღმასრულებელ ხელისუფლებას ერთი ნაბიჯიც კი არ გადაუდგამს, რათა საგადასახადო კოდექსზე, რომელიც "მრეწველებმა" წარმოადგინეს, ერთად გვემუშავა.

მე პირადად მიმაჩნია, რომ საგადასახადო კოდექსის შეცვლის შემთხვევაში, ბიუჯეტი უკვე სულ სხვა პრინციპებზე იქნება აწყობილი.

ამას, უკვე დიდი ხანია, სავალუტო ფონდიც ითხოვს, მაგრამ ჩვენ ჯერჯერობით ვერ მოვახერხეთ ამ საკითხზე მთავრობასთან თანამშრომლობა.

უახლოეს პლენარულ სხდომაზე "მრეწველები" აპირებენ ამ კოდექსის წარმოდგენას და პარლამენტი ამ საკითხის განხილვას დამოუკიდებლად დაიწყებს.

დარწმუნებული ვარ იმაშიც, რომ საარჩევნო კოდექსში გარკვეულ ცვლილებებს მივაღწევთ. წინააღმდეგ შემთხვევაში, ჩვენ არჩევნების ჩატარებას ისე ვერ შევძლებთ, რომ ამას სერიოზული გართულებები არ მოჰყვეს. ამას აბსოლუტურად ყველა პოლიტიკური ძალა გრძნობს. ბოლო პერიოდში პარლამენტში ძალიან აქტიურად მუშაობს ინტერფრაქციული ჯგუფი, ამ პროცესში მეც ჩავერთე, რათა გადაწყვეტილებების მიღება მაქსიმალური პოლიტიკური კონსულტაციების საფუძველზე მოხდეს.

- სამუშაო ჯგუფი კანცელარიამაც შექმნა. ეს ფუნქციათა დუბლირებას ხომ არ გამოიწვევს?

- გარკვეული დუბლირება არის, მაგრამ საკანონმდებლო ინიციატივის უფლება აქვს მთავრობასაც და აქვს პარლამენტსაც. მე ვისურვებდი, რომ მას შემდეგ, რაც კონკრეტული მასალები დაიდება როგორც მთავრობის, ისე ჩვენი კომისიის მხრიდან, მოხდეს საბოლოო პოზიციების შეჯერება, რათა პარლამენტში მაქსიმალურად შეთანხმებული ვარიანტი გავიტანოთ. რამდენად შესაძლებელია ეს, ძნელი სათქმელია, თუმცა, სურვილის შემთხვევაში, არაფერი შეუძლებელი არ არის.

რაც შეეხება დანარჩენ ორ საკითხს, ტერიტორიულ მოწყობას და მინისტრთა კაბინეტის შექმნას, მათ ამ პარლამენტში მომავალი არ აქვთ. მინისტრთა კაბინეტის შექმნის აუცილებლობაზე მე პირადად, 1998 წლიდან მოყოლებული, ვლაპარაკობ და, როგორც ჩანს, სულ ტყუილად. კანონპროექტის ის ვარიანტი, რომელიც პრეზიდენტმა შემოიტანა, აბსოლუტურად მიუღებელია როგორც ჩემთვის, ისე პარლამენტის დიდი ნაწილისთვის. ცვლილებების გარეშე ამ კანონპროექტის გატანაში მე აზრს ვერ ვხედავ, სხვა ვარიანტი კი თემატური უმრავლესობისა და, რაც მთავარია, პრეზიდენტისთვის, არ ვიცი, რამდენად მისაღები იქნება.

პრეზიდენტმა თავის დროზე ახსენა ორპალატიანი პარლამენტი და ეს საკმაოდ საინტერესო იდეაა, მაგრამ, მოდით, პირდაპირ ვთქვათ - სანამ ქვეყნის ტერიტორიული მოწყობა არ განისაზღვრება და ჩვენ არ გვეცოდინება, როგორი მოწყობის ქვეყანა უნდა გვქონდეს, ორპალატიანი პარლამენტი მხოლოდ სურვილად დარჩება. გარდა ამისა, ეს არ არის ისეთი საკითხი, რომელიც ერთი ხელის მოსმით უნდა გადაწყდეს. ისეთი ტიპის ქვეყანაში, როგორიც საქართველოა, ორპალატიან პარლამენტს როგორც სერიოზული პლიუსები, ისე სერიოზული მინუსებიც აქვს.

- ძალიან მოულოდნელი იყო, როცა პარლამენტმა რატიფიცირება ვერ გაუკეთა საქართველოსა და ამერიკის მთავრობებს შორის სამხედრო თანამშრომლობის ხელშეკრულებას. ამის გამო, რამდენადაც ვიცი, ამერიკის ელჩი საკმაოდ შეშფოთებულია.

- მე მქონდა ელჩთან შეხვედრა. ის მზადაა, რომ პარლამენტში თითოეულ ფრაქციას შეხვდეს და ეს საკითხი განიხილოს. ამერიკა ჩვენთვის არ არის ის პარტნიორი, რომელთან ურთიერთობაშიც ამდენი კითხვის ნიშანი უნდა დავსვათ, მითუმეტეს, როცა სამხედრო სფეროში თანამშრომლობის საკითხი იხილება. ეს არის ორმხრივი დოკუმენტი და თავად ელჩმაც დაადასტურა, რომ უახლოეს მომავალში დაგეგმილია გარკვეული გაცვლითი პროგრამები. ამ პროგრამის ფარგლებში ქართველ ოფიცრებს ამერიკაში წასვლის საშულება ექნებათ და ამერიკის ტერიტორიაზე იგივე უფლებებით ისარგებლებენ, რა უფლებებიც ექნებათ ამერიკელ სამხედროებს საქართველოში. ასე რომ, მათთვის პრივილეგიების მინიჭება არავითარ შემთხვევაში არ ნიშნავს ჩვენი უფლებების შელახვას. ეს არის ტიპიური ხელშეკრულება, რომელსაც ამერიკა სხვა ქვეყნებთანაც დებს.

ჩემი წინადადება იყო, რომ ამ საკითხის განხილვა გადაგვედო. პარლამენტისაკენ ბევრ არაკეთილმოსურნეს ჰქონდა თვალი მიპყრობილი და, შეიძლება, სრულიად უმტკივნეულო ან პროფესიული დავა პოლიტიკურ დავაში გადასულიყო. მე ვფიქრობ, რომ ჩვენი გადაწყვეტილება სწორი იყო, ამ საკითხის განხილვას ჩვენ, სავარაუდოდ, სამშაბათს დავუბრუნდებით.

- ახლახან პარლამენტმა მიიღო კანონი მინიმალური ხელფასის გაზრდის შესახებ. დღეს ხელისუფლება სირაქლემის ფუნქციას ირჩევს და არ უნდა, თვალი გაუსწოროს იმ პრობლემას, რომლის წინაშეც აღმოჩნდა. ვეტოს დადებას კი პრეზიდენტი არ ჩქარობს. რა ბედი ელის ამ კანონს?

- მე არ განვიხილავ რეალურად იმის შესაძლებლობას, რომ 3 თვეში საქართველოში მინიმალური ხელფასი 115 ლარამდე გაიზარდოს. ეს ხელისუფლება ამას ვერ გააკეთებს. სიმართლე გითხრათ, ძნელად წარმომიდგენია, ამის გაკეთებას, არსებული რელობიდან გამომდინარე, საერთოდ ვინმე თუ შეძლებდა.

მაგრამ, თუ მიაქციეთ ყურადღება, დემოკრატები განიხილავდნენ იმ შესაძლებლობასაც, რომ ეს კანონი მომავალი წლის იანვრიდან ამოქმედებულიყო და არა რამდენიმე თვეში. მაგრამ ხელისუფლება ძალიან უსუსური აღმოჩნდა, მე პირადად ვერც ერთი დამაჯერებელი არგუმენტი ვერ მოვისმინე მათგან. ამიტომ ის ფაქტი, რომ პარლამენტმა ეს გადაწყვეტილება მიიღო, მხოლოდ ხელისუფლების უსუსურობის ბრალია.

მე ქვეყანაში არსებულ ვითარებას ძალიან სკეპტიკურად ვუყურებ. ერთი წლის წინ იმ დაპირებების ფონზე, რომ ბიუჯეტის პროფიციტი იქნება და აპრილში გაზრდილ ბიუჯეტს შემოიტანდნენ, მე ვესაუბრე პრეზიდენტს და ვუთხარი, რომ ჩემი ინფორმაციით, ძალინ მძიმე სიტუაცია იყო ბიუჯეტის შესრულების თვალსაზრისით, რამაც მაშინ გარკვეული გაღიზიანება გამოიწვია. სამწუხაროდ, ის პროგნოზი ასრულდა, და ბიუჯეტი 100 მილიონით გაირღვა. თუმცა, მთავრობა გვარწმუნებდა - ძალიან კარგია, რომ მხოლოდ ასით გაირღვა და არა 400-ითო.

დღეს საუბარი მქონდა საგადასახადო კომიტეტის თავმჯდომარესთან და, სამწუხაროდ, შედეგები ისევ ძალიან საგანგაშოა. მარტის ბოლოს კვარტალური ბიუჯეტის განხილვა გვექნება. იმედი მაქვს, პარლამენტი სერიოზულად მიუდგება ამ საკითხს და არა ისე, როგორც გასული წლის ოქტომბერში.

- გარდა ამისა, თუ ხელისუფლებამ ვერ შეასრულა სავალუტო ფონდის მოთხოვნები, ქვეყანა, შესაძლოა, გაკოტრების რეალური საფრთხის წინაშე აღმოჩნდეს. შესწევს კი მთავრობას ამ ვალდებულებათა შესრულების უნარი?

- დეფოლტის საფრთხე უდავოდ არსებობს. მე შეგნებულად გავაკეთე განცხადება, რომ სიტუაცია ისევ ძალიან საგანგაშოა. ხელისუფლებამ სერიოზული ზომები უნდა მიიღოს და დაუყოვნებლივ, თუ უკვე გვიან არ არის. ჩვენ რომ თავის დროზე სერიოზული განგაში აგვეტეხა ამ საკითხზე, დღეს ასეთი სიტუაცია აღარ გვექნებოდა. როდემდე შეიძლება, სირაქლემის პოზიციაში ვიყოთ და ერთმანეთი ვატყუოთ. ოდესმე ჭკუა ხომ უნდა ვისწავლოთ.

სოჭის შეხვედრა არასერიოზულია - ამბობს ნადარეიშვილი

მაშინ, როცა საქართველოს პრეზიდენტი რუსეთის პრეზიდენტს და აფხაზეთის დე-ფაქტო ხელისუფლებას ხვდებოდა, აფხაზეთის ლეგიტიმური ხელისუფლების ხელმძღვანელი თამაზ ნადარეიშვილი, "ეპოქის" პრესკლუბში, ჟურნალისტების წინაშე წარდგა.

თამარ ხორბალაძე

"ეს შეხვედრა არასერიოზულია და მისგან რაიმე განსაკუთრებულ შედეგს არ ველი, თუმცა რუსეთი ამ შეხვედრაზე, ალბათ, ძალიან დაჟინებით მოითხოვს რკინიგზის გახსნას. რუსეთს დღეს ერთადერთი პლაცდარმი დარჩა კავკასიასა და მიმდებარე რეგიონში სომხეთის სახით და რკინიგზის გახსნა მის სასიცოცხლო ინტერესში შედის..." - ასეთი შეფასება მისცა თამაზ ნადარეიშვილმა სოჭში მიმდინარე შეხვედრას, რომელზეც, რუსული მხარის ინიციატივით, აფხაზეთის დე-ფაქტო ხელისუფლებაც იყო მიწვეული.

"მე ვუთხარი საქართველოს პრეზიდენტს - უთხარით პუტინს, რომ თქვენ უკვე ესაუბრეთ აფხაზეთის ხელისუფალს თამაზ ნადარეიშვილს, გაგულიას კი თავად რუსეთის პრეზიდენტი შეხვდეს..."- ასეთი რჩევა მიუცია ნადარეიშვილს საქართველოს პრეზიდენტისთვის. ნადარეიშვილის პოზიცია ამჯერად არ გაუთვალისწინებიათ ისევე, როგორც უშიშროების საბჭოს იმ სხდომაზე, სადაც საქართველოს პრეზიდენტს სამშვიდობოების მანდატის გაგრძელების რჩევა მისცეს.

"24 საათის" კითხვაზე - თუ რამდენად იყო მზად თავად საქართველოს ხელისუფლება მანდატის შეწყვეტისთვის და იქნება თუ არა ამისთვის მზად 6 თვის შემდეგ? - თამაზ ნადარეიშვილმა განაცხადა, რომ **"საქართველო ვერასოდეს იქნება მზად რუსეთთან ომის მოსაგებად, მაგრამ თუ რუსეთის სამშვიდობოები გავლენ, თუ რუსეთმა გაიყვანა გუდაუთის ბაზა, აფხაზები თვითონ წამოვლენ დიალოგზე..."** მან ასევე ისაუბრა იმაზე, რომ ტერიტორიებდაკარგულ ქვეყანაში 200 ლარად ვერ უნდა იზღვევდე თავს ჯარში სამსახურისგან და რომ აფხაზეთი არ უნდა იყოს მხოლოდ აფხაზეთიდან დევნილთა პრობლემა.

სხვათა შორის, ითქვა ისიც, რომ საქართველოს ხელისუფლება, წინასაარჩევნო მოტივებიდან გამომდინარე, 31 ივლისს ველარ გაუგრძელებს მანდატს სამშვიდობოებს, რადგან ასეთ შემთხვევაში ამომრჩეველიც და **"მთელი ის ლეგიტიმური სტრუქტურები, ის ხალხი, რომელიც ჩვენს უკან დგას, განვუდგებით ხელისუფლებას!"**

ამიტომ ნადარეიშვილს მიაჩნია, რომ მანდატის ვადის გასვლის მორიგ ვადამდე დარჩენილ თვეებში (ანუ 31 ივლისამდე) საქართველომ უნდა გასწიოს მოსამზადებელი სამუშაოები, მათ შორის - საგარეო დიპლომატიურ ფრონტზე და აღნიშნა, რომ ბოლო ორი თვის მანძილზე გარკვეული წინსვლა საქართველოს ხელისუფლების პოზიციაში მაინც შეიმჩნეოდა:

"დღეს გაერო-ს წესდების მეშვიდე მუხლის ამოქმედების მოთხოვნას უკვე აღარ ჰქვია ნადარეიშვილის ახირება... უშიშროების საბჭომ მოიწონა ჩვენი წინადადება მშვიდობის ძალით დამყარების მოთხოვნის შესახებ და გადაწყვიტა გაერო-ში ეს მოთხოვნა სახელმწიფოს სახელით გააჟღეროს." ნადარეიშვილმა "მშვიდობის ძალით დამყარების" საკუთარი ვარიანტიც გააცნო ჟურნალისტებს:

"მშვიდობის ძალით დამყარებაში მე არ ვგულისხმობ იმას, რომ ქუჩაში დავიჭიროთ ბიჭები და გავუშვათ აფხაზეთში საომრად... გაერო-ს მანდატით მშვიდობის ძალით დამყარება შეიძლება ნატო-ს ჯარების მეშვეობით მოხდეს, შეიძლება სამშვიდობო ძალების შემადგენლობაში შევიდნენ უკრაინელი და აზერბაიჯანელი სამხედროები, რომლებიც ამ ფუნქციის შესრულებაზე, ოღონდ - არა დსთ-ს ფარგლებში, მზად არიან..." - ამბობს ნადარეიშვილი და გაერო-ს მიერ მეშვიდე მუხლის არამოქმედებას საქართველოს ხელისუფლების არასათანადო მუშაობის ნაყოფად მიიჩნევს. **"ჩვენ თავად გადავიტანეთ კონფლიქტი გაყინული კონფლიქტის კატეგორიაში და ახლა ამის შედეგებს ვიმკით. გაერო-ში გამართულ მოსმენებზე მუდივად იყო საუბარი ხალხთა შორის დაახლოებაზე, დიალოგის არსებობაზე, იმაზე, რომ პროცესი მიმდინარეობს... ასეთ სიტუაციაში არავინ დათანხმდება მეშვიდე მუხლის ამოქმედებას,"** – ასკვნის ნადარეიშვილი და საერთაშორისო თანამეგობრობის ინფორმირების ერთ-ერთ საშუალებად ჰააგის ტრიბუნალში შეტანილ სარჩელსაც ასახელებს, რომელიც 2002 წელს, "მშვიდობიანობის პერიოდში", აფხაზეთის ტერიტორიაზე ქართველების წინააღმდეგ ჩადენილ დანაშაულებზე მოსთხოვს პასუხს აფხაზეთის დე-ფაქტო ხელისუფლებას.

საბითუმო ბაზარმა სადისტრიბუციო კომპანია, ჭერჭერობით, დაინდო

ენერგოსაბითუმო ბაზარმა "გაერთიანებული სადისტრიბუციო ენერგოკომპანიის" დასჯის ღონისძიება 48 საათით გადადო. ამის მიზეზად საბითუმო ბაზრის წარმომადგენლები ტექნიკური სამუშაოების შესრულების აუცილებლობას ასახელებენ, რაც გამორთვისას, მოსახლეობასთან ერთად, ელექტროენერგიის სასიცოცხლო მნიშვნელობის ობიექტებისთვის შეწყვეტასაც გამორიცხავს. პარალელურად, გაერთიანებული სადისტრიბუციო კომპანიის ხელმძღვანელმა გია ადეიშვილმა გუშინ განაცხადა, რომ დღეს იგი არსებულ 500 ათას ლარიან დავალიანებას სრულად დაფარავს. თუმცა, როგორც აღმოჩნდა, სადისტრიბუციო კომპანიას თავადაც გააჩნია სერიოზული პრეტენზიები საბითუმო ბაზრის მიმართ და გამორიცხული არ არის, ამის გამო სასამართლოსაც მიმართოს.

საბითუმო ბაზრის მიერ გუშინწინ საკმაოდ მკაცრი ტონით გაკეთებული განცხადების შესრულების გადადებამ, გუშინ, საქართველოს ტერიტორიის თითქმის ნახევარი ჩაბნელებისგან იხსნა. **"გაერთიანებული სადისტრიბუციო ენერგოკომპანია" საბითუმო ბაზრის წინაშე აღებულ ვალდებულებას შეასრულებს და ხვალ საღამომდე იანვარში მოხმარებული ელექტროენერგიის საფასურს დაფარავს, მაგრამ ამის შემდეგ ჩვენსა და საბითუმო ბაზარს შორის მოლაპარაკებები უნდა გაგრძელდეს",** - განაცხადა გუშინ გამართულ პრესკონფერენციაზე გაერთიანებული სადისტრიბუციო კომპანიის სამეთვალყურეო საბჭოს თავმჯდომარემ გია ადეიშვილმა. სადისტრიბუციო კომპანიის წინაშე არსებული პრობლემების გამო, ასეთი მოლაპარაკებების წარმოებას იგი აუცილებლად მიიჩნევს. ადეიშვილის თქმით, კომპანიის წინააღმდეგ, გარკვეული ძალები, მიზანმიმართულ პოლიტიკას ატარებენ. **"ამ პოლიტიკის "წყალობით", მსხვილი სამრეწველო ობიექტები, რომლებიც ჩვენი მომხმარებლები იყვნენ, თანდათან გვტოვებენ და მცირე გამანაწილებელი კომპანიის მომხმარებლები ხდებიან. ჩვენ კი, ძირითადად, მოსახლეობის იმედზე ვართ დარჩენილი, რომელზეც ამოღებული თანხის 80 პროცენტი მოდის,"** - განაცხადა ადეიშვილმა. თუმცა, მანვე აღნიშნა, რომ სადისტრიბუციო კომპანიისთვის დიდი მნიშვნელობა არ აქვს, საბითუმო ბაზარი ოფიციალურად შეუწყვეტს თუ არა მას ელექტროენერგიის მიწოდებას, რადგან ეს უკანასკნელი დადგენილ ლიმიტებს არღვევს და დენი კომპანიის მომხმარებელს ისედაც არ მიეწოდება. გარდა ამისა, მისი ინფორმაციით, სადისტრიბუციო კომპანიამ შარშან საბითუმო ბაზარს, თითქმის, 15 მილიონი ლარი გადაურიცხა, რაც მიწოდებული ელექტროენერგიის საფასურის 60 პროცენტს შეადგენს. სადისტრიბუციო კომპანიის სამეთვალყურეო საბჭოს თავმჯდომარე უკმაყოფილოა იმით, რომ მიუხედავად გადახდის ასეთი მაღალი მაჩვენებლისა, სადამსჯელო ღონისძიებები მისი კომპანიის მიმართ მაინც ტარდება.

თავის მხრივ, საბითუმო ბაზრის სამომხმარებლო უფლებების დაცვის დეპარტამენტის ხელმძღვანელი მიხეილ თავბერიძე აცხადებს, რომ საბითუმო ბაზარს, ვინმეს დასჯაზე მეტად, ნაღდი ფული სჭირდება. ამიტომ, თუ სადისტრიბუციო კომპანია მოთხოვნილი 500 ათასი ლარის შაბათამდე გადახდას შეძლებს, საბითუმო ბაზარი მისი გათიშვის შესახებ მიღებულ გადაწყვეტილებას გააუქმებს.

იმის გამო, რომ, როგორც ადეიშვილი აცხადებს, საბითუმო ბაზარს ელექტროენერგიის მიწოდების შეწყვეტის თაობაზე სადისტრიბუციო კომპანიისთვის ოფიციალურად არ შეუტყობინებია (გუშინწინ გამართულ პრესკონფერენციაზე საბითუმო ბაზრის ხელმძღვანელებმა ჟურნალისტებს კომპანიისთვის გადაგზავნილი ტელეფონოგრამის ასლი პრეს-რელიზის სახით წარუდგინეს), ამ უკანასკნელმა, შესაძლოა, სასამართლოშიც იჩივლოს.

"24 საათი"

მოკლედ

თბილისი. სააქციო საზოგადოება "ჭიათურმანგანუმი" თავისი პარტნიორის, სინგაპურის კომპანია "დელტა ექსპორტის" დავალიანების გასტუმრებას იწყებს. ვალის დაფარვის შემდეგ მას "ჭიათურმანგანუმიდან" მანგანუმის შესყიდვა ისევ იაფად სურს. თუმცა, მანგანუმის უფრო ძვირად შესყიდვის სურვილი უკვე გამოთქვეს ჩეხურმა, ლატვიურმა, უკრაინულმა და ბრიტანულმა კომპანიებმა. **ინტერ-პრესი**

■ ■ ■

თბილისი. ქონების მართვის სამინისტრო რკინიგზის ხელმძღვანელობას სთხოვს "ჭიათურმანგანუმისთვის" რკინიგზით ტვირთების გადაზიდვის ძველი ტარიფის აღდგენას. თუ დეკემბერში ერთი ტონა მანგანუმის კონცენტრატის ჭიათურიდან ზესტაფონამდე გადაზიდვა 2 ლარი ღირდა, 1 იანვრიდან 7 ლარი ჯდება. სამინისტროში ფიქრობენ, რომ ამ ტარიფის ზრდა მოშლის "ჭიათურმანგანუმის" ეკონომიკას და "ფეროსთვის" მანგანუმის კონცენტრატის მიწოდება ველარ მოხერხდება. **მედია-ნიუსი**

■ ■ ■

თბილისი. ორ-სამ დღეში "საქართველოს რკინიგზა" ახალ ექვსვაგონიან ელექტრომატარებელს მიიღებს. ის ქართული მხარის შეკვეთით ააშენა რიგის ქარხანამ. მატარებელი გზაშია და კვირის ბოლომდე უკრაინიდან ფოთში ბორნით ჩამოვა. რიგის ქარხანასთან თანამშრომლობა ქართველმა რკინიგზელებმა შარშანწინ აღადგინეს. რიგაში "საქართველოს რკინიგზის" შეკვეთით აშენდა დიზელ-მატარებელი, რომელიც ამჟამად თბილისი-ბათუმის რეისს ასრულებს. **მედია-ნიუსი**

■ ■ ■

ბაქო. აზერბაიჯანს საქმიანი ვიზიტით ეწვია ისლამური განვითარების ბანკის მისია. ის განიხილავს აზერბაიჯანში განსახორციელებელ ენერგეტიკის, მელიორაციის, გზათა მშენებლობის, საკანალიზაციო სისტემის გაუმჯობესებისა და სხვა პროექტებს. ისლამური განვითარების ბანკმა აზერბაიჯანს დახმარების სახით უკვე მისცა ოთხ მილიონ დოლარამდე. **მედია-ნიუსი**

■ ■ ■

თბილისი. პარლამენტის საპროცედურო საკითხთა კომიტეტის გადაწყვეტილებით, პარლამენტის პლენალურმა სხდომამ ხელახლა უნდა უყაროს კენჭი "შრომის კანონთა კოდექსში" შესატან ცვლილებებს, რომელიც მინიმალური ხელფასის 115 ლარამდე გაზრდას ითვალისწინებს. **ინტერ-პრესი**

■ ■ ■

თბილისი. დღეს პარლამენტის ჯანდაცვისა და სოციალურ საკითხთა კომიტეტმა სამედიცინო დაწესებულებების ქონების გადასახადისგან გათავისუფლების საკითხი განიხილა. შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტრო არამომგებიან სამედიცინო დაწესებულებათა ქონების გადასახადისგან გათავისუფლებას ითხოვს. **მედია-ნიუსი**

მონიტორინგი

სახელმწიფო ბიუჯეტის შესრულება

ოპერატიული ინფორმაცია 6 მარტისთვის

მლნ. ლარებში

დასახელება	პირველი კვარტლის პროგნოზი	შესრულება	%	6 მარტი
სახელმწიფო ბიუჯეტის შემოსავლები	252.46	120.43	48%	1.42
ცენტრალური ბიუჯეტის შემოსავლები და გრანტები	186.38	82.58	44%	0.72
საგადასახადო შემოსავლები	151.98	78.28	52%	0.69
სოციალური ფონდი	53.84	32.31	60%	0.69
საგზაო ფონდი	12.23	5.54	45%	0.01
დეფიციტის დაფინანსება		41.51		

ლარის ოფიციალური გაცვლითი კურსი აშშ დოლარის მიმართ 2003 2 - 8 მარტის მდგომარეობით

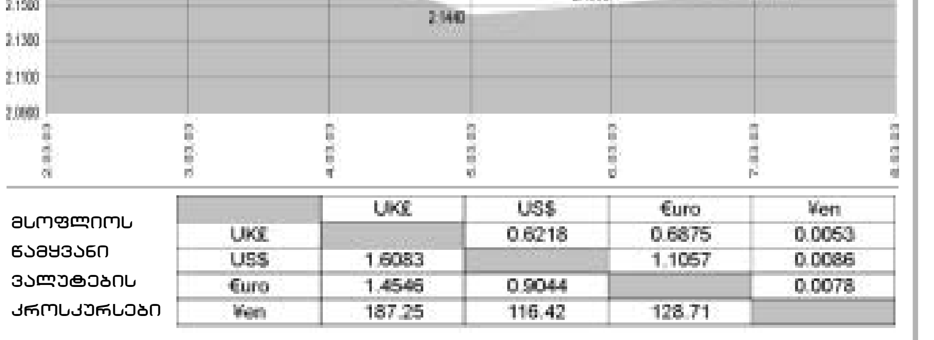

მსოფლიოს წამყვანი ვალუტების კროსკურსები

	UK£	US$	€uro	¥en
UK£		0.6218	0.6875	0.0053
US$	1.6083		1.1057	0.0086
€uro	1.4546	0.9044		0.0078
¥en	187.25	116.42	128.71	

2003 წლის 8 მარტიდან უცხოური ვალუტების მიმართ ლარის ოფიციალური გაცვლითი კურსები:

ევრო	1	2.3898	ლარი
დიდი ბრიტანეთის გირვანქა სტერლინგი	1	3.4802	ლარი
შვეიცარიული ფრანკი	1	1.6309	ლარი
აშშ დოლარი	1	2.1690	ლარი
თურქული ლირა	10	1.3472	ლარი
რუსული რუბლი	1	0.0687	ლარი
იაპონური იენი	10	0.1852	ლარი
აზერბაიჯანული მანათი	1 000	0.4424	ლარი
სომხური დრამი	100	0.3683	ლარი
უკრაინული გრივნა	10	4.0679	ლარი

საგანგებო ლეგიონი კონტრაბანდას ანადგურებს

ნინო ნარჩემაშვილი

საქართველოში უამრავი სახის პროდუქცია კონტრაბანდული გზით შემოდის. ქართული ბაზარი კონტრაბანდული საქონელით არის სავსე, სამამულო პროდუქცია და შიდა ბაზარი კი დაუცველია. ხშირ შემთხვევაში ქვეყანაში კონტრაბანდის შემოდინება არალეგალურად, ან ჩვეულებრივი სამგზავრო ტრანსპორტით ხორციელდება. 200 ლარამდე ღირებულების უაქციზო, არამარკირებული თამბაქოს ნაწარმისა და ალკოჰოლური სასმელების პარტია ჩამორთმევასა და ლიკვიდაციას ექვემდებარება. მათი მფლობელები კი, შეიძლება ითქვას, სიმბოლური თანხით - ხუთიათი ლარით ჯარიმდებიან. უფრო დიდი ღირებულების კონტრაბანდული საქონლის შემოტანაზე აღიძვრება სისხლის სამართლის საქმე ამ საქონლის შენახვის, ტრანსპორტირებისა და რეალიზაციის ბრალდებით და დანაშაულის სიმძიმის შესაბამისად ისჯება ჯარიმიდან - სამ წლამდე პატიმრობით. ნებისმიერი სხვა სახის აღურიცხავ პროდუქციაზე კი მისი მფლობელი ტვირთის მთლიანი ღირებულების 80 პროცენტით ჯარიმდება.

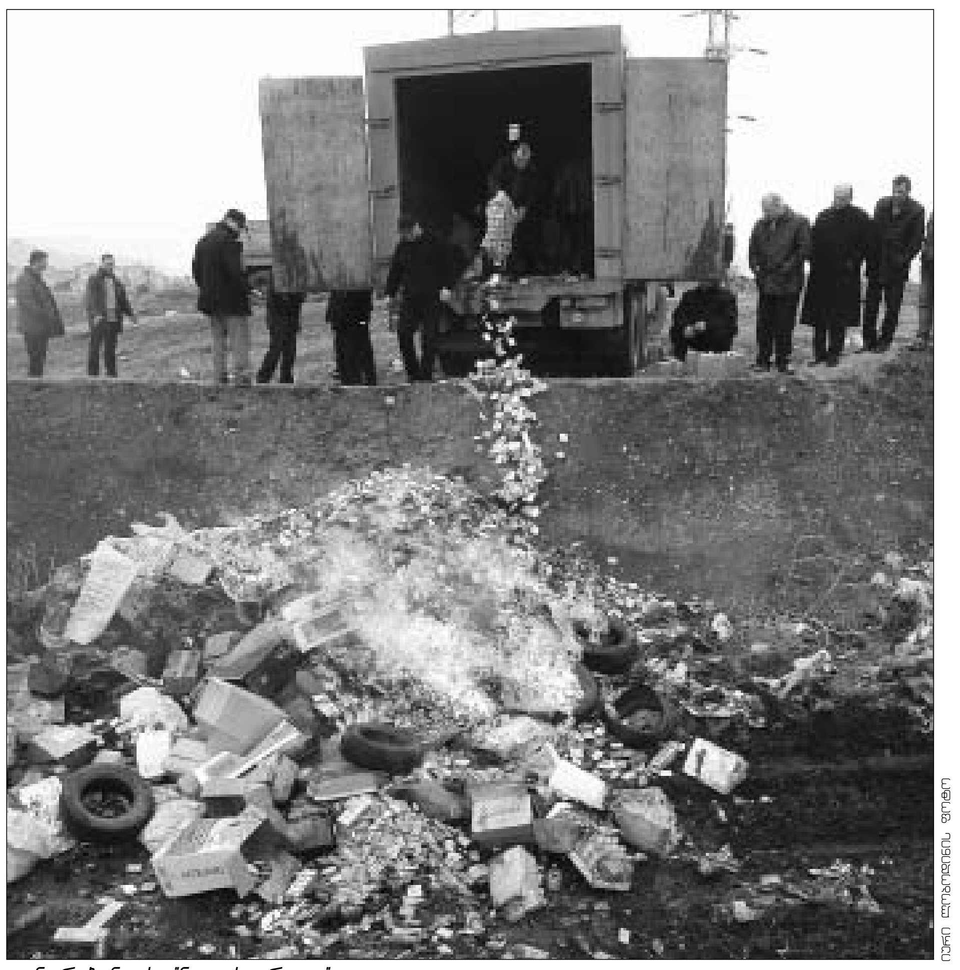

კონტრაბანდის "ნაგავსაყრელი"

ამჯერად, ფინანსთა სამინისტროს საგანგებო ლეგიონის მიერ ჩატარებული სპეციალური ღონისძიების შედეგად განადგურდა 200 000 ლარის ღირებულების 55 714 კოლოფი უაქციზო სიგარეტი და 1 689 ბოთლი ალკოჰოლური სასმელი. ეს მოხდა მსგავსი ღონისძიებებისათვის სპეციალურად განსაზღვრულ ტერიტორიაზე. საგანგებო ლეგიონის ხელმძღვანელის თემურ ძიძიგურის განცხადებით, 2002 წლის 1 აპრილიდან დღემდე ადმინისტრაციული დარღვევის შედეგად ამოღებული აღნიშნული საქონლის ერთი პარტია დასავლეთ საქართველოში უკვე განადგურდა, 225 000 კოლოფი სიგარეტი კი მათი მფლობელების სისხლის სამართლის პასუხისგებაში ყოფნის გამო ინახება, როგორც ნივთმტკიცება. მისივე თქმით, დღეისათვის 168 ასეთი საქმეა აღძრული. კონტრაბანდის გაკონტროლება კი საკმაოდ ძნელია, რადგან მისი შემოდინება ქვეყანაში პატარ-პატარა პარტიებით და სხვადასხვა გზებით ხდება.

რაც შეეხება კონტრაბანდული საქონლის ლიკვიდაციას, თემურ ძიძიგურის განცხადებით, მსოფლიო ბანკისა და საერთაშორისო სავალუტო ფონდის რეკომენდაციებში მკაცრად განსაზღვრულია, რომ კონტრაბანდული საქონელი - უაქციზო თამბაქოს ნაწარმი და ალკოჰოლური სასმელები განადგურებას ექვემდებარებიან, რადგან უხარისხოა და თავიდან უნდა იქნას აცილებული რეალიზაციის ქსელში მათი მოხვედრა.

შესაძლოა, პრემიერის სკამი პენსიების გაზრდას შეეწიროს

პირველი გვერდიდან

"ნაციონალებმა" პრიორიტეტებად სახურავებისა და ლიფტების შეკეთება, პირველკლასელებისთვის სახელმძღვანელოების უფასოდ დარიგება, ყოველი ოჯახისათვის წელიწადში სამჯერადი უფასო სასწრაფო დახმარების გამოძახება, პედაგოგებისათვის უფასო ბუნებრივი აირი და, რაც ყველაზე მთავარია, თბილისელი პენსიონრებისათვის პენსიის სამი ლარით გაზრდა დაასახელეს.

"ნაციონალების" ინფორმაციით, მთავრობას გააზრებული აქვს საკრებულოს ძალა, ამიტომ ამ ეტაპზე ის ცდილობს საკრებულოს პოლიტიკურ ძალთა მოთხოვნების ნაწილი, შეძლებისდაგვარად მაინც, გაითვალისწინოს ბიუჯეტში. ბერძენიშვილის ინფორმაციით, ლიფტებისა და სახურავების შესაკეთებლად და წელიწადში სამჯერადი სასწრაფო დახმარებისთვის ბიუჯეტში ამ დროისთვის უკვე ჩადებულია გარკვეული თანხები, მუშაობის პროცესშია პირველკლასელთათვის უფასო სახელმძღვანელოების და პედაგოგებისათვის უფასო ბუნებრივი აირის პროგრამებიც. თუმცა, "ნაციონალების" განცხადებით, კვლავ გადაუჭრელია თბილისელი პენსიონრებისთვის პენსიების სამი ლარით გაზრდის საკითხი. მათი თქმით, დედაქალაქის მთავრობას ამ ნაბიჯის გადადგმას სახელმწიფო კანცელარია უკრძალავს.

იმ შემთხვევაში, თუ 2003 წლის დედაქალაქის ბიუჯეტის მეორე ვერსიაში ფარაქციის სხვა მოთხოვნებთან ერთად არ იქნება გათვალისწინებული პენსიების ზრდაც, "ნაციონალები" ბიუჯეტის ჩაგდებით და პრემიერის თანამდებობიდან გათავისუფლებით იმუქრებიან. **"თუ მთავრობა სრულად არ გაითვალისწინებს ჩვენს მოთხოვნებს, განსაკუთრებით კი, პენსიების გაზრდის მოთხოვნას, პრემიერს ეს ნაბიჯი თანამდებობის ფასად დაუჯდება. ქალაქის მთავრობამ ერთხელ და საბოლოოდ არჩევანი უნდა გააკეთოს , თუ ვის შეკვეთას შეასრულებს – ხალხის მიერ არჩეული საკრებულოსი თუ კორუმპირებული ცენტრალური ხელისუფლების",** - განაცხადა დავით ბერძენიშვილმა. "ნაციონალების" თქმით, ბიუჯეტის მეორედ ჩაგდების შემთხვევაში საკრებულო მის მიერვე მომზადებულ ბიუჯეტის პროექტს დაამტკიცებს.

საკრებულოს მიერ ბიუჯეტის მეორედ ჩაგდება კი პრეზიდენტს საკრებულოს დათხოვნის შანსს აძლევს. ამ შესაძლებლობის მიუხედავად, "ნაციონალები" დარწმუნებულნი არიან, რომ შევარდნაძე ასეთ გადაწყვეტილებას არ მიიღებს, რადგან თუ პრეზიდენტი ხალხის მიერ არჩეულ ორგანოს პოლიტიკური ასპარეზიდან გააძევებს, საზოგადოებას კიდევ ერთხელ აამხედრებს თავის წინააღმდეგ, რაც ხალხს ქუჩაში გამოიყვანს. **"პრეზიდენტი საკმაოდ ჭკვიანია, რომ ასეთი ნაბიჯი არ გადადგას. შევარდნაძე საკრებულოს თითსაც ვერ დაუქნევს",** - განაცხადა ზვიად ძიძიგურმა.

ფინანსთა სამინისტრო წინასწარი გადახდების გაუქმების წინააღმდეგია

პარლამენტში საბაჟო თემატიკასთან დაკავშირებული ხმაური გრძელდება. ამჯერად, საფინანსო საბიუჯეტო კომიტეტის სხდომაზე საბაჟო და საგადასახადო კოდექსებში ცვლილებების შეტანაზე ისაუბრეს. პარლამენტარები წინასწარი გადახდების წინააღმდეგ გამოდიან და ფინანსთა სამინისტროსგან ამ პრაქტიკის მოსპობას მოითხოვენ. სამინისტროს ოფიციალური მონაცემებით, ამჟამად წინასწარგადახდილი გადასახადების რაოდენობა 110 მილიონ ლარს შეადგენს.

სოფო კვინტრაძე

გადასახადებისა და შემოსავლების კომიტეტის დასკვნას, რომელიც საბაჟო დეპარტამენტის საქმიანობის კრიტიკას შეიცავს, პირველი შედეგები უკვე მოჰყვა. მებაჟეების ატესტაცია-კონკურსის პირველი ეტაპი გადაიდო. ამის მიზეზი გახდა გადასახადებისა და შემოსავლების კომიტეტის მიერ გამოთქმული შენიშვნები. როგორც ცნობილია, ფინანსთა მინისტრი თავისი ბრძანებით ატესტაციაში მონაწილეობის უფლებას საქართველოს ყველა მოქალაქეს ანიჭებდა, საბაჟო დეპარტამენტმა კი ეს პრივილეგია მხოლოდ საბაჟოს თანამშრომლებს მისცა, რასაც კომიტეტის მკვეთრად უარყოფითი შეფასება მოჰყვა. როგორც ფინანსთა მინისტრის მოადგილე ლევან ჩრდილელი აცხადებს, დავით სალარიძე ის ავტორიტეტია, ვისი მოსაზრებაც საგადასახადო-საბაჟო საკითხებთან დაკავშირებით აუცილებლად უნდა გაითვალისწინონ. სავარაუდოდ, ატესტაცია ერთ კვირაში გაიმართება და მასში მონაწილეობის მიღება ყველა მსურველს შეეძლება.

სამაგიეროდ, ფინანსთა სამინისტრო არ იზიარებს გადასახადებისა და შემოსავლების კომიტეტის ინიციატივას საგადასახადო და საბაჟო კოდექსებში ცვლილებების შეტანის შესახებ. კომიტეტის ინიციატივით, კანონმდებლობის თანახმად უნდა აიკრძალოს საბაჟო და საგადასახადო სისტემაში გადასახადების წინასწარ ამოღება. პარლამენტარები ასევე მოითხოვენ კოდექსებში ცვლილების შეტანას, რათა ველარ მოხდეს ერთი ანგარიშიდან მეორეზე ჩათვლების მიზნით თანხების გადარიცხვა. წინასწარამოღებებს ფინანსთა სამინისტროში არ უარყოფენ, თუმცა, მირიან გოგიაშვილი და მისი მოადგილეები ხაზგასმით ირწმუნებიან, რომ ეს პრაქტიკა მათ დროს არ დაწყებულა. დღეისათვის წინასწარამოღებული თანხებისა და დღგ-ს ზედმეტობების ჯამი 110 მილიონ ლარს შეადგენს. დავით სალარიძის დასკვნაში ნათქვამია იმის შესახებაც, რომ ყოველთვიურად, საბაჟო გეგმის შესრულების მიზნით, ხუთ-ექვს მილიონ ლარს წინასწარ იღებს იმპორტიორებისაგან. ფინანსთა მინისტრის მოადგილე ლევან ჩრდილელი არ იზიარებს პარლამენტარების მოსაზრებას. მისი განცხადებით, მეწარმეებს არ უნდა წაართვან გადასახადების წინასწარ გადახდის უფლება. ჩრდილელი ირწმუნება, რომ ბევრ გადამხდელს აწყობს, ლარის კურსის ცვალებადობიდან გამომდინარე, ზოგჯერ წინასწარ გადაიხადოს გადასახადი. ჩრდილელის აზრით, წინასწარგადახდების კანონით აკრძალვა პრობლემას ვერ მოაგვარებს. ფინანსთა სამინისტროს ამ საკითხის დასარეგულირებელი საკუთარი გეგმები აქვს, რაც სავალუტო ფონდის მოთხოვნებს ემთხვევა. 2003 წლის პირველ აპრილს ძალაში შედის პრეზიდენტის ბრძანებულება, რომლის თანახმად, საგადასახადო და საბაჟო დეპარტამენტების სატრანზიტო ანგარიშები დაიხურება და მათ ნაცვლად ანგარიში სახელმწიფო ხაზინაში გაიხსნება. ლევან ჩრდილელის განცხადებით, ამის შემდეგ გადასახადებთან დაკავშირებულ ყველა საბანკო ოპერაციას მხოლოდ ფინანსთა სამინისტრო და ხაზინა განახორციელებენ. საფინანსო-საბიუჯეტო კომიტეტის თავმჯდომარის მოადგილემ ნოდარ ჯავახიშვილმა ფინანსთა მინისტრის მოადგილეს ზუსტად გაწერილი გეგმის წარმოდგენა მოსთხოვა, რომლითაც განსაზღვრული იქნება ყოველთვიურად წინასწარი გადახდების შემცირების მაჩვენებელი. ჯავახიშვილის აზრით, ძალიან ძნელია იმის გარკვევა, მეწარმეს უნდა, თუ აძალებენ წინასწარგადახდას. **"თავისი სურვილით წინასწარგადახდილმა თანხამ მაქსიმუმ ორი-სამი მილიონი შეადგინოს, დანარჩენი კი იძულების წესითაა ამოღებული ბიუჯეტის შესასრულებლად,"** – მიაჩნია ნოდარ ჯავახიშვილს.

გუშინდელ სხდომაზე ლევან ჩრდილელმა მკაფიოდ დააფიქსირა ფინანსთა სამინისტროს უარყოფითი პოზიცია ელექტროენერგიის ტარიფის დღგ-სგან გათავისუფლების თაობაზეც. ჩრდილელი აცხადებს, რომ სამინისტრო დღგ-ს მოხსნას ორი მიზეზის გამო არ დაუჭერს მხარს. **"პირველი ის, რომ ამით ბიუჯეტს 40 მილიონი ლარი მოაკლდება და მეორე - მეწარმეები, რომლებიც ელექტროენერგიის ტარიფზე დღგ-ს აღარ გადაიხდიან, წარმოებულ პროდუქციაზე დღგ-ს ჩათვლებს ველარ მიიღებენ, რის გამოც პროდუქციის გაძვირება მოუწევთ,"** – აცხადებს ლევან ჩრდილელი. შეგახსენებთ, რომ მეორე მიზეზი რამდენიმე დღის წინ გადასახადებისა და შემოსავლების კომიტეტის სხდომაზე ფრაქცია "მრეწველების" მიერ აქტიურად იყო ლობირებული.

კასპიის რეგიონი უცხოური ინვესტიციების მოზიდვას ცდილობს

სოფიკო ოხანაშვილი

საქართველოს საფინანსო სექტორის წარმომადგენლები მონაწილეობას მიიღებენ დსთ-სა და კასპიის რეგიონის ქვეყნების ბანკებთან, ფინანსებსა და ინვესტიციებთან დაკავშირებულ პირველ საერთაშორიოსო სამიტში, რომელიც გაიმართება 19-20 მარტს, სტამბოლში. საერთაშორისო შეხვედრა - Caspian and CIS Banking&Finance and Investment Summit 2003 - ორგანიზატორები არიან საერთაშორისო სავაჭრო-საგამოფენო ბრიტანული კომპანია ITE Group PLs და მისი პარტნიორი კომპანია კასპიის რეგიონში - TOO iteca. ორგანიზატორების ცნობით, Caspian and CIS Banking&Finance and Investment Summit 2003-ში მონაწილეობას მიიღებენ კასპიის რეგიონის 12 სახელმწიფოს, ცენტრალური აზიის, კავკასიის და თურქეთის ფინანსთა, ეკონომიკის და ჯანდაცვის სამინისტროების, ეროვნული და ცენტრალური ბანკების უმაღლესი წარმომადგენლები. შეხვედრის მონაწილე ქვეყნები არიან - ყაზახეთი, ყირგიზეთი, უზბეკეთი, თურქმენეთი, აზერბაიჯანი, საქართველო, ტაჯიკეთი, სომხეთი, რუსეთი, უკრაინა, ირანი, თურქეთი.

დისკუსია მიზნად ისახავს კასპიის რეგიონისა და დსთ-ს ქვეყნებში არსებული საინვესტიციო კლიმატის, ბანკებისა და ფინანსური ინფრასრუქტურის მდგომარეობის განხილვას და გაშუქებას, დსთ-სა და კასპიის რეგიონის ქვეყნების საფინანსო სტრუქტურებს შორის ურთიერთობების განვითარებას, სხვადასხვა საინვესტიციო პროექტების განხილვას და თანამშრომლობას საბანკო სექტორში. Caspian and CIS Banking&Finance and Investment Summit 2003-ის მიზანია, დაეხმაროს რეგიონის ქვეყნებს უცხოური ინვესტიციების მოზიდვაში და მთელი რიგი მნიშვნელოვანი საკითხების მოგვარებაში, რაც საბოლოოდ ხელს შეუწყობს როგორც რეგიონის ქვეყნების ურთიერთობის გამყარებას საბანკო-საფინანსო სფეროში, ასევე მნიშვნელოვნად დააჩქარებს რეგიონის ქვეყნების ფინანსური სისტემების გაერთიანებას მსოფლიო ფინანსურ სისტემაში.

ორგანიზატორები ვარაუდობენ, რომ პირველი საერთაშორისო შეხვედრა საბოლოოდ ხელს შეუწყობს კასპიის რეგიონის, ცენტრალური აზიის, თურქეთისა და დსთ-ს ქვეყნების სახელმწიფოების ურთიერთობის გამყარებას.

საქართველოს ბანკების ასოციაციის პრეზიდენტის ზურაბ გვასალიას წერილში, რომელიც მან შეხვედრის ორგანიზატორებს გაუგზავნა, ხაზგასმითაა აღნიშნული, რომ კასპიის რეგიონი, რომელსაც ეკონომიკის სტაბილური მაჩვენებლი, უდიდესი პოტენციალი და ბუნებრივი რესურსები გააჩნია, პოტენციური ინვესტორების დიდ ინტერესს იწვევს სხვადასხვა სფეროში. წერილში განსაკუთრებით გამოკვეთილია გაზის, ნავთობის, ტრანსპორტის, ტელეკომუნიკაციების, მშენებლობის, სოფლის მეურნეობის და სხვა სფეროები.

სოჭის შეხვედრა: ვაჭრობა გრძელდება

პირველი გვერდიდან

"სახლი ნელა უნდა აშენდეს, ფუნდამენტიდან. და მაშინ, ჩვენი მშენებლობა საშუალებას მოგვცემს, მეგობრობის სახლი ავაგოთ," – განაცხადა გაგულიამ, რომელმაც ამ შეხვედრით საშინაო ავტორიტეტი მნიშვნელოვნად აიმაღლა.

გუშინწინ გაიმართა პუტინისა და შევარდნაძის "მოსამზადებელი" შეხვედრა. მეორე დილით პუტინ-გაგულიას საუბარი გაიმართა, რომელსაც მოგვიანებით საქართველოს პრეზიდენტიც შეუერთდა.

საინფორმაციო სააგენტოების ცნობით, შეხვედრაზე ძირითადი თემები იყო სოჭი-სოხუმის სარკინიგზო მიმოსვლის თბილისამდე (და შემდეგ, ალბათ, ერევნამდე) გაგრძელება, გალის რაიონში ლტოლვილების დაბრუნება და ენგურჰესის რეაბილიტაცია.

შეხვედრის დასრულების შემდეგ, პუტინმა განაცხადა, რომ აფხაზეთის კონფლიქტის დარეგულირებისადმი რუსეთის დამოკიდებულება უცვლელია: იგი უნდა გადაწყდეს საქართველოს ტერიტორიული მთლიანობის ფარგლებში, აფხაზეთის მრავალეროვნული მოსახლეობის უფლებებისა და ინტერესების გათვალისწინებით.

დასასრულს, ჟურნალისტებისათვის გამართულ ბრიფინგზე კმაყოფილი ჩანდა ედუარდ შევარდნაძეც. მისი თქმით, რუსეთ-საქართველოს ურთიერთობაში გარდატეხის ეტაპი იწყება.

რას შეიძლება ველოდოთ ამ შეხვედრიდან?

ჯერ კიდევ ორი თვის წინ, საქართველოს ხელისუფლების მაღალჩინოსანმა "24 საათს" განუცხადა, რომ რუსეთი ამზადებს აფხაზეთის კონფლიქტის დარეგულირების გეგმას, რომელიც ითვალისწინებს ამ პრობლემის მოგვარებას "არარეგიონული ძალების" (იგულისხმება, პირველ რიგში, ამერიკის შეერთებული შტატები) მონაწილეობის გარეშე. საქართველო-რუსეთის ურთიერთობების დარეგულირების "რაღაც გეგმის" არსებობის თაობაზე ხმები დადის მოსკოვშიც. ოღონდ, ამ გეგმის დეტალებს, თუ იგი მართლა არსებობს, ორივე მხარე საიდუმლოდ ინახავს.

რამდენიმე თვეა, რაც აქტიურად განიხილება სოჭი-თბილისის მიმართულებით სარკინიგზო მიმოსვლის აღდგენის საკითხი. უფრო სწორად, იგი მოსკოვმა მოახვია თავს თბილისს. საქართველოს ხელისუფლებამ კი, სანაცვლოდ, გალში ლტოლვილთა დაბრუნება და გარდამავალი ადმინისტრაციის შექმნა მოითხოვა.

თუმცა, ქართულ ანალიტიკურ წრეებში მაშინვე გაჩნდა ეჭვი, რომ ამჯერადაც განმეორდებოდა ის, რაც არაერთხელ მომხდარა: რუსეთი შეთანხმებას არ შეასრულებდა და საქართველო ისევ პირში ჩალაგამოვლებული დარჩებოდა. შესაძლოა, სოჭის შეხვედრა, და მასზე გაგულიას მოწვევა, სწორედ გამიზნული იყო პრეზიდენტ შევარდნაძის დასარწმუნებლად, რომ ეს "გარიგება" რეალურად შეიძლება განხორციელდეს.

შეიძლება თუ არა, საქმე ამაზე შორსაც წავიდეს?

ერთის მხრივ, ყველამ ვიცით, რომ რუსეთის დამოკიდებულება საქართველოსადმი არ გაუმჯობესებულა. გასულ შემოდგომაზე, რუსული ბომბდამშენები საქართველოს სასაზღვრო რაიონებს ბომბავდნენ და ჩვენს ტერიტორიაზე "სპეცოპერაციის" განხორციელებით იმუქრებოდნენ.

მეორეს მხრივ, პუტინის ადმინისტრაციის დამოკიდებულება ე.წ. "ახლო საზღვარგარეთის ქვეყნებისადმი" იცვლება და წინა პლანზე იწევს ეკონომიკური და ტერორიზმთან ბრძოლის საკითხები. ძალიან ნელა, მაგრამ მაინც ჩნდება იმის ნიშნები, რომ რუსეთმა შეიძლება შეიცვალოს მეზობელი სახელმწიფოების "გაყინული კონფლიქტებით" მანიპულირების პოლიტიკა. ამის დასტურია მოლდოვაში, დნესტრისპირეთში მიმდინარე მოვლენები. დსთ-ს "ეთნიკურ კონფლიქტებში" პირველი შემთხვევაა, რომ სეპარატისტებმა გამოთქვეს კონსტრუქციული მოლაპრაკებების დაწყების სურვილი. თუმცა, რეალურ შედეგებამდე მოლდოვაში, ისევე როგორც, ალბათ, აფხაზეთში, ჯერ კიდევ ძალიან შორია.

REUTERS

შევარდნაძე, პუტინი და გაგულია

ჯორჯ ბუში: სადამ ჰუსეინი უნდა განიარაღდეს

ამერიკის შეერთებული შტატების პრეზიდენტმა ჯორჯ ბუშმა გუშინ თეთრ სახლში ჟურნალისტებისათვის პრეს-კონფერენცია გამართა, რომელიც ამერიკულმა ტელეარხებმა პირდაპირ ეთერში გადასცეს. პრეზიდენტ ბუშის, დაახლოებით, ერთსაათიანი პრესკონფერენცია, ძირითადად, ერაყის საკითხს მიეძღვნა. პოლიტიკურმა მიმომხილველებმა და ანალიტიკოსებმა ბუშის გამოსვლა "თითქმის ომის გამოცხადებად" შეაფასეს. ჯორჯ ბუშმა ყველასათვის ცხადი გახადა, რომ ერაყში ომის საკითხი უახლოეს დღეებში გადაწყდება.

ლევან ღირსიაშვილი

შეერთებული შტატების პრეზიდენტმა გაერო-ს უშიშროების საბჭოს წევრ ქვეყნებს მოუწოდა, ხმა მისცენ ვაშინგტონის და ლონდონის მიერ შემუშავებულ რეზოლუციის პროექტს, იმ შემთხვევაშიც კი, თუ ერაყში ომის დაწყების საკითხზე არსებული უთანხმოება კვლავ იარსებებს. **"დადგა დრო, რომ ყველამ მაგიდაზე დაალაგოს თავისი კარტები და მსოფლიოს აჩვენოს, თუ რა პოზიცია გააჩნიათ სადამთან დაკავშირებით," -** განაცხადა აშშ-ს პრეზიდენტმა. **"ჩვენ გადამწყვეტ მომენტს მივუახლოვდით იმ საფრთხისათვის წინააღმდეგობის გაწევის საკითხში, რომელსაც ჩვენს ქვეყნებსა და მსოფლიოს სადამ ჰუსეინი უქმნის, -** დასძინა ჯორჯ ბუშმა, **- ერაყის განიარაღების საკითხი გაერო-ს უშიშროების საბჭოს წინაშე, უკვე 12 წელია, არსებობს. ასე რომ, დროა უშიშროების საბჭომ ეს საკითხი გადაწყვიტოს."** ბუშმა პირდაპირ განაცხადა, რომ არ ეთანხმება საფრანგეთის ხელისუფლების წინადადებას, რომელიც გაერო-ს სამხედრო ინსპექტორთა მისიისათვის ერაყში დამატებითი ვადის მიცემას და მისიის გაზრდას ითვალისწინებს.

აშშ-ს ლიდერის თქმით, ერთადერთი, რამაც შეიძლება სიტუაცია შეცვალოს, ეს ერაყის ხელისუფლების ინსპექტორებთან სრული თანამშრომლობა იქნება, რომელიც, ბუშის აზრით, არ არსებობს და არც იქნება. თუმცა, პრეზიდენტმა განაცხადა, რომ გადაწყვეტილება ომის დაწყების თაობაზე, ჯერჯერობით, მიღებული არ არის, მაგრამ მსოფლიო **"დიპლომატიური ძალისხმევის უკანასკნელ სტადიაზე იმყოფება."**

თუმცა, ეს არ ნიშნავს, რომ აშშ სამხედრო ჩარევაზე უარს აცხადებს. **"უმოქმედობის რისკს, ლოდინის რისკს - რომ სადამი უკეთესობისკენ შეიცვლება - არ შემიძლია დავეთანხმო. უმოქმედობის ფასი მოქმედების ფასზე ძვირია. ჩვენ არ დაველოდებით, თუ როდის დაგვესხმის თავს სადამი,"-** განაცხადა ბუშმა.

მან სადამ ჰუსეინს კვლავ ტერორიზმის მხარდაჭერაში დასდო ბრალი და აღნიშნა, რომ **"ის ეხმარება ტერორისტებს, რომლებიც აშშ-ს და სხვა მშვიდობისმოყვარე ქვეყნების წინააღმდეგ სიამოვნებით გამოიყენებენ მასობრივი განადგურების იარაღს."** ასეთ პირობებში, აშშ არ აპირებს ლოდინს, თუ კონკრეტულად რას მოიმოქმედებენ ტერორისტები, თუკი მათ ხელში მასობრივი განადგურების იარაღი აღმოჩნდება. ბუშმა განმარტა, რომ აშშ კრიზისის დაძლევის ერთადერთ საშუალებად ერაყის სრულ განიარაღებას მიიჩნევს. ამის შემდგომ კი, აშშ-ს პრეზიდენტი პირობას დებს, რომ ვაშინგტონი და მისი მოკავშირეები ერაყის ამჟამინდელი რეჟიმის დემონტაჟს უზრუნველყოფენ და ერაყის ხელისუფლებას თავად ერაყელი ხალხი აირჩევს. ამავე დროს, ბუშმა აღიარა, რომ აშშ-ს არაფერი ექნება საწინააღმდეგო, თუ სადამ ჰუსეინი გადადგება, მისი მემკვიდრეები კი მასობრივი განადგურების იარაღს მოსპობენ.

აშშ-ს პრეზიდენტმა არ უარყო, რომ აშშ-ს საფრანგეთთან და გერმანიასთან ერაყის საკითხზე სერიოზული უთანხმოება გააჩნია. რაოდენ გასაკვირიც არ უნდა იყოს, მას რუსეთთან უთანხმოება არ უხსენებია. შესაძლოა, ეს იმას ნიშნავდეს, რომ ვაშინგტონმა მოსკოვის დათანხმება უკვე მოახერხა, მიუხედავად იმისა, რომ რუსეთის ფედერაციის საგარეო საქმეთა მინისტრი რეზოლუციის პროექტზე ვეტოს დადებით დაიმუქრა.

აშშ-ს პრეზიდენტის პრესკონფერენციის ყველაზე მნიშვნელოვან ნაწილად თამამად შეიძლება ჩაითვალოს მისი განცხადება: თუკი უშიშროების საბჭო ვაშინგტონის და ლონდონის მიერ წარდგენილ რეზოლუციას არ დაამტკიცებს, მაშინ ამერიკა, გაერო-ს აზრის გათვალისწინების გარეშე, დამოუკიდებლად დაიწყებს მოქმედებას. **"სადამ ჰუსეინი ჩვენი ქვეყნისათვის საფრთხეს წარმოადგენს და ის უნდა განიარაღდეს,"-** დაასკვნა ბუშმა.

ამდენად, როგორიც არ უნდა იყოს გაერო-ს უშიშროების საბჭოს გუშინდელი სხდომის შედეგები, რომელიც დღეისათვის გახდება ცნობილი, უკვე ნათელია - ვაშინგტონი, დიდ ბრიტანეთთან და სხვა მოკავშირეებთან ერთად, უახლოეს მომავალში ერაყის ტერიტორიაზე შეიჭრება და, სადამ ჰუსეინის დამხობის მიზნით, სამხედრო ოპერაციას დაიწყებს.

კავკასიაში მრავალჯერ ნამღერისა და მოსმენილის შესახებ

რევაზ ბახტაძე

დაპირებისამებრ, გუშინ ერევანში ოპოზიციის უზარმაზარი მიტინგი გაიმართა მათენადარანთან (ხელნაწერების მუზეუმი), სადაც სომხეთის საპრეზიდენტო არჩევნების მეორე ტურში ოფიციალურად დამარცხებული სტეპან დემირჭიანის შტაბის წევრებმა შეკრებილ ხალხს შეერთებული შტატების სახელმწიფო დეპარტამენტის განცხადება გააცნეს.

"სომხეთის ხელისუფლებამ სანდო არჩევნებზე უარის თქმით შემდგომი დემოკრატიზაციის მნიშვნელოვანი შესაძლებლობა გაუშვა ხელიდან", - ნათქვამია სახელმწიფო დეპარტამენტის წარმომადგენლის რიჩარდ ბაუჩერის განცხადებაში, რომელიც ერევანში ელვისუსწრაფესად გავრცელდა. "ჩვენ მოვუწოდებთ [სომხეთის] მთავრობას, რომ დემოკრატიული სომხეთის მშენებლობას შეუდგეს და ეს, არჩევნების დროს გამოვლენილი დარღვევების გამოძიებით დაიწყოს. პასუხი აგებინოს დამნაშავეებს და გადადგას სხვა ნაბიჯები საზოგადოებრივი ნდობის აღსადგენად".

შეერთებული შტატების ხელისუფლება "უკიდურესად იმედგაცრუებულია" იმ სერიოზული დარღვევების გამო, რომელიც ეუთო-სა და ევროპის საბჭოს დამკვირვებლებმა დააფიქსირეს, - აღნიშნა ბაუჩერმა.

სახელმწიფო დეპარტამენტის განცხადებაში ნახსენებია "ბიულეტენების უკანონო ჩაყრა", სამხედროების მიერ ხმის მიცემისას დაშვებული შეცდომები და "დაშინების ფაქტები".

"ჩვენი მოთხოვნა ძალაში რჩება - გაუქმდეს არჩევნების შედეგები. ჩვენ სამართლიანობის გამარჯვებას კონსტიტუციური მეთოდებით მივაღწევთ", - დააიმედა მათენადარანთან მოსული ხალხი დემირჭიანმა.

აღსანიშნავია, რომ რამდენიმე ათასი ადამიანის წინაშე დემირჭიანი სომხეთის პრეზიდენტად წარადგინეს.

"ქვეყნის წინაშე მდგარი ამოცანების გადაწყვეტას სტაბილური სომხეთი და ლეგიტიმური ხელისუფლება სჭირდება", - განაცხადა დემირჭიანის უახლოესმა თანამებრძოლმა, ყოფილმა პრემიერმა არამ სარქისიანმა.

ამის შემდეგ, დემირჭიანის მომხრეები, დროშების ფრიალითა და საპროტესტო შეძახილებით, სომხეთში არსებული საელჩოებისაკენ გაემართნენ და მათ ოპოზიციის საერთო განცხადება გადასცეს, რომლის თანახმად, ისინი არჩევნების ლეგიტიმურობას არ ცნობენ.

გუშინვე საგანგებო პრესკონფერენცია მოიწვია რობერტ კოჩარიანის შტაბის უფროსმა და თავდაცვის მინისტრმა სერჟ სარქისიანმა. მისი თქმით, სავსებით მოსალოდნელი იყო ოპოზიციის ამგვარი რეაქცია და განცხადებები.

შეკითხვაზე, რატომ იყო დსთ-სა და ეუთო/ევროპის საბჭოს დამკვირვებელთა შეფასებები ესოდენ განსხვავებული, სარქისიანმა ძალზე ნიშანდობლივი პასუხი გასცა: "დსთ-ს დამკვირვებლები კარგად იცნობენ აქაურობას და აქაურ მენტალიტეტს. ადამიანები, რომლებსაც აქ არ უცხოვრიათ, ვერ ახსნიან აქ მიმდინარე მოვლენებს".

"24 საათი" უკვე იუწყებოდა, რომ დსთ-ს დამკვირვებლებმა სომხეთის საპრეზიდენტო არჩევნებს მაღალი შეფასება მისცეს და მას "დემოკრატიული და ლეგიტიმური უწოდეს". ეუთო-სა და ევროპის საბჭოს საპარლამენტო ასამბლეის დამკვირვებელთა ჯგუფმა კი მწვავედ გააკრიტიკა არჩევნებისას დაფიქსირებული დარღვევები.

"ეს ხალხი [დასავლელი დამკვირვებლები] იქ ცხოვრობს, სადაც დემოკრატიაზე თავისებური წარმოდგენა აქვთ", - დამაჯერებლად განაცხადა სერჟ სარქისიანმა და, ფაქტობრივად, მთელი პოსტსაბჭოური ელიტების აზრი გამოხატა.

თავისი ნათქვამის დასადასტურებლად, სარქისიანმა მაგალითიც მოიყვანა. მისი თქმით, უცხოელ დამკვირვებლებს, რატომღაც, უკვირთ ის ფაქტი, რომ ერთი და იგივე სოფლის ორი, გვერდიგვერდ მდებარე საარჩევნო უბნიდან ერთმა კოჩარიანს მისცა ხმა, ხოლო მეორემ – დემირჭიანს.

სარქისიანის თქმით, შესაძლოა, "იმ ერთ უბანში ერთ-ერთი კანდიდატის ნათესავები ცხოვრობენ და, ბუნებრივია, რომ ეს ხალხი მას მისცემდა ხმას".

არ ესმით ამ "უჯიშო" დასავლეთელებს კავკასიის ტრაიბალისტური პოლიტიკური ცხოვრების ნიუანსები და, რას იზამ.

სარქისიანის თქმით, საერთაშორისო დამკვირვებლებმა დარღვევები საარჩევნო უბნების მხოლოდ 13 პროცენტში დააფიქსირეს, დანარჩენ 87 პროცენტში კი ყველაფერი რიგზე იყო. ამის მიუხედავად, მათ მთელი თავიანთი მოხსენება სწორედ ამ 13 პროცენტზე დაყრდნობით ააგეს.

"მნიშვნელობა არ აქვს, ადგილობრივი დამკვირვებელი იქნება თუ უცხოელი - თუ მათი ქმედება სომხეთის საარჩევნო კანონს არ შეესაბამება, ჩვენ მას არ გავითვალისწინებთ", - მოულოდნელად დასძინა პრეზიდენტის საარჩევნო შტაბის უფროსმა, რითაც მიანიშნა, რომ ეუთო-სა და ევროპის საბჭოს დამკვირვებლები კანონის შესაბამისად არ მოქმედებდნენ. თუმცა, რომელი ქმედება არ შეესაბამებოდა სომხეთის საარჩევნო კანონს, აღარ დაუკონკრეტებია.

სერჟ სარქისიანმა ერთმნიშვნელოვნად განაცხადა, რომ ხელისუფლება ყველა საშუალებას გამოიყენებს, რომელსაც კანონი ითვალისწინებს, თუკი ოპოზიცია საზოგადოებრივი წესრიგის დარღვევას შეეცდება. "ამ არჩევნებმა დაგვანახა, რომ ხალხსაც და ხელისუფლებასაც დემოკრატია სურთ", - საზეიმოდ განაცხადა ბოლოს სარქისიანმა. კომენტარის გაკეთება, მართლაც, ძნელია.

თუმცა, ადგილობრივი მიმომხილველების აზრით, "წილი უკვე ნაყარია" და კოჩარიანი ქვეყნის სათავეში ყველა შემთხვევაში დარჩება. ოპოზიციასა და იდეალისტებს კი ჯერაც "უიმედოდ სჯერათ", რომ ვითარებას შეცვლიან. "ნეტარ არიან მორწმუნენი"...

REUTERS

სომხეთში მიტინგების ახალი ტალღა აგორდა

ჯორჯ ტენეტის საიდუმლო ვიზიტი პაკისტანში

პაკისტანის სპეცსამსახურებმა საერთაშორისო ტერორისტული ქსელის "ალ-ქაიდას" 9 წევრი დააპატიმრეს, რომელთა შორის ერთი საკმაოდ მნიშვნელოვანი ფიგურაა. ამის თაობაზე გუშინ, პაკისტანის სპეცსამსახურებზე დაყრდნობით, ამავე ქვეყნის პრესა იუწყებოდა. პაკისტანური გაზეთ "ნიუსის" ცნობით, დაუდასტურებელი ინფორმაციის თანახმად - მათ შორის, შესაძლოა, თავად ოსამა ბინ ლადენი ან მისი შვილი იმყოფებოდეს. მსხვილმასშტაბიანი სპეცოპარაცია, რომელსაც ჰაერიდან ამერიკული სპეცრაზმი აკონტროლებდა, ოთხშაბათს ავღანეთის საზღვართან არსებულ დასახლებულ პუნქტ ნოშკში ჩატარდა.

აღსანიშნავია, რომ მეორე დღესვე პაკისტანში თავად აშშ-ს ცენტრალური სადაზვერვო სააგენტოს დირექტორი ჯორჯ ტენეტი გაემგზავრა. მისი პაკისტანში ჩასვლის შესახებ მხოლოდ გუშინ გახდა ცნობილი. თუმცა, ოფიციალური წყაროები ისლამაბადში ტენეტის ჩასვლის ფაქტს არ ადასტურებენ. არაოფიციალური მონაცემებით კი, ცნობილი გახდა, რომ აშშ-ს სადაზვერვო უწყების შეფი დახურულ კარს მიღმა და გასაიდუმლოებულ ვითარებაში პაკისტანის პრეზიდენტს გენერალ ფერვეზ მუშარაფის შეხვდა.

უნდა ითქვას, რომ პაკისტანის გაზეთ "ნიუსის" ინფორმაცია - თითქოს სპეცოპერაციის დროს თავად ბინ ლადენის დაპატიმრება მოხდა, ნაკლებად რეალურია. თუმცა, უკვე ყველასათვის ცნობილია, რომ აშშ-ს სპეცსამსახურები მასზე აქტიურად ნადირობენ ავღანეთ-პაკსიტანის საზღვრის მთელ პერიმეტრზე, სადაც, სადაზვერვო ინფორმაციების თანახმად, მსოფლიოს ნომერ პირველი ტერორისტი უნდა იმალებოდეს.

გუშინ ტელეკომპანია "სი-ენ-ენ"-მა პაკისტანის პრეზიდენტის გენერალ მუშარაფის ინტერვიუ გაავრცელა, სადაც ის აცხადებს, რომ ოსამა ბინ ლადენი ცოცხალია, მაგრამ პაკისტანის ტერიტორიაზე არ იმყოფება.

ევროპის საბჭო სომხეთს სანქციებით ემუქრება

გუშინ ევროპის საბჭოს საპარლამენტო ასამბლეის პრეზიდენტმა პიტერ შნაიდერმა და გენერალურმა მდივანმა ვალტერ შვიმერმა გაავრცელეს განცხადებები, სადაც გამოთქმულია უკიდურესი შეშფოთება სომხეთში ჩატარებულ საპარლამენტო არჩევნებთან დაკავშირებით.

"ახლა უაღრესად მნიშვნელოვანია, რომ ადმინისტრაციულმა და სასამართლო ხელისუფლებამ მაქსიმალურად ყურადღებით შეისწავლოს არჩევნებთან დაკავშირებული ყველა საჩივარი. ეს აუცილებელი პირობაა იმისათვის, რომ აღდგეს არჩევნებისადმი ნდობა, რაც 2003 წლის მაისის საპარლამენტო არჩევნების წინ განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია," – განაცხადა შვიმერმა.

"პირველ ტურში დაფიქსირებული სერიოზული დარღვევების შემდეგ, ჩვენ მოვითხოვეთ მეორე ტურის უკეთესად ჩატარების უზრუნველყოფა. ძალიან სამწუხაროა, რომ ეს მოთხოვნა უპასუხოდ დარჩა, – დასძინა შნაიდერმა, - ამ დარღვევებზე პასუხისმგებლობის სიმძიმის საკითხი ჯერ კიდევ გასარკვევია, მაგრამ უკვე აშკარაა, რომ მას სერიოზული შედეგები მოჰყვება. საკითხი განხილულ იქნება ევროპის საბჭოს შემდეგ შეხვედრებზე, როგორც საპარლამენტთაშორისო, ისე მინისტრების დონეზე".

თბილისი მცხეთისთვის სტატუსის მინიჭებას მოითხოვს

მცხეთაში უკანასკნელი დღეების მანძილზე მიმდინარე მოვლენებთან დაკავშირებით დედაქალაქის მრჩეველთა საბჭო გუშინ მერიაში შეიკრიბა. საბჭოს წევრების გარდა, გუშინდელ შეხვედრას ესწრებოდნენ მცხეთის მერი შალვა ხამხაძე, საკრებულოს თავმჯდომარე, პაატა მირზიაშვილი, ცნობილი საზოგადო მოღვაწეები, სვეტიცხოვლის წინამძღვარი და, რა თქმა უნდა, პარლამენტარი გურამ შარაძე.

სვეტიცხოვლის წინამღვარმა, არქიმანდრიტმა მამა ზენონმა მოსახლეობის საპატრიარქოსთან დაპირისპირებაში მცხეთის ადგილობრივი ხელისუფლება დაადანაშაულა. ეს უკანასკნელნი თავს იმართლებდნენ - ჩვენ არანაირი ბრალი არ მიგვიძღვისო. გუშინდელ შეხვედრაზე მამა ზენონი მცხეთის გამგებელს და მცხეთა-თიანეთის რეგიონში პრეზიდენტის რწმუნებულს ელოდებოდა. "მე თქვენ არ გიცნობთ და თქვენთან საქმე არ მაქვს", - მიმართა მან მცხეთელ ჩინოვნიკებს.

მრჩეველთა საბჭო, რომლის თავმჯდომარე გიგა ლორთქიფანიძეა, აცხადებს, რომ უკანასკნელი დღეების მანძილზე მცხეთის ირგვლივ მიმდინარე აჟიოტაჟი ხელოვნურადაა ინსპირირებული და მოსახლეობას ამ პროცესებიდან შორს ყოფნას მოუწოდებს.

შეხვედრის ბოლოს, ქალაქის მრჩეველთა საბჭომ, პრეზიდენტის სახელზე გასაგზავნი წერილის ტექსტიც შეიმუშავა, სადაც ნათქვამია: "მხარს ვუჭერთ საქართველოს მართლმადიდებლური ეკლესიის კანონიერ მოთხოვნას, მცხეთისთვის სტატუსის მინიჭებას, რაც სრულებით არ არღვევს ადგილობრივი მოსახლეობის უფლებებს."

გიგა ლორთქიფანიძემ ჩვენთან საუბარში დამატებით აღნიშნა, რომ მცხეთის განაშენიანების გენერალური გეგმის გადახედვას მხოლოდ იმ შემთხვევაში დაუჭერს მხარს, თუკი ეს საკითხი ადგილობრივ მოსახლეობასთან და საპატრიარქოსთან იქნება შეთანხმებული.

"24 საათი"

რამდენიმე ეპიზოდი საქართველოს კორუფციული ცხოვრებიდან

"ევრაზიის" ფონდსა და ფონდ "ღია საზოგადოება - საქართველოს" მიერ გამართულ კონკურსში გამარჯვებული 6 რეგიონალური არასამთავრობო ორგანიზაცია, 2002 წლის სექტემბრიდან, ქვეყნის 6 რეგიონში ანტიკორუფციულ პროექტებს ახორციელებდა. მათ მხარდასაჭერად, "ევრაზიის" ფონდმა დააფინანსა საქართველოს სტრატეგიული კვლევებისა და განვითარების ცენტრის გამაერთიანებელი პროექტი, სახელწოდებით - "ანტიკორუფციული ინიციატივების მხარდაჭერა საქრთველოს რეგიონებში", რომელიც გასული წლის ოქტომბრიდან ამოქმედდა. გუშინ, სასტუმრო "კოლხში" გამართულ სემინარზე, ამ ორგანიზაციებმა, მუშაობის შედეგად სხვადასხვა ქალაქებში გამოვლენილი ფაქტები წარმოადგინეს, რომლის ამონარიდებსაც გთავაზობთ.

ახალციხე. ახალციხის ადგილობრივი ბიუჯეტის მონიტორინგმა ცხადყო, რომ გამგეობამ თვითნებურად შეცვალა გაწერილი თანხები და ავტომანქანა იყიდა; საპრივატიზაციო ობიექტების აუქციონები ფიქტიურად ეწყობა; ანტიკორუფციულ სამსახურს მოქალაქეები ყველაზე ხშირად პირადობის დამადასტურებელი მოწმობებისა და პასპორტების გამო მიმართავენ, პირველისთვის მათ 10-დან 20, მეორისთვის კი 100-დან 150 აშშ დოლარამდე სძალავენ.

ზუგდიდი. მუნიციპალიტეტიდან და სოცუზრუნველყოფის ადგილობრივი განყოფილებიდან გამოთხოვილი უმწეოთა სიები ერთმანეთს არ ემთხვევა; მოქალაქეები განსაკუთრებით უჩივიან გასული წლების პენსიების თუ ხელფასების მიღების, სოციალური დახმარების დანიშვნის, მემკვიდრეობის მიღების, ელექტროენერგიაზე შეღავათების მიღების, სამედიცინო ექსპერტიზის განმეორებითი დანიშვნისა და მედიკამენტებით უზრუნველყოფისას არსებულ პრობლემებს.

გორი. ქალაქში ანტიკორუფციული პლაკატების გაკვრის მეორე დღესვე, ისინი, ძალზე ორგანიზებულად და მასიურად ჩამოხიეს. ამას გაზეთ "გორის მოამბის" რედაქტორის ცინიკური წერილი მოჰყვა, სათაურით - "კორუფცია კედლებზე". მისი ავტორის აზრით, კორუმპირებულობა სწორედ "იმ უსახური კარიკატურების კედლებზე გაკვრა და ქალაქის დანაგვიანება" ყოფილა.

ფოთი. ადგილობრივი თვითმმართველობის მეტერიალურ-ტექნიკური უზრუნველყოფის სამსახურმა, საკრებულოს თავმჯდომარეს, სამსახურეობრივი საჭიროებისათვის, წელს, დაუმტკიცებელი ბიუჯეტის პირობებში, ჯერ გაუთვალისწინებელი თანხებით, 12500 აშშ დოლარად შეუძინა "მერსედესი"; შესყიდვა მოხდა კერძო პირისგან, მოლაპარაკების და არა ტენდერის საფუძველზე; 2002 წელს, მერიის სარეზერვო ფონდის თითქმის 70 პროცენტი არ დაიხარჯა მიზნობრივად; ამ დროს, სარეზერვო ფონდი დაფინანსდა 96 პროცენტით, განათლება - 78 პროცენტით, ბიუჯეტი კი 800,0 ლარით გაირღვა; ფონდიდან ათვისებული 143900 ლარიდან ხანძრით დაზარალებულთათვის მხოლოდ 1600 ლარი დაიხარჯა, ხოლო სტიქიური უბედურების შედეგად დაზარალებულთათვის თანხები საერთოდ არ აღმოჩნდა; ფონდიდან გასული სახსრების 62 პროცენტი კონცერტების, გასტროლებისა და ბანკეტების მოწყობას ხმარდება.

ქუთაისი. გამოვლინდა სკოლების არათანაბარი დაფინანსებისა და გამოყოფილი თანხების არამიზნობრივად ხარჯვის ფაქტები; მე-13 რუსული საშუალო სკოლის დირექტორის მიერ მოსწავლეებისა და პედაგოგებისაგან ფულის გამოძალვის ფაქტები.

ოზურგეთი. სოცუზრუნველყოფის ადგილობრივი სამსახური, სოფელ ასკანის პენსიონერებს, მათი სურვილისგან დამოუკიდებლად, წელიწადში ორჯერ, ერთ ლარს უკანონოდ უკავებს; მსგავს ფაქტებს ადგილი აქვს მთელი რაიონის მასშტაბით; რაიონის გამგებლის ტრანსპორტის შენახვისთვის ბიუჯეტში 28000 ლარი იყო გათვალისწინებული, თუმცა, ანტიკორუფციული პროგრამის ამოქმედების შემდეგ, როგორც რიგ, ზემოთ მოყვანილ შემთხვევებში, მოხდა კორექტირება და თანხა 7000 ლარამდე შემცირდა.

"24 საათი"

ინფორმაცია

თბილისის საერთაშორისო დაგეგმარება

თბილისის გენერალური გეგმის დამუშავებაში მერიის არქიტექტურის საქალაქო სამსახურს გერმანელი სპეციალისტები დაეხმარებიან. არქიტექტურის საქალაქო სამსახურის ხელმძღვანელის ირაკლი როსტომაშვილის განცხადებით, გერმანული მხარე თბილისს ამ სამუშაოების ჩასატარებლად უახლოეს ხანში ძვირადღირებულ დანადგარებს გადმოსცემს, დაგეგმილია სპეციალისტების ჩამოსვლაც. როსტომაშვილის სამსახური გენგეგმაზე სამუშაოდ მერიის ბიუჯეტიდან 2 მლნ. ლარს ითხოვს. **მედია-ნიუსი**

"ახლების" ახალი აღწერა

„ახალმა მემარჯვენეებმა"თბილისში მოსახლეობის აღწერა დაასრულეს.

საკრებულოს ფრაქცია „ახალი მემარჯვენეების"თავმჯდომარის მამუკა კაციტაძის განცხადებით, თბილისში მოსახლეობის 97-98 პროცენტი აღწერილია და შედეგების კომპიუტერული დამუშავების პროცესი მიმდინარეობს. „ახლებმა" მოსახლეობის აღწერა გასული წლის ბოლოს დაიწყეს. **მედია-ნიუსი**

„თბილწყალკანალის" ფასი მალე გაირკვევა

შპს „თბილწყალკანალის" იჯარით გაცემაზე ფრანგული კომპანია „ჯენერალ დეზო"-ს სატენდერო პაკეტი თვის ბოლომდე გაიხსნება. ტექნიკური წინადადებების პაკეტი კომისიამ უკვე შეაფასა და პროტოკოლი გადაგზავნილია მსოფლიო ბანკში. მსოფლიო ბანკის დასკვნას ამ დღეებში ელოდებიან, რის შემდეგაც გახდება ცნობილი ფინანსური წინადადებების პაკეტის გახსნის ზუსტი თარიღი. **მედია-ნიუსი**

პენსია ყველას უნდა

პარლამენტის ჯანდაცვისა და სოციალურ საკითხთა კომიტეტმა „პარლამენტის წევრის სიცოცხლისა და ჯანმრთელობის სავალდებულო დაზღვევის და საპენსიო უზრუნველყოფის შესახებ" კანონში ცვლილებების პროექტი განიხილა.

პროექტის თანახმად, ყოფილ პარლამენტარს სამსახურებრივი პენსია იმ შემთხვევაშიც დაენიშნება, თუ მისი უფლებამოსილება ვადამდე შეწყდა ისეთი საფუძვლით, როგორიცაა პირადი განცხადება ან სხვა სამსახურში გადასვლა. **მედია-ნიუსი**

პენსიონერის სიკვდილი

რუსთავის საპენსიო ფონდის შენობის წინ 70 წლის გიორგი გოგილაშვილი გარდაიცვალა. როგორც ცნობილია, რუსთავში სოციალური ფონდიდან მომსახურე საბანკო ფილიალებში პენსიების გადარიცხვისთანავე, რუსთაველი პენსიონერები ღამის 3 საათიდან იკავებენ რიგს და ამის გამო ხშირია გადაღლილობები, გულის შეტევების შემთხვევები. თვითმხილველთა მტკიცებით, გოგილაშვილი რიგში ჩადგომამდე შეუძლოდ იყო. **მედია-ნიუსი**

ვაშლი და ძროხის ხორცი გაძვირდა

ბოლო ერთი კვირის განმავლობაში, სამომხმარებლო ბაზარზე ფასები გაიზარდა ვაშლზე - 16.7 პროცენტით, ძროხის ხორცზე - 11.8 პროცენტით, ღორის ხორცზე - 5 პროცენტით. ამასთან, ფასები შემცირდა ყველზე - 5.7 პროცენტით, ქათმის ხორცზე - 4.4 პროცენტით და არარაფინირებულ ზეთზე. ფასი შემცირდა ასევე ამპიცილინზე - 14.3 პროცენტით. **მედია-ნიუსი**

„მეწარმეთა" იუბილე და წინასაარჩევნო ალიანსი

თამარ დვალი

შესაძლოა, მოახლოებულ არჩევნებში "საქართველოს მეწარმეთა პარტიამ" "მრეწველებთან" და "აღორძინებასთან" ერთად მიიღოს მონაწილეობა. ეს განცხადება მეწარმეებმა გუშინ გააკეთეს თავიანთ 10 წლის იუბილესადმი მიძღვნილ ყრილობაზე. იუბილარებმა საზოგადოებას ახალი კანონ-პროექტი გააცნეს, რომლის მიღების შემთხვევაშიც, ისინი, მცირე მეწარმეობის აღორძინებას გვპირდებიან.

"სამწუხაროდ ჩვენ, როგორც პოლიტიკურ პარტიას, ნაკლებად გვიცნობს საზოგადოება. თუმცა, ამ "უცნობობის" წლებში ბევრი რამ გავაკეთეთ ქვეყნისათვის. დამუშავებული გვაქვს კონცეფცია საქართველოს მცირე მეწარმეობის განვითარების შესახებ. უკვე მეხუთე წელია, რაც ამ კონცეფციის მიღებას ვითხოვთ. თუკი მთავრობა მას მიიღებს, მაშინ ქვეყნის ბიუჯეტში მარტო მცირე მეწარმეობიდან ორი მილიარდი ლარი შევა. რეალურად, საქართველოში 1,2 მილიონი მეწარმეა აღურიცხავი. ჩვენს კანონპროექტში ისეთი მექანიზმია ჩადებული, რომ მეწარმეები ამჯობინებენ, გამოვიდნენ ჩრდილოვანი ეკონომიკიდან. ისინი, საგადასახადო მაფიებს და პოლიციას აღარ გადაუხდიან ფულს და ბიუჯეტში შეიტანენ თანხას, რაც, არარეგალურ გადასახადებთან შედარებით, გაცილებით ნაკლებია", - განაცხადა "საქართველოს მეწარმეთა პარტიის" თავჯდომარის მოადგილემ, ანზორ საკანდელიძემ. აქვე მან თემურ ბასილიას ხელმძღვანელობით მომზადებულ სიღარიბის დაძლევის პროგრამას ზღაპარი უწოდა და აღნიშნა, რომ მცირე მეწარმეობის აღორძინების გარეშე ვერავითარი სიღარიბის დაძლევის პროგრამა ვერ შესრულდება. "სიღარიბის პროგრამა ეს არის მცირე მეწარმეობის პროგრამის ფეხზე დაყენება. როგორ უნდა დადგეს ფეხზე მცირე მეწარმეობა, ეს მხოლოდ ჩვენ გვაქვს შემუშავებული." ბატონმა ანზორმა ხელისუფლებას ის ოცი მილიარდი ლარიც შეახსენა, რომელიც მათ ხალხის ანაბრებით მიიტაცეს.

ბონდო ზარნაძე წინასაარჩევნო პერიოდში მოსალოდნელ ალიანსზე ალაპარაკდა

"საქართველოს მეწარმეთა პარტიის" თავჯდომარე ბონდო ზარნაძე წინასაარჩევნო პერიოდში მოსალოდნელ ალიანსზე ალაპარაკდა და განაცხადა, რომ შემთხვევითი არ არის, რომ ამ ყრილობას "მრეწველები", "ლეიბორისტები" და სხვა პარტიის წარმომადგენლებიც ესწრებიან. "ჩვენ გოგი თოფაძესთან და ბესო ჯუღელთან ერთად დავიწყეთ საქმე. ყველანი ერთი ფესვებიდან მოვდივართ და საერთო სამეწარმეო იდეოლოგია გვაქვს. არჩევნების მოახლოებასთან ერთად საბოლოო არჩევანსაც გავაკეთებთ, თუ ვისთან ვითანამშრომლოთ. ერთი რამ ნათელია, რომ ჩვენ სამეწარმეო იდეოლოგიის პარტიებთან ერთად ვიქნებით", - განაცხადა ზარნაძემ.

ქვეყნის მეწარმეობის გულშემატკივარმა, ბატონმა მერაბ ბერაძემ "24 საათთან" საუბრისას აღნიშნა, რომ ვერც ერთი პარტია ვერაფერს გააკეთებს, თუ მათ არ ექნათ სახელმწიფოსაგან მხარდაჭერა." ეს ხალხი კანონებს ვერ შექმნის, მთავრობამ უნდა მოინდომოს და ეს ძალა გამოიყენოს. ამ ხალხს აქვს პრაქტიკა, საწარმოო საშუალებები და მათი გაკეთებული საქმე ამტკიცებს, რომ ქვეყნის ფეხზე დაყენება შეუძლიათ."

მორიგი მსჯელობა მოსალოდნელი შედეგებით

განათლების, მეცნიერების, კულტურისა და სპორტის კომიტეტის თავმჯდომარემ, ნოდარ ამაღლობელმა, სხდომას გახსნილად რომ აცხადებდა, ბაკურინი გაიხსენა, - ისე ნუ ვიზამთ, წარსულის მთავარი ანარქისტი გავაცინოთო. ორიოდ წუთში მორიგი თხოვნით დარბაზს მიმართა განათლების ქვეკომიტეტის თავმჯდომარემ, ვასილ მაღლაფერიძემ, - დღევანდელი საკითხის განხილვისას პოლიტიკა მთლიანად გვერდზე გადავდოთო. ამ სურვილთაგან გუშინ არც ერთი არ შესრულებულა. პირველი რესპუბლიკის დარბაზში, გაერთიანებული დემოკრატების მიერ მომზადებულ, განათლების შესახებ საქართველოს კანონში შესატანი ცვლილებების პროექტზე მსჯელობდნენ.

მაკა ჭაიანი

გაერთიანებული დემოკრატები განათლების მოქმედ კანონში რამდენიმე ცვლილების შეტანას მოითხოვენ. მათი პროექტის მიხედვით, სკოლას აფუძნებს თვითმმართველობის ორგანო (რომელი დონის, შესათანხმებელია); დირექტორი ახალი წესით ინიშნება: მისი შერჩევის პირობებსა და კრიტერიუმებს განსაზღვრავს განათლების სამინისტრო, შესარჩევ კონკურსს ატარებს სკოლის სამეურვეო საბჭო, შერჩეულ კანდიდატურას ამტკიცებს სკოლის დამფუძნებელი (დღეს, დაწყებითი სკოლების დირექტორებს განათლების განყოფილება ნიშნავს, საბაზო სკოლებისას - განათლების საოლქო სამმართველო, საშუალო სკოლებისას კი - განათლების სამინისტრო); ქონება სკოლებს უვადო უზურფრუქტის სახით უნდა გადაეცეს და მისი სრულად მოხმარების უფლება უნდა მიეცეს; სახელმწიფო კურიკულუმს განათლების სამინისტრო ადგენს. მის ფარგლებში, სასკოლო პროგრამებს სკოლის პედაგოგიური საბჭო ადგენს, დირექტორი კი ახორციელებს; სკოლის ბიუჯეტზე პედაგოგიური საბჭო ზრუნავს, ამტკიცებს - სამეურვეო, დასაფინანსებლად წარედგინება დამფუძნებელს; სამეურვეო საბჭო განკარგავს როგორც საბიუჯეტო, ისე არასაბიუჯეტო სახსრების ხარჯვასაც; მისივე ფუნქციებში შედის შიდა კონტროლი, ადამიანური და მატერიალური რესურსების თუ პედაგოგიური საბჭოს მიერ შერჩეული მასწავლებლის დამტკიცება; განათლების სამინსტრო განსაზღვრავს სასკოლო სტანდარტებს, ამოწმებს სკოლებს, სტანდარტებთან მათი შეუსაბამობის შემთხვევაში კი გადაწყვეტილებას, მისი დახურვის თაობაზე, დამფუძნებელი იღებს.

განათლების მინისტრი აცხადებს, რომ სამეურვეო საბჭოების შექმნის იდეა მათგან მოდის და, ამ თვალსაზრისით, გაერთიანებული დემოკრატების პროექტი ნოვატორობით ვერ დაიკვეხნის. სიახლეა ფუნქციები, რომლებსაც ცვლილებების ავტორები სამეურვეო საბჭოს მიაკუთვნებენ. სამინისტროში მიაჩნიათ, რომ დირექტორის შერჩევასა და ბიუჯეტის სახსრების ხარჯვასთან ამ ინსტიტუტს არანაირი საქმე არა აქვს, მან მოზიდული თანხები უნდა აკონტროლოს. ამ პრინციპების მიხედვით შემუშავებული სასკოლო დებულება იუსტიციის სამინისტრომ 26 თებერვალს დაამტკიცა. რამდენიმე დღით ადრე, იუსტიციის სამინისტროში, თბილისის მუნიციპალური სკოლების დებულება შევიდა. ალექსანდრე კარტოზიას განმარტებით, სკოლების დებულება საკრებულოს სამინისტრომ კი არ "დაადევნა", ნაციონალებმა ისედაც იცოდნენ, ცენტრალური ხელისუფლება მის დამკტიცებას რომ აპირებდა და მას საკრებულოს საშუალებით, მოქმედი კანონმდებლობის დარღვევით დაასწრეს. განათლების მინისტრი დარწმუნებულია, რომ გაერთიანებული დემოკრატების ეს საკანონმდებლო ინიციატივა სხვა არაფერია, თუ არა თბილისის საკრებულოს მიერ მიღებული გადაწყვეტილების ლეგალიზება.

გაერთიანებული დემოკრატები, რომლებმაც მუშაობა განათლების შესახებ კანონის ცვლილებებზე კარგა ხნის წინათ დაიწყეს, ამ ბრალდებას სერიოზულად არ აღიქვამენ. სამაგიეროდ, მთელი სერიოზულობით აპროტესტებენ სამეურვეო საბჭოების ფუნქციების შეზღუდვისა და დირექტორების ისევ ცენტრალიზებულად დანიშვნის იდეას. **"არ შეიძლება, როცა ერთი და იგივე უწყება არის დამკვეთიც და მაკონტროლებელიც. განათლების სამინისტრო ამ სფეროში პოლიტიკის განმსაზღვრელი უნდა იყოს, სხვა დანარჩენი ადგილობრივი ხელისუფლების გასაკეთებელია. საბიუჯეტო ტრანსფერის მესამედი, რომელიც სკოლებისთვის გამოიყოფა, ერთეულების ჯიბეში ილექება. ვერც იმას ახსნის ვინმე, რატომ ფინანსდება მოსწავლეთა ერთნაირი კონტინგენტის მქონე სკოლები განსხვავებულად. ამ გაუგებრობებს ბოლო უნდა მოეღოს. სამეურვეო საბჭოები კარგი მექანიზმია ამისთვის, ოღონდ იმ პირობებში, თუკი დირექტორი მათდამი იქნება ანგარიშვალდებული, თუკი მის კანდიდატურას სკოლას თავზე არ მოახვევენ",** - ასეთია მათი პრინციპული მოსაზრება.

განათლების სამინისტრო ამას საბჭოთა პერიოდის გამოცდილებას უპირისპირებს. **"დირექტორების არჩევა ერთხელ საბჭოთა კავშირის დროსაც მოხდა, მაგრამ ადგილი ვერც ერთმა დირექტორმა ვერ შეინარჩუნა. ასეთ დიდ უფლებებს სამეურვეო საბჭოებს ამერიკის შეერთებულ შტატებშიც კი არ აძლევენ. ქართული საგანმანათლებლო სივრცე მთელი მსოფლიოს ექსპერიმენტის ადგილად არ უნდა გადავაქციოთ",** - ამბობს განათლების მინისტრი.

განათლების, მეცნიერების, კულტურისა და სპორტის კომიტეტში, სადაც, როგორც ჩანს, გაერთიანებული დემოკრატების ინიციატივასთან დაკავშირებით, განსხვავებული შეხედულებები აქვთ, ცვლილებების კონსტიტუციასთან შეთანხმებას მოითხოვენ.

გუშინდელ განხილვაზე საპარლამენტო უმრავლესობის წარმომადგენლების მხრიდან ერთი საინტერესო კითხვაც გაისმა, - სკოლის დირექტორი თუ მშობლებმა უნდა აირჩიონ, საავადმყოფოში მთავარ ექიმს ვინ აირჩევსო?.. ლოგიკური შენიშვნაა. რა თქმა უნდა, იმის გთვალისწინებით, რომ საქართველოს სკოლებში არსებულ მდგომარეობას ჯანმრთელს ვერ უწოდებ.

პირდაპირი ცხელი ხაზი დედაქალაქის პროკურორთან

სოფიკო ჩხაიძე

თბილისის პროკურორმა მომხდარ დანაშაულთა დაფარვის აღკვეთის ახალი ხერხი იპოვა და გუშინ მასთან შეკრებილ ჟურნალისტებს სთხოვა, მისი კაბინეტისა და მობილური ტელეფონის ნომრები საჯაროდ გამოექვეყნებინათ.

საქართველოს გენერალურმა პროკურორმა და შინაგან საქმეთა მინისტრმა ჯერ კიდევ შარშან მოაწერეს ხელი ერთობლივ ბრძანებას, რომელიც მიზნად ისახავდა სამართალდამცველთა მხრიდან სტატისტიკური მაჩვენებლების გასაუმჯობესებლად აპრობირებული ხერხის – მომხდარ დანაშაულებათა აღურიცხაობის პრაქტიკის აღმოფხვრას. ანუ სამართალდამცველი ორგანოების პირველმა პირებმა ქვეშევრდომებს აცნობეს, რომ ცუდი სტატისტიკური მაჩვენებლები მათ კარიერაზე აღარ იმოქმედებდა და მოუწოდეს, რომ ყველა მომხდარი დანაშაული აღერიცხათ.

მიუხედავად ამისა, დაფარული დანაშაულების რიცხვმა, სხვა წლებთან შედარებით, არ იკლო.

"ადრეც ასე იყო, წელიწადში, დაახლოებით, 120-150 დაფარულ დანაშაულს ვავლენდით ხოლმე. გასულ წელსაც ჩვენს მიერ გამოვლენილმა დამალულ დანაშაულთა რიცხვმა 150 შეადგინა, - ამბობს დედაქალაქის პროკურორი თენგიზ მახარაძე, - **ბევრი დანაშაული პოლიციის განყოფილებაში არ აღრიცხეს, თუმცა, არც ისე ცოტაა შემთხვევები, როცა თვით მოსახლეობა არ აცხადებს დანაშაულის შესახებ – ეს სამართალდამცველთა მიმართ უნდობლობის გამო ხდება".**

დაფარულ დანაშაულთა შორის არა მარტო ქურდობებია, რომლებიც ყველა სხვა სახის დანაშაულზე ხშირად იმალება ხოლმე, არამედ - არაერთი ყაჩაღობის ფაქტიც და მკვლელობის მცდელობაც კი.

თენგიზ მახარაძე, უპირველეს ყოვლისა, პოლიციის რაიონულ განყოფილებებს მოუწოდებს, არა მარტო არ დაფარონ, არამედ გამოავლინონ კიდეც დაფარული დანაშაული. თორემ შარშანდელ მონაცემებში, პროკურატურისა და პოლიციის მიერ გამოვლენილ დანაშაულთა თანაფარდობა მეტად შთამბეჭდავია - ასორმოცდაათი სამის წინააღმდეგ.

დედაქალაქის პროკურორის თქმით, პოლიციის მხრიდან დანაშაულის დაფარვის ფაქტები მათ უყურადღებოდ არ დაუტოვებიათ და შარშან აღიძრა კიდეც პოლიციელთა მიმართ სისხლის სამართლის 45 საქმე. ამათგან 14 უკვე წარმართულია სასამართლოში და უმეტესობაზე გამამტყუნებელი განაჩენიც არის გამოტანილი.

თენგიზ მახარაძე

თენგიზ მარჯანიშვილი, ირაკლი წერეთელი

მომხდარი დანაშაულის დაფარვის ფაქტების თავიდან ასაცილებლად საბოლოო გამოსავალს თბილისის პროკურორი დანაშაულის რეგისტრაციის პოლიციიდან სამოქალაქო სტრუქტურის ხელში გადაცემაში ხედავს. თუმცა, სანამ ეს იდეა განხორციელდება, ის დროებით ზომებს მიმართავს.

სამართალდამცველთა მიმართ ნდობადაკარგულ მოსახლეობას პროკურორი მოუწოდებს: იმ შემთხვევაში, თუ არ სჯერათ, რომ მომხდარი დანაშაულის გახსნაზე ვინმე იზრუნებს, ან თუ შეამჩნევენ, რომ პოლიცია არ აპირებს მათი განცხადების რეგისტრაციაში გატარებას, შეუძლიათ დაუკავშირდნენ უშუალოდ დედაქალაქის პროკურორს, ან მის ხელქვეით რაიონის პროკურორებს.

"მე ისედაც ყველა ზარს ვპასუხობ. ვაცხადებ, რომ ყურადღებით მოვუსმენ ყველა მოქალაქეს, რომელიც დანაშაულის შესახებ მოგვაწოდებს ინფორმაციას და დაუყოვნებლივ მოვახდენთ რეაგირებას", - პირობას დებს თენგიზ მახარაძე და საჯაროდ აცხადებს თავისი ტელეფონის ნომრებს: **95-77-07** და **8-99-58-58-60**.

„საქგაზის" ყოფილი გენერალური დირექტორი 165 ათასად დოლარად გაათავისუფლეს

თამარ კაციტაძე

მართალია, რამდენიმე წლის წინ დაპატიმრებულ "ენერგომამებიდან" სასჯელი ბოლომდე არავის მოუხდია და დღეს ციხეში არც ერთი მათგანი აღარ ზის, მაგრამ გენპროკურატურა მთელი ამ ხნის განმავლობაში ირწმუნებოდა - ენერგომაფიის საქმის გამოძიება კვლავაც გრძელდება და უახლოეს მომავალში კიდევ ბევრ დამნაშავეს დავიჭერთო.

ამ დაპირებებით, დაახლოებით, ორი წელი გავიდა. რამდენიმე დღის წინ კი პროკურატურაში ოფიციალურად განაცხადეს: კიდევ ერთი "ენერგომამა" - სათბობენერგეტიკის მინისტრის ყოფილი მოადგილე, "საქგაზის" ყოფილი გენერალური დირექტორი გურამ ჩიჩუა დავაკავეთო.

გამოძიება ჩიჩუას იმ 545 ათას ლარს ედავებოდა, რომელიც მან ქვეყანაში შემოტანილი ბუნებრივი აირის რეალიზაციის შემდეგ ბიუჯეტს სხვადასხვა გადასახადების სახით დაუმალა.

სახელდახელოდ გამართულ პრესკონფერენციაზე გენპროკურატურის საგამოძიებო ნაწილის უფროსის მოადგილე რევაზ ზარანდია ვარაუდობდა, რომ დასახელებული 545 ათასი ლარი გატაცებული თანხის მხოლოდ ნაწილია და "საქგაზის" ყოფილი გენერალური დირექტორის დაკითხვის შემდეგ სხვა დამნაშავე მაღალჩინოსანთა ქმედებებიც გამოვლინდებოდა.

თუმცა, მთაწმინდა-კრწანისის რაიონული სასამართლოს გადაწყვეტილებამ გამოძიება გარკვეული პრობლემების წინაშე დააყენა.

იმისათვის, რომ ხელი არ შეშლოდა გამოძიებას, საგამოძიებო ნაწილის უფროსის მოადგილემ სასამართლოსგან ბრალდებულისთვის სამი თვით წინასწარი პატიმრობის შეფარდება მოითხოვა. მაგრამ, სათბობენერგეტიკის მინისტრის ყოფილი მოადგილის გამოსახსნელად, მისმა ერთ-ერთმა ნათესავმა გირაოს წესით 165 ათასი დოლარი გადაიხადა და მოსამართლე სონღულაშვილმა, თანამდებობის ბოროტად გამოყენებასა და დიდი რაოდენობით გადასახადების დამალვაში ბრალდებული ჩიჩუა დარბაზიდან გაათავისუფლა.

როგორ გაგრძელდება მომავალში საქმის გამოძიება, ძნელი სათქმელია. ზარანდიას თქმით, ჩიჩუას თავისუფლებაში ყოფნა ხელს შეუშლის გამოძიებას, რადგან არ არის გამორიცხული, რომ მან სხვადასხვა მექანიზმით ზეგავლენა მოახდინოს იმ მოწმეებზე, ვინც მის დანაშაულებრივ ქმედებებზე საუბრობს.

მიუხედავად ამისა, როგორც ჩანს, "ძვირფასი ბრალდებულის" დათმობას ასე იოლად არც პროკურატურა აპირებს. ზარანდიას თქმით, გენპროკურატურამ რაიონული სასამართლოს გადაწყვეტილება საოლქო სასამართლოში გაასაჩივრა და ჩიჩუასთვის კვლავ წინასწარი პატიმრობის შეფარდებას მოითხოვს.

19 წლის ბიჭი საკუთარი იარაღით მოკვდა

გუშინ თბილისის სამედიცინო უნივერსიტეტის სადიაგნოსტიკო ცენტრში თავში დაჭრილი 19 წლის გიორგი ფხაკაძე მიიყვანეს. იგი საავადმყოფოში გადაყვანამდე გარდაიცვალა. ოჯახის წევრების - დედის, ძმის და ბებიის მტკიცებით, რომლებიც უბედური შემთხვევის დროს სახლში იყვნენ, გიორგიმ, რომელიც ნასვამ მდგომარეობაში იყო, თავი საკუთარი მაკაროვის სისტემის პისტოლეტით მოიკლა.

თუმცა, სამართალდამცველებში ეჭვი ტყვიის მოხვედრის ადგილმა დაბადა. ვაკე-საბურთლოს რაიონის პროკურორის თამაზ გეთიას განცხადებით, იარაღი ნასროლია კეფაში. თვითმკვლელობის დროს კი ასეთ მოუხერხებელ ადგილზე ტყვიის დამიზნება, ცოტა არ იყოს, საეჭვოა.

სწორედ ამიტომ, გიორგი ფხაკაძის გარდაცვალების ფაქტზე ვაკე-საბურთალოს რაიონის პროკურატურაში დაწყებულია მოკვლევა. გამოძიება, მართალია, არც თვითმკვლელობას გამორიცხავს, მაგრამ ასევე მუშაობს მკვლელობასა და უბედურ შემთხვევაზეც. თუმცა, პროკურორის თქმით, ოჯახის წევრები გვამის ექსჰუმაციის სასტიკი წინააღმდეგნი არიან, ეს კი ჭეშმარიტების დადგენას ხელს შეუშლის.

ადვოკატები დამნაშავე პოლიციელების წინააღმდეგ

პირველი გვერდიდან

მიერ აღმოჩენილი პროცესუალური დარღვევების გამო, სამართალდამცველები იძულებულნი გახდნენ დაკავებული მეგობრები გაეთავისუფლებინათ. მახათაძის განცხადებითვე, აღნიშნული პირები დღესაც იდევნებიან და ამიტომ, იძულებულნი არიან, დაიმალონ. **"ამ და სხვა დარღვევებს რომ ვამხელ, პოლიცია სწორედ ამიტომ მდევნის",** – ამბობს მახათაძე.

ადვოკატის თქმით, ქუთაისში უამრავი გაუხსნელი დანაშაულია აღრიცხული. იმისათვის, რომ პოლიციამ გეგმა შეასრულოს და ხელმძღვანელობის წინაშე ქულებიც ჩაიწეროს, ცემა-წამების ხარჯზე იღებს ყალბ აღიარებებს.

"დროა, ქართველი სამართალდამცველები საბჭოური მეთოდით გეგმის შესრულების პრინციპს დაემშვიდობონ. იმ დროს მთავარი დანაშაულის გახსნის მაღალი პროცენტული მაჩვენებელი იყო და არავინ კითხულობდა, არის თუ არა, ესა თუ ის ადამიანი, რეალურად დამნაშავე. სამწუხაროდ, ქართულ პოლიციაში დღესაც სტატისტიკის შელამაზებით არიან დაკავებულნი. ჩვენ ვიცით რამდენიმე ფაქტი, როდესაც ერთი და იგივე დანაშაული ცემა-წამების შემდეგ სხვადასხვა პოლიციის განყოფილებაში სხვადასხვა დაკავებულს აღიარებინეს, მაგრამ ამისთვის რეალურად არავინ დაუსჯიათ", – ამბობენ ადვოკატები, რომლებიც გუშინ ფირმა "ეკა და კომპანიაში" შეიკრიბნენ და ბოლო პერიოდში პოლიციელთა მხრიდან მომხდარ განსაკუთრებული სისასტიკის ფაქტებს დაუპირისპირდნენ.

ბაბუნაშვილის ჩამოხრჩობის ფაქტი დღესაც ბურუსით არის მოცული. თვითმკვლელობამდე მიყვანის მუხლით დაწყებული გამოძიება ექსპერტიზის დასკვნას ელოდება, ადვოკატები კი, პოლიციელთა მხრიდან განზრახ მკვლელობის ვერსიისკენ იხრებიან.

"რაც უნდა იყოს, 25 წლის ადამიანის გარდაცვალებაში დამნაშავე უმკაცრესად უნდა დაისაჯოს. ჩვენი მოთხოვნაა, პასუხი აგონ უშუალოდ ხელმძღვანელმა პირებმა, რომელთა განკარგულებითაც დაპატიმრებულებს კუნთმაგარი პოლიციელები "ამუშავებენ" და ამის შემდეგ სასურველ ჩვენებებსაც აშანშალებინებენ", – ამბობენ ადვოკატები.

ადვოკატთა მტკიცებით, ბოლო პერიოდში პოლიციამ დენით წამების მეთოდები კიდევ უფრო დახვეწა. ახლა დაპატიმრებულებს დენს ენაზე და სასქესო ორგანოებზე უერთებენ, შედეგად კი, დაკავებული მზად არის, ნებისმიერ ჩვენებას მოაწეროს ხელი.

ადვოკატ ეკა ბესელიას ინფორმაციით, ბოლო ორი კვირის განმავლობაში თბილისის პოლიციის სამმართველოს წინასწარი დაკავების საკანში სასტიკად აწამეს ზურაბ სადაღაშვილი, გიგი სამსიანი, ოლეგ კამბეევი, მერაბ ჭახაშვილი, მახარაშვილი, აფციაური და სხვები. ყველა დასახელებულ ფაქტზე ინფორმაცია მიეწოდა პროკურატურას და შსს გენერალურ ინსპექციას. მაგრამ, რა შედეგით დასრულდება პოლიციელთა დანაშაულის მამხილებელი ფაქტების გამოძიება, ან ვის დაეკისრება უმძიმესი დანაშაულისათვის პასუხისმგებლობა, ადკოკატებმა წინასწარ არაფერი იციან.

"დაკავებულების წამებისათვის პასუხი უნდა აგონ შინაგან საქმეთა სამინისტროს წინასწარი დაკავების საკნის უფროსმა შოთა კოპლაძემ და თბილისის შს სამმართველოს წინასწარი დაკავების საკნის უფროსმა პეტრე ბიჩინაშვილმა, რადგან ისინი უშუალოდ არიან პასუხისმგებელნი პატიმრის უსაფრთხოებაზე. ამასთან, ბაბუნაშვილის სიკვდილზე პასუხისმგებლობა უნდა გაიზიარონ თბილისის პოლიციის სამმართველოს უფროსმა და სამინისტროს მაღალჩინოსნებმა – მათ უნდა დატოვონ თანამდებობები", – ასეთია ადვოკატების "ვერდიქტი".

იმ შემთხვევაში, თუ ადამიანის უფლებების დამცველთა მოთხოვნის დაკმაყოფილებას ვერ უზრუნველყოფს პროკურატურა და შსს გენერალური ინსპექცია, ისინი სასამართლოში აპირებენ ბრძოლის გაგრძელებას.

ჩეჩენ პატიმართა სასამართლო პროცესს დასასრული არ უჩანს

საქართველოს გენერალური პროკურატურის მიერ რუსეთში ექსტრადირებისთვის განწირული სამი ჩეჩენი პატიმრის - რუსტამ ელიხაჯიევის, ჰუსეინ ალხანოვისა და რუსლან გელოგაევის ხანგრძლივი სასამართლო ბატალიები, შესაძლოა, მათ სასარგებლოდ გადაწყდეს.

სოფიკო ჩხაიძე

გენერალურმა პროკურატურამ აგვისტოში, გირევის საგუშაგოსთან დაკავებული ამ სამეულის ექსტრადირება რუსი კოლეგების მიერ გამოგზავნილ დოკუმენტებზე დაყრდნობით გადაწყვიტა. პროკურატურის უცხოეთთან ურთიერთობის განყოფილების უფროსის პაატა მსხილიძის თქმით, რუსეთიდან მიღებული დოკუმენტაცია პროცესუალურად გამართულია, პატიმრების იდენტიფიკაციაც რუსეთიდან გამოგზავნილი ფოტოების საფუძველზე მოხდა და, ამიტომ, ექსტრადირების აუცილებლობა ეჭვს არ იწვევს. რუსული მხარის მიერ წარმოდგენილი მასალების თანახმად, საქართველო-რუსეთის საზღვრის უკანონოდ გადმოკვეთისთვის დაკავებულ ჩეჩნებს რუსეთის ტერიტორიაზე სამხედრო მოსამსახურეთა და სამართალდამცველთა სიცოცხლის ხელყოფა, ცეცხლსასროლი იარაღის შენახვა-ტარება-გადაზიდვა, ტერორისტული აქტებისა და ბანდიტური თავდასხმების ჩადენა ბრალდებათ.

დაკავებულთა ადვოკატები კი გამუდმებით ირწმუნებიან, რომ საქართველოში დაკავებული ჩეჩნების საქმე რუსეთის გენერალურმა პროკურატურამ მათი დაკავების შემდეგ "შეკერა", მათი ქართველი კოლეგები კი ექსტრადიციის შესახებ გადაწყვეტილების მიღებისას უფრო პოლიტიკური მოტივებით ხელმძღვანელობდნენ, ვიდრე სამართლებრივი ნორმებით.

გუშინ მთაწმინდა-კრწანისის რაიონულ სასამართლოში განახლებულ პროცესზე იუსტიციის სამინისტროს ექსპერტიზისა და სპეციალურ გამოკვლევათა ცენტრმა ერთი მეტად მნიშვნელოვანი დასკვნა გამოაქვეყნა. საუბარია პატიმართა იმ ფოტოებზე, რომლებითაც ბრალდებულთა იდენტიფიკაცია მოხდა. ექსპერტების დასკვნით, რუსეთიდან გამოგზავნილი ფოტოები საქართველოში წარმოებულ სისხლის სამართლის საქმეში ჩაკრულის იდენტურია. ეს კი ნიშნავს, რომ საქართველოში დაკავებულ ჩეჩნებს პროკურატურა ძალიან იოლად გააიგივებდა რუსეთში მძიმე დანაშაულის ჩამდენ პირებთან, რადგანაც რუსეთის მხარე საქართველოდან წინასწარ გაგზავნილი ფოტოებით მანიპულირებდა.

"ბოლოს და ბოლოს, ოფიციალურად დადასტურდა ის, რასაც ჩვენ ამდენი ხნის მანძილზე ვამტკიცებთ: რუსეთიდან გამოგზავნილი და თბილისის მეხუთე საპყრობილეში გადაღებული ჩეჩნების ფოტოსურათები ერთმანეთის იდენტურია. ეს იმას ნიშნავს, რომ იმ პატიმრების ფოტოები, რომელთა ექსტრადიციის დადგენილების კანონიერებას ამჟამად სასამართლო იხილავს, რუსეთში საქართველოდან იქნა გაგზავნილი, იქ საქმეები "შეითითხნა" და შემდეგ ჩამოვიდა დადასტურებული ინფორმაცია მათი ბრალდებებისა და ძებნის თაობაზე", - ამბობს ერთ-ერთი ჩეჩენი პატიმრის ადვოკატი კახა არაბიძე.

გუშინვე სასამართლოზე გაცხადდა ლტოლვილთა და განსახლების სამინისტროს მიერ სასამართლოსთვის გაგზავნილი წერილის შინაარსი, რომლის თანახმადაც, ჩეჩენი პატიმრები საქართველოში ლტოლვილის სტატუსით არ სარგებლობენ. თუმცა, ადვოკატებს მიაჩნიათ, რომ სამინისტროდან გამოგზავნილი წერილი მეტად ბუნდოვან ინფორმაციას იძლევა:

"სამინისტროდან გამოგზავნილ წერილში წერია, რომ რუსტამ ელიხაჯიევს, ჰუსეინ ალხანოვსა და რუსლან გელოგაევს ხელახალი რეგისტრაცია არ გაუვლიათ და ამიტომ, ლტოლვილის სტატუსი მოეხსნათ, - ამბობს კახა არაბიძე, - **ჯერ ერთი, ასეთ რამეს კანონი არ ითვალისწინებს, მეორეც, წერილში მითითებულია ვადები, როცა ეს სამეული უკვე ციხეში იმყოფებოდა და რეგისტრაციის გავლას, ობიექტური მიზეზების გამო ვერ მოახერხებდა. თუმცა, ერთ-ერთმა მაინც მოახერხა და 31 იანვარს ლტოლვილთა და განსახლების სამინისტროს რეგისტრაციის მოთხოვნით მიმართა, მაგრამ იქიდან ამ თხოვნაზე არავითარი რეაგირება არ მოუხდენიათ".**

წამოჭრილ პრეტენზიებში გარკვევას ადვოკატები ლტოლვილთა და განსახლების სამინისტროდან მოწვეულ წარმომადგენელთან ცდილობდნენ, თუმცა, ამ უკანასკნელმა შეზღუდული კომპეტენცია მოიმიზეზა და რიგ შეკითხვებზე პასუხი ვერ გასცა. ამიტომ, ორშაბათისთვის დანიშნულ სასამართლო სხდომაზე ლტოლვილთა და განსახლების მინისტრის მოვალეობის შემსრულებელს ოთარ ყეენიშვილს ელიან.

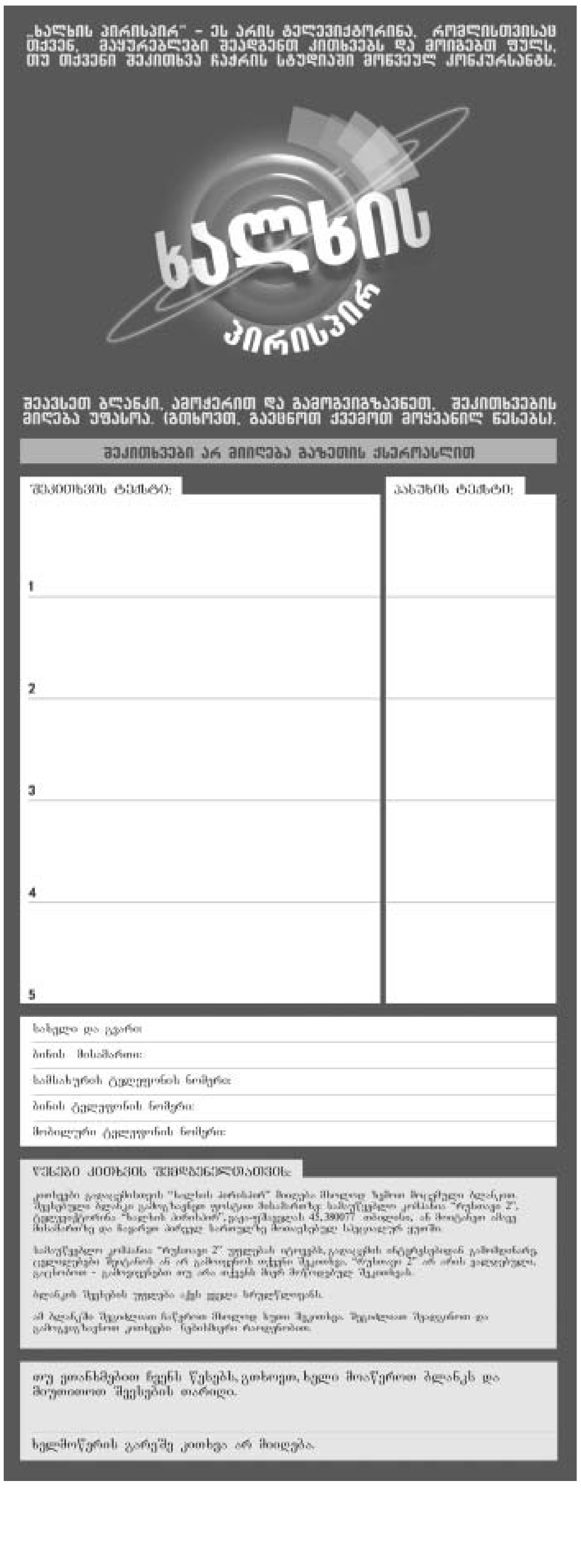

ჟაკ დე ვიტრი

გიორგი პაიჭაძე

დე ვიტრი (Vitry) **ჟაკ** (1160–1170 წლებს შუა, –1240) ცნობილი ფრანგი საეკლესიო მოღვაწე და მეცნიერი, ისტორიკოსი.

დე ვიტრი ახალგაზრდობაში ბერად შედგა. რომის პაპმა ინოკენტი III-მ მას ეპისკოპოსის ტიტული მიანიჭა და გაგზავნა ლეგატად გერმანიასა და ფლანდრიაში ალბიგოელების წინააღმდეგ ჯვაროსნული ლაშქრობის საქადაგებლად, ხოლო პაპმა გრიგოლ IX-მ კარდინალად დანიშნა. დე ვიტრი უშუალოდ იყო დაკავშირებული მის დროს აღმოსავლეთში ჩატარებულ ჯვაროსნულ ლაშქრობებთან. იგი ავტორია ორი კაპიტალური ნაშრომისა: „Histoire orientall“, სადაც აღწერილია ჯვაროსნული ლაშქრობები პალესტინაში, და „Histoire occidentale“ – ევროპის ეკლესიის ისტორია. დე ვიტრი ერთ-ერთი პირველთაგანია ევროპელ ავტორებს შორის, ვინც ქართველებს „გეორგიანი“ უწოდა. XII საუკუნემდე წერილობითს წყაროებში ქართველებისა და საქართველოს მოხსენიება ტერმინებით – „გეორგიანი“ და „გეორგია“ – არ გვხვდება. რაც შეეხება ტერმინ „გეორგიანის“ წარმოშობას, დე ვიტრიმ იგი წმინდა გიორგის სახელს დაუკავშირა. ყოველივე ეს მან წარმოადგინა თავის ნაშრომში „Historia Hierosolimizana ubbreviata“, რომლის ერთ-ერთი თავი საგანგებოდ ქართველების დახასიათებას მიუძღვნა. მან ხაზი გაუსვა ქართველების სამხედროუნარიანობას და მაღალ საბრძოლო თვისებებს, აგრეთვე აღნიშნა ის პრივილეგიები, რომლებითაც ქართველები ქ. იერუსალიმში შესვლისას სარგებლობდნენ.

დე ვიტრის ზემოაღნიშნული ნაშრომი 1611 წ. ჰანოვერში გამოქვეყნდა. ბელგიელმა აღმოსავლეთმცოდნემ შ. კანიუიემ დეტალურად განიხილა დე ვიტრის ცნობები ქართველების შესახებ. ამ საკითხს მან სპეციალური ნაშრომი მიუძღვნა და 1983 წ. ჟურნალ „ბედი ქართლისაში“ გამოაქვეყნა.

რაც შეეხება ევროპული ტერმინების – georgia და georgiani-ის შესწავლის ისტორიას, დაინტერესებულ მკითხველს შეუძლია გაეცნოს გ. გელაშვილის, მ. მგალობლიშვილისა და გ. პაიჭაძის სპეციალურ წერილში.

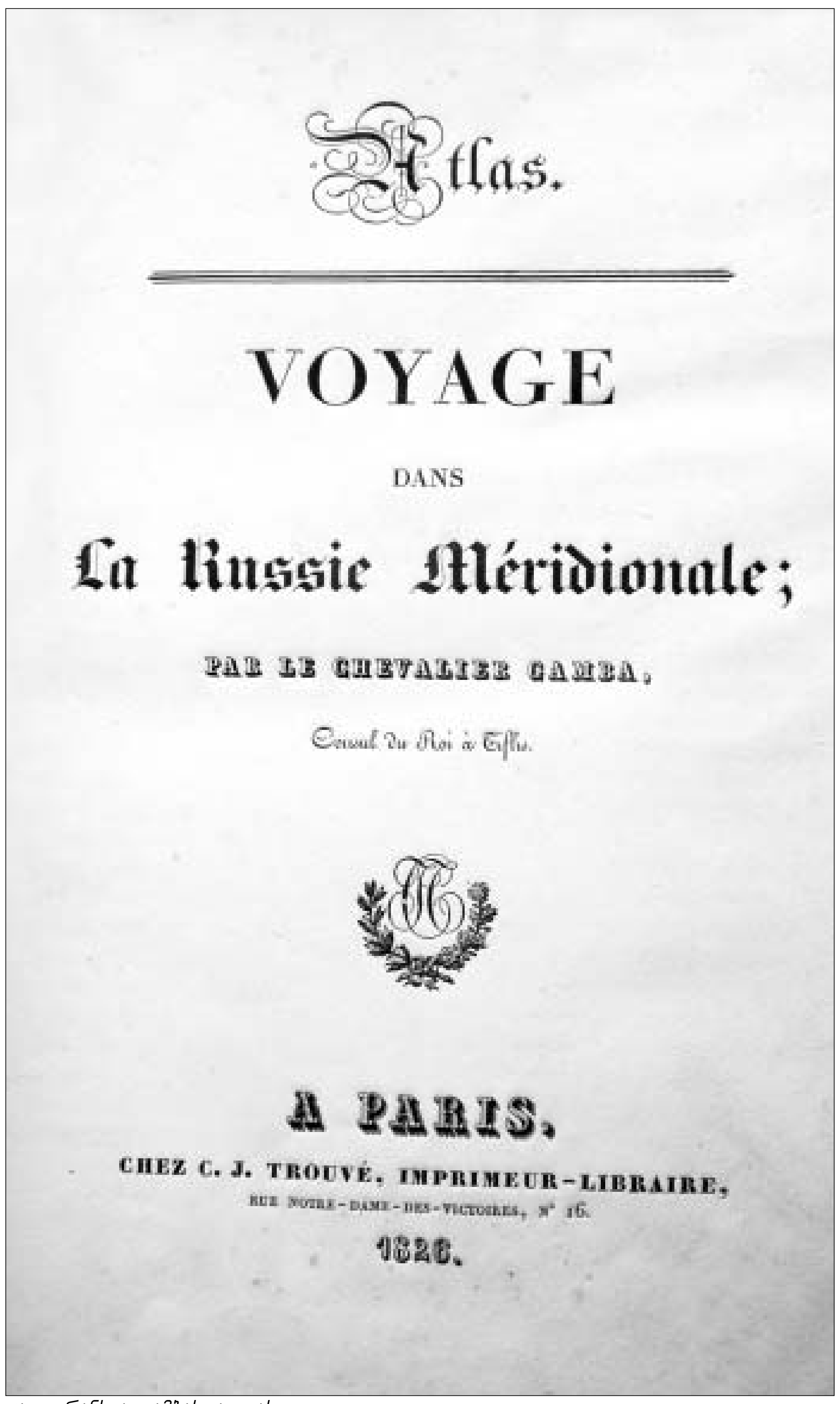

ჟაკ ფრანსუა გამბას ატლასი

რემონ ჟანენი

ჟანენი რემონ (1882–1972), ცნობილი ფრანგი ბიზანტოლოგი, ხელოვნებათმცოდნე და საეკლესიო ისტორიის მკვლევარი. ძირითადად იკვლევდა ბიზანტიის კულტურის ისტორიის საკითხებს, დეტალურად აღწერდა ბიზანტიის ტერიტორიაზე არსებულ ეკლესია-მონასტრებს, მათ ხუროთმოძღვრებას, ფერწერას, აგროვებდა ამ სავანეების არქივებში დაცულ საბუთებს. ბუნებრივია ჟანენის დაინტერესება ქართული კულტურით, უცხოეთში არსებული ძველი ქართული კულტურის კერებით, საქართველოს ისტორიითა და განსაკუთრებით ქართული ეკლესიის ისტორიით. მან რამდენიმე წელი დაჰყო პალესტინაში, საგანგებოდ შეისწავლა ქართველების სავანეები, გამოიკვლია მათი ისტორია და 1913 წელს გამოსცა ნაშრომი „ქართველები იერუსალიმში“, რომელშიაც საინტერესო ცნობებია იერუსალიმელ ქართველ მოღვაწეებზე. ნაშრომის ქართული თარგმანი, შესრულებული კონსტანტინოპოლში მოღვაწე შალვა ვარდიძის მიერ 1921 წელს, დაბეჭდილია „საღვთისმეტყველო კრებულში“ (1984, №4). ჟანენს ეკუთვნის, აგრეთვე, ნაშრომი „ქრისტიანობის დასაბამი საქართველოში“ (1912 წ.).

1924 წ. პარიზში გამოცემულ კათოლიკური ღვთისმეტყველების ენციკლოპედიის VI ტომში ჟანენმა გამოაქვეყნა სტატია „საქართველო“, რომელიც მიზნად ისახავს გააცნოს მკითხველს ზოგადად ქართველების ვინაობა, საქართველოს პოლიტიკური ისტორია, ქართული კულტურა და განსაკუთრებით ქართული ეკლესიის ისტორია, სადაც, ბუნებრივია, გარკვეულწილად აქცენტირებულია ქართველი კათოლიკების ისტორიაც. აღსანიშნავია ავტორის კომპეტენტურობა. იგი იცნობს და ფართოდ იყენებს ქართულ წყაროებს, უთითებს ქართველი ავტორების შრომებს, სათანადო ევროპულენოვან წყაროებსა და ლიტერატურას. ჟანენის აღნიშნული სტატია საყურადღებოა, როგორც ისტორიოგრაფიული ფაქტი. იგი ხომ გარედან დანახული, უცხოელის თვალითა და მისი გონიერებით გააზრებული და გათვითცნობიერებული ნაშრომია ჩვენი ქვეყნის შესახებ. საქართველოს ეკლესიის ისტორიის საკითხების შესწავლა-გაშუქების საქმეში რემონ ჟანენის სტატიას უთუოდ გარკვეული მნიშვნელობა აქვს.

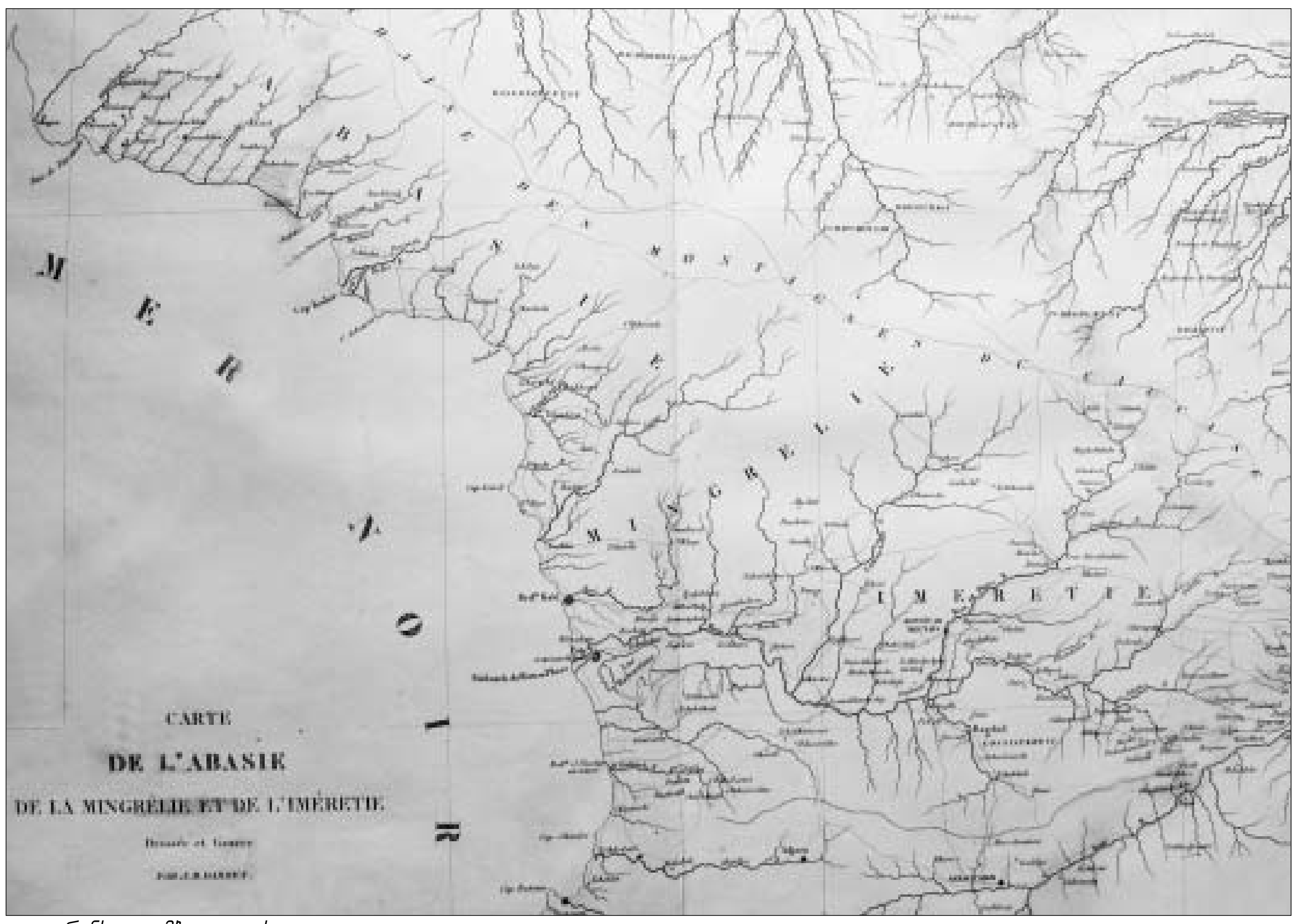

ჟაკ ფრანსუა გამბა, კავკასია

გუილიომ რუბრუკვისი

რუბრუკვისი (Rubrouquis) **გუილიომ** (დაიბადა 1215–1220 წლებს შუა, გარდაიცვალა დაახლოებით 1270 წელს), ფრანცისკანელი ბერი ფლანდრიიდან. რუბრუკვისმა საფრანგეთის მეფის ლუი IX-ის დავალებით იმოგზაურა მონღოლეთში 1253-55 წლებში. 1253 წ. 7 მაისს მან დატოვა კონსტანტინოპოლი და შავი ზღვით ყირიმისაკენ აიღო გეზი. ჩავიდა ქალაქ ხერსონში, საიდანაც გადავიდა სოლდაიაში (ახლანდელი სუდაკი ფეოდოსიის მახლობლად), მერე ჩავიდა ქალაქ მატრიგაში (აზოვთან), გადალახა მდინარე ტანაისი (დონი) და მივიდა ბათო ყაენის ვაჟთან სარტახთან. ევროპელებს იგი ქრისტიანად მიაჩნდათ. რუბრუკვისს მისთვის უნდა გადაეცა წერილები, რომლებიც მეგობრობისა და მშვიდობიანობის სიტყვებს შეიცავდა. მას უნდა ეცადა ქრისტიანობის გავრცელება და მონღოლთა ძალის გამოყენება მაჰმადიანების, კერძოდ, თურქების წინააღმდეგ საბრძოლველად. სარტანმა რუბრუკვისი თავის მამასთან - ბათო ყაენთან გაისტუმრა საბოლოო პასუხის მისაღებად. მიუხედავად იმისა, რომ ბათო ფაქტობრივად ოქროს ურდოს დამოუკიდებელი მბრძანებელი იყო, მონღოლთა იმპერია იურიდიულად მაინც განუყოფელ ერთეულს წარმოადგენდა. მის მეთაურად ყარაყორუმის დიდი ყაენი ითვლებოდა. ამიტომ ბათომ რუბრუკვისი ყარაყორუმში მანგუ ყაენთან გააგზავნა. იტილის (ვოლგის) სანაპიროებიდან ციმბირზე გავლით რუბრუკვისი შუა აზიისაკენ გაემართა. 1253 წ. 27 დეკემბერს იგი ყარაყორუმში ჩავიდა და იქ 1254 წ. 10 ივლისამდე გაჩერდა. შემდგომ ისევ ბათოსთან დაბრუნდა. აქედან უკან დასაბრუნებელი მარშრუტი შეიცვალა. ნოემბერში ოქროს ურდოს სატახტო ქალაქ სარაიდან დარუბანდში ჩავიდა, შემდეგ გაიარა შემახა, მუღანის ველი, აჰყვა მდინარე არაქსის ხეობას და დეკემბერში ნახჭევანს მიაღწია, ახლოს გაუარა არარატის მთას, შემდეგ ანისში შეიარა, აქედან არზრუმის, კვიპროსის კუნძულისა და ანტიოქიის გავლით პალესტინაში ჩავიდა. ქალაქ ტრიპოლიდან, სადაც ის 1255 წ. 15 აგვისტოს მივიდა, ლუი IX-ს ვრცელი ანგარიში გაუგზავნა. რუბრუკვისი დაბრუნდა თუ არა საფრანგეთში, ცნობილი არაა. უცნობია აგრეთვე მისი გარდაცვალების ადგილი და ზუსტი თარიღი. ზოგიერთი მკვლევარის აზრით, ის პალესტინაში გარდაიცვალა.

რუბრუკვისი კარგად განსწავლული ადამიანი იყო. მან გასაოცარი დაკვირვების ნიჭი გამოამჟღავნა. მიუხედავად უდიდესი სიძნელეებისა, რაც მას მოგზაურობის დროს შეხვდა, შეძლო უმნიშვნელოვანესი ეთნოგრაფიული, გეოგრაფიული, ლინგვისტური და რელიგიური ხასიათის ცნობების შეგროვება, რაც უძვირფასესს მასალას წარმოადგენს იმდროინდელი აღმოსავლეთი ევროპის, აზიისა და კავკასიის შესასწავლად.

საქართველოს რუბრუკვისი იცნობს „გეორგიას“ სახელწოდებით, ხოლო იბერიას მოიხსენიებს საქართველოს პროვინციად, ე.ი. როგორც ქვეყნის ერთ ნაწილს. ერთ შემთხვევაში გამოთქვამს „დიდი გეორგია“, ერთგან კი განმარტავს, რომ გურჯი არის გეორგია. ყარაყორუმის აღწერისას რუბრუკვისი აღნიშნავს, რომ იქ მრავალი ტყვე ქრისტიანი იმყოფებოდა. მათ შორის ის ასახელებს უნგრელებს, ალანებს, რუსებს, ქართველებს და სომხებს. ქართველებს ხან გეორგიელებს, ხან გურჯებს, ხან იბერებს უწოდებს. მაგალითად, მუღანის ველზე როდესაც რუბრუკვისმა მდინარე მტკვარი იხილა, აღნიშნა, რომ „ამ მდინარემ სახელი მისცა გურჯებს, რომელთაც ჩვენ გეორგიელებს ვეძახით. ის შუაზე სჭრის თბილისს, გეორგიელების მთავარ ქალაქს, პირდაპირ ეშვება აღმოსავლეთით კასპიის ზღვისაკენ და საუცხოო ორაგულებს ჰკვებავს“. რუბრუკვისი შეხვდა ზაქარია მხარგრძელის შვილს, რომელსაც იგი საჰენზას უწოდებს, რაც, ალბათ, სახელ შანშეს დამახინჯებას წარმოადგენს. მოგზაური გაეცნო ამ პიროვნების მეუღლესა და ვაჟს – ზაქარიას.

რუბრუკვისის მოგზაურობის ტექსტი, რომელიც ლუი IX-სადმი გაგზავნილ ვრცელ მოხსენებას წარმოადგენს, ორიგინალის ენაზე, ე.ი. ლათინურად, პირველად გამოქვეყნდა 1589 წ., შემდგომ ითარგმნა და გამოიცა ინგლისურ, ფრანგულ და რუსულ ენებზე. 1847 წ. პარიზში გამოცემული ფრანგული თარგმანი ქართულად თარგმნა და 1942 წ. გამოაქვეყნა გერონტი ქიქოძემ.

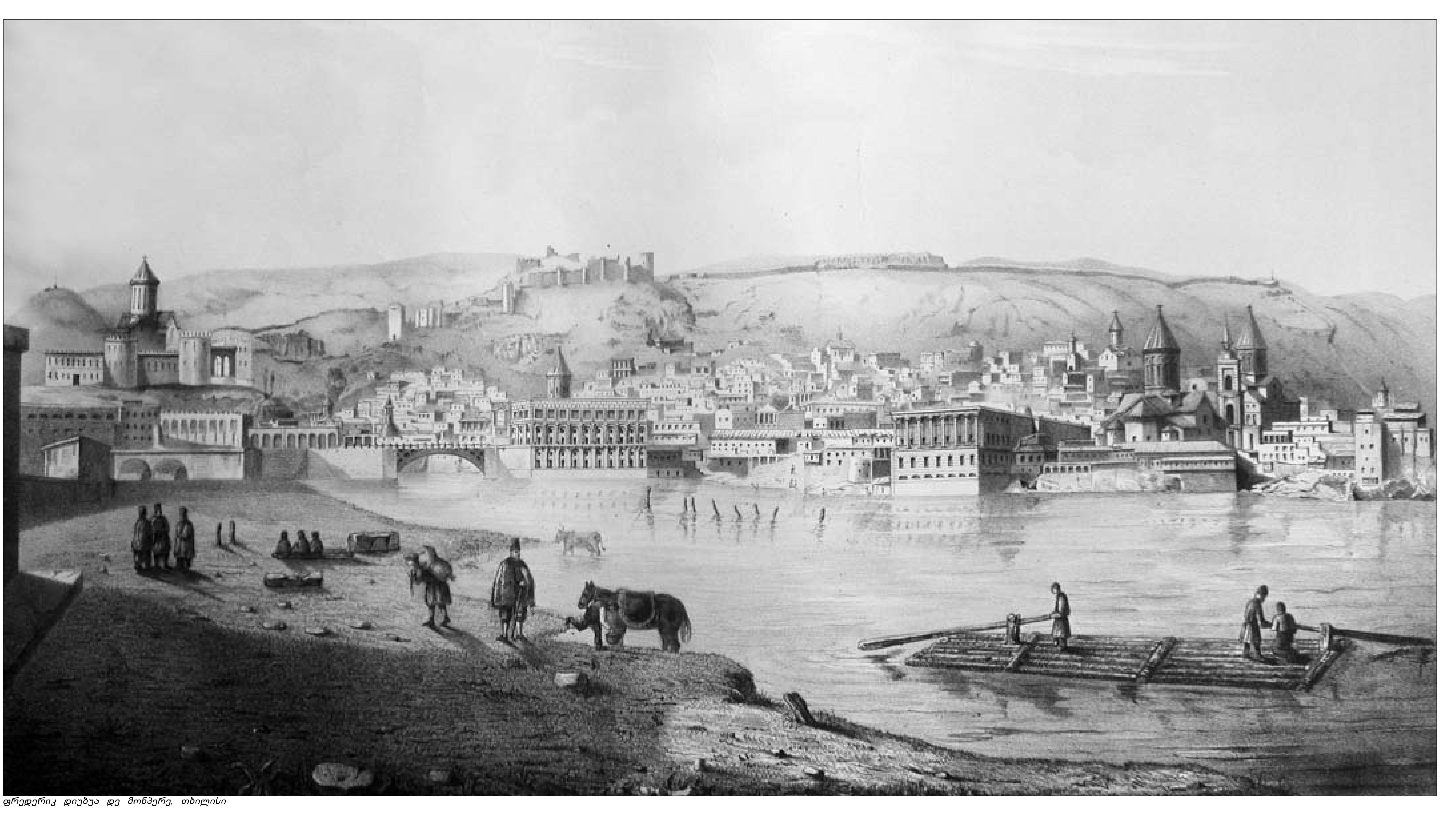

ფრედერიკ დიუბუა დე მონპერე. თბილისი

www.24hours.ge 24 B

ნომრის სტუმარი

ჯაზი ზანგებისაა, მაგრამ მხოლოდ მათი კუთვნილება არ არის

არა... უგემოვნებობასთან შებრძოლება გამორიცხულია... სხვათა შორის, ფონოგრამასთანაც. ხარისხიანი მუსიკის მოყვარულთ ერთადერთი გზა აქვთ - ლოდინი... ეგეც არაფერი, მაგრამ, მათთან ერთად, მომავალ თაობასაც უწევს ლოდინი. და რადგან ახალგაზრდებს მოთმენა არ შეუძლიათ, უხარისხო მუსიკაზე ძიგძიგებენ... მაგრამ, ეს არის ის, რაც არ ეხება ჩვენს დღევანდელ სტუმარს, რომელსაც გადარჩენის ერთადერთ გზად პროფესიონალიზმი მიაჩნია... სხვათა შორის, ამის მთქმელმა, მომღერალმა მაია ბარათაშვილმა, ჯაზში მოღვაწეობის აქტიური შვიდი წლის მიუხედავად, თეორიის შესწავლა ახლახან დაიწყო... მუსიკა კი შვიდი წლის ასაკიდან იყო მისი ცხოვრების აზრი...

მაია ჭალაგანიძე

- მიუხედავად იმისა, რომ არაჩვეულებრივი პროფესია მაქვს, - არქიტექტორი ვარ, - საჩემო მაინც არ იყო და გულმა სხვა რაღაცისკენ გამიწია. მუსიკით ბავშვობიდან ვარ გატაცებული. სულ ერთი ციცქნა, ურთულეს პროგრამას ვასრულებდი სიმფონიურ ორკესტრებთან ერთად. ამ დროს უბედნიერესი ადამიანი ვიყავი. 5-6 საათი ვმეცადინეობდი, თუმცა, რომ მეგონა, ბევრს ვმეცადინეობდი, ასე არ ყოფილა. ერთმა გოგონამ, რომელიც ჩემს მუსიკალურ სკოლაში სწავლობდა, მითხრა, ეგ ცოტაა, მე 10-12 საათი ვმეცადინეობო... მართალია, მისი გვარი მერე არსად გამოჩენილა, მაგრამ, ალბათ, რაღაც არ გამოუვიდა...

არაჩვეულებრივი პედაგოგი მყავდა - მედიკო ჩხეტიანი. პიროვნების ჩამოყალიბებისთვის მთავარია, რა წრეში მოხვდები. მან მთელი თავისი ახალგაზრდობა შემომწირა.

- თქვენი არჩევნით იმედი არ გაუცრუეთ?

- ნამდვილად არა. პირიქით, თვალყურს ადევნებს ჩემს წარმატებებს და უხარია. ღმერთის წყალობით, მუსიკაში დავბრუნდი. უბრალოდ, კლასიკაში არა ვარ. თუმცა, ახალგაზრდა პიანისტთა კონკურსებს რომ ვუყურებ, ცრემლი მადგება და გული მწყდება...

მისი პიროვნება, მუსიკის მასწავლებლის გარდა, რა თქმა უნდა, მშობლებმა ჩამოაყალიბეს. დედა, ზეინაბ მგალობლიშვილი, რომანსებს მღეროდა და კარგ მომავალსაც უქადდნენ. ის ტუზიკა მაჭავარიანს გამოჰყავდა სცენაზე. მერაბ თაბუკაშვილის მიერ ორგანიზებულ რომანსების საღამოებზე ინოლა გურგულიასა და სხვათა გვერდით მღეროდა. სამწუხაროდ, სატელევიზიო ჩანაწერები არა აქვს. აქვს საოჯახო, მაგრამ მაიასთვის ძალზე ძვირფასი.

მამა - ლევან ბარათაშვილი - ადვოკატი იყო, საინტერესო და განათლებული ადამიანი. მამასთან საუბარში გატარებული მრავალი საათი ახსოვს...

- ძალიან მწყდება გული, რომ ჩემი ჯერ დაუგეგმავი შვილი ჩემს მშობლებს ვერ მოესწრება. სწორედ მათი დამსახურებაა ის, რომ დღეს დამოუკიდებელი ადამიანი ვარ.

- რატომ არქიტექტურა?

- კარგად ვხატავდი და ოჯახის ახლობლები არქიტექტორები იყვნენ. ისეთი ლექტორები მიკითხავდნენ, რომ, შეუძლებელია, ამას სულიერ სამყაროზე დადებითი ზეგავლენა არ მოეხდინა - ირაკლი ციციშვილი, თინა ჩიჩუა...

- არ ნანობთ, რომ პროფესია დატოვეთ?

- სცენაზე ბავშვობიდან ვჩანდი, მაგრამ ეს ამპლუა 1995 წელს გახსნილ დათოს ჯაზ-კლუბში შევითვისე. იქ ჩემი მეგობრები იყვნენ - გია მანჯგალაძე და დათო ლოლაძე. სამწუხაროდ, დათო ჩვენს გვერდით აღარ არის.

- მანამდე მხოლოდ შინ მღეროდით?

- მანამდე უამრავ ადგილას ვმუშაობდი - კავკასიის ბირჟაზე, ტექინფორმში, იბერია ბანკში, ეკონომიკის სამინისტროში, სოფლის მეურნეობის სამინისტროს უცხოურ პროექტებში. უკვე ხუთი წელია, ამერიკულ კომპანია "აგროტექნიკაში" ვმუშაობ.

ჩემი დირექტორი ყველას ეკითხება: მაიას იცნობთ? ის ხომ ვარსკვლავია...

- რას ნიშნავს ეს "ვარსკვლავი"?

- ვარსკვლავია ის, ვინც ნიჭიერია და იცის საკუთარი საქმე... მე არ მგონია, რომ ვარსკვლავი ვარ... ვარსკვლავი არის მაიკლ ჯექსონი, რომელმაც ტვინი და ჯანმრთელობა შეალია ამ საქმეს...

- გახდით. დიეტაზე ხართ? ჯაზის შემსრულებელთა ხვედრი ჭარბი წონაა. რატომ?

- 14 კილო დავიკელი. ჯაზის მომღერლის რეჟიმი მძიმეა.

დავიწყოთ იქიდან, რომ ნამდვილი მუსიკოსი გარეგნობაზე დიდ იმედებს არ ამყარებს. დღესაც ასეა. ჯაზის მუსიკოსებს ღამის კლუბებში, ღამის კონცერტებზე უხდებათ გამოსვლა. ეს კი იმას ნიშნავს, რომ სამი საათის მუშაობის მერე, შუაღამისას სახლში მისული, ბევრს ჭამ. ამას გარდა, ღამის კლუბებში ბევრი ცდუნებაა - სასმელი. სასმელი და საჭმელი დუეტში უდრის უამრავ ზედმეტ კილოგრამს.

- ვოკალში ვინ გამეცადინებდათ?

- პედაგოგი არ მყოლია. ჩემი პედაგოგები ჩანაწერები იყვნენ. მაშინ ბევრი ვინმე არ ვიცოდი, მაგრამ ძალიან მომწონდა დაიან შური და ვცდილობდი, მისთვის მიმებაძა. მოგეხსენებათ, მიბაძვა სასარგებლოა. კარგად მახსოვს, ბავშვობაში, როდესაც ერმიტაჟში მოვხვდი, სტუდენტები რემბრანდტის ნამუშევართა ასლებს ხატავდნენ. მაშინ მითხრეს, რომ ეს სასწავლო პროცესი იყო და ამით ისინი ტექნიკას ეუფლებოდნენ. ჩემთვისაც ასე იყო. ის სპეციფიკური ვიბრატო, რომელიც დასავლელ და ამერიკელ მომღერლებს ახასიათებს, არ არის ქართული ვიბრაცია. ქართული უფრო გაიშვიათებულია. ამერიკელებისა კი, ტემბრის თვალსაზრისით, სულ სხვაა.

- რა ქენით, მიაღწიეთ სასურველ ვიბრატოს?

- დიახ. ერთი ამერიკელი, ზანგი მომღერალი იყო ჩამოსული. მღეროდა, თუმცა, ის არ იყო არც ელ ჯეროსა და არც სარა ვოონის დონის. მაგრამ ეს მუსიკა მისი იყო. ის შოუს აწყობდა და გვიყვებოდა თავისი ცხოვრების შესახებ... სწორედ მან მითხრა, ხმის ტემბრი ძალიან გიგავს დაიან შურსო...

- ეს ქათინაური იყო?

- დიახ, მაგრამ ეს იმას არ ნიშნავს, რომ მე დაიან შურს ვიმეორებ. ის დიდი მომღერალია და იქამდე ბევრი მიკლია. მაგრამ ის, რომ ტემბრი და შესრულების მანერა გიგავს, რაღაცას ნიშნავს.

- იმედია, ეს არ არის მწვერვალი.

- რა თქმა უნდა. ჯაზი ინტელექტუალური მუსიკაა, სადაც აზროვნებ და, სანამ რამეს იტყვი, უნდა იფიქრო. ჯაზურ მუსიკას ყოველთვის ვადარებ ორატორის ნიჭს. იცით, რატომ? ჯაზურ მუსიკაში არ არსებობს სოლისტი. სოლოები გადანაწილებულია. თითოეულ მუსიკოსს იმხელა ბაზა, განათლება და თავისუფალი იმპროვიზაცია აქვს, რომ თამამად შეუძლია სოლისტად გამოსვლა.

- ჯაზი აბსოლუტურად თავისუფალი მუსიკაა?

- დიახ, მაგრამ მაინც ამბობენ, რომ გარკვეული ჩარჩოები აქვს. თუმცა, არ მინდა, ამას ჩარჩო დავარქვა. უბრალოდ, არის კანონზომიერება, რასაც ის უნდა დაექვემდებაროს.

- ის თავისუფლად იღებს გარედან, სხვა სტილებიდან შემოსულ წესებს?

- რა თქმა უნდა. იღებს ჯაზ-როკიდან, ჯაზ-საუნდიდან... კლასიკური ჯაზი, მართლაც, ჩარჩოში იჯდა, თუმცა, ადამიანის ფანტაზიის განუსაზღვრელობამ მას თავისი დაღი დაასვა.

- თქვენ ჯაზის მრავალ შავკანიან შემსრულებელს შეხვედრიხართ. აქვთ თუ არა მათ ამ სტილისადმი ბატონ-პატრონული დამოკიდებულება?

- ეს არის მუსიკა, რომელიც მოიტანეს შავებმა და ჰარმონიულად და ინტონაციურად გამდიდრეს თეთრებმა... უბრალოდ, რიტმული ნახაზი იგივე დარჩა. რა თქმა უნდა, ზანგებისგან დაიწყო ყველაფერი, მაგრამ ეს მხოლოდ მათი კუთვნილება არ არის.

მაია ბარათაშვილი

ლევან ხერხეულიძის ფოტო

თეთრებს დიდი წვლილი მიუძღვით ამ მუსიკის განვითარებაში. 1900-იან წლებში შემოვიდა ბლუზი, რომელსაც, უმეტესად, ქალები ასრულებდნენ, რადგან ბლუზი ტკივილია და ქალები მას უკეთ გამოხატავენ. მერე უკვე სხვა მიმართულებებიც შემოვიდა. როდესაც თეთრკანიანები შემოიჭრნენ, ჯაზი ინტონაციურად გაამდიდრეს.

რა თქმა უნდა, შავკანიანებს აქვთ შეგრძნება, რომ ჯაზი მათია. ისევე, როგორც "ოდოიასა" და "წინწყაროს" ვერ იმღერებს ამერიკელი... უფრო სწორად, იმღერებს, მაგრამ იმ სულს ვერ ჩადებს. იაპონელებმა კომპიუტერზე დაშალეს კრიმანჭული, მაგრამ, ჩემი აზრით, მათი შესრულება სოლფეჯიოა და არა შესრულება.

- თეთრკანიანებსა და შავკანიანებს შორის ჯაზისთვის ბრძოლა, თუნდაც ფარული, ხომ არ შეგინიშნავთ?

- მუსიკა იმდენად უკიდეგანოა, რომ მასში ყველამ შეიძლება იპოვოს ადგილი. ნიჭიერი ადამიანი ყველანაირად მოახერხებს საკუთარი ნიშის შევსებას.

- დავუბრუნდეთ ბიოგრაფიას. ჯაზ-კლუბი... შემდეგ?

- სწორედ აქედან დაიწყო მიწვევები საკონცერტო დარბაზებსა და ფესტივალებზე. პირველი კლიპი კი მერაბ სეფაშვილთან ერთად შესრულებული დუეტი გახლდათ. შევეცდები, გავიხსენო ის ფესტივალები, რომელშიც მონაწილეობა მიმიღია: ორჯერ მოსკოვისა და ორჯერ რიგის საერთაშორისო ფესტივალი; რიგაში ყოფნის დროს არაპროფესიონალ მომღერალთათვის ხუთი მასტერ-კლასი ჩავატარე; თურქეთის ჯაზის საღამოები მილენიუმზე; სოლოკონცერტი გერმანიაში; კონცერტები გივი გაჩეჩილაძის ორკესტრთან ერთად, რომლის სოლისტიც ვარ და მიხარია; ევგენი მიქელაძის სახელობის საქართველოს სახელმწიფო სიმფონიურ ორკესტრთან ერთად გამართული კონცერტი; დინი ვირსალაძესთან და უამრავ სხვა მუსიკოსთან ერთად შესრულებული კონცერტები... და, რაც მთავარია, ცოტა ხნის წინ თამაზ ყურაშვილის მიერ ორგანიზებული ფესტივალი "თბილი ჯაზი", რომელშიც მივიღე მონაწილეობაც და დიდი სიამოვნებაც.

- პრესა როგორი გქონდათ?

- რიგაში წერდნენ, ბარათაშვილი ერთადერთი მომღერალია, რომელიც ტრადიციებს იცავსო. ფესტივალებზე ადგილობრივ მუსიკოსებთან მიწევდა მუშაობა და ეს ჩემთვის ძალზე საინტერესო იყო.

- მათ საკუთარი ხელწერა აქვთ. რამდენად ცვლიდით ამ ხელწერას?

- რა თქმა უნდა, იცვლება ინტონაცია, დამოკიდებულება. აკომპანემენტზე ბევრია დამოკიდებული.

- ღირშესანიშნავი აკომპანიატორი...

- ახლა ჯაზ-ჰაუზში ზურაბ რამიშვილთან და თამაზ ყურაშვილთან ერთად ვმუშაობ. ისინი ძალიან ახლოს არიან ჩემთან. მათი აკომპანემენტი ჩემთვის იდეალურია და თავს კარგად ვგრძნობ. თუმცა, ეს იმას არ ნიშნავს, რომ სხვა მუსიკოსები არ მომწონს - ყველას საკუთარი ხელწერა აქვს.

- ცნობილი მუსიკალური კრიტიკოსი, არტიომ ტროიცკი, 1980 წელს თბილისში ჩატარებულ როკ-ფესტივალს რევოლუციურსა და დღესასწაულს უწოდებს. ასევე ულამაზესი დღესასწაული იყო 1989 წელს ჩატარებული ჯაზ-ფესტივალიც. იქიდან მოყოლებული, ეს შეგრძნება ჯაზ-ფესტივალებს თან სდევს. როგორ გგონიათ, რატომ?

- იმიტომ, რომ ჯაზში პოზიტიური ენერგიაა. არ მინდა, როკის მოყვარულთ ვაწყენინო, მაგრამ სწორედ ეს განასხვავებს ჯაზს მძიმე როკისგან. ჩემი აზრით, ეს აგრესიული სტილი კარგად გამოხატავს ჩვენი ეპოქის, საუკუნის არსს. სამწუხაროდ, დღევანდელ მსოფლიოში წინა პლანზე აგრესიაა. შესაბამისად, ეს მუსიკაც პოპულარულია.

ჯაზში კი ყველა თანასწორია. ჯაზი სიყვარულია. ეს დიალოგია. წეღან ვთქვი, ჯაზი ორატორის ხელოვნებას ჰგავს-მეთქი... ნიჭიერი ორატორის გამოსვლისას კარგად ჩანს აზროვნების ქარგა, არქიტექტონიკა, განათლება... ჯაზშიც იგივეა: სიტყვას ითხოვ და რაღაცის თქმას აპირებ. როცა მასტერ-კლასს ვატარებდი, ვცდილობდი, სტუდენტებისთვის იმპროვიზაციის არსი ამეხსნა (არ ვამბობ, რომ ამის ოსტატი ვარ. ჯერ კიდევ ბევრი რამ უნდა ვისწავლო). მინდოდა, ვიზუალურად წარმოედგინათ... ძალიან ძნელია იმის გადმოტანა, რაც თავში გაქვს. ამისთვის ოსტატობაა საჭირო. თუ არა გაქვს ტექნიკა და არ იცი, როგორ იგება პერსპექტივა, ფიგურას მოძრაობაში ვერ დახატავ...

- ყველა რატომ ვერ უსმენს ჯაზს?

- იმიტომ, რომ ჯაზი რთულია. ბევრს კი აზროვნება არ უყვარს. ბებერი ქალივით კი გამომდის, მაგრამ ეს ჩვენი დროის უბედურებაა. არ გინახავთ ადამიანი, რომელსაც მოსაუბრის არ ესმის? ან ადამიანი, რომელიც წიგნში მხოლოდ სურათებს ათვალიერებს და არ კითხულობს?

- თუ გქონიათ ურთიერთობა ისეთ ადამიანებთან, რომელთაც ეს ჟანრი არ უყვართ?

- ჩემთვის უთქვამთ: ჯაზს ვერ ვუსმენ, მაგრამ შენ რომ მღერი, მომწონს... შარშანდელ დაბადების დღეზე კონცერტი გავმართე. ერთი ალალი ქართველი მოვიდა და მითხრა: სულ არ მიყვარდა ეს ჯაზები და შენ რომ იმღერე, შემიყვარდა მთლადო...

- გადავწვდეთ ქართულ-ხალხურ შოუბიზნესს... ჩვენს პირობებში ეს ძვირი სიამოვნებაა. როგორ იკვლევთ გზას?

- საამისოდ არაფერს ვცდილობ. ერთადერთი, რასაც ვაკეთებ, საკუთარ თავზე მუშაობაა. ამერიკულ კომპანიაში ვმუშაობ და, საბედნიეროდ, მაქვს იმის საშუალება, რომ სხვა რამეების ხარჯზე (მაგალითად, მანქანის ყიდვა) დისკი გამოვუშვა... ვჯდები თანამედროვე ქალის ტიპში, მხოლოდ ერთი რამ არ ვიცი - მანქანის მართვა. მართალი გითხრათ, ამ "გიჟ" ქალაქში მანქანის ტარების მეშინია. ეს ზედმეტი პრობლემაა.

- როგორ კონცერტზე არ გამოხვიდოდით?

- ძალიან ბევრ და სხვადასხვაგვარ კონცერტზე გამოვსულვარ. მაგრამ გამოვდივარ იქ, სადაც ნორმალური ხალხი გამოდის და სადაც მუსიკა იკვრება.

- თქვენი, როგორც მომღერლის მთავარი ამბიცია.

- რაც შეიძლება, მეტი სიამოვნება მივანიჭო ჩემს მსმენელს. გარდა ამისა, მინდა, რომ გავიზარდო, დავიხვეწო და ეს უწყვეტი პროცესია.

- თან, ჯაზი ასაკსაც იტანს, არა?

- რა თქმა უნდა.

- ყველაზე დიდი იმედგაცრუება...

- ღვთის წყალობით, აქამდე ასეთი რამ არ მქონია.

- როცა უკმაყოფილო ხართ შესრულებით, როგორ გამოხატავთ, ოთახში იკეტებით?

- არის მომენტები, როდესაც ადამიანი, რაღაც ეტაპზე, რესურსებს ამოწურავს და ხვდება, რომ მეტი აღარ არის. ასეთი ეტაპები, რა თქმა უნდა, მეც მქონია. ოთახში არ ვიკეტები. მეტს ვსწავლობ, საკუთარ თავზე ვმუშაობ, იმ ადამიანებთან ვამყარებ ურთიერთობას, ვისგანაც რაღაცის სწავლა შემიძლია. მიმაჩნია, რომ, ჯობს, ნელა ახვიდე მწვერვალზე, ვიდრე უცებ გაიელვო და მოწყდე.

- რამდენ ხანს გრძნობს მომღერალი თავს ფორმაში? სად არის ზღვარი?

- ზღვარი არ არსებობს. ადამიანი ან იზრდება, ან დეგრადირდება. მომღერალი უნდა გაიზარდოს.

- უკანასკნელი კლიპით პოპ-მუსიკაში გამოსცადეთ თავი. რატომ?

- იქაც იგრძნობა ჩემი ხელწერა. ეს მცდელობა კი იმას ნიშნავს, რომ მეც თბილისში ვცხოვრობ და ქართველი ვარ. ბავშვები საკმაოდ კარგად მუშაობენ. მათი სიმღერა ძალიან მომწონს. გარდა ამისა, ვიცნობდი მათ მშობლებსაც და პედაგოგსაც... ვცადე, რატომაც არა?

- მართლაც. დღეს მოდაშია ბავშვებთან სიმღერა. არსებობს უამრავი საბავშვო კოლექტივი... რამ მოიტანა ეს ბუმი?

- ეს უფრო მშობლების სურვილია: პრომოუტი გაუკეთონ საკუთარ შვილებს.

- ასევე მოდურია ხალხური სიმღერების რემიქსი...

- ეს საშინელებაა. ჩვენი ფოლკლორი უნიკალურია. ამას ასე ჰაიჰარად არ უნდა შევეხოთ. არ შეიძლება, არ გქონდეს ბაზა და ეს გააკეთო. ის საგანძური, რაც ფოლკლორულ მუსიკას აქვს, არ შეიძლება, უბრალო რიტმიკით დაამახინჯო და დისკო-მუსიკად აქციო.

- ცხადია, არაპროფესიონალიზმსა და უგემოვნებობას აკრძალვით ვერ შეაჩერებ. სად არის გამოსავალი?

- სამწუხაროდ, საქართველოსა და მსოფლიოშიც დღეს ფულის კულტია. მარადიული ღირებულებები მივიწყებულია, მაგრამ, საბედნიეროდ, მაინც არსებობს. ფულის მქონე უნიჭო ადამიანები მედროვენი არიან...

- მედიის როლი ამ პროცესში...

- მუსიკის პოპულარიზაციაში მედიის როლი ძალზე დიდია. მაგრამ, გააჩნია, როგორი მუსიკისა. თუ უნიჭო ადამიანს უწევ პოპულარიზაციას, მაშინ პრესა კრიმინალია, თუ ნიჭიერება გამოგაქვს სამსჯავროზე, ამაზე კარგი არაფერია. შემსრულებელსაც კარგ საქმეს უკეთებ და მსმენელსაც იმედს არ უცრუებ. მართალია, დღეს ყველაფერი იყიდება, მაგრამ მარადიული ღირებულებები ჩემთვის უცვლელია - სიყვარული, ნიჭიერება, რწმენა...

- თქვენი დისლოკაციის მუდმივი ადგილი...

- ჩემი მოსმენა შეიძლება კლუბ "ნოანოაში", პარასკევსა და შაბათს კი - ჯაზ-ჰაუზში...

- თამაზ ყურაშვილის აკომპანემენტი, მართლაც, სასიამოვნოა. როგორ მოქმედებს ის შესრულებაზე?

- თამაზი თავისი დაკვრით მაძლევს შენიშვნებს და მიმართულებას...

- ყველაზე მეტად, ალბათ, თქვენ, მომღერლებს უნდა გაწუხებდეთ შოუ-ბიზნესის ბედი. დამსხდარხართ და გიმსჯელიათ ამის შესახებ?

- რა თქმა უნდა, მისაუბრია ამ პრობლემებზე თამაზ ყურაშვილთან, ზურაბ რამიშვილთან, დინი ვირსალაძესთან, ქეთი ფარესაშვილთან... ბევრთან. ოღონდ, არავის ვაკრიტიკებთ. ერთადერთი გამოსავალი ცოცხლად სიმღერაა.

- ასეთი მომღერლები უმრავლესობაში არიან?

- ზუსტად ვერ გეტყვით, მაგრამ, ჯერჯერობით, ფონოგრამის ინსტიტუტი არსებობს. ისინი, ვისაც ორსაათიანი კონცერტის გამართვა არ შეუძლიათ, მხარს უჭერენ ფონოგრამას.

- რას ამბობენ "არაორსაათიანი" მომღერლები - არ წავალთ და სახლში არ ვიმღერებთო?

- არა, როგორ გეკადრებათ... პოპულარობა ხომ ასეთი კარგია, როცა გცნობენ, ხომ ასეთი ტკბილია, აქედან რომ ფული მოგდის, ამას რა სჯობს? ეს არის ქვეყანა და ეს არის ქალაქი, სადაც განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება მხოლოდ პირად ურთიერთობებს და არა პროფესიონალიზმს.

- მაგრამ ეს, აგრეთვე, ის ქალაქია, სადაც ოდითგან ყოველგვარი ფონოგრამის გარეშე მღეროდნენ და არა მხოლოდ ორ საათს...

- დიახ. ისინი მღეროდნენ იმიტომ, რომ არ იყო ფონოგრამა და მასზე მიჯაჭვული მომღერლები...

ტექნიკურად კარგად შესრულებული, კომპიუტერზე აწყობილი მუსიკა ამერიკიდან გვიან შემოიჭრა. იმისთვის, რომ ქართველ მომღერალს დასავლური ჟღერადობისთვის მიეღწია, თანამედროვე ტექნიკა გამოიყენა. ერთია, კომპიუტერზე ააწყო მუსიკა და მეორე - იმღერო ის, რასაც იქ მღერიან. შენ ამას ვერ გააკეთებ, იმიტომ, რომ ქართველი ხარ, იმიტომ, რომ ბუნებაში გიზის "წინწყარო" და "სულიკო" და არა რეპი... ქართული მელოდია აღარ იწერება. ახლა მასებს მოსწონთ დასავლური ჟღერადობის ისეთი მელოდია, რომელიც ტექნოლოგიებს მოითხოვს.

- ქართველი მსმენელისა და მაყურებლის ბევრ შემსრულებელს ეშინია. რა მოდის დარბაზიდან?

- გააჩნია. რასაც გასცემ, ის მოდის. დღეს მუსიკის, მელოდიის დეფიციტია. მუსიკალური სკოლები დაცლილია... თაობა ჩვენი შოუ-ბიზნესის ესთეტიკით იზრდება.

ნათელი მომავლის დიად გეგმებზე არაფერი ვკითხე. მაია ამაზე ვერ მიპასუხებდა, რადგან ის არასდროს არაფერს გეგმავს. მომღერალს კი, ალბათ, მაინც დრო ირჩევს.

"24 საათის" რედაქციაში

10 წლის ასაკში

ჯაზ-ფესტივალი

დიდი ხნის ნანატრი და სპონტანური კონცერტი

დღეს კონსერვატორიაში ქართველი და ჰოლანდიელი მუსიკოსები დაუკრავენ

ვერა ნეფარიძე

"ის, რომ ერთად დაგვეკრა, იდეა კი არა, ოცნება იყო", - ამბობს დღევანდელი კონცერტის შესახებ თბილისელი, ჰოლანდიაში მცხოვრები მუსიკოსი ნატო გაბუნია. ქართველი მევიოლინე დღეს კონსერვატორიის დიდ დარბაზში ჰოლანდიელ მეუღლესთან ვალტერ ფოსენთან ერთად კონცერტს გამართავს. საღამოში მონაწილეობს ევგენი მიქელაძის სახელობის სახელმწიფო სიმფონიური ორკესტრი, რომელსაც ახალგაზრდა დირიჟორი გოგი ჭიჭინაძე უხელმძღვანელებს.

ცნობილი პედაგოგის ნოდარ გაბუნიას შვილი ნატო გაბუნია 12 წლის წინათ ლიანა ისაკაძის მიერ გამოყოფილი ერთწლიანი სტიპენდიით სასწავლებლად გერმანიაში გაემგზავრა. ერთი წლის შემდეგ სწავლა ჰამბურგის კონსერვატორიაში გააგრძელა, შემდეგ კი უტრეხტის კონსერვატორიის ასპირანტურაში. ამჟამად იგი ჰოლანდიის ცენტრალური რადიოს სიმფონიურ ორკესტრში მოღვაწეობს. "რომ გითხრათ დიდი საშემსრულებლო კარიერა მაქვს-მეთქი, არ ვიქნები მართალი. უბრალოდ, ძალიან კარგ ორკესტრში ვუკრავ", - ამბობს სამშობლოში დროებით დაბრუნებული მუსიკოსი.

ნატო გაბუნიას ბავშვობის შემდეგ თბილისში არ დაუკრავს და როგორც ამბობს, დღევანდელი კონცერტის იდეაც სპონტანურად, ერთი თვის წინათ დაიბადა. თუმცა, ბავშვობის მეგობართან, გოგი ჭიჭინაძესთან ერთად საკონცერტო გამოსვლა ორივე მუსიკოსის დიდი ხნის ოცნება იყო. "ნატო ჩემი საყვარელი მუსიკოსია. ვგულისხმობ მხოლოდ პროფესიონალურ მხარეს, და არა იმას, რომ იგი ჩემი საუკეთესო მეგობარია. მე იგი ძალიან მიყვარს, როგორც მუსიკოსი", - ამბობს დღევანდელი საღამოს დირიჟორი გოგი ჭიჭინაძე. კონცერტის იდეა ქართველმა დირიჟორმა მეგობარ მევიოლინეს ერთი თვის წინათ, თურმე, სატელეფონო საუბრისას გაანდო. რის შემდეგაც რეპერტუარი გაბუნიამ შეარჩია: იყოს ბახის ორმაგი კონცერტი, - თქვა მან და თბილისურ კონცერტში მეუღლის, ჰოლანდიაში საკმაოდ წარმატებული მევიოლინის ვალტერ ფოსენის მონაწილეობაც შეუთავაზებია ჭიჭინაძისთვის.

ვალტერ ფოსენი ჰოლანდიის "ბრაბანტის" ორკესტრის პირველი ვიოლინოა; ჰყავს საკუთარი რვა წლის ტრიო "სტორიონი", რომელსაც გამოშვებული აქვს ხუთი კომპაქტ-დისკი. იმის მიუხედავად, რომ ჰოლანდიელი მუსიკოსი ძალიან ხშირად ჩამოდის საქართველოში, დღეს იგი პირველად გამოვა ქართულ სცენაზე. მომავალში კი განზრახული აქვს, "სტორიონთან" ერთად ოქტომბერში მონაწილეობა მიიღოს ნოდარ გაბუნიას შემოქმედებით საღამოზე, რომელსაც კონსერვატორიის ხელმძღვანელობა გეგმავს. კონცერტზე, რასაკვირველია, ნატო გაბუნიაც გამოვა. ქართველი მევიოლინე პროგრამას თამარ გაბარაშვილთან და ნატო წვერელთან ერთად მოამზადებს.

დღევანდელ კონცერტზე შესრულდება ბახის "რემინორული კონცერტი ორი ვიოლინოსათვის"; ხოლო სიმფონიური ორკესტრი შეასრულებს შუბერტის მეოთხე სიმფონიას და ბერლიოზის "რომაულ კარნავალს".

გვეწვევიან ევროსაბჭოს ექსპერტები

მარტის ბოლოს თბილისში ევროსაბჭოს ექსპერტთა ჯგუფი უნდა ჩამოვიდეს. ჯგუფი მონაწილეობას მიიღებს კრწანისის რეზიდენციაში გამართულ ეროვნული კულტურის პოლიტიკისადმი მიძღვნილ დებატებში. ქართული მხრიდან ვინ დაესწრება შეხვედრას, ჯერჯერობით, უცნობია. ამჟამად კულტურის სამინისტროში დებატების მონაწილეთა სიებს ადგენენ. ნავარაუდევია, რომ მონაწილეთა რაოდენობა 100-ს მიაღწევს. როგორც კულტურის სამინისტროში დაგვპირდნენ, დებატებზე დასწრების საშუალება მასმედიის წარმომადგენლებსაც ექნებათ. ბოლოს, დებატების შემდეგ გაიმართება პრეს-კონფერენცია.

"24 საათი"

ქართული საბალეტო დასი ესპანეთში

კლასიკური ბალეტის პროპაგანდის მიზნით ესპანეთის ქალაქებში: ვალიადოლიდსა და ვალენსიაში 10-22 მარტს საერთაშორისო პროექტი განხორციელდება. ღონისძიებაში მონაწილეობას მიიღებს თბილისის ფალიაშვილის სახელობის ოპერისა და ბალეტის სახელმწიფო აკადემიური თეატრის საბალეტო დასისი ნაწილი 11 მსახიობის შემადგენლობით. ქართველი მსახიობები გამართავენ როგორც დამოუკიდებელ გამოსვლებს, ასევე გამოვლენ გალა-კონცერტებზე ესპანელ მოცეკვავეებთან ერთად. საბალეტო დასთან ერთად ესპანეთში სამომავლო თანამშრომლობის დასაგეგმად მიემგზავრება თეატრის გენერალური დირექტორი ზურაბ ლომიძე.

"24 საათი"

ქართული რომანსის საღამო კონსერვატორიაში

14 მარტს "არტ იმედი" კონსერვატორიის დიდ საკონცერტო დარბაზში ქართული რომანსის საღამოს წარმოადგენს. კონცერტში მონაწილეობას მიიღებენ ეკა მამალაძე, ეკა კვალიაშვილი, მერაბ სეფაშვილი და ლელა წურწუმია. ქართული რომანსის საღამოს მუსიკათმცოდნე მაია დათუნაშვილი გაუძღვება.

კავკას-პრესი

კალენდარი

8 მარტი

ჯაზის ერთ-ერთი ყველაზე ცნობილი იმპროვიზატორი შესრულების საოცარი მანერით; პიანისტი, რომელიც აკონტროლებს საკუთარ ემოციებს, მაგრამ გრძნობით აღავსებს პუბლიკას; კომპოზიტორი, რომლის სოლო-კონცერტებიც ბედნიერებისკენ მიმავალ ვოიაჟს ემსგავსება და ეს იმიტომ, რომ თავად კომპოზიტორი ფლობს დიდ შინაგან ბედნიერებას... – კეიტ ჯარეტის დასახასიათებლად ხანდახან კიდევ უფრო დიდ მჭერმეტყველებასაც მიმართავენ ხოლმე. თუმცა, ძირითადად, მასზე საუბრისას სწორედ ამ დეტალებს გამოჰყოფენ.

დღევანდელი იუბილარის, 58 წლის ჯარეტის სახელი, მართლაც, ყველა ჯაზის მოყვარულმა იცის. 1996 წლის შემდეგ დასნეულებული ჯარეტი სცენას, თითქოს, საბოლოოდ ჩამოშორდა. თუმცა, მუშაობა მაინც არ შეუწყვეტია. 1999 წელს გამოსცა ალბომი *The Melody, At Night, With You*, რომელიც შინ ჩაწერა.

ჯარეტმა პიანინოს სამი წლის ასაკში "მიაგნო", სტუდენტობა კი ჯერ ფილადელფიის მუსიკალურ აკადემიაში, შემდეგ კი ნიუ იორკში, მედისონ სქვეარ გარდენში გაატარა. ნიუ იორკი, პრინციპში, ჯარეტის საყვარელი ქალაქია. ის ჯერ კიდევ ადრეულ ასაკში სასწავლებლად პარიზშიც კი არ წავიდა, რათა ნიუ იორკში გადაბარგებულიყო და იქ ჯაზი დაეკრა. 1966 წელს დღეს უკვე ძალზე წარმატებულ კომპოზიტორსა და ჯაზ-პიანისტს ძალიან გაუმართლა – ის შეუერთდა ჩარლზ ლოიდის კვარტეტს, ჯგუფს, რომელიც ჯაზის საერთაშორისო სცენაზე ყველაზე მეტად იყო ცნობილი. 60-იანი წლების ბოლოს კი უკვე ჩამოაყალიბა საკუთარი ტრიო, რომელიც 1972 წელს კვარტეტად გადაკეთდა. იმავე პერიოდში ჯარეტი ჯერ მაილს დევისთან უკრავდა, შემდეგ კი კომპანია ECM Records-თან ერთად საკუთარ ნაწარმოებებზეც დაიწყო მუშაობა. ფორტეპიანოსთვის დაწერილმა სოლო-ჩანაწერებმა: "პარიზის კონცერტი", "ვენის კონცერტი", "კიოლნის კონცერტი" ძალზე დიდი გამოხმაურება ჰპოვა. მეტიც, ჯარეტის რამდენიმე კომპოზიციის პრემიერა მსოფლიო დონის მუსიკალურ ცენტრებშიც კი გაიმართა. მაგალითად, Celestial Hawk პირველად 1980 წელს კარნეგი ჰოლში შესრულდა.

1983 წლის შემდეგ ჯარეტი ჯაზ-ტრიო Standards Trio-ში ბასისტ გარი პიკოკთან და დასარტყმელებზე ჯეკ დე ჯონეტთან ერთად უკრავს.

კეიტ ჯარეტი 1945 წლის 8 მარტს დაიბადა.

მანდილოსნების ქალებით გატაცება

ნინო ჟანიშვილი

ქალთა საერთაშორისო დღე 8 მარტი, მხოლოდ საბჭოთა კავშირში იყო დასვენების დღედ გამოცხადებული. მამაკაცებს თავი დაჩაგრულად, რომ არ ეგრძნოთ, მათ ქალებმა საბჭოთა არმიის დღე - 23 თებერვალი აჩუქეს და მამაკაცთა დღედ მონათლეს, თუმცა კალენდარში ის ვერ გააწითლეს. 8 მარტს ტელევიზიით უჩვენებდნენ ხოლმე კონცერტებს, გამოდიოდნენ შრომის მოწინავე ქალბატონები, კინოს და ესტრადის პოპულარული მსახიობები. მოსკოვის სვეტებიან დარბაზში ამ დღეს ყოველთვის კონცერტი იმართებოდა. ორგანიზაციებში ქალებს საჩუქრებს ურიგებდნენ ან ლატარეა თამაშდებოდა. სარვამარტო მისალოცი ღია ბარათების უმეტესობაზე, რატომღაც, ყოველთვის მიხაკი იყო გამოსახული. ასე რომ, უძრაობის ხანაში 8 მარტი საკმაოდ მოძრავი დღე იყო.

თავისუფალმა საქართველომ ალტერნატივად დედის დღე წამოაყენა (თუმცა, რა დააშავეს შინაბერებმა?!). დღესდღეობით პრინციპში ორივე დღე აღინიშნება. მაგრამ რა კავშირი აქვს ამ ყველაფერს ხელოვნებასთან?! 8 მარტი, თურმე, განსაკუთრებულად მხატვარ ეკატერინე ბაღდავაძეს უყვარდა, ჰოდა, გალერისტებმა არ "აწყენინეს" და დღეს TMS-ში ეკატერინე ბაღდავაძის გამოფენას ხსნიან. ეკატერინე ბაღდავაძე, ძირითადად, საკუთარი სქესის წარმომადგენლებს ხატავდა. ესენი იყვნენ ხორცსავსე ქალბატონები, რომელთაც მხატვარი მსუყე მონასმებით გადმოსცემდა. ეკატერინე ბაღდავაძე ომიდან დაბრუნებულ მეომრებსაც ხატავდა ხოლმე (ეპოქა მოითხოვდა ამას), მაგრამ ისევ ქალების გარემოცვაში.

იორიკი ქალებს ულოცავს 8 მარტს

ეკატერინე ბაღდავაძე - "ქალის პორტრეტი"

ძალიან უყვარს 8 მარტი გალერისტს ვანდა მუჯირისაც. მან ქალი მხატვრები გალერეა "ჰობიში" მიიპატიჟა და მათი სურათები, ქანდაკებები და კერამიკა გამოფინა. ამ საქმეში გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის თბილისური წარმომადგენლობაც აქტიურად ჩაერთო და გამოფენის ორგანიზატორობა იკისრა. გამოფენის მოსაწვევს კი ასეთი ტექსტი ახლავს: "ქალთა წინსვლა – ათასწლეულის განვითარების მიზნის მიღწევის მთავარი საშუალებაა"; ვერაფერს იტყვი, ტექსტი საბჭოური სულისკვეთებითა და აბსურდულობითაა აღსავსე. საინტერესო კი ის არის როგორ გაართვეს თავი ამ ამოცანას მანდილოსანმა მხატვრებმა. მათი უმეტესობა, როგორც გამოფენაზე ნახავთ - ქალებს, ყვავილებს და ხეებს ხატავს, მოკლედ ჩვეულებრივი სენტიმენტები.

ამდაგვარი გამოფენა თბილისში 1976 წელსაც მოწყობილა სახელწოდებით "გრაციათა ვერნისაჟი". მხოლოდ განსხვავება ის იყო, რომ მაშინდელი ექსპოზიცია, რომელშიც სხვებთან ერთად ნინა თამამშევა, ვერა ბელეცკაია, ელენე ახვლედიანი, თამარ აბაკელია და მანაბა მაგამედოვა მონაწილეობდნენ, სერიოზულ მიზნებს ემსახურებოდა, რასაც გამოფენის კატალოგიდან ვიგებთ: "სამშობლოს სიყვარული, დედის კულტის სიწმინდე, ქალის გრაციით აღტაცება, ადამიანის გამალამაზებელი და ამამაღლებელი შრომის მშვენიერება, დიდ სამამულო ომში საბჭოელი ქალის თავგანწირვა და პატრიოტიზმი, ახლის შენების სიძნელეებზე გამარჯვების სიხარული, მშვიდობის მიზნისა და მიღწევის ცხოველმყოფელობა".

"ჰობის" ექსპოზიცია კი იდეებს მოკლებული გაცრეცილი, უფერული და უსქესო გამოვიდა.

მაგრამ გული არ დაგწყდეთ - საქართველოში აქტიური და მამაკაცური ქალებიც არსებობენ - 10-ზე მეტი ფემინისტური ორგანიზაციაა, რომლებიც საერთაშორისო ორბიტაზე გაჭრასაც ლამობენ. მოგეხსენებათ დღეს უმცირესობათა ინტერესების დაცვა ან თავად უმცირესობაში ყოფნა, პოპულარობის და გრანტების მოპოვების კარგი საშუალებაა.

ის, რაც ათი წლის წინათ ვერ შეძლეს

კინოს სახლში რუსეთის კინოაკადემიის დელეგაციამ თენგიზ აბულაძის მემორიალური დაფა გაგვიხსნა

ვერა ნეფარიძე

გუშინ კინოს სახლში კინემატოგრაფთა დიდი თავყრილობა იყო. რუსეთის კინემატოგრაფიული ხელოვნების აკადემიის "ნიკა"-ს მცირერიცხოვანმა დელეგაციამ თბილისში ცნობილი ქართველი რეჟისორის თენგიზ აბულაძის მემორიალური დაფა ჩამოიტანა. მემორიალური დაფა კინოს სახლის ფოიეში ოფიციალური თუ ადგილობრივი კინომოღვაწეების მრავალრიცხოვანი აუდიტორიის თანდასწრებით, საზეიმოდ გაიხსნა.

აკადემიის ხელმძღვანელობას, თურმე, ათი წლის წინაც სურდა პატივი მიეგო "ნიკა"-ს პირველი ლაურეატის - "მონანიების" რეჟისორისთვის. სწორედ მაშინ გადაწყვიტეს, თენგიზ აბულაძის ხსოვნის პატივსაცემად დაემზადებინათ მემორიალური დაფა, მაგრამ, როგორც ეს გუშინ აქციის ორგანიზატორებმა თქვეს, მაშინ იდეის განხორციელებას გარკვეულმა მიზეზებმა შეუშალა ხელი. როგორც ჩანს, პრობლემები მოგვარდა და რუსული დელეგაციის ვიზიტი წელს საქართველო-რუსეთის პრეზიდენტების შეხვედრას დაემთხვა. დელეგაციას "ნიკა"-ს АНОК-ის (автономная некоммерческая организация кинематографистов) წარმომადგენელი იული გუსმანი ხელმძღვანელობს.

რუსულ დელეგაციას თბილისში საკადრისად დახვდნენ: კულტურის სამინისტროს წარმომადგენლები სესილი გოგიბერიძის ხელმძღვანელობით, გუშინდელი მასპინძელი, რეჟისორი ელდარ შენგელაია, თენგიზ აბულაძის ოჯახის წევრები, რეჟისორი რეზო ჩხეიძე, "მონანიების" გადამღები ჯგუფი და სხვა, ქართული კინემატოგრაფიის საკმაოდ წარმომადგენლობითი საზოგადოება.

საზეიმო საღამო მასპინძელმა ელდარ შენგელაიამ გახსნა. რეჟისორმა მოკლედ შეგვახსენა "ნიკა"-ს მნიშვნელობა; "ჩვენს თაობას კარგად ახსოვს და იცის, ნებისმიერ ჯილდოს, რომელსაც გადასცემდნენ ღვაწლმოსილ ხელოვანსა თუ მეცნიერს, სახელმწიფო აწესებდა. "ნიკა" პირველია, რომელსაც თავად კონემატოგრაფისტები გადასცემენ წლის საუკეთესო ნომინაციებში გამარჯვებულ კოლეგებს", - ელდარ შენგელაიამ სიტყვები არც დელეგაციის წარსადგენად დაიშურა და მას რუს კინემატოგრაფისტთა საზეიმო და განსაკუთრებული ჯგუფი უწოდა.

სესილი გოგიბერიძე და იური გუსმანი მემორიალურ დაფასთან

იული გუსმანმა, პირველ რიგში, აკადემიის სამხატვრო ხელმძღვანელის ელდარ რიაზანოვის ჩამოუსვლელობის მიზეზზე (რეჟისორს ამჟამად გადაღებები აქვს) მოგვახსენა, "ნიკა" ამერიკული "ოსკარის" ანალოგად გაგვაცნო და ამის შემდეგ თენგიზ აბულაძის მნიშვნელობაზე ისაუბრა. რასაკვირველია, ქართულ-რუსული მხარის (კინოხელოვანთა) შეხვედრაზე ორი სიტყვა ორ ქვეყანას შორის გამძაფრებულ პოლიტიკურ ვითარებაზეც თქვეს. თუმცა, იული გუსმანის სიტყვა პოლიტიკოსების მისამართით ნაძალადევად ირონიული იყო. "მეცინება, როდესაც საუბრობენ ჩვენი ერების ურთიერთობათა კრიზისზე", - და, თითქოს, ნათქვამს რამენაირად განმარტავდა, "ქინძმარაული" და "ბორჯომი" ახსენა. ის, რაც მათთვის ჯერ კიდევ (ისტორიამ როგორც გვასწავლა, ყოველთვის ასე იქნება) ჩვენს ქვეყანასთან ასოცირდება. შეხვედრამ ასეთ ტკბილ, საზეიმო და მშვიდობიან ვითარებაში ჩაიარა. თუმცა, იყო ერთი გარემოება, რომელიც პირადად "24 საათს" გადახდა. როგორც ჩანს, დელეგაციის ხელმძღვანელისთვის შეუმჩნეველი არაფერი რჩება, მათ შორის არც მასპინძელ ჟურნალისტთა მოძრაობა. როდესაც ჩვენი გაზეთის ფოტორეპორტიორს აპარატის ბლიცი და ელემენტები გადავეცი, მათ დანახვაზე იული გუსმანს ერთადერთი ასოციაცია იმდენად მოეძალა, ეტყობა ვერც დაფარა: **Что это, патроны?**, - იკითხა ნაძალადევი ხუმრობით. ეჰ, რას ვიზამთ. ჩვენი კეთილი მეზობლები კიდევ ვერ დარწმუნდნენ ჩვენს სტუმარმასპინძლობაში. რომ აქ მათთვის დამსახურების მიუხედავად, ყოველთვის "ბორჯომი" და "ქინძმარაულია" გამზადებული და არა...

მემორიალური დაფის საზეიმოდ გახსნამდე სესილი გოგიბერიძემ გაგვაცნო პრეზიდენტის წერილი, რომელიც შევარდნაძემ სოჭში წასვლამდე გადასცა კულტურის მინისტრს. სიტყვით გამოსვლები კი რეჟისორ ნანა ჯანელიძის ფილმის ჩვენებით დასრულდა. რასაკვირველია, ფილმი რეჟისორმა თენგიზ აბულაძის შესახებ გადაიღო.

იწილო, ბიწილო...

თენგიზ მირზაშვილის გამოფენა "სარდაფში"

ანა კორძაია-სამადაშვილი

სიმართლე რომ მოგახსენოთ, თენგიზ მირზაშვილის გამოფენაზე, რომელიც გუშინ სარდაფის კლუბში გაიხსნა, წერა-კითხვის მცოდნე ქართველი საზოგადოება ახალს ვერაფერს ნახავს: მრავალი წიგნი, რომლებზეც გავიზარდეთ, სწორედ ამ მხატვრის მიერაა ილუსტრირებული. სხვისა რა გითხრათ, მაგრამ ჩემი თაობა ნამდვილად ამ წიგნებზე გაიზარდა: "ყაყაჩოსა სიწითლითა", "ნახევარქათამა", "ზღაპრების გუდა"... მიუხედავად იმისა, რომ "სერიოზული წიგნების" გამფორმებელიცაა – "სოფელი", "თამაში ჭვავის ყანაში", "ნატვრის ხე" და მრავალი სხვა, - ბ-ნ თენგიზის წიგნის მხატვრობა ჩვენთვის, უპირველეს ყოვლისა, მაინც ზღაპართან ასოცირდება, და შრიფტს, რომელიც ამჯერად პოლიტიკოსებიც კი იყენებენ, მაინც "ზღაპრის ასოები" ჰქვია.

სარდაფში ბ-ნ თენგიზის მიერ შესრულებული მრავალი წიგნის ილუსტრაციაა თავმოყრილი: ლუარსაბ თათქარიძე, პაპა შიოლას ვირუკელა, მხიარული ცხოველები და ადამიანები. დარბაზში პატარებიც იყვნენ, ნახატებს დარბაისლურად ათვალიერებდნენ. ერთმა პატარა გოგომ თითი კედლისკენ გაიშვირა და ამაყად გამოაცხადა, ეს იწილო-ბიწილოაო. როგორც ჩანს, მათ ოჯახში წიგნებს სათუთად ექცევიან.

თენგიზ მირზაშვილი "ანჩისხატელებთან"

საყვარელი მხატვრის გამოფენაზე თბილისელები უხვად მოგროვდნენ, ისე, რომ ბატონ თენგიზთან ახლოს მისვლაც კი რთული ამოცანა იყო.

გახსნიდან დაახლოებით ნახევარი საათის შემდეგ, სარდაფის ბუხართან მრავალმა წვეროსანმა მოიყარა თავი. ეს მამაკაცები, რომლებიც ალ-ქაიდას მებრძოლებს ჩამოჰგავდნენ – სულ, სულ ცოტათი, - ანჩისხატის გუნდის წევრები იყვნენ, როგორც მათ უწოდებენ ხოლმე, "ანჩისხატის ბიჭები". "ხალხი გავაჩუმო?" - ჰკითხა მათ ბატონმა თენგიზმა.

მხატვრის მცდელობა წარუმატებლად დამთავრდა. ყველა მხოლოდ მაშინ დადუმდა, როცა "ანჩისხატელებმა" შემოსძახეს.

სიტყვა "მეტიური" რას ნიშნავს, არ ვიცი. ლამაზი სიმღერა კია, გუნდიც შესანიშნავად მღეროდა, და სიმღერა იმასაც ძალიან უხდებოდა, რაც "სარდაფში" იყო გამოფენილი.

შეავსეთ ანკეტა და გამოგვიგზავნეთ

გთხოვთ, შეავსოთ გარკვევით. ბლანკი უფასოა.

სამაუწყებლო კომპანია "რუსთავი 2" არ არის ვალდებული, გაცნობოთ მიიღებთ თუ არა მონაწილეობას შოუში "ხალხის პირისპირ". თქვენი შერჩევის შემთხვევაში, დაგიკავშირდებათ გადაცემის კოორდინატორი ამ ანკეტის შევსებით თქვენ ეთანხმებით შოუს "ხალხის პირისპირ" წესებსა და პირობებს.

ანკეტა გამოგვიგზავნეთ ფოსტით ან მოიტანეთ მისამართზე:

სამაუწყებლო კომპანია "რუსთავი 2",
ტელევიქტორინა "ხალხის პირისპირ",
ვაჟა-ფშაველას 45, 300077 თბილისი

კონკურსანტები ტელევიქტორინისთვის "ხალხის პირისპირ" შეირჩევიან ანკეტის საფუძველზე, ამიტომ გთხოვთ, ყურადღებით შეავსოთ ანკეტა.

სახელი და გვარი

ოჯახური მდგომარეობა:
დაქორწინებული, დაუქორწინებელი, გაყრილი, ქვრივი

მისამართი:

შვილები: (თუ გაქვთ)

საფოსტო ინდექსი:

განათლება:
საშუალო, უმაღლესი, ტექნიკური

საკონტაქტო ტელეფონის ნომრები:

პროფესია:

ასაკი:

სამუშაო ადგილი

დამხმარე კატეგორია: (მიუთითეთ კატეგორია, რომელშიც კარგად ერკვევით, შეგიძლიათ აირჩიოთ ნებისმიერი. მაგალითად, საფეხბურთო კლუბი "არსენალი" ან ევროპის ქვეყნების დედაქალაქები, ან 60-იანი წლების მუსიკა, და ა.შ.)

შინაური ცხოველები: (თუ გაქვთ)

გთხოვთ, დააკრათ ახლანდელი ფოტოსურათის, სასურველია ზომით 3/4, თუ ამ ზომის ფოტოსურათი არ გაქვთ, შეგიძლიათ დააკრათ ნებისმიერი ზომის, რომელზეც მხოლოდ თქვენ ხართ გადაღებული. ფოტოსურათზე სახე გარკვევით უნდა ჩანდეს. გთხოვთ, ფოტოსურათს უკან მიაწეროთ თქვენი სახელი და გვარი.

თქვენი ინტერესები და ჰობი:

შეხვედრიხართ თუ არა, პირადად, ცნობილ ადამიანს? ვის, სად და როდის?

როგორ გაატარებდით თქვენს იდეალურ დასვენების დღეს?

გიყვართ თუ არა მოგზაურობა? (თუ გიმოგზაურიათ საქართველოს გარეთ და სად?)

არჩევანი რომ გქონდეთ, რომელ ცნობილ ადამიანთან ისურვებდით შეხვედრას, სად წახვიდოდით მასთან ერთად და რატომ?

რომელი სატელევიზიო გადაცემები მოგწონთ და რატომ?

არჩევანი რომ გქონდეთ, სად წახვიდოდით სამოგზაუროდ და რატომ?

რომ შეგეძლოთ მხოლოდ ერთი რამის შეცვლა საკუთარ გარეგნობასა ან ხასიათში, რას შეცვლიდით და რატომ?

რომელია თქვენი საყვარელი მწერალი და საყვარელი ლიტერატურული ნაწარმოები?

გაქვთ თუ არა მიზანი, რომლის მიღწევაზეც ოცნებობთ?

რომ შეგეძლოთ მხოლოდ ერთი ნატვრის ასრულება, რას ინატრებდით და რატომ?

როგორი მუსიკა გიტაცებთ და თავად გაქვთ თუ არა მუსიკალური ნიჭი?

მიგიღწევიათ ან გაგიკეთებიათ თუ არა ისეთი რამ, რითაც ამაყობთ?

თქვენი აზრით, რომელ ზღაპრულ პერსონაჟს ჰგავხართ ყველაზე მეტად და რატომ?

რა ჟანრის ფილმები მოგწონთ და რომელია თქვენი საყვარელი ფილმები?

გაქვთ ან გქონიათ თუ არა რაიმე მეტსახელი? კონკრეტულად რა?

ფილმი რომ გადაეღოთ თქვენზე, რომელი ცნობილი მსახიობი შეასრულებდა თქვენს როლს?

გამოსულხართ თუ არა ტელევიზიით? (თუ კი, როდის და რა ამპლუაში?)

გაქვთ თუ არა უჩვეულო ნიჭი? (მაგალითად, შეგიძლიათ თუ არა სტვენით ბეთჰოვენის "მთვარის სონატის" შესრულება, ან ასკინკილით მარათონული დისტანციის გავლა?)

ყველაზე უხერხული სიტუაცია თქვენს ცხოვრებაში:

რატომ გინდათ მიიღოთ მონაწილეობა ჩვენს თამაშში?

უჩვეულო ან საინტერესო რამ თუ გადაგხდენიათ თავს? კერძოდ რა?

ყველაზე ცუდი სამუშაო თქვენს ცხოვრებაში:

დღეს რომ მოგცენ 2000 ლარი, რას გააკეთებდით?

ფეხბურთი

ჩემპიონთა ლიგა სახეს იცვლის

გუშინ შვეიცარიის ქალაქ ნიონში მდებარე UEFA-ს შტაბბინაში მომავალი, 2003-2004 წლების სეზონის ჩემპიონთა ლიგის მატჩების ჩატარების თარიღები დაადგინეს. მომავალი ჩემპიონთა ლიგა, გარკვეული თვალსაზრისით, ექსპერიმენტული იქნება, რადგან ძალაში შევა თამაშების ჩატარება ახალი ბადით (განრიგით). მთავარი სიახლე ის არის, რომ მეორე ჯგუფური ეტაპი აღარ იარსებებს. პირველი ჯგუფური ეტაპის დასრულების შემდეგ გუნდები ჩემპიონთა თასისთვის ბრძოლას უწინდებურად, მეოთხედფინალიდან კი არა, არამედ მერვედფინალიდან გააგრძელებენ.

ჩემპიონთა ლიგის 2003-2004 წლების სეზონის კალენდარი

საკვალიფიკაციო ეტაპის პირველი წრე – 2003 წლის 16 და 23 ივლისი
საკვალიფიკაციო ეტაპის მეორე წრე – 2003 წლის 30 ივლისი და 6 აგვისტო
საკვალიფიკაციო ეტაპის მესამე წრე – 2003 წლის 12/13 და 26/27 აგვისტო

2003 წელი, ჯგუფური ეტაპი

I ტური – 16 და 17 სექტემბერი
II ტური – 30 სექტემბერი და 1 ოქტომბერი
III ტური – 21 და 22 ოქტომბერი
IV ტური – 4 და 5 ნოემბერი
V ტური – 25 და 26 ნოემბერი
VI ტური – 9 და 10 დეკემბერი

2004 წელი, ფინალები

1/8 ფინალები - 24/25 თებერვალი და 9/10 მარტი
1/4 ფინალები - 23/24 მარტი და 6/7 აპრილი
1/2 ფინალები - 20/21 აპრილი და 4/5 მაისი
ფინალი - 26 მაისი

ეს გამოუსწორებელი ინგლისელები!

ინგლისელი ფანების ხულიგნური გადახრების შესახებ ყველას კარგად მოეხსენება. ინტერნაციონალურ ტურნირებზე არ არსებობს მატჩი ინგლისური კლუბების მონაწილეობით, რომლის შემდეგაც გულშემატკივრებმა დებოში არ ატეხონ, იმის მიუხედავად, თუ როგორი შედეგით დასრულდება შეხვედრა. აყალმაყალი არც პრემიერლიგის მატჩებისთვისაა უცხო ხილი, მით უმეტეს, თუ დერბი იმართება და ერთმანეთს ხვდება ერთი ქალაქის მტრულად განწყობილი ორი გუნდი.

პრემიერლიგის გასულ ტურში ყველაზე ხმაურიანი მატჩი შედგა ბირმინგემში, ადგილობრივ “ასტონ ვილასა” და “ბირმინგემ სიტის” შორის. “ასტონ ვილას” ვერც საკუთარმა სტადიონმა “ვილა პარკმა” უშველა - “ბირმინგემმა” თანაქალაქელებს სეზონის მეორე დერბიც მოუგო.

მატჩის შემდეგ პოლიციამ განსაკუთრებით აქტიური რამდენიმე ხულიგანი ფანი დააპატიმრა. მოედანზე კი “ასტონ ვილას” გულშემატკივრებმა “ბირმინგემის” უელსელი ნახევარმცველი რობი სევეიჯი აითვალწუნეს. ეს საღამო სევეიჯისთვის მეტად უსიამოვნო აღმოჩნდა - ჯერ მატჩის 50-ე წუთზე “ასტონ ვილას” ფეხბურთელმა დაბლინმა ისე წააქცია, რომ ტრავმას ძლივს გადაურჩა, შემდეგ, იმავე დაბლინმა, უელსელი ფეხბურთელი ძლიერი თავური დარტყმით ისევ ბალახზე გააგორა, ბოლოს კი სევეიჯს “ვილას” ერთ-ერთი ფანი ცემით დაემუქრა. სიტუაცია ისე დაიძაბა, რომ “ბირმინგემის” მთავარი მწვრთნელი იძულებული გახდა, უელსელი ნახევარმცველი მოედნიდან გაეყვანა...

თუმცა, უსიამოვნო ამბები ამით არ დასრულებულა. მეორე დღეს სევეიჯის “ფან პეიჯზე” უცნობმა პირმა მუქარის წერილი გაგზავნა და უელსელს ურჩია, ბირმინგემიდან გადაკარგულიყო. “შენ ფეხბურთის სირცხვილი ხარ. გირჩევნია, დროზე დაახვიო ბირმინგემიდან, შე უელსელო ნაბიჭვარო. თუ ქალაქში გამოჩენას გაბედავ, ცოცხალი ვერ გადაგვირჩები”, - ასე ჟღერს სევეიჯისადმი მიმართული მუქარა. ვნახოთ, რამდენად გულადი აღმოჩნდება უელსელი ფეხბურთელი.

"სელტას" ინტერესების ობიექტი

არგენტინელი ფორვარდი ხულიო კრუსი, რომელიც იტალიურ “ბოლონიაში” თამაშობს, შესაძლოა, მომავალ სეზონში სულ სხვა ქვეყანაში აღმოჩნდეს. 28 წლის სამხრეთამერიკელი ფეხბურთელი ძალიან მოსწონს ვიგოს “სელტას” და ესპანელებს განზრახული აქვთ, “ბოლონიას” ხელმძღვანელობას მოელაპარაკონ.

ხულიო კრუსი “რივერ პლეიტიდან” 1997 წელს მოხვდა ევროპაში. სამი წლის განმავლობაში თამაშობდა ჰოლანდიის “ფეიენოორდში”, საიდანაც 2000 წლის ოქტომბერში “ბოლონიაში” აღმოჩნდა. იტალიაში, ორი სეზონის განმავლობაში, კრუსმა ჩვიდმეტი გოლი გაიტანა. ჯერჯერობით არგენტინელ ფორვარდს მხოლოდ რვა გოლი აქვს გატანილი.

“სელტას” გარდა, კრუსის კანდიდატურით იტალიური კლუბებიც არიან დაინტერესებული, კერძოდ, “რომა” და “პარმა”. განსაკუთრებით აქტიური მაინც სტეფანო ტანცის “პარმაა”, რომელიც აქედანვე უთანხმდება ბოლონიელებს არგენტინელი ფორვარდის შეძენის პირობებზე.

ტრისტანი კატალონიაში?

დეპორტივოს “ლა კორუნიას” ფორვარდი, დიეგო ტრისტანი, ის ფეხბურთელი გახლავთ, ვის შეძენაზეც კატალონიური “ბარსელონას” ახალი თავკაცი რადომირ ანტიჩი აქედანვე ოცნებობს. “ბარსას” ემისრები დიდი ხანია აკვირდებიან ტრისტანს, რომელიც ამ ბოლო დროს არც ისე ხშირად ხვდება “დეპორტივოს” ძირითად შემადგენლობაში. ალბათ, იმიტომ, რომ ტრისტანს არცთუ გულითადი ურთიერთობა აქვს გალისიელთა ხელმძღვანელთან, ხავიერ ირურეტასთან.

ტრისტანის კონტრაქტის გამოსყიდვა თვრამეტი მილიონი ევრო ღირს, რაც “ბარსასათვის” სულაც არ არის მიუწვდომელი თანხა. დიეგო ტრისტანი კატალონიელებს ჯერ კიდევ მაშინ მოსწონდათ, როცა ახალგაზრდა ფორვარდი “მაიორკაში” თამაშობდა, თუმცა, მაშინ “ბარსას” “დეპორმა” დაასწრო და ტრისტანმაც “ლა კორუნიაში” ამოყო თავი.

ნადირობა იონ კარეუზე

“ვალენსიას” ათლეტური აღნაგობის ფორვარდი, იონ კარეუ, თავისი კარიერის საუკეთესო ფაზაშია. შავკანიან ნორვეგიელს გოლები გააქვს და თავისი კარგი თამაშით მოხიბლა ორი ისეთი კლუბი, როგორებიცაა “რეალი” და “ბარსელონა”.

როგორც ესპანური პრესა იუწყება, კარეუ მადრიდში გახლდათ და იქ “ბარსელონას” ემისრებს შეხვდა. კატალონიელებს ადრეც უნდოდათ კარეუს შეძენა, მაგრამ “ვალენსია” ნორვეგიელის გაშვებისგან თავს იკავებს, რადგან კარეუსთან დაკავშირებით სხვა გეგმები აქვს.

საქმე ის არის, რომ “ვალენსიას” ხელმძღვანელობას ძალიან მოსწონს მადრიდის “რეალის” ფორვარდი, ფერნანდო მორიენტესი, რომელიც ბოლო დროს სტაბილურად ვეღარ ხვდება “რეალის” ძირითად შემადგენლობაში. “სამეფო კლუბი” მორიენტსს მხოლოდ იმ შემთხვევაში გაუშვებს “ვალენსიაში”, თუ სანაცვლოდ იონ კარეუს მიიღებს. ასე რომ, კარეუს მომავალს თვითონ ფეხბურთელი კი არა, ორი კლუბის ხელმძღვანელობა წყვეტს.

ისტორიული ფოტო

ეს იყო 21 წლის წინათ...

1982 წლის 13 ივნისი, ბარსელონა.
არგენტინელი დანიელ რიკარდო ბერტონისა და
და ბელგიელი ლუკ მილეკამპის დუელი.

ფლორენტინო პერესი: "მადრიდის "რეალის" მითი გრძელდება"

"გვინდა, ჩემპიონთა თასი მეათედ მოვიპოვოთ"

აკა ტონია

სანტიაგო ბერნაბეუს შემდეგ, ალბათ, არც ერთ სხვა პრეზიდენტს არ დაუმსახურებია გულშემატკივართა ისეთი სიყვარული, როგორიც “რეალის” ახლანდელ თავკაცს, ფლორენტინო პერესს. მადრიდში მას აღმერთებენ, რაც დაიმსახურა კიდეც.

პრეზიდენტის პოსტის დაკავებისთანავე პერესი შეუდგა იმ დაპირებების შესრულებას, რომელთაც საარჩევნო კამპანიის დროს იძლეოდა: “რეალში” გადმოიყვანა ფიგუ, ზიდანი და რონალდო. მისი მმართველობის პერიოდში გუნდმა ორჯერ მოიგო ჩემპიონთა ლიგა. არადა, პერესის მოსვლამდე “რეალი” ესპანეთის ჩემპიონატის ცხრილის ბოლოში სულს ღაფავდა.

ფლორენტინო პერესი

ახლავე შეიძლება ვთქვათ, რომ ფლორენტინო პერესმა მოახერხა იმ დიადი “რეალის” აღზევება, რომელიც XX საუკუნის 60-ან წლებში ბრწყინავდა მთელ ევროპაში. მაშინ მადრიდელთა რიგებში თამაშობდნენ ალფრედო დი სტეფანო, ფერენც პუშკაში, რაიმონ კოპა, ამანსიო, ხენტო. მაშინდელ “რეალს” გულშემატკივრები “თეთრ ბალეტს” უწოდებდნენ.

2002 წელს “რეალმა” 100 წლის იუბილე იზეიმა. მის ანგარიშზეა ჩემპიონთა ცხრა თასი, ხოლო ის ფინანსური პრობლემა, რომელსაც სულ ცოტა ხნის წინათ ასე მწვავად განიცდიდა კლუბი, წარსულს ჩაბარდა - ფლორენტინო პერესმა ყველაფერი მოაგვარა.

პერესზე ესპანეთში ლეგენდებს ყვებიან. ამბობენ, რომ მთელი კარიერის მანძილზე არასოდეს განუცდია წარუმატებლობა და რომ თავის ყველა ჩანაფიქრს რეალობად აქცევს. წარმატებებს არა აქვს საზღვარი. “რეალს” კიდევ უფრო მეტის მიღწევა შეუძლია. პერესის აქტივში ჯერ კიდევ არ არის ესპანეთის ჩემპიონის ტიტული, ხოლო ჩემპიონთა ცხრა თასს ის სიამოვნებით მიუმატებს მეათეს...

მიმდინარე სეზონში “რეალს” ქვეყნის ჩემპიონატის მოგებაც შეუძლია და ჩემპიონთა ლიგისაც. ამბობენ, რომ წლეულს მადრიდელები “პრიმერა დივიზიონში” გამარჯვებას ანიჭებენ უპირატესობას. გთავაზობთ საუბარს ფლორენტინო პერესთან, სადაც ის საუბრობს თავის ვარსკვლავებზე, კლუბის წარმატებებსა და იმაზე, რომ “რეალი” ჩემპიონთა ლიგისა და ესპანეთის ჩემპიონატის მოგებას ცდილობს. ანუ ის, რომ “რეალი” მხოლოდ “პრიმერა დივიზიონში” აპირებს წარმატების მიღწევას, სრული აბსურდია...

ფლორენტინო პერესი ესპანეთის ჩემპიონატზე

“საკამათო არ არის, ლიდერობა მნიშვნელოვანია, მაგრამ მთავარი ის გახლავთ, რომ ამ პოზიციაზე სეზონის ბოლომდე დავრჩეთ. მნიშვნელობა არა აქვს, რომელ ადგილზე ვიქნებით. ჩვენი ფეხბურთელების მიზანი უცვლელია: ჩემპიონატის უკანასკნელი მატჩის დასრულების შემდეგ პირველები უნდა ვიყოთ”.

მეტოქეებზე

“ყველა ის გუნდი, რომელიც ტიტულისთვის იბრძვის, სეზონის ბოლომდე გააგრძელებს ბრძოლას. არც “ბარსელონას” ჩამოწერა შეიძლება. ბევრი კლუბი ვიცი, რომელთაც ჩემპიონატის მეორე წრეში გამოასწორეს მდგომარეობა და ჩემპიონები გახდნენ. “ბარსელონას” ჩემპიონთა ლიგის მოგების შანსიც აქვს”.

გუნდის წარმატებებზე

“მადრიდის “რეალის” ფეხბურთელები წარმატებიდან წარმატებამდე ცხოვრობენ და ჩვენც მათი შედეგებით კმაყოფილი ვართ. გუნდი ჩვენს გულშემატკივარს მომავლის იმედს უსახავს. ყველაფერს ვაკეთებთ იმისთვის, რომ მადრიდის “რეალის” მითი გაგრძელდეს”.

"რეალის" ვარსკვლავებზე

“კარგა ხანი გავიდა მას შემდეგ, რაც “რეალის” პრეზიდენტი გავხდი. ამიტომ არ გამკვირვებია ის კრიტიკა, რომელიც რონალდოს ხვდა წილად. ზუსტად ასევე დაუმსახურებლად აკრიტიკებდნენ ფიგუს, როდესაც ის “რეალში” გადმოვიდა. შემდეგ იყო ზიდანი, გასულ წელს მას აკრიტიკებდნენ. მან დაამტკიცა, თუ რისი უნარი აქვს. ახლა ველარავის წარმოუდგენია “რეალი” ზიდანისა და ფიგუს გარეშე. იგივე ხდება რონალდოს შემთხვევაშიც, მაგრამ ნელ-ნელა ცხადი ხდება, რომ მისი კრიტიკა საფუძველს მოკლებულია. რონალდო იბრუნებს იმ ფორმას, რომელსაც მისგან ველოდით”.

ესპანეთის ჩემპიონატსა და ჩემპიონთა ლიგაზე

“ჩვენი გუნდი მადრიდის “რეალია”. ამიტომაც ყოველთვის მოვლენების ეპიცენტრში უნდა ვიყოთ. არც ერთი ტიტულის დათმობას არ ვაპირებთ. ის, ვინც ამტკიცებს, რომ მხოლოდ ესპანეთის ჩემპიონატზე ვართ კონცენტრირებული, ჯობს, “დორტმუნდის” წინააღმდეგ მატჩი ნახოს. მე ის მეორე დღესაც ვნახე და ჩემი გუნდის თამაშით აღფრთოვანებული დავრჩი. “რეალი” არ დათმობს არც ერთ ტურნირს, რომელშიც მონაწილეობას ვიღებთ. გვინდა, ჩემპიონთა თასი მეათედ მოვიპოვოთ”.

ADDIO “SQAUDRA AZZURA?”

მონტელას იტალიის ნაკრებში თამაში აღარ სურს

ნინო პირველი

25 გოლი სერია A-ში და მეექვსე ადგილი იტალიის ჩემპიონატში მოთამაშე საუკეთესო თანამედროვე ბომბარდირთა შორის რობერტო ბაჯოს, გაბრიელ ბატისტუტას, ჯუზეპე სინიორის, ენრიკო კიეზასა და ფილიპო ინძაგის შემდეგ. თვრამეტი მატჩი ეროვნულ ნაკრებში და სამი გატანილი ბურთი, შვიდი გოლი “ლაციოსთან” გამართულ ოთხ დერბიში... საკმაოდ შთამბეჭდავი მაჩვენებელია. ეს ყოველივე “რომას” 28 წლის ფორვარდის, ვინჩენცო მონტელას მონაპოვარი გახლავთ. გასულ სეზონში ვინჩენცო მონტელამ მძიმე ტრავმა მიილო და ორ თვეზე მეტ ხანს მოუხდა ფეხბურთთან განშორება. როგორც კი ტრავმა მოიშუშა და მოედანზე გავიდა, “რომას” მაშინვე დაეტყო მისი დაბრუნება - ფორვარდმა თავისი “კამ ბექი” შთამბეჭდავად აღნიშნა გოლით... “ლაციოსთან” დერბი კი სულაც მონტელას ბენეფისად იქცა. “რომას” ფორვარდმა ოთხჯერ აილო დაბნეულ თანაქალაქელთა კარი. ყველა ფორვარდი როდი ახერხებს ტრავმის შემდეგ ურთულეს დერბიში პოკერის შესრულებას...

ვინჩენცო მონტელა: გამიშვით!

მონტელა ახლაც კარგად თამაშობს ფრანკო სენსის გუნდში და საკლუბო კარიერაში ბედს ნამდვილად არ უჩივის. აი, ნაკრებში კი ყველაფერი რიგზე ვერა აქვს “რომას” გრძელთმიან ფორვარდს. ტრაპატონიზე განაწყენებული ფეხბურთელი, ერთბაშად “სკუადრა აძურადან” წასვლაზე ალაპარაკდა, თანაც, სწორედ ახლა, როცა გახურებული სეზონია და ზედმეტი ფიქრებით არავინ იცხელებს თავს. “რომას” წინ ელის ორი ურთულესი დერბი “ლაციოსთან” –ერთი დღეს, საღამოს, სერია A-ში და ერთიც - იტალიის თასზე. ამას გარდა, კაპელოს გუნდს კიდევ ორი მძიმე მატჩი აქვს გასამართი ჩემპიონთა ლიგაში. სამმატჩიანი ქრონიკული წარუმატებლობის შემდეგ რომაელებმა სწორედ მაშინ დაამარცხეს “ვალენსია”, როცა ფაბიო კაპელოს გუნდი ყველას უკვე ჩამოწერილი ეგონა. ახლა “რომას” მეოთხედფინალში გასვლის სერიოზული შანსი გაუჩნდა და ფეხბურთელებს იმედი აქვთ, რომ აუცილებლად სასწაულს მოახდენენ. ასეთ დროს გუნდის ყველა წევრი მაქსიმალურად უნდა იყოს მომავალ მატჩებზე კონცენტრირებული. მონტელა კი ტვინს იჭყლეტს იმაზე ფიქრით, დატოვოს თუ არა ეროვნული ნაკრები...

ცოტა ხნის წინ “სკუადრა აძურამ” ამხანაგური მატჩი გამართა პორტუგალიის ნაციონალურ გუნდთან, რომელიც იტალიელთა გამარჯვებით დასრულდა. იტალიის ნაკრების თავკაცმა, ჯოვანი ტრაპატონიმ, მონტელა არ მიიწვია ამ შეხვედრაში მონაწილეობის მისაღებად, რამაც “რომას” ფორვარდი ძალიან გააწყენა. ნაკრებიდან წასვლაზე ფიქრიც ამ მატჩის შემდეგ დაიწყო.

“რომას” ფორვარდმა “გაძეტა დელო სპორტისთვის” მიცემულ ინტერვიუში განაცხადა, რომ უკვე მობეზრდა გამუდმებით სათადარიგოთა სკამზე ჯდომა და დაუსრულებელი ლოდინი. “დიდხანს ვფიქრობდი ნაკრებიდან წასვლაზე. ამაზე ახლაც ვფიქრობ. გუნდში რთული სიტუაციაა. თუ სათადარიგო ხარ, არაფერი გეშველება. შეიძლება ინგლისის ნაკრებს ორი გოლი გაუტანო, მაგრამ მაინც ვერ მოხვდე ძირითად შემადგენლობაში. ამას ან უნდა შეეგუო, ან გუნდიდან წახვიდე”, - განაცხადა მონტელამ.

როგორც ჩანს, ფეხბურთელი ძალიან გაბრაზებულია ჯოვანი ტრაპატონიზე, თუმცა, არ აპირებს, აშკარად გაილაშქროს “ტრაპის” წინააღმდეგ. “ყველა მწვრთნელს თავისი იდეები აქვს. ასეა ტრაპატონიც. მის გათავისუფლებაზე არასოდეს მიოცნებია, თუმცა, იმან, რაც აზიურ მუნდიალზე მოხდა, ძალიან მატკინა გული. თავად განსაჯეთ: ორი წლის განმავლობაში ერთი და იგივე ტაქტიკით ვთამაშობდით, მერე ფილიპო ინძაგი დაშავდა და “ტრაპმა” მაშინვე შეცვალა სათამაშო სქემა, იმის მიუხედავად, რომ მეც და ალექს დელ პიეროც სწორედ “პიპოს” სტილის ფეხბურთელები ვიყავით. ეს გადაწყვეტილება ალოგიკურად მივიჩნიე. ჩვეულებრივ, როცა გუნდის ძირითადი ფეხბურთელი ტრავმას იღებს, მწვრთნელი მას სხვა ფეხბურთელით ცვლის. ტრაპატონი კი რაღაცა გაურკვეველ გადაადგილებებს იწყებს და გუნდის დანარჩენ წევრებს აბნევს. შეიძლება ოდესმე მოედანზე შევიდე და გადამწყვეტი გოლიც გავიტანო, მაგრამ ეს მაინც არაფერს ცვლის”, – პესიმისტურადაა განწყობილი ვინჩენცო მონტელა. ასე რომ, სულაც არ იქნება საკვირველი, თუ მართლა დატოვებს ეროვნულ ნაკრებს.

ოლივერ კანის კიდევ ერთი ქალი და ჟურნალისტური უსიამოვნებები

ნინო პირველი

ყოველთვის ასეა: თუ ადამიანს ერთხელ გადაუბრუნდა ფეხი და მისი აქამდე დაფარული სასიყვარულო თუ სხვა თავგადასავლები ვინმემ გაიგო, მერე დამალული ვეღარაფერი დარჩება. რაც უნდა დიდი ვარსკვლავი იყო და საზოგადოებაში პოპულარულობით სარგებლობდე, თუ ერთხელ გამოგიჭირეს, გაკიცხვას ველარ გადაურჩები.

სწორედ ასე დაემართა მიუნხენის “ბაიერნის” მეკარეს ოლივერ კანს. თითქოს “დისკო გერლ” ვერენა კ.-სთან დაკავშირებული სკანდალი საკმარისი არ იყო, გერმანულმა “შპორტ ბილდმა” კანს კიდევ ერთი საყვარელი გამოუჩხრიკა, ამჯერად უკვე ყოფილი. 23 წლის ივონე ვერენასავით ქერაა, მასაც აქვს პერსინიგი, მაგრამ არა ცხვირზე და ტუჩზე, როგორც კანის ახალ გატაცებას, არამედ ენაზე. ისიც ვერენასავით ახალგაზრდაა. თუმცა, აქ მთავრდება ის ნიშან-თვისებები, რითაც ივონე, შესაძლოა, ვერენას ჰგავდეს. ივონე სულაც არ გახლავთ დროსტარებაზე გადარეული “პარტი გერლი”, პირიქით, ის მოკრძალებული და თავდაჭერილი მდივანია. კანმა ის 2001 წლის დეკემბერში გაიცნო დიუსელდორფის “სას ჰოტელში”. ივონეს ისე შეუყვარდა კანი, რომ ბოხოლტში ბინა გაყიდა და მიუნხენში გადავიდა საცხოვრებლად. დასახლდა სწორედ იმ სახლში, რომელშიც “ბაიერნის” ექს-ფეხბურთელი დიტმარ ჰამანი ცხოვრობდა. კანის “ფერარი” ღამღამობით ხშირად იდგა ამ სახლის წინ, მაგრამ ჰამანს არაფერი შეუმჩნევია და არც ივონეს იცნობდა. მალე კანი ისე გათამამდა, რომ საყვარელთან ერთად ხშირად ჩნდებოდა ღამის კლუბებში. ამ დროს ყველა სიმონესთან განშორებაზე ლაპარაკობდა, მაგრამ მუნდიალის დროს კანმა ივონე მიატოვა. რაკი სიმონე მეორე ბავშვს ელოდა, ოჯახური კონფლიქტი მოგვარებულად ჩაითვალა, მაგრამ მხოლოდ დროებით. კანი ახლა ვერენამ გაიტაცა და ყველაფერი თავიდან დაიწყო... მაინც რამდენ ქალს უნდა შეჰფიცოს სიყვარული ოლივერ კანმა?

კანთან დაკავშირებული სკანდალი, ალბათ, კიდევ დიდხანს იქნება გერმანული ყვითელი პრესის საყვარელი თემა. კანის პორტრეტები ყოველდღე ამშვენებს “ბილდის” ფურცლებს. თანდათან სულ უფრო მეტი დეტალი ხდება ცნობილი. მოტყუებული სიმონე ყველას ეცოდება და თავად ოლივერ კანს არავინ ინდობს. “ისე მექცევიან, თითქოს მკვლელი ვიყო”, - ჩივის “ბაიერნის” გოლკიპერი. კლუბში კანი სრულ მხარდაჭერას გრძნობს. ოტმარ ჰიტცფელდი და ული ჰიონესი ცდილობენ, როგორმე დაავიწყონ კანს მის გარშემო ატეხილი აჟიოტაჟი. “ოლი” “ბაიერნის” გულშემატკივრებსაც ისევ ძველებურად უყვართ. გერმანიის თასის ნახევარფინალში ლევერკუზენის “ბაიერის” წინააღმდეგ ფანები კანს შეძახილებით ამხნევებდნენ და ოვაციას არ აკლებდნენ. მატჩის შემდეგ მეკარემ მაისურა გაიხადა და ტრიბუნებისკენ ისროლა. არც ავტოგრაფების დარიგებაზე უთქვამს უარი, რაც ვარსკვლავებს, ჩვეულებრივ, ეზარებათ ხოლმე. მოკლედ, კანი გამოსწორდა. საათობით რჩება მიუნხენის ქალთა კლინიკაში, სადაც მისი ორსული მეუღლე წევს და ყველანაირად ცდილობს, აღიდგინოს შელახული იმიჯი, მაგრამ, ვაი, რომ ეს არც ისე ადვილია...

ოლივერ კანმა რომ ცოლს უღალატა, ეს სულაც არ გახლავთ მხოლოდ პირადი, ოჯახური უსიამოვნება. კანის გამო ჟურნალისტების წინაშე “ბაიერნის” ბოსებიც კი გაწითლდნენ. გუშინ “ბაიერნმა” გამართა პრესკონფერენცია, რომელზეც RTL -ის ჟურნალისტმა ქალმა ბავარიული კლუბის მენეჯერი, ული ჰიონესი, პროვოკაციული კითხვებით ისე გამოიყვანა მდგომარეობიდან, რომ “ბაიერნის” შეფმა თავხედი ჟურნალისტი დარბაზიდან მიაბრძანა. “იცოდით, რომ თომას ჰელმერს რომანი ჰქონდა სიმონე კანთან და მუნდიალის დროს კანის საყვარელი გუნდის სასტუმროში იყო?” - ჰკითხა ჟურნალისტმა ოტმარ ჰიტცფელდს, რომელმაც თავაზიანად მიუგო, რომ ის ეროვნული ნაკრების მწვრთნელი არ არის და ამის შესახებ არაფერი იცოდა. RTL-ის კორესპონდენტი პასუხმა არ დააკმაყოფილა და ახლა იმის გაგება მოინდომა, სხვა ვარსკვლავებსაც ხომ არ ჰქონდათ ასეთი ფარული თავგადასავლები. ული ჰიონესმა ეს უკვე ველარ აიტანა და იფეთქა: ”თქვენ მხოლოდ სკანდალი გინდათ, მხოლოდ შოუ და თეატრი გაინტერესებთ. სენსაციას ხართ დახარბებული. ეს უკვე გულის ამრევია. არ მინდა ფული, თუ მას ისეთი გზით ვიშოვი, როგორითაც თქვენ. თქვენნაირი ჟურნალისტები მე არაფერში მჭირდება. ძალიან გთხოვთ, დატოვოთ დარბაზი. ჯერ მარჯვნივ მიბრძანდით, მერე კი - მარცხნივ!” - კატეგორიული იყო ული ჰიონესი. რას იზამ, ძნელია, როცა ცნობილ ადამიანს უსაქციელობისთვის ასამართლებენ.

რაგბი

საქართველო, ძველიც და ახალიც, ექსპერიმენტულია

პაატა თოთაძე

რუსეთი და ისევ რუსეთი. უკვე მერამდენე წელიწადია, ამ გუნდთან პაექრობას ქართველთათვის, გადამწყვეტი თუ არა, ძალიან დიდი მნიშვნელობა აქვს. განგებამ და IRB-მ ისურვა ასე - მეტ-ნაკლებად თანაბარი სიძლიერის გამო ორივე გუნდი ერთ ჯგუფში თამაშობს. დღესაც რუსებთან ჭიდილში გაირკვევა, დარჩება თუ არა საქართველოს ტურნირის მოგების შანსი.

"ვფიქრობ, რუსეთთან მატჩისთვის გუნდი კარგად არის მომზადებული. ჩვენთვის მთავარი ამოცანაა მსოფლიო თასისთვის უკეთ მომზადება. ამიტომ, რუსეთთან მატჩს, წინა შეხვედრების მსგავსად, ამ ტურნირისთვის მოსამზადებლად გამოვიყენებთ", - კლოდ სორელის ამ სიტყვებმა ვინმეს, შესაძლოა, აფიქრებინოს, რომ საქართველოს ნაკრებისთვის ამ მატჩს დიდი მნიშვნელობა არა აქვს. "არ მინდა, ასე იფიქროთ. საქართველოს ნაკრები ყველა მატჩში მოსაგებად იბრძვის. ასე იყო და ასე იქნება. უბრალოდ, რაც მეტი ტაქტიკურ-ტექნიკური შესაძლებლობები აქვს გუნდს არსენალში, მით უკეთესი. მეორე საკითხია, როგორ იყენებენ მორაგბეები თავიანთ შესაძლებლობებს და ცოდნას. ამით იმის თქმა მინდა, რომ ახალ სქემებსა თუ კომბინაციებს პრაქტიკული გამოცდა სჭირდება. ჩვენც ამას ვაკეთებთ", - აღნიშნა სორელმა.

მწვრთნელს გუშინ, რუსეთთან მატჩამდე ქართველთა ბოლო ვარჯიშის შემდეგ ვესაუბრეთ. მცხეთაში დაბინავებული ბორჯღალოსნები საგურამოში ემზადებოდნენ. გუშინდლამდე ჩვენი ნაკრები დღეში ორჯერ ვარჯიშობდა, გუშინ კი მხოლოდ ერთხელ, - დილით ივარჯიშეს, რადგან საღამოს, ჩარტერული რეისით, გუნდი კრასნოდარში გაემგზავრა. გუნდში რომ გარკვეული ექსპერიმენტები ჩატარდებოდა, სორელი ადრეც ამბობდა. ბუნებრივია, ქართველთათვის უმთავრესი მსოფლიო თასზე ასპარეზობაა. იმის გამო, რომ ამ მნიშვნელოვან ტურნირამდე გუნდს არცთუ ბევრი მატჩი აქვს გასამართი, მწვრთნელიც ექსპერიმენტებს ერთათასზე განახორციელებს. სატურნირო ცხრილში ისეთი ვითარებაა, რომ ტურნირის მოგების შანსს ოთხი გუნდი ინარჩუნებს. დღევანდელი მატჩი ბევრ რამეს გადაწყვეტს. მარცხის შემთხვევაში ქართველები პირველობის შანსს კარგავენ, მოგების შემთხვევაში კი ყველაფერს ბოლო ტურში საქართველო-რუმინეთისა და რუსეთ-პორტუგალიის მატჩი გადაწყვეტს.

ვარჯიშმა ერთ საათს გასტანა. მორაგბეებმა რამდენიმე კომბინაცია დაამუშავეს, აუტზე წაივარჯიშეს. შემდეგ ორად გაიყვნენ და ცოტა წაიბურთავეს. ცალკე ვარჯიშობდა ბესიკ ხამაშურიძე. "ანტილოპას" მოტეხილი თითი ბოლომდე ვერ მოურჩა, რის გამოც რუსეთთან მატჩს გამოტოვებს. ბოლო დღემდე სორელს გადაწყვეტილი არ ჰქონდა ხამაშურიძის საკითხი, მაგრამ ექიმთა რჩევას დაჰყვა და ქართველ მცველს დასვენების საშუალება მისცა. ასე რომ, კრასნოდარში ბორჯღალოსნები ძირითადი შემადგენლობის ოთხი მოთამაშის - ლევან ცაბაძის, ვასილ კაცაძის, ბესიკ ხამაშურიძისა და სოსო ნიკოლაენკოს გარეშე გაემგზავრნენ. სამაგიეროდ, სორელმა გუნდში რამდენიმე ახალგაზრდა მორაგბეს უხმო. ესეც იმ ექსპერიმენტის ნაწილია, რომელსაც მწვრთნელი ატარებს.

"ბორჯღალოსნები" რუსეთისთვის საგანგებოდ მოემზადნენ

ბორჯღალოსანთა სარუსეთო შემადგენლობა ასე გამოიყურება:

ძირითადი - *გოდერძი შველიძე, ავქსენტი გიორგაძე, ტარიელ რატიანიძე, ვანო ნადირაძე, ვიქტორ დიდებულიძე, გია ლაბაძე, გრეგუარ იაშვილი, ილო ზედგენიძე, ირაკლი აბუსერიძე, პალიკო ჯიმშელაძე, ირაკლი გუნდიშვილი, ირაკლი გიორგაძე, თედო ზიბზიბაძე, მალხაზ ურჯუკაშვილი, ბადრი ხეხელაშვილი*

სათადარიგოები - *მევლუდ მთიულიშვილი, ზურაბ მჭედლიშვილი, დავით ბოლღაშვილი, მამუკა გორგოძე, დავით ხინჩაგაშვილი, მერაბ კვირიკაშვილი, კახა ალანია*

დანაკლისის მიუხედავად, ნაკრების კაპიტანი, ილო ზედგენიძე, დარწმუნებულია ჩვენს გამარჯვებაში: "რა თქმა უნდა, უმძიმესი ბრძოლა მოგველის. დიდი ხანია, რუსეთი ჩვენს დამარცხებას ლამობს, ბოლო წაგების შემდეგ კი, შეიძლება ითქვას, ამის მეტი საფიქრალი არა აქვთ. ამას ემატება ისიც, რომ რუსეთის ნაკრები მსოფლიო თასიდან მოკვეთეს. ახლა უნდათ, თავიანთი სიძლიერე ყველას დაუმტკიცონ. ერთი სიტყვით, მოტივაცია ჩვენს დასამარცხებლად არ აკლიათ. ჩვენ, რა თქმა უნდა, ტურნირის მოსაგებად ვიბრძვით. ასეთ დროს რუსეთთან წაფორხილება არ შეიძლება. ჩვენმა გუნდმა არაერთხელ დაამტკიცა თავისი ძალა რუსებთან ჭიდილში და, დარწმუნებული ვარ, ახლაც იგივეს გავაკეთებთ. ბიჭები კარგად არიან მომზადებულნი და, რაც მთავარია, ფსიქოლოგიურადაც თავს ჩინებულად გრძნობენ". ასევე ფიქრობს ნაკრებში დაბრუნებული გია ლაბაძეც: "რასაკვირველია, უნდა მოვიგოთ და მოვიგებთ კიდეც. რუსეთთან მატჩი ყოველთვის გამოირჩეოდა პრინციპულობით, დაძაბულობით. ახლაც იგივე ვითარებაა, თუმცა, წინა მატჩისგან განსხვავებით, ახლა უფრო მშვიდად ვგრძნობთ თავს, რაც, უდავოდ, კარგია".

რუსები ოპტიმალური შემადგენლობით დახვდებიან მეტოქეს. ალექსანდრ პერვუხინმა მხოლოდ გარუსებულ ყაზახ მურატ უამბაევს არ უხმო გუნდში. მან ახლახან მოირჩინა მტკივანი მუხლი და მწვრთნელმაც შეუთვალა, ჯერ ფორმაში ვერ იქნებიო. ბოლო დროს უამბაევს ისედაც არ უწევდა ხშირად თამაში. ასე რომ, უმისობა სლავებისთვის დიდი დანაკლისი არ არის.

მოკლედ, დღეს კრასნოდარის "დინამოს" სტადიონზე ფიცხელი ბრძოლა მოელის რაგბის ქომაგს. 8 მარტთან დაკავშირებით, მანდილოსნებს უფასოდ შეუშვებენ სტადიონზე. წინა მარცხით გულდაწყვეტილი ქალბატონები თავიანთი მორაგბეებისგან სარვამარტო საჩუქარს ითხოვენ, თუმცა, ვინძლო ისე მოხდეს, რომ სტადიონზე უბილეთოდ შესვლა ერთადერთი საჩუქარი აღმოჩნდეს რუსი ბანოვანებისთვის.

გუშინვე საღამოს, "24 საათი" დაუკავშირდა კრასნოდარში ჩასულ საქართველოს ნაკრებს. რაგბის კავშირის მედია-მენეჯერის, გია კუბლაშვილის თქმით, მასპინძლები ქართველებს კარგად დახვდრიან. ჩვენი გუნდი დაბინავდა სასტუმრო "ინტურისტში", საიდანაც ხვალ, შუადღისას, "დინამოს" სტადიონზე წავა სათამაშოდ.

სატურნირო მდგომარეობა

პორტუგალია	2	2	0	0	50:45	6
საქართველო	2	1	0	1	64:37	4
რუსეთი	1	1	0	0	52:19	3
ესპანეთი	2	0	0	2	22:86	2
რუმინეთი	1	0	0	1	15:16	1
ჩეხეთი	0	0	0	0	0:0	0

"სუხია-2003"

საქართველოს მინისა და მინერალური წყლების კომპანია და კავშირი „სუხია“ აწყობენ შეჯიბრს სამთო-სათხილამურო სპორტში - „სუხია - 2003“. შეჯიბრის გენერალური სპონსორია კომპანია „ჯეოსელი“. სპონსორები: მაკა ასათიანი და „ვულე ვუ“. საინფორმაციო მხარდაჭერა - ტელეკომპანია მე-9 არხი, რადიო „ფორტუნა“.

სტარტი - გუდაურში, 8 მარტს 12 საათზე.

ჭადრაკი

ლეკო ლიდერობს... დაკარგული ქულებით

ლინარესის სუპერ-ტურნირზე მოვლენები უჩვეულოდ ვითარდება. უკვე ზედიზედ მესამედ, სამივე პარტია ყაიმით დამთავრდა. პირველობას ვლადიმირ კრამნიკი ინარჩუნებს - 10 პარტიიდან 6 ქულა. მას ნახევარი ქულით ჩამორჩება უნგრელი პეტერ ლეკო, მაგრამ ლეკოს ერთი პარტიით ნაკლები აქვს ჩატარებული. 5-5 ქულა მოაგროვეს ინდოელმა ვიშვანათან ანანდმა და გარი კასპაროვმა. მათაც, ლეკოს მსგავსად, 9 პარტია ითამაშეს.

მეთერთმეტე ტურში ყაიმით დასრულდა: ლეკო-პონომარიოვის, რაჯაბოვ-ვალიეხოსა და კრამნიკ-ანანდის პარტიები. კასპაროვი ისვენებდა. ბუნებრივია, კრამნიკ-ანანდის დაპირისპირება ყველაზე საინტერესო იყო. მატჩის შემდეგ კრამნიკმა განაცხადა, რომ დებიუტში მცირე უპირატესობა მიიღო, თუმცა, საპასუხოდ ანანდმაც აღნიშნა, რომ მისი პოზიცია "მთელი მატჩის განმავლობაში ერთხელაც არ აღმოჩენილა საფრთხის წინაშე".

23-ე სვლაზე კრამნიკმა, რომელიც ლიდერის როლში მეტისმეტად მშვიდად გამოიყურება, მეტოქეს ყაიმი შესთავაზა, მაგრამ ინდოელმა წინადადება უარყო და პარტია თანდათან გაამწვავა. თუმცა, აშკარად გამორჩა კრამნიკის 29-ე სვლა, რომლითაც რუსმა დიდოსტატმა უტყუარი ყაიმის პოზიცია მიიღო. ანანდი 32-ე სვლაზე მიხვდა ამას და ახლა თავად გამოიჩინა ინიციატივა. კრამნიკმა მეტოქის შეთავაზება სიამოვნებით მიიღო და ყაიმი დაფიქსირდა.

უკრაინელ რუსლან პონომარიოვთან შეხვედრაში, რომელმაც თავის თამაშს მხოლოდ ტურნირის ბოლოს მიაგნო, ასევე იოლად მიაღწია ყაიმს პეტერ ლეკომ და დაკარგული ქულებით პოტენციური ლიდერობა შეინარჩუნა.

მე-12 ტურში ვლადიმირ კრამნიკი დაისვენებს. ერთმანეთს კი შეხვდებიან: ანანდი-რაჯაბოვი, ვალიეხო-ლეკო და პონომარიოვი-კასპაროვი.

ოლიმპიზმი

ათენი ვადებში ვერ ეტევა

მიხეილ აბაიშვილი

საერთაშორისო ოლიმპიური კომიტეტის (სოკ-ი) ვიცე-პრეზიდენტი, ავსტრალიელი კევინ გოსპერი, შიშობს, რომ "საბერძნეთი ვერ მოასწრებს ათენის ოლიმპიური თამაშებისთვის ღირსეულად მომზადებას". ათენის ახალი ამბების სააგენტომ გაავრცელა 7 მარტს გოსპერის მიერ ნათქვამი სიტყვები იმის თაობაზე, რომ "ათენის ოლიმპიადამ შეიძლება დაბალ დონეზე ჩაიაროს, რადგან საბერძნეთის ხელისუფლება ყველა ღონეს არ მიმართავს, რათა, რაც შეიძლება, ჩქარა აღმოფხვრას ჩამორჩენა დადგენილ ვადებთან."

გოსპერმა ყურადღება გაამახვილა იმ გარემოებაზე, რომ ოლიმპიადისთვის მზადების ვადებში შეინიშნება სერიოზული შეფერხებები. "ეს კი დაუშვებელია, რადგან თამაშების ჩატარების დროის ჩარჩოების შეცვლა არ შეიძლება." ამ დროს კი "ათენი- 2004"-ის საორგანიზაციო კომიტეტი ოფიციალურ განცხადებას აკეთებს იმის თაობაზე, რომ, მთელი რიგი ხარვეზების მიუხედავად, ოლიმპიადისთვის მზადება საჭირო ტემპით მიმდინარეობს და დადგენილ ვადებს არ გასცილდება. გუშინვე სოკ-ის ვიცე-პრეზიდენტის ეჭვების გაბათილებას შეეცადა ორგკომიტეტის წარმომადგენელი, იოანა ანგელოპულუ-დასკალაკი, რომლის განცხადებითაც, ბერძნულ პრესაში გავრცელებული ინფორმაცია, თითქოს ოლიმპიადისთვის მზადების ბიუჯეტში "შავი ხვრელია" გაჩენილი რამდენიმე ასეული მილიონი დოლარის ზომით, სინამდვილეს არ შეესაბამება.

ამასთან, ოლიმპიური თამაშების საორგანიზაციო კომიტეტი აღიარებს, რომ "ათენი-2004"-ისთვის მზადებაში გარკვეული პრობლემები, მართლაც, არის. მაგალითად, ჯერაც არ გარკვეულა, როგორ იმუშავებს სპორტსმენებისა და სტუმრების უსაფრთხოების უზრუნველსაყოფი სისტემა. ზოგიერთი ოლიმპიური არენის მშენებლობის ვადებიც აშკარად შენელებულია. და მაინც, საბერძნეთის მთავრობის წარმომადგენელთა არაერთი განცხადების თანახმად, ოლიმპიადისთვის მზადების ვადები დაცული იქნება.

კრივი

„დკდ„-მ ჩემპიონობა დააგვირგვინა

გლდანში არსებულ დუნდუების საკრივო დარბაზში – "დკდ" სამშაბათს დაწყებული მუშტი-კრივი გუშინ დასრულდა. ამ ხნის განმავლობაში არაერთი თვალსასეირო ორთაბრძოლა შედგა. გახეთქილი წარბი თუ ტუჩი I საერთაშორისო ტურნირის "დკდ" პრიზზე ყოველდღიური სანახაობა გახლდათ. რინგს ხან ერთი მოკრივე ტოვებდა თავჩაქინდრული, ხან მეორე. ხელმარჯვეებმა კი გუშინ ფინალებში იჩხუბეს.

ბიგა გურასაშვილი

"დკდ" I საერთაშორისო ტურნირზე, მასპინძლებთან ერთად, აზერბაიჯანელი და სომეხი მოკრივეებიც არკვევდნენ ურთიერთობას. მთლიანობაში კი თბილისის, რუსთავის, გურჯაანის, გორის, ვარიანის, ქუთაისის, საჩხერის, ბათუმის, თავად "დკდ"-ის და, რა თქმა უნდა, სტუმრების – ბაქოსა და სომხეთის – ვანაძორისა და ეჩმიაძინის საკრივო კლუბების 100-ზე მეტ სპორტსმენს მოეყარა თავი. ასპარეზი დაეთმოთ 48, 51, 54, 57, 60, 64, 69, 75, 81 და 91 კგ წონით კატეგორიებს და მასში 19-წლამდელი მოკრივეები გამოდიოდნენ. გარდა ამისა, გამონაკლისის სახით, შეჯიბრების ორგანიზატორებმა დიდებსაც მისცეს ტურნირში მონაწილეობის საშუალება. თუმცა, უმცროსებისგან განსხვავებით, დიდებს რინგზე გასვლის საშუალება ოთხ – 64, 69, 75 და 81 კგ წონით კატეგორიებში მიეცათ. ეს ყოველივე კი იმიტომ გაკეთდა, რომ ამ წონებში საქართველოს ნაკრებს მეტ-ნაკლებად ძლიერი ბირთვი ჰყავს. ამიტომაც, მათ მომავალი დიდი საერთაშორისო ასპარეზობებისთვის ერთგვარი შესახურებელი ეტაპი გაიარეს. ზემოხსენებულ წონებში კი ოქროს მედლები ქართველმა და სომეხმა მოკრივეებმა გაინაწილეს. 64 და 81 კგ წონით კატეგორიებში სომხებმა, ბაგრატ ავოიანმა და არტაკ მალუმიანმა იზეიმეს ჩემპიონობა, 69 და 75 კგ წონებში "დკდ" კლუბის ღირსება წარმატებით დაიცვეს იოსებ თათენაშვილმა და დავით წიკლაურმა. წიკლაური ფინალში სომეხ მეტოქეს შეება. 19-წლამდელთა პაექრობები კი ქართველ მოკრივეთა კარნახით წარიმართა. სტუმართაგან თითო ოქროს მედალი მოიპოვეს აზერბაიჯანელმა ტურაბ მამედოვმა (48 კგ) და სომეხმა აშოტ აკოფიანმა (81 კგ). სხვათა შორის, მამედოვი ფინალში თანამემამულეს შეხვდა. დანარჩენ წონებში კი ჩემპიონები გახდნენ დავით შეყლაშვილი (54 კგ) – თბილისი, ლევან გულედანი (57) – "დკდ", გიორგი ფხაკაძე (60) – ქუთაისი. ფხაკაძემ ფინალში სომეხი თანატოლი დაამარცხა. ეს იყო ერთადერთი ფინალი, რომელშიც ქართველი და სომეხი მოკრივეები დაუპირისპირდნენ ერთმანეთს. არმან სუკასიანი (64 კგ) – თბილისი, ნიკა გრიგალაშვილი (69) – თბილისი, რეზო ქარელიშვილი (75) – ვარიანი და ლევან დუნამალიანი (91) – თბილისი. ერთი სიტყვით, არაოფიციალურ გუნდურ ჩათვლაში კლუბებს შორის პირველობა მოიპოვა მასპინძელმა – "დკდ". მეორე ადგილი სომხებმა დაიკავეს, ხოლო მესამე - თბილისელებმა.

პირველი საერთაშორისო ტურნირის კვალობაზე, შეჯიბრება წარმატებული გამოდგა. სამომავლოდ კი, როგორც კლუბის მეპატრონე ზურაბ დუნდუა დაგვპირდა, ტურნირი გაცილებით მასშტაბური იქნება. მომავალ წელს, სავარაუდოდ, რუსი, უკრაინელი და თურქი მოკრივეებიც უნდა გვესტუმრონ. ოღონდ, ამისთვის სპონსორთა მხარდაჭერაცაა საჭირო. I საერთაშორისო ტურნირის ხარჯები (კვება, დაბინავება) ამჯერად მთლიანად კლუბმა – "დკდ" აიღო თავის თავზე.

თბილისის ილია ჭავჭავაძის სახელობის ენისა და კულტურის სახელმწიფო უნივერსიტეტის

ფილოსოფიისა და სოციალურ მეცნიერებათა ფაკულტეტი

ა ც ხ ა დ ე ბ ს

სტუდენტთა მიღებას 2003-2004 სასწავლო წლისათვის.

ფაკულტეტზე მომავალი სტუდენტების მიღების პროცესი დასრულდება 2003 წლის 10 ივნისს.
ფაკულტეტზე ჩარიცხულ სტუდენტთა სია გამოქვეყნდება არა უგვიანეს ა.წ. 15 ივნისისა.
საბუთების მიღება 2003-2004 სასწავლო წლისათვის დამთავრდება ა.წ. 15 მაისს.

მიღების წესები იხილეთ www. dphss.org ან მიაკითხეთ ინფორმაციისათვის ფილოსოფიის და სოციალურ მეცნიერებათა ფაკულტეტის სამდივნოს.
მისამართი: თბილისი, ჭავჭავაძის 45, II სართული. ტელ. 223742

გაზეთი 24 საათი

8.03.03 N-65

ბინები

იყიდება

იყიდება ერთი ოთახი აღმაშენებლის 82-ში იტალიურ ეზოში I სართულზე, გამოდგება საოფისედ,. ფას: 5600$. ტელ: 34-06-65, 34-85-40, 899 266 221.

იყიდება ბუდაპეშტის ქ. 10-ში 2-ოთახიანი ბინა ლოჯით, რემონტით, მე-5 სართ. ფასი 18 000. ტელ: 899 901729

იყიდება 3-სართულიანი კერძო სახლი მცხეთაში, ფიქრის გორაზე - შიო მღვიმელის ქ. 4 - 600 კვ. მ. მიწის ნაკვეთით. არის ბუნებრივი აირი, ტელეფონი თბილისის ნომრით, საცურაო აუზი და ავტოფარეხი ორი ავტომობილისათვის. სახლი აშენებულია 1992 წელს. დარეკეთ ტელეფონზე: 94-12-12, იკითხეთ ლია.

იყიდება 2,5-ოთახიანი, არასტანდარტული სუფთა ბინა მე-6 სართულზე. 40 კვ.მ. მიშენებით ქვედა ბახტრიონზე, N22-ში. ფასი 24 000. ტელ: 38-32-50

იყიდება ბინა ავჭალაში სამი ოთახით ბელეტაჟზე, პატარა ეზოთი. 3500 $. 62 26 18

ძალიან იაფად იყიდება სახლკარი მამულით აბაშის რაიონის სოფ. ძვ. აბაშაში. 8(77) 74 26 92 მაკა

იყიდება იაფად გასარემონტებელი 3-ოთახიანი ბინა ნუცუბიძის I მ/რ-ში, 1 კორპუსი, მე-16 სართული. ბ/აირით, ტელეფონით. 37 38 53

იყიდება სამოთახიანი არასტანდარტული, გარემონტებული, 95 კვ.მ. ფართის ბინა 3(6), დუპლექსის ტიპის. ნუცუბიძის ქუჩის დასაწყისში. 39 00 85

იყიდება კეთილმოწყობილი 100 კვ.მ. კერძო სახლი ბაღით ბაგებში. ფასი 30 000. 23 59 18

ვცვლი გიგანტში, შსს აგარაკებში. რვა მეასედ ნაკვეთს და კაპიტალურ ბინას თბილისში, 1-ოთახიან ბინაზე. 99 76 76

იყიდება 2,5-იანი გარემონტებული სუფთა ბინა, რკინის კარით, პარკეტით, ბუნებრივი აირით, ორი აივნით, სათავსოებით, ორი სარდაფით, ავტოფარეხის ადგილით. ორხევი, მუხაძის 6/6, I სადარბაზო, III სართ., N7. ტელ: 76-87-48, 893 32-28-12, 893 20-75-91.

მიწის ნაკვეთი

იყიდება ბაზალეთის ტბის პირას საუკეთესო მიწის ნაკვეთი. ფასი შეთანხმებით. ტელ: 95-52-92.

კომერც. ფართი

ქირავდება საოფისედ გრიბოედოვზე, ბელეტაჟზე ოროთახიანი პარკეტიანი, კაფელიანი ბინა საკუთარი სადარბაზოთი. 98 86 01

ვიქირავებ რესტორანს დიღმის გზაზე. 95 21 46 (10-სთ-დან 17 სთმდე). იკითხეთ ირაკლი ან ნუგზარი

ბინები

ქირა, გირაო

ვიქირავებ იზოლირებულ ბინას დიდუბის ან დ/მასივის ტერიტორიაზე ტ: 34-27-84, 899 977975.

ვიგირავებ ბინას 1000 $-ის ფარგლებში. 60 66 28, 8(93) 24 19 24 ვახო, 8(77) 74 58 70 ელისო

ქირავდება!
სახლი აღმაშენებლის გამზ. №151 (24-ე სკოლასთან); ევრორემონტით. საერთო ფართი 200 კვ.მ. 6 ოთახი, 2 სველი წერტილით, ტელეფონით, გათბობით, ცხელი წყლით. 2 შესასვლელით. II სართული. გამოდგება საოფისედ.
ტელ: 37-28-77; 93-16-11; 899 539097

მანქანები

იყიდება !
ა/მ AUDI 90 Coupe GT. 1988 სპორტული, ოქროსფერი, ძრავი 2,3 ხუთცილინდრიანი, ტყავის სალონი, გიდრავლიკა, ლუქი. კარგ მდგომარეობაში. საწყისი ფასი 1500$
ტელ: 899 16 28 68

სწავლება

ვარ პროფესიონალი მკერავი. ვასწავლი ქალის ნებისმიერი სეზონის ტანსაცმლის კერვას. 79 29 45 ციალა

შევასწავლი სწრაფი, კვალიფიციური კითხვის ტექნიკას ინტელექტუალური საქმიანობის პირებს. გაიზრდება კითხვის სიჩქარე, ყურადღება, ტექსტის გაგებისა და დამახსოვრების ხარისხი. 32 32 75

კვალიფიციური თარჯიმანი ამზადებს გერმანულ ენაში. სასურველია გქონდეთ კარგი საფუძველი. 39 85 30 ოთარი

ვამზადებ უბიტურიენტებს გეოგრაფია-ბიოლოგიაში ინდივიდუალურად თსუ-სა და სამედიცინო უნივერსიტეტის პროგრამებით. ასევე მოსწავლეებსა და სტუდენტებს. 93 88 22, 98 59 60 (მეტრო „რუსთაველთან")

მოვამზადებ ფიზიკასა და მათემატიკაში აბიტურიენტებსა და მოსწავლეებს. დავეხმარები მოსწავლეებს გაკვეთილების მომზადებაში. 32 59 62

შევასწავლით კომპიუტერზე მუშაობას. ფასი 15 ლარი. მეცადინეობა ინდივიდუალური მეთოდით. 98 80 23 ნიკო

ინგლისში სტაჟირებული პედაგოგი შეგასწავლით ინგლისურ ენას თქვენი მიზნების გათვალისწინებით. აგრეთვე, მიიღებთ კონსულტაციებს დიდ ბრიტანეთში სწავლა-განათლების შესახებ. ტელ: 95-20-34, 96-64-12

მოვამზადებ ფიზიკა-მათემატიკაში სკოლის მოსწავლეებს, აბიტურიენტებს, მოსამზადებლის სტუდენტებს. 38 44 43 საღამოს, 61 29 76

მოვამზადებ დაწყებითი კლასის ბავშვებს ყველა საგანში. ფასი შეთანხმებით. 68 86 55 იზა

შევასწავლი გერმანულ ენას. 32 03 71, 8(99) 29 88 05

ვამზადებ სტუდენტებსა და ექიმებს სასერტიფიკაციო გამოცდისთვის სპეციალობებში (ექიმი თერაპევტი, ზოგადი პროფილის ექიმი-მკურნალი). tel: 64-63-40, 893 282-559

სხვადასხვა

ვარ ექიმი, ვფლობ რუსულს, ინგლისურს, კომპიუტერის საოფისე პროგრამებს. ვეძებ სამსახურს. 8-250-500-03. ირმა ხუციშვილი

ვასრულებთ ნებისმიერ სანტექნიკურ სამუშაოებს როგორც მეტალის, ასევე პლასტმასით. ხარისხის გარანტია უმაღლესი. შეღავათიან ფასებში. 96 74 04, 8 სთ-ის შემდეგ

გეპატიჟებათ კაფე-რესტორანი „იმედი"
გემრიელი სამზარეულო, მყუდრო გარემო დიდი ქეიფის დროსაც, მაღალი კლასის მომსახურება და ღიმილი ყველაზე ახირებული სტუმრისთვისაც კი. შეგიძლიათ წინასწარ დაიბევოთ ადგილები და მენიუ.
სანდრო ეულის ქ. 1.
8(93) 21 76 12

იყიდება საცხობისათვის საჭირო ინვენტარი, კარადა-მაცივარი, ლუმელი, სტელაჟები და ა.შ. ფასი შეთანხმებით. 8(99) 57 23 03 სოსო

იყიდება ფრანგული პიანინო „პლიეფი". ფასი შეთანხმებით. 52 10 68 ციური

ვთარგმნი ინგლისურიდან, გერმანულიდან, რუსულიდან სამედიცინო და ნებისმიერი სირთულის ტექსტს შეღავათიან ფასში. 75 53 55

იყიდება პიანინო პეტროფი, კარგ მდგომარეობაში. 37 38 53

ვარ 24 წლის, პროფესიით ჟურნალისტი. ვფლობ კომპიუტერის საოფისე პროგრამებსაც. გთხოვთ გამომეხმაუროთ. 76 26 43, 8(99) 15 69 02 ნანა

სავენახე რკინა-ბეტონის ახალი ბოძები და ლუზები. მოთუთიებული და სპეციალურად ქიმიურად მდგრადი პოლიმერით დაფარული მავთულები.
ტ/ფაქსი 94 27 15, 94 26 47

საშუამავლო ფირმა „კახი-98" დაგეხმარებათ ბინების ყიდვა, გაყიდვა, გაქირავება, დაგირავებაში. აღმაშენებლის 72/2. 23 70 91, 94 66 24, 8(77) 71 05 90

საშუამავლო ფირმა „კახი-98" დაგეხმარებათ თანხების სესხება-გასესხებაში დაბალი საპროცენტო განაკვეთით. აღმაშენებლის 72/2. 23 70 91, 94 66 24, 8(77) 71 05 90

იყიდდება სასადილო "მონალიზა" როიალი "როინიში" და სამეული "710". ტელ: 95-88-71

ორხევის N16-ში, პროფილაქტიკაში აწარმოებენ ყველა სახის იმპორტული მიკროავტობუსების ძერის ამაღლებას. 899 292358, 76727 რობერტი.

სიახლე!
გთავაზობთ ყველა უცხოური ავტომობილის სამუხრუჭე ხუნდების (კალოტკების) აღდგენას ქარხნული წესით (გარანტიით) ადგილზე მომსახურებით. დაზოგეთ დრო და ფული
9.00-2.00-სთ-მდე
მის: დიღომი, კინოსტუდიის ავტოფარეხი.

აფიშა

საკონცერტო დარბაზები

კონსერვატორიის დიდი საკონცერტო დარბაზი
ევგენი მიქელაძის სახ. სიმფონიური ორკესტრი
პროგრამაშია: კორელი, ბახი, შუბერტი, ბერლიოზი
სოლისტები; ნატო გაბუნია (ვიოლინო), ვიუტერ ფოსენი (ვიოლინო)
დირიჟორი გოგი ჭიჭინაძე
დას: 19:00 სთ

ფილარმონიის დიდი საკონცერტო დარბაზი
გალა კონცერტი "ხელოვანები ხელოვანთათვის"
დას: 17:00 სთ; ფასი 4,6,7,8 ლარი

სპორტის სასახლე
ჯგუფ "საუნდის" II ალბომის პრეზენტაცია, კონცერტი
დას 17:00 სთ; ფასი 5 ლარი

აჭარა მიუზიკ ჰოლი
კლუბის ბენდის კონცერტი
კლუბის დი-ჯეების დისკოტეკა
დას: 22 სთ; ფასი ბიჭები 20 ლარი, გოგონები - უფასო

თეატრები

სამეფო უბნის თეატრი
რუსთაველის თეატრის სპექტაკლი
"კაცია-ადამიანი", რეჟ. რობერტ სტურუა
დას: 18:00 სთ; ფასი 4-7 ლარი

თავისუფალი თეატრი
"ყველაზე დიდი სასწაული", რეჟ. ავთანდილ ვარსიმაშვილი, თორნიკე ღლონტი
დას: 14:00; ფასი 3,5 ლარი
"კომედიანტები", რეჟ. ავთანდილ ვარსიმაშვილი
დას: 19:00 სთ; ფასი 3,5 ლარი

თეატრალური სარდაფი
"ინსტინქტი", რეჟ. ოთარ ეგაძე
დას: 20:00 სთ; ფასი 5 ლარი

პანტომიმის თეატრი
"კრიმანჭული", რეჟ. ამირან შალიკაშვილი
დას: 18:00 სთ; ფასი 3 ლარი

ახმეტელის თეატრი
"ფალიაშვილის ქუჩის ძაღლები", რეჟ. დავით ანდღულაძე
დას: 18:00 სთ, ფასი 2,3 ლარი

საგამოფენო დარბაზები

უნივერსი
მამუკა მიქელაძის ნამუშევრების პერსონალური გამოფენა

ორიენტი
"კოლექციიდან კოლექციამდე 3", წარმოდგენილია ლადო გუდიაშვილის, ირაკლი ფარჯიანის, ელენე ახვლედიანის, დავით კაკაბაძის, ვალენტინ შერპილოვის, პეტერ ბლიტკინის და სხვათა ნამუშევრები კერძო კოლექციებიდან

ქარვასლა
შვეიცარიელ მხატვართა ნამუშევრების პერსონალური გამოფენა
დავით იაკობაშვილის ფოტონამუშევრების გამოფენა

ხელოვნების საერთაშორისო ცენტრი
მაკა ასათიანისა და გუგა კოტეტიშვილის ნამუშევრების გამოფენა

ხელოვნების სახელმწიფო მუზეუმი
"ზამთარი ქართველი მხატვრების შემოქმედებაში"

ეროვნული გალერეა
თემო გოცაძის ნამუშევრების პერსონალური გამოფენა

კინოთეატრები

„ამირანი„
"სიმონა"
დას: 14:00; 19;00; 21:30; ფასი 5-8 ლარი
"ზარი"
დას: 16:30 სთ; ფასი 7,8 ლარი

„ელისო„
"შპიონი ბავშვები 2"
დას: 15:00 სთ; ფასი 5 ლარი
"მოატყუე ყველა"
დას: 17:00 სთ; ფასი 5 ლარი
"მოახლე მანჰეტენიდან"
დას: 19:00 სთ; ფასი 5 ლარი
"სოლარისი"
დას: 21:00 სთ; ფასი 5 ლარი

„რუსთაველი„
"შპიონი ბავშვები 2"
დას: 15:00 სთ; ფასი 5 ლარი
"მოახლე მანჰეტენიდან"
დას: 17;00; 22:00; ფასი 7,9 ლარი
"სოლარისი"
დას: 19:00 სთ; ფასი 7 ლარი

TV პროგრამა 8 მარტი

რუსთავი - 2

08.00 მუსიკა
09.00 კურიერი
09.20 მულტსერიალი
10.50 სერიალი „ათასწლეული"
12.00, 15.00 კურიერი
12.20 სიმფსონები
12.45 მხ. ფილმი
15.20 მხ. ფილმი
17.00 სერიალი „კოლომბო"
18.00, 01.00 კურიერი
18.20 სერიალი „კოლომბო"
18.45 სერიალი „სახლი ძველ უბანში"
19.15 ჩემპიონთა ლიგის კვირის მიმოხილვა
20.05 სერიალი „ჩინელი პოლიციელი"
21.00 კურიერი PS
22.00 ფსიქო. მხ.ფ. „ზაფხულის ვერტიკალზე".
00.15 მხ.ფ. „დიდი ლუკმა" მთ. რ-ში: ბრედ პიტი
02.15 ღამის ჯაზი

პირველი არხი

08.00, 20.00, 00.45 მოამბე
08.15 „ზოოპარკი"
08.30 მხ. ფილმი „შესანიშნავი"
10.00 დილის პაემანი
11.05 „მხიარული კარუსელი"
11.35 მულტსერიალი „ბელფეგორი"
12.00 „ვიცი"
12.30 „მეტრო"
13.05 კვალი
13.35 სამეჯლისო ცეკვები
14.25 „საქართველო, დრო, მოვლენები"
15.15 მხ. ფილმი „ულამაზესი"
17.05 საწინდარი
17.40 რეალური სამყარო
18.00 ვესტნიკი
18.45 „თბილისის დროით"
19.05 „ენერგია"
19.35 „გინდ დაიჯერეთ, გინდ არა"
20.35 სერიალი „ქალები ზღვისპირეთში"
21.25 „ფორტუნა"
22.00 ლიანა ისაკაძე
22.50 მხ. ფილმი „ლიფტიდან ხელმარცხნივ"
02.30 ღამის ჯაზი

პირველი სტერეო

09.00 განმ. რუსული მუსათეული
10.00 ტოროლა
13.00 განმ. უცნობი
14.00 სმს შოუ
17.00 ფილმი „ოპერაცია „სპილო" მთ. როლ-ში დენი გლოვერი
19.00 ინფორმატორი
19.15 ქართული მუსიკა
19.30 ვიდეორადიო
21.00 უცხოური მუსათეული
22.00 ინფორმატორი
22.30 კვირის საუკ. ლექსები
23.00 აბა გამოიცანი კადრი
00.00 ფილმი ბრავო „დათვის კოცნა" მთ. როლში სერგეი ბოდროვი
01.50 ფილმი ღამურა „ვირტუალობა" მთ. როლში დენზელ ვაშინგტონი
03.45 პაუზის გარეშე

მეორე არხი

19.00 მულტფილმი
19.30 ორატორი
19.40 სერიალი „ოჯახური ურთიერთობები"
20.30 „ახლო ხედი"
21.00 დოკ. ფილმი
21.40 მხ. ფილმი „აღორძინების ხანის ადამიანი"
00.05 ჰიტ-პარადი

იბერია

08.00 ანონსი, ალსავალი
08.05 დიალოგი
10.35 მხ. ფილმი „უილბლოთა კლუბი"
12.30, 17.20, 17.50, 18.30, 21.55, 23.30 მუსიკა
12.40 მხ. ფილმი „სახელგანთქმული"
15.00, 17.00, 19.00, 22.00 ახალი ამბები
15.20 დოკ. სერიალი „ექსპედიცია"
16.30 მულტფილმი
17.30 დოკ. სერიალი
18.00, 19.30 მულტფილმი
18.45 ბუნების ფერები
20.30 ლიტერატურული გადაცემა - სილუეტი
21.00 დოკ. ფილმი
23.30 გასართობი პროგრამა - მუსიკალურ ტალღაზე
01.30 მხ.ფ. „სამი სეზონი"
02.40 ღამის ფილმი

ევრიკა

10.30 მულტფილმი
11.30 ჩვენ ვსწავლობთ კომპიუტერს
12.00 რუსული ენის გაკვეთილი
12.30 ინგლისური ენის გაკვეთილი
13.00 სალონი
14.30 ექიმი გვირჩევს
15.30 დოკ. ფილმი
16.00 ლაბირინთი
18.30 ჩვენ ვსწავლობთ კომპიუტერს
19.00 რუსული ენის გაკვეთილი
19.30 ინგლისური ენის გაკვეთილი
20.00 თინეიჯერი
21.00 ცეროდენა ვარსკვლავები
22.00 „და ღმერთმა შექმნა ქალი"
22.30 საოცარი პირამიდა
23.30 თეატრალური შეხვედრები
00.30 მხ. ფილმი „კარმენი"

კავკასია

12.00 მხ. ფილმი „მაშველი"
13.30 მხ. ფილმი „რაშია საქმე დოკ"
15.30 მხ. ფილმი „უკიდურესი ზომები"
17.30 მხ. ფილმი „ვინ დაასმინა კურდღელი როჯერი"
19.00, 20.30, 00.00 საინფორმაციო პროგრამა „დღეს"
19.20 მუსიკა
21.00 მხ. ფილმი „მამაცი გული"
00.20 მხ. ფილმი „ბნელი ისტორიები"

მეცხრე არხი

09.30, 14.30, 17.30, 20.30, 00.00 დღის ამბები
09.50, 11.50, 17.50, 18.25, 19.50, 21.50, 23.45 მუსიკა
10.00 მულტსერიალი „ალექსი"
10.30 მხ. სერიალი „ჰორასი და თინა"
11.00 მხ. სერიალი „მოჯადოება"
12.00 მხ. სერიალი „ვი. აი. პი."
12.45 მხ. ფილმი „კანონის დამცველი"
14.15 „ტელემეტრი"
14.45 დოკ. ფილმი „მე რომ თქვენ მიყვარდეთ მარტო ეს არ მინდა" მე-2 ნ.
15.15 დოკ. სერიალი „ცხოვრებისეული გამოცდილება"
15.45 მხ. ფილმი „უკვდავნი"
18.00 მხ. სერიალი „ჰორასი და თინა"
18.40 მულტსერიალი „ალექსი"
19.00 გადაცემა „საუბრები სტუდიაში"
20.00 დოკ. ფილმი „მე რომ თქვენ მიყვარდეთ მარტო ეს არ მინდა" მე-3 ნ.
21.00 დოკ. მუს. ფილმი „შერილ ქროუ -როკ ვარსკვლავი"
22.00 მარიონეტების ფილმი „ყოჩაღები" 1-ლი ს.
22.15 კლუბი ყაზახები: 1. მხ. ფილმი „დედამ ჯარისკაცის ჩექმა ჩაიცვა" 77-83-28 2. მხ. ფილმი „წნეხის ქვეშ" 77-83-29 3. მხ. ფილმი „მსხვერპლშეწირვა" 77-83-30
00.20 მხ. ფილმი „ქარის ცხენი"

აჭარა

08.00, 03.00 საინფორმაციო დაიჯესტი
08.20 მუსიკა
09.00, 12.00, 16.00 საინფორმაციო გამოშვება
09.15 მულტფილმი
10.30 საბავშვო ფილმი „პატარა პრინცესა"
12.15, 16.15, 19.20 „სამყარო მშვენიერია" ბავშვები და ხელოვნება
12.25 დოკუმენტური ფილმი
13.00 მელოდრამა „გაიცანით, ჯო ბლექი"
16.25 მულტფილმი
17.25 კომედია „მეექვსე ელემენტი"
19.00, 22.00, 00.00 საინფორმაციო გამოშვება „დღეს"
19.15, 22.30, 00.30 „ნოვოსტი"
19.30 „ყველანი ვართ პატარები"
19.40 ფანტასტიკა „მოჩვენებებზე მონადირენი"
21.20 „ქართული კინო" საავტორო გადაცემა
23.00 Пресс-папье
23.25. საავტორო გადაცემა
00.40 დრამა „პარიზის ღვთისმშობლის ტაძარი"
03.30 ისტორიული ფილმი „პატრიოტი"

VII არხი

17.10 მოგილურები
17.50 მელოდია
18.00 რაგბი - 6 ერი - ირლანდია -საფრანგეთი
18.45 „აჩიკუდა"
19.45 „ბედნიერი ერი" ილიას პუბლიცისტური წერილების მიხედვით
19.50 საყოფაცხოვრებო ტექნიკა
20.25 „ღამის კაპრიზი"
21.10 საყოფაცხოვრებო ტექნიკა
21.45 „კინოკლუბი „ - „ცისფერი უფსკრული"
00.25 სპორტული პროგრამა
02.15 კომპიუტერული ტექნიკა

ОРТ

08.00, 11.00, 15.00, 19.00 Новости
08.10 Сериал „Флиппер"
09.00 Док.сериал „Твинисы"
09.20 Комедия „Девушка с гитарой"
11.10 Смак с А.Макаревичем
11.30 Пока все дома
12.05 „Смехопанорама"
12.40 Комедия „Блондинка за углом"
14.10 Концерт К. Новиковой
15.10 Продолжение концерта К.Новиковой
16.10 „Большая стирка"
18.00 „Слабое звено"
19.10 Комедия „Кавказская пленница, или Новые приключения Шурика"
20.45 „Миллион красивых женщин"
22.00 Время
22.25 „Миллион красивых женщин". Продолжение творческого вечера И.Николаева
01.25 Комедия „Пегги Сью вышла замуж"
03.25 Реальная музыка

РТР

07.20 Худ.фильм „Женщины"
09.00 Киноистории Г. Скороходова
09.10 „Здоровье"
09.40 Золотой ключ
10.05 Комедия „Леди на день"
13.10 Концерт „Носите женщин на руках"
15.00, 21.00 Вести
15.20 „Городок"
15.55 Футбол России. Суперкубок Премьер-лиги. „Локомотив" (Москва) - ЦСКА
18.00 Худ.фильм „Восьмое марта"
19.55 Бенефис группы „Экс-ББ"
21.25 Бенефис группы „Экс-ББ"
23.20 Праздничный концерт „Все звезды для любимой"
01.55 Худ.фильм „Тесты для настоящих мужчин"
03.25 Чемпионат мира по автогонкам в классе „Формула-1". Гран-При Австралии. Квалификация

НТВ

07.55 Худ.фильм „Джеймс Бонд - Агент 007"
09.00, 11.00, 12.00, 13.00, 14.00 Сегодня
09.05 Худ.фильм „Джеймс Бонд - Агент 007". (продолжение)
09.55 „Без рецепта"
10.30 Путешествия натуралиста
11.05 „Кулинарный поединок". „Владимир Жириновский против повара Марциано Палли"
12.05 „Квартирный вопрос". „Интерьер для любимой"
13.05 „Игры на выживание". „Профессия - репортер"
13.25 Служба спасения
14.05 Мелодрама „Сладкая женщина"
16.00, 19.00, 20.00 Сегодня
16.05 Своя игра
17.20 „Принцип „Домино"
19.05 „Снимается кино!"
20.30 Комедия „Красотка 2, или Сбежавшая невеста"
22.40 Боевик „Во имя справедливости"
00.25 Бокс. Рой Джонс - Хулио Гонзалес
01.35 Худ.фильм „Эммануэль - восточный репортаж"

მუდამ სადავო დღესასწაული

"ქალთა უფლებები ადამიანის უფლებებია, პიროვნების უფლებები..."

ანა კორძაია-სამადაშვილი

დღეს 8 მარტია, მსოფლიოს ქალთა დღე. გილოცავთ!

საბჭოთა კავშირში 8 მარტს რომანტიკულად "გაზაფხულის პირველ დღესასწაულს" უწოდებდნენ ხოლმე, და რატომღაც გადაწყდა, რომ კომუნისტური დღესასწაულია. თან კლარა ცეტკინის სახელთანაა დაკავშირებული: 1889 წელს, პარიზში, მე-2 სოციალისტური ინტერნაციონალის დამფუძნებელ კრებაზე მან თავისი რეფერატი წაიკითხა: "მუშებისა და ქალების პრობლემა ჩვენს დროში". ეს პირველი შემთხვევა იყო, როცა სოციალისტურ კონფერენციაზე ქალთა საკითხი იყო წამოჭრილი: "როგორც მუშას ჩაგრავს კაპიტალისტი, ისევე ჩაგრავს მამაკაცი ქალს."

შესაძლოა, სწორედ ამხანაგ კლარას გამოა 8 მარტი ასე ათვალწუნებული. ყოველ შემთხვევაში, ნაცისტებმა სწორედ ამის გამო აკრძალეს და მისი დედის დღით ჩანაცვლებას შეეცადნენ. როგორ მეორდება ისტორია, არა?

ქალების ნაწილი ძალიან ბრაზობს: 8 მარტის გარდა, სხვა დროს ყვავილის ჩუქება არ შეიძლებაო? ისე, მეც ყოველთვის მხიბლავს ხოლმე ისეთი ცნებები, როგორიცაა "ქალთა დღე" – სხვა დღეები, როგორც ჩანს, სულ მამაკაცებისაა, ერთმანეთისგან გამიჯნული "ქალთა უფლებები" და "ადამიანთა უფლებები", "ქალთა მინისტრი" და "ხალხის მინისტრი", და ის დამაგდებელი ხუმრობა, რომ "ქალიც ადამიანის მეგობარია"...

ჰკითხეთ ქალებს, რას ნიშნავს 8 მარტი. გარწმუნებთ, ასიდან ერთი თუ გიამბობთ, რომ 8 მარტის, ქალთა საერთაშორისო სოლიდარობის დღის ისტორია სოციალური და პოლიტიკური სამართლიანობისთვის ბრძოლის გრძელი ამბის ნაწილი გახლავთ.

პირველი იმპულსი 1858 წელს, ნიუ იორკის საფეიქრო საამქროებში მომუშავე ქალთა დემონსტრაცია იყო. ორმოცდაათი წლის შემდეგ კი ნამდვილი ტრაგედია დატრიალდა, რომლის დავიწყებაც, ალბათ, არ ღირს:

1908 წლის 8 მარტს მანჰეტენის მუშა ქალები გაიფიცნენ. მეწარმეებმა ისინი ქარხანაში ჩაკეტეს, რომ აჯანყების ტალღა დანარჩენ ქარხნებსაც არ მიწვდომოდა. ქარხანაში ხანძარი გაჩნდა და ცეცხლში 129 ქალი დაიღუპა.

1910 წლის აგვისტოში, კოპენჰაგენში გამართულ ქალთა საერთაშორისო სოციალისტურ კონფერენციაზე, კლარა ცეტკინმა და ქელთე დანკერსმა დამსწრე საზოგადოებას ქალთა უფლებებისათვის ბრძოლაში გმირულად დაღუპულთა მოსაგონრად ქალთა საერთაშორისო სოლიდარობის დღის შემოღება შესთავაზეს. 1908 წლის მარტში დაღუპულთა პატივსაცემად ეს დღე 8 მარტი გახდა. გადაწყვეტილებას კონფერენციის მონაწილე 17 ეროვნების წარმომადგენელმა ასმა ქალმა დაუჭირა მხარი.

მას შემდეგ, რაც 1914 წელს ავსტრიის, უნგრეთის, გერმანიის, ნიდერლანდების, რუსეთის, ამერიკის შეერთებული შტატებისა და შვეიცარიის ქალებმა 8 მარტი ერთსულოვნად იზეიმეს, ქალთა საერთაშორისო დღის აღნიშვნის ტრადიციამ მტკიცედ მოიკიდა ფეხი. 1917 წელს ის პეტროგრადში საყოველთაო პოლიტიკური მიტინგებითა და დემონსტრაციებით აღინიშნა და თებერვლის ბურჟუაზიულ-დემოკრატული რევოლუციის მნიშვნელოვან მოვლენად იქცა.

კლარა ცეტკინი თანამებრძოლებთან ერთად. კოპენჰაგენი. 1910 წელი

სუფრაჟისტები კაპიტოლიუმთან

როცა ქალთა თანასწორუფლებიანობაზეა ხოლმე საუბარი, მამაკაცთა უმრავლესობა და მშვენიერი სქესის წარმომადგენელთა ნაწილიც აგდებით ახსენებენ სუფრაჟისტებს და ფემინისტებს – ეს უკანასკნელნი საშუალოსტატისტიკური მოქალაქისთვის რატომღაც ლესბიანელებთან არიან გაიგივებულნი.

პატივცემული საზოგადოება დიდად ცდება: მებრძოლი სუფრაჟისტები, რომლებიც არჩევნებში მონაწილეობის უფლებისთვის იღწვოდნენ, წარსულს ჩაბარდნენ, ალბათ, იმიტომ, რომ თავისას მიაღწიეს. ხოლო ფემინისტებს რაც შეეხებათ, სხვა თუ არაფერი, პატრიარქალურ-ავტორიტარული პოლიტიკური კულტურისგან განსხვავებით, მისი მატრიარქალურ-ავტორიტარული ანალოგი რეალურ ცხოვრებაში არ არსებობს: ფემინისტების არმიას არც ერთიანი შტაბი ჰქონია და არც გენერალი სიმუსი ჰყოლია, გმირები კი უხვად ჰყავდა და ჰყავს.

გარდა ამისა, ფემინისტების დევიზიც არ უნდა იყოს საზოგადოებისთვის მავნე და ხელწამოსაკრავი: "მებრძოლი შეიძლება დამარცხდეს, ვინც არ იბრძვის – უკვე დამარცხებულია."

კალეიდოსკოპი

ინკების გზა

არგენტინის, პერუს, ბოლივიისა და ჩილის ერთობლივი გადაწყვეტილებით, იუნესკოში განცხადება იქნა შეტანილი. სამხრეთ ამერიკის ქვეყნები "ინკების გზის" მსოფლიო ძეგლად გამოცხადებას და კაცობრიობის მიღწევების სიაში შეტანას ითხოვენ.

ეს გზა, რომლებიც ინკებმა XV-XVI საუკუნეებში გაიყვანეს, მთლიანობაში 25 ათასი კილომეტრის სიგრძისაა. მისი მეშვეობით სამხრეთ ამერიკის უდიდესი სახელმწიფოს ცალკეული ოლქები ერთმანეთს უკავშირდებოდა. ამ გზით გადადიოდნენ ჯარები და ვაჭრების ქარავნები.

ძირითადად, "ინკების გზა" კარგად გატკეპნილ ბილიკს ჰგავს, ბევრგან ქვითაა მოკირწყლული და სიგანით 2 მეტრს აღწევს. გარკვეულ მონაკვეთებში ამჟამად ნახევრად დანგრეული ქვის თავშესაფრები იყო აშენებული. გზის მშენებლები დიდებული ოსტატები იყვნენ, გეზი ყოველთვის საუკეთესოდ ჰქონდათ ხოლმე არჩეული – კონტინენტის მრავალი ძირითადი მაგისტრალი დღესაც "ინკების გზას" მიუყვება, ხოლო მაღალ მთაში მას ადგილობრივი მოსახლეობა იყენებს.

მიუხედავად იმისა, რომ იუნესკოში ძეგლის რეგისტრაცია საკმაოდ ხანგრძლივი პროცესია, ინიციატორი ქვეყნები იმედოვნებენ, რომ მსოფლიო ამ წამოწყებას გამოეხმაურება, მით უმეტეს, რომ ეკვადორი და კოლუმბია უკვე მათი მხარდამჭერები არიან.

ქორწილი ფიჯიზე

ჰოლივუდის მსახიობი, რასელ ქროუ, და მისი სატრფო, მომღერალი დანიელ სპენსერი, ქორწილს ფიჯის არქიპელაგზე გადაიხდიან. ჯვრისწერა კუნძულ ვაიკაიაზე ჩატარდება. ამ კუნძულს ადრეც მრავალი სახელგანთქმული ადამიანი სწვევია – ბილ გეითსი, მიშელ ფაიფერი, სელინ დიონი...

"ფრანს-პრესის" ცნობით, 38 წლის რასელ ქროუ ვაიკაიაზე ადრეც ყოფილა, ოღონდ მაშინ მას ნიკოლ კიდმანი და მისი ორი შვილი ახლდნენ – მსახიობი თავის მეუღლესთან, ტომ კრუზთან, ახალი განქორწინებული იყო.

Bali-ს სარეკლამო კამპანია

ქალთა თეთრეულის მწარმოებელი კომპანია Bali თავისი ახალი პროდუქციის რეკლამას იწყებს. მასში ნაომი კემპბელი მონაწილეობს და სულ მალე თვით რიჩარდ ავედონის მიერ გადაღებული შავ-თეთრი ფოტოსურათები ჟურნალებში: "ვოგში", W-ში, "ელში" და "გლემორში" დაიბეჭდება. ეს ახალი იმიჯი რიჩარდ ავედონმა ფირმას ჯერ კიდევ 2001 წლის შემოდგომაზე შესთავაზა.

"ეს არაჩვეულებრივი თანამშრომლობის ნიმუში იქნება: მსოფლიოს ერთ-ერთი ულამაზესი ქალი, მსოფლიოს ერთ-ერთი ყველაზე ცნობილი ფოტოგრაფი და მსოფლიოს ერთ-ერთი ყველაზე დახვეწილი თეთრეულის ფირმა," განაცხადა Bali-ს მარკეტინგის ვიცე-პრეზიდენტმა.

დღეს
შაბათს, 8 მარტს

1910 წელი: სამეფო აერო კლუბმა ბრიტანეთში პირველად გასცა მფრინავის ლიცენზია.

1917 წელი: გაფიცვებითა და აჯანყებებით რუსეთში "თებერვლის რევოლუცია" დაიწყო.

1952 წელი: ადამიანზე პირველად გამოიყენეს ხელოვნური გული. 41 წლის ფილადელფიელმა მამაკაცმა ამ გულის საშუალებით 80 წუთს იცოცხლა.

1999 წელი: ერთ დროს უძლეველი ვესტ ინდოეთის ნაკრები გუნდი კრიკეტში ავსტრალიელებმა ტრინიდადში სულ რაღაც 51 გარბენით დაამარცხეს.

2002 წელი: კასპიის ზღვის ქვეყნებიდან ხიზილალის ექსპორტზე დაწესებული სანქცია მოიხსნა. ექსპორტი ერთი წლით ადრე აიკრძალა, რათა შევსებულიყო თართის შემცირებული მარაგი.

© GRAPHIC NEWS

ჰალსტუხიანი ქალის ფემინისტური ხუმრობა

თამარ ბაბუაძე

მდიდარ ევროპელ ქალბატონებს ბევრი მოგზაურობა არ დასჭირვებიათ. მოდის მატარებელი მილანიდან პირდაპირ პარიზში გაჩერდა და იქ 13 მარტამდე დარჩება. ჯონ გალიანო, კარლ ლაგერფელდი, "ისი მიაკი"... მანდილოსნებისთვის 2003/04 წლების შემოდგომა-ზამთრის მზა ტანსაცმლის კოლექციებს სწორედ ეს დიზაინერები წარმოადგენდნენ. დარბაზში შეკრებილებისათვის თავიდანვე ცხადი იყო, რომ ჯონ გალიანო ტრადიციულად რაღაც ექსცენტრიულს მოიმოქმედებდა. ასეც მოხდა: თუ წინა რამდენიმე შოუ მან ფრთების, ბუმბულების შთაგონებით შექმნა, ახლა ფსონი ნიღბის მსგავს მაკიაჟსა და უუცნაურეს, კონტრასტებით სავსე კოსტუმებზე დადო. შავი შუშის სცენაზე მაღალქუსლიან ფეხსაცმელებზე "ამხედრებული" მოდელები ფერადი პროჟექტორების ფონზე გამოდიოდნენ. თუმცა, როგორც ჩანს, შოუსთვის ხანგრძლივმა მზადებამ არ გაჭრა და ერთი მოდელი გოგონა სცენაზე დავარდა, რამდენიმე კი უხერხულად წაბორძიკდა და შემდეგ წონასწორობა ძლივს აღიდგინა...

პოდიუმზე გალიანოს მიერ შეტანილი ეს თეატრალიზებული სიმსუბუქე კარლ ლაგერფელდმა განდევნა. მან მაყურებელს დომენიკო დოლჩესა და სტეფანო გაბანას პოპულარული ფრაზა კიდევ ერთხელ შეახსენა და "მოლტო სექსის" (ანუ, ძალიან სექსუალურის) ეგიდით პოდიუმზე ჰალსტუხიან-პიჯაკიანი ქალბატონები გამოიყვანა. დარბაზში მსხდომი მანდილოსნებიც სიამოვნებით ადევნებდნენ თვალს პოდიუმზე მოსეირნე, ჰალსტუხიან მოდელებს: მათ მამაკაცურ აქსესუარებს, მინი-კაბები, წვრილ და მაღალქუსლიანი ფეხსაცმელები, თხელი წინდები, დეკოლტირებული მაისურები და ღია ფერები ქალურ სინაზეს სძენდა. თუმცა, კარლ ლაგერფელდის "მოლტო სექსის" კონცეფცია, ქალურისა და მამაკაცური აქსესუარების შეზავების გარდა, კიდევ ერთ დეტალს აერთიანდება: ეს ჰალსტუხიანი და მინი-კაბიანი მოდელები ძალიან სპორტულადაც გამოიყურებოდნენ. ანუ, სახეზე იყო სექსუალურის, სპორტულის და მამაკაცური სტილის გემოვნებით შექმნილი ნაზავი.

როგორც უკვე მოგახსენეთ, მზა ტანსაცმლის მატარებელი პარიზში 13 მარტამდე გაჩერდება. თუმცა, ქალბატონები უკვე აღარ ელოდებიან სხვა დიზაინერების კოლექციებს და ორი დიდი ავტორიტეტის – ლაგერფელდისა და "დოლჩე გაბანას" რჩევების გათვალისწინებით, მონდომებით დაეძებენ სექსუალურ ჰალსტუხებსა და პიჯაკებს. თქვენ წარმოიდგინეთ, მოდაში შეჭრილი ეს ახალი ტენდენცია ძალიან ახარებთ საქმიან მამაკაცებსაც, განსაკუთრებით კი ბრიტანეთში. ისინი ხომ აქამდე სულ აპროტესტებდნენ: ჩვენ ოფისებში ჰალსტუხითა და კოსტუმით სიარულს გვთხოვენ, ქალებს კი ასეთ მკაცრ სტანდარტებს არ უწესებენო.

გუშინ, როგორც ჩანს, 8 მარტისადმი მიძღვნილ პუბლიკაციაში "ბიბისი" თავის ვებ-გვერდზე სწორედ ბრიტანელი მამრების ამ მზარდ უკმაყოფილებაზე წერდა. რამდენიმე გამწარებული მამაკაცი ამტკიცებდა, რომ ეს სექსუალური დისკრიმინაციაა და სხვა არაფერი. თუმცა, ახლა მათ შეუძლიათ, სასამართლოში ჩივილზე უარი თქვან. ლაგერფილდისა და "დოლჩე გაბანას" ფეხის ხმას აყოლილი ქალები ხომ თავიანთი ნებით ირგებენ ტანზე კოსტუმს, ყელზე კი – მეორე მამაკაცურ აქსესუარს, ჰალსტუხს.

თუმცა, საინტერესოა, რა არის ეს – მამაკაცებთან თანასწორობის იდეის ხელახლა გაჟღერება? თუ ასეა, რას უნდა ნიშნავდეს: ქალები ხუმრობენ, თამაშობენ, თუ ამ დრომოჭმულ იდეაზე სერიოზულად საუბრობენ: რაში სჭირდებათ მათ ისედაც ფემინისტური კონცეფციებით სავსე მსოფლიოში თავიანთი უპირატესობის ჰალსტუხებით მტკიცება? კითხვაზე პასუხს არც დომენიკო დოლჩე და სტეფანო გაბანა გვთავაზობენ და არც – კარლ ლაგერფელდი. ისინი, უბრალოდ, ქმნიან მოდელებს და იხსენებენ იმ ძველ დროს, როდესაც კოსტუმში პირველად გამოწყობილმა მანდილოსანმა მართლაც მოახდინა სენსაცია და როდესაც ის ამით საკუთარ თავისუფლებას, პროფესიონალიზმს უსვამდა ხაზს. ეს მე-19 საუკუნის ბოლოს იყო. ვიქტორიანულ ეპოქაში კი კოსტუმმა კიდევ ერთი ფუნქცია შეიძინა: მეძავ ქალებს წესიერებისგან სწორედ კოსტუმით განასხვავებდნენ. როდესაც ქალს მკაცრი სტილის პიჯაკი ეცვა და ქუჩაში მისეირნობდა ეს ნიშნავდა: "ქალი სამსახურში მიდის. ის მეძავი არ არის, ხელი არ ახლო!"

სწორედ ეს მოგონებები აქმნევინებს კარლ ლაგერფილდს თავის უკვე წარმატებულ შემოდგომა/ზამთრის კოლექციას. მამაკაცთა ბატონობისგან დახსნილი ქალები კი მასთან ერთად ავლებენ თვალს გასული საუკუნეების არც თუ ისე ტკბილ მოგონებებს, კიდევ ერთხელ ირგებენ ტანზე კოსტუმს და მამაკაცებსაც თავიანთ უპირატესობას მრავალმნიშვნელოვანი ღიმილით ახსენებენ. მოკლედ, როგორც გაირკვა, ქალები ცბიერად ხუმრობენ. მაგრამ, ნუთუ, მხოლოდ ხუმრობენ? კოკო შანელი ხომ ამბობდა: "მოდა არის ყველაფერი იდეების, ჩვენი ცხოვრების წესის და ობიექტური რეალობის შესახებ". მაშ, რაღას ნიშნავს 21-ე საუკუნის დასაწყისში ქალების მოდაში ჰალსტუხების დაბრუნება?

REUTERS

REUTERS

კარლ ლაგერფელდის მოდელები

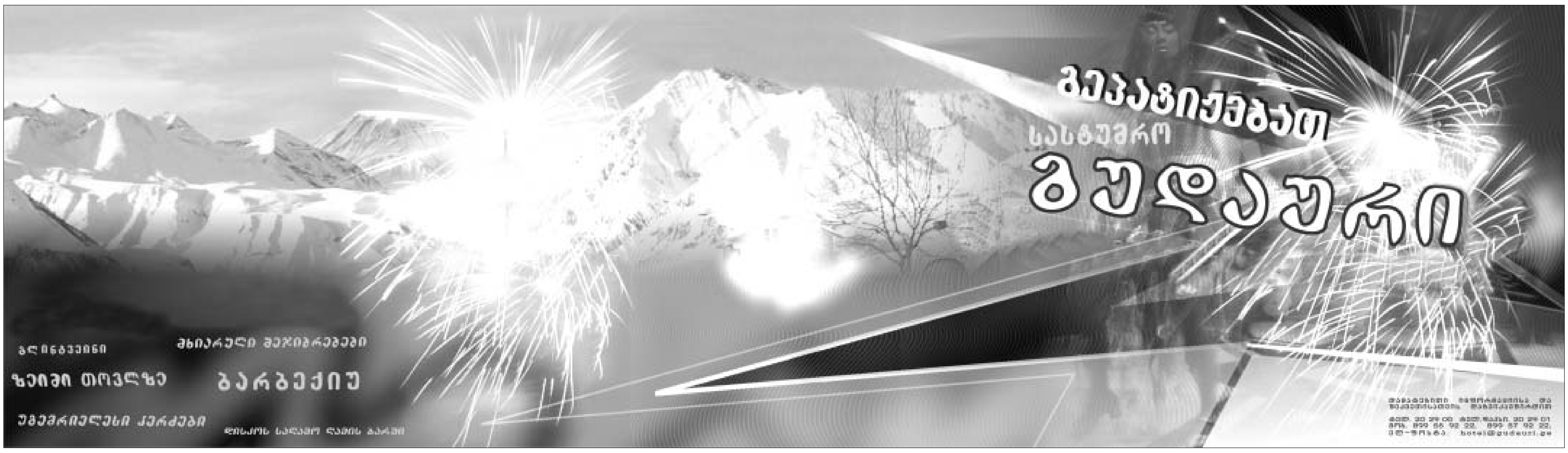

ორი საათი კეიტ მოსთან ერთად

კეიტ მოსი

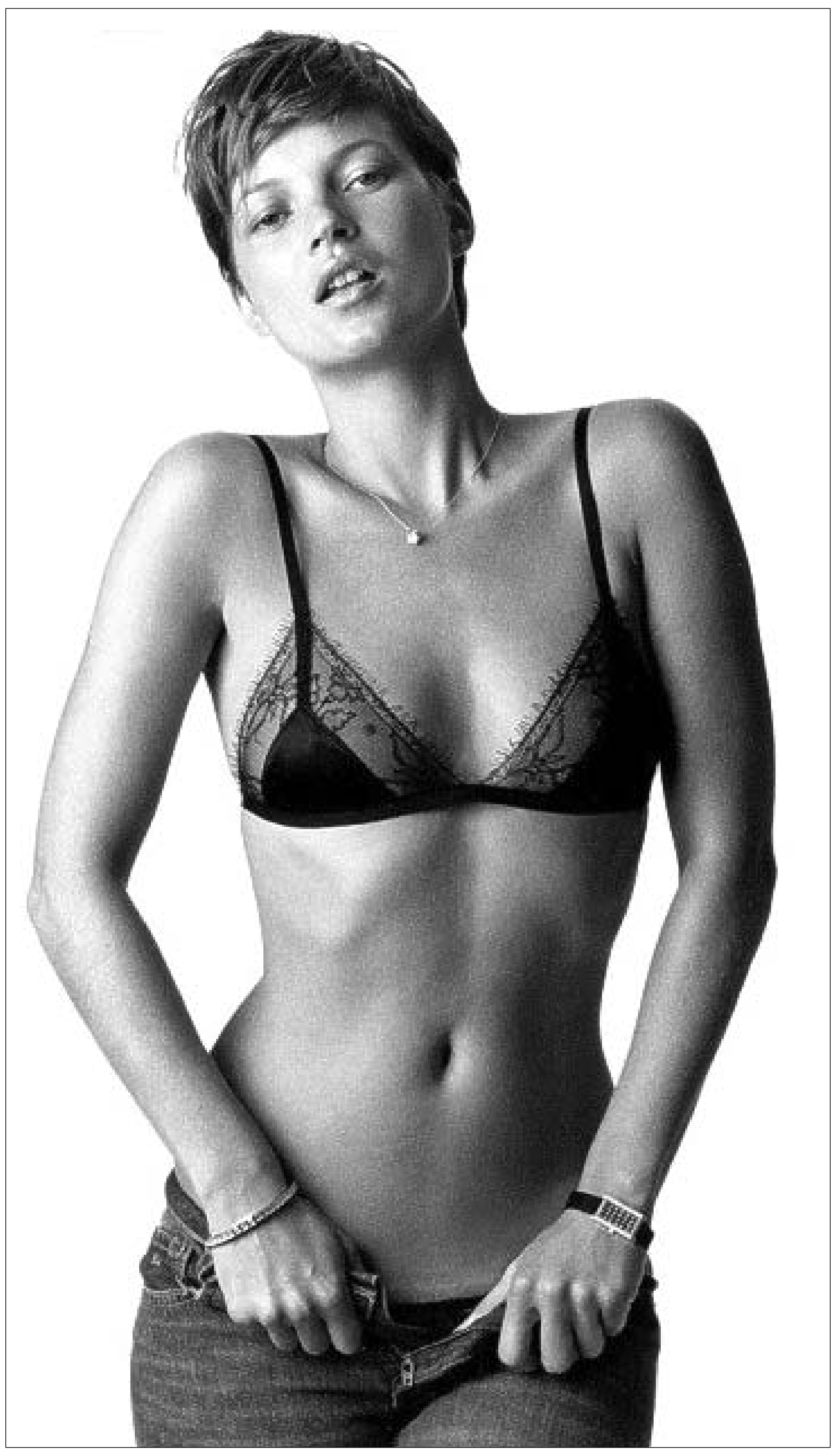

ბრიტანელი მოდელის, კეიტ მოსის თაყვანისმცემლებს თავიანთ საყვარელ ქალთან ურთიერთობის საუკეთესო შესაძლებლობა ჰქონდათ: 17-დან 19 საათამდე კეიტი "ჩატში იჯდა" და საიტზე SHOWstudio.com დასმულ კითხვებს პასუხობდა.

მართალია, ასეთ ურთიერთობას სრულფასოვანს მაინც ვერ ვუწოდებთ: საუბარი ფორმალიზებული ინტერვიუს ხასიათს ატარებდა. კითხვებს ყველა მსურველი აგზავნიდა, მათ შორის კი ყველაზე საინტერესოსა და მისაღებს რედაქტორები ირჩევდნენ – კეიტს მხოლოდ ამის შემდეგ თუ მიაწვდიდით ხმას. თავად მოდელს პასუხების გაგზავნაში მბეჭდავი ქალი ეხმარებოდა.

ცხადია, პირველ რიგში სახელგანთქმული ადამიანების – ჯონ გალიანოს, ალექსანდრ მაკ ქუინის, ნაომი კემპბელის, ნიკ ნაიტის, კორინ დეის კითხვები იქნა გადარჩეული, ამიტომ დროდადრო საუბარი დახურული კლუბის წევრთა მასლაათს მოგაგონებდათ.

მიუხედავად ამისა, ამ მოვლენას მაინც დიდ მნიშვნელობას ანიჭებენ – ეს მოდელის პირველი ინტერვიუა მას შემდეგ, რაც მისი ქალიშვილი, ლილა გრეისი დაიბადა, ეს კი რამდენიმე თვის წინ მოხდა. გარდა ამისა, ამ უჩვეულო ინტერვიუს წყალობით ბევრი საინტერესო რამე გაირკვა, და თუ კეიტის ტრფიალი ბრძანდებით, ზემოთაღნიშნული ინტერნეტ-გვერდზე "დაკიდებული" ინფორმაცია თქვენთვის ნამდვილად სახალისო წასაკითხი იქნება.

მაგალითად: თურმე, კი ბევრს ჭორაობენ, მაგრამ ჯეფერსონ ჰეკს კეიტისთვის ცოლობა ჯერ არ უთხოვია; მოდელის საყვარელი მწერალი ფრენსის სკოტ ფიცჯერალდი ყოფილა; ყველაზე დიდი სიამოვნებით ის ვარდისფერ საცვლებს ატარებს; ჯორჯ ბუში, მისი აზრით, ისეთი საძაგელია, რომ დასანახად ეჯავრება; რომ ბავშვს ლილა გრეისი იმიტომ დაარქვა, რომ სახელი გრეისი ძალიან მოსწონს, თავის დროზე კი წიგნი Lila Says მოსწონებია, და სხვა და სხვა.

გარდა ამისა, კეიტ მოსი თავისი ოცნებების შესახებაც მოჰყვა. მას პარაშუტით გადმოხტომა, დიდ რიფთან აკვალანგით ცურვა და თავის ოჯახთან ერთად ტაიტის გარშემო მოგზაურობა სურს.

კეიტ მოსის მოდელობა თავის დროზე საყოველთაო გაოცებას იწვევდა: ის, თავის კოლეგებთან შედარებით, პატარა ტანისაა, 170 სანტიმეტრი. არც მისი პარამეტრები ჯდებოდა "კლასიკურ მოდელში" – 84-58-89. მიუხედავად ამისა, კეიტი წარმატებული მოდელია, და ამის კიდევ ერთი დასტური ინტერნეტ-ინტერვიუც გახდა.

კეიტმა აღიარა, რომ საკუთარი გარეგნობა არასოდეს მოსწონდა და უამრავი კომპლექსი ჰქონდა. სკოლაში ძალიან მორიდებული გოგო ყოფილა და ყურადღებას არავინ აქცევდა. ბიჭები ყოველთვის ტოვებდნენ, ეუბნებოდნენ, ჯოხივით ხარ, თან სრულიად არასექსუალურიო. ისიც განიცდიდა, რომ პატარა მკერდი ჰქონდა, სილიკონის ჩადგმასაც კი ფიქრობდა...

მაგრამ დროთა განმავლობაში კეიტ მოსი მიხვდა, რომ თუ ქალმა მოინდომა, ნაკლსაც ღირსებად გამოაჩენს, და ღვთის მიერ ბოძებული ყველაფერი კარგია. რა დასამალია, და ამ ჭეშმარიტებამდე თვითონ არ მისულა: 14 წლის კეიტი მოდელების სააგენტოს წარმომადგენელმა აეროპორტში აღმოაჩინა და სულ მალე გოგონა კალვინ კლაინის სკანდალური საცვლების სარეკლამო კამპანიის ვარსკვლავი გახდა. მართალია, მაშინ დიდი ალიაქოთი ატყდა და საუბარი პედოფილიასა და მცირეწლოვანთა გახრწნასაც კი შეეხო, მაგრამ ამისდა მიუხედავად – ან იქნებ სწორედ ამის გამო – კეიტი ვარსკვლავი გახდა, და კალვინ კლაინი მას 100 დღიანი მუშაობის საფასურად 4 მილიონ ამერიკულ დოლარს უხდიდა.

"მკერდი პრაქტიკულად არა მაქვს, ამიტომ გამოვაცხადე, რომ 60-იანი წლების სუპერმოდელის, ტვიგის მიმდევარი ვარ. და საერთოდ, თურმე უკვე ელექტროსკამზე მჯდომ ერთ სერიულ მკვლელს უთქვამს, ნეტავ სიკვდილის წინ შიშველი კეიტ მოსი მანახაო. ასეთი რამ სხვაზე ვისზე უთქვამთ? ხედავთ, რა ქალი ვარ?!"

სკანდინავიური კროსვორდი

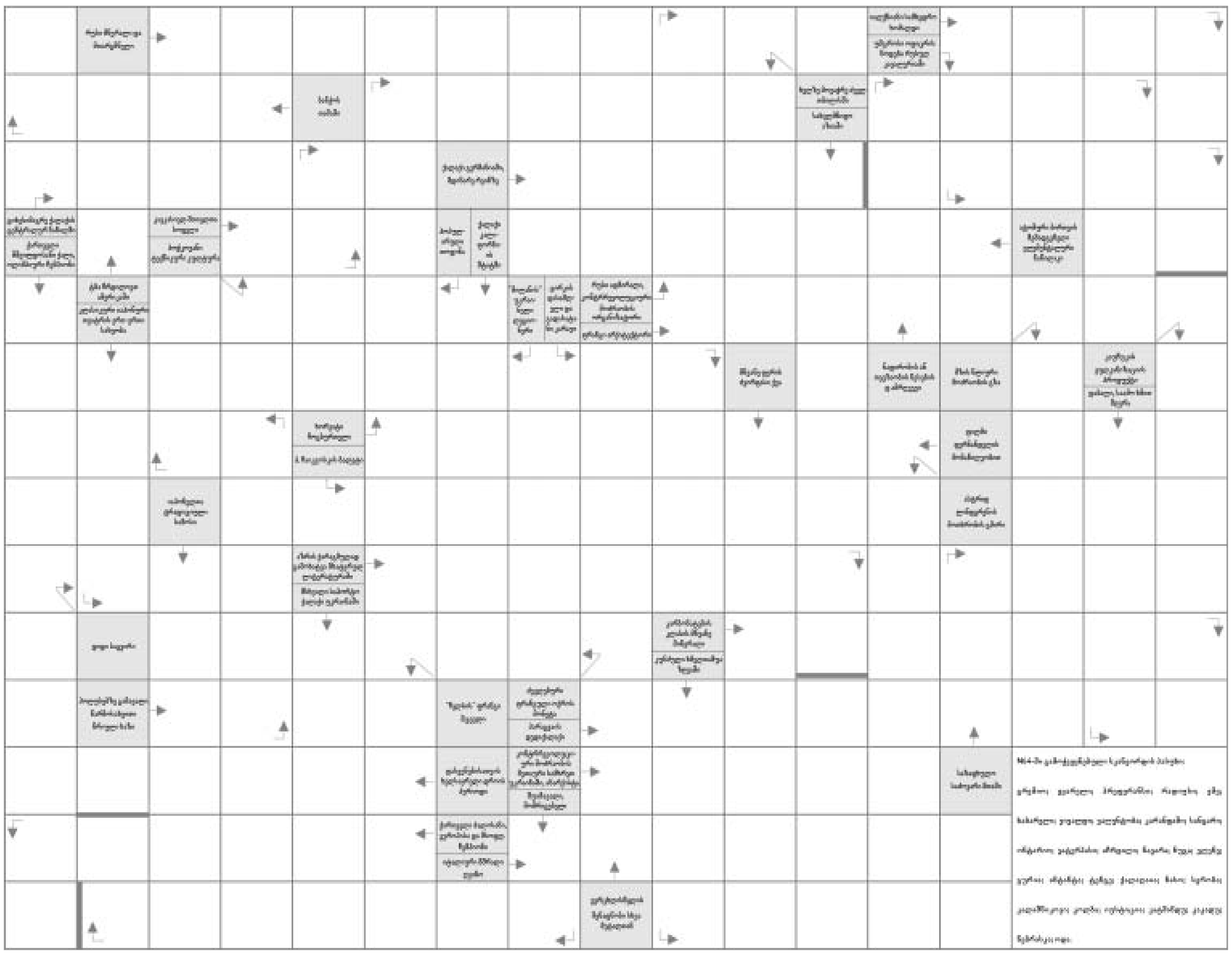

თქვენი რეკლამა ჩვენს გაზეთში

20-24-24
20-00-24

წამალი "სალხინო"
ქართული ფლორის საოცრება

თუ გაწუხებთ პროსტატიტი, ცისტიტი, ქალური და შარდ-სასქესო ორგანოების დაავადებები; როცა შეიმჩნევა შენელებული და გახშირებული შარდვა, შარდვის დროს წვა, შარდსადენი ხვრელის ბაგეთა მიწებება, სუნი ან გამონადენი; აგრეთვე ტკივილი წელის, გავის ძვლის, თირკმელების არეში; შარდის წვეთ-წვეთად გამოყოფა, მოშარდვის სურვილის დაუკმაყოფილებლობა, როცა ვითარდება სექსუალური მოშლილობა და იმპოტენცია,მიიღეთ წამალი "სალხინო" და ეს პრობლემები მოგეხსნებათ.

"სალხინო" აწესრიგებს კუჭ-ნაწლავის მოქმედებას და ხსნის ტკივილებს.

"სალხინო" გამოიყენება ჩირქოვანი და ჩირქმბადი ინფექციების სამკურნალოდ, ნაღვლის ბუშტის (ქოლეცისტიტი), ჰეპატიტის, გასტრიტის, ნეფრიტის, გინგივიტის, სტომატიტის, ბრონქიტის და სხვა პათოლოგიური დაავადებების დროს. "სალხინო" აქრობს პირის ღრუდან უსიამოვნო სუნს. წამალი "სალხინო" კურნავს სარძევე ჯირკვლების დაავადებებს - მასტოპათიას, მასტიტს. თუ გამოიყენებთ მშობიარობის შემდეგ, აიცილებთ მასტიტს და გაიუმჯობესებთ ბავშვის კვებას საკუთარი რძით.

წამალ "სალხინოს" თვისებები აპრობირებულია და მოწონებულია საქართველოს, რუსეთის, აზერბაიჯანისა და სხვა ქვეყნების ჯანმრთელობის დაცვის სამინისტროების მიერ, იგი რეგისტრირებულია. მიღებული აქვს სახელმწიფო პატენტები და ლიცენზია.

იკითხეთ და შეიძინეთ აფთიაქებში.
წამლის ფასი საქართველოს ტერიტორიაზე სამი (3) დოლარის ეკვივალენტს არ უნდა აღემატებოდეს ლარებში.

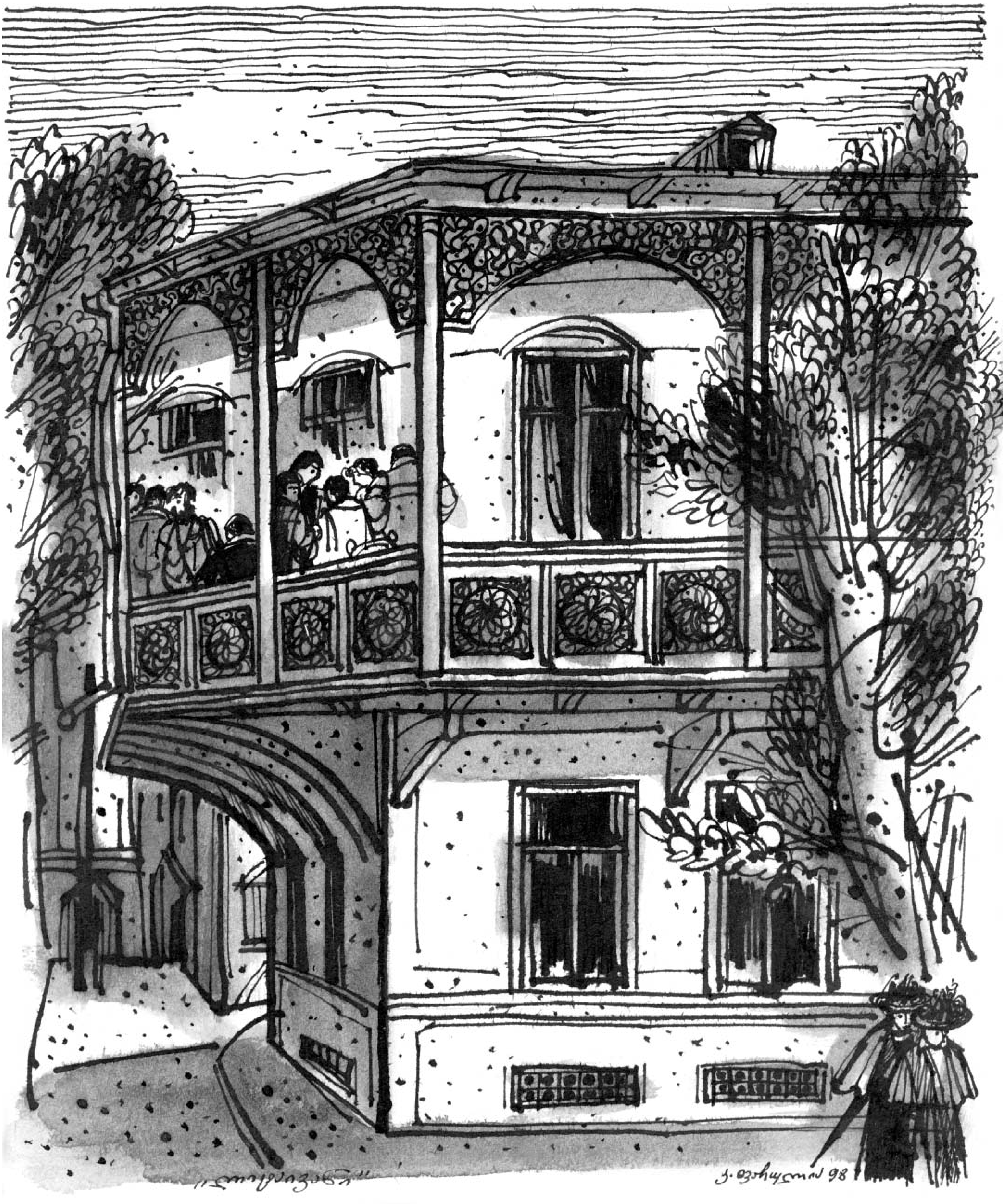

"ლიტაივანი", კარლო ფაჩულიას ნახატი

აუცილებელი საჭიროებაა, რომ ძველი ტფილისის ნაშთებს ახლავე სათანადო ყურადღება მიექცეს. საჭიროა ეს ნაშთები ახლავე შესწავლილი იქნეს, მით უმეტეს, რომ ზოგი შენობა სიძველისაგან ძლივსლა სულს ღაფავს, და შორს არ არის ის დრო, როდესაც რომელიმე ვერაგული ხელი მას დაანგრევს, რომ მის ნანგრევებზე ააგოს ახლანდელი სარგებლიანი შენობა. თუკი ჩვენ ძველი ტფილისის სიძველეების შენარჩუნებას ახლავე ხელი არ მოვკიდეთ, მერმე უკვე გვიან იქნება.

დავით კაკაბაძე.
1921

ჩვენთან, თბილისში

მორიგი ლეგენდა "ევრო-თბილისზე" – წინ, "ახალი გენგეგმისაკენ"

ვატო ლეჟავა

გაზეთ "24 საათის" დამატება "დედაქალაქში" 2002 წლის 27 ივლისს გამოქვეყნდა ჩემი სტატია "ლეგენდები ევროთბილისზე", სადაც ვცადე, მომეთხრო თბილისის განვითარების თანამედროვე ისტორიასთან დაკავშირებული რამდენიმე ფსევდო-ლეგენდის თაობაზე.

როგორც ჩანს, ჩვენი თანამედროვენი ამ თემისათვის ამოუწურავ მასალას იძლევიან. მეც ავყვები ცდუნებას და კიდევ ერთ თემაზე გავამახვილებ თქვენ ყურადღებას.

ასეთი თემაა – თბილისის გენგეგმა.

ლეგენდა უწყის: თბილისს არ გააჩნია გენგეგმა (სხვა ვერსიით: გენგეგმა მოძველდა) და სწორედ ეს არის სათავე ყველა იმ უბედურებისა, რაც თბილისის ქალაქგანვითარებაში ბოლო წლების მანძილზე დატრიალდა; აი, როდესაც თბილისს ახალი (თანამედროვე) გენგეგმა ექნება, ყველაფერი თავის ადგილზე დადგება და ქალაქის ხელისუფლება შეძლებს საკუთარი მოვალეობის ღირსეულად შესრულებას.

სიცრუე იმაში მდგომარეობს, რომ იმ ურბანული უბედურებებიდან, რაც თბილისს თავს ბოლო წლებში დაატყდა, მხოლოდ უმცირესი ნაწილია მოძველებული გენგეგმის "ბრალი".

მაშ, ვინ შეიძლება იყოს ამ ლეგენდის გამავრცელებელი?

ჩემი აზრით, ისინი სამ კატეგორიად იყოფიან: უმეცრებად, მიამიტებად და ფარისევლებად.

"უმეცრებს" მართლაც სჯერათ, რომ "უგენგეგმობაა" თბილისში მიმდინარე კრიმინალური სამშენებლო პროცესის თავი და თავი. უმეცრები კი იმიტომ არიან, რომ მათ თანამდებობითა თუ პროფესიული თვალსაზრისით, ევალებათ იმის ცოდნა, რომ ეს ასე არ არის.

ამით განსხვავდებიან ისინი "მიამიტებისაგან", რომელთაც არ ევალებათ ამის ცოდნა. თუმცა, ინტუიცია რომ უკეთ ჰქონდეთ განვითარებული, მიხვდებოდნენ რაშიც არის საქმე.

მთავარ საშიშროებას, როგორც ყველგან და ყველაფერში, "ფარისევლები" წამოადგენენ, რომელთაც კარგად უწყიან, რომ თბილისის ბოლოდროინდელ უბედურებებში გენგეგმის მოძველების წვლილი არაარსებითია, მაგრამ სწორედ მათ ინტერესებში შედის გენგეგმის "მოძველება-არარსებობაზე" ცრუ ლეგენდის დამკვიდრება, რადგან, ხშირად, სწორედ ისინი არიან პასუხისმგებელი თბილისურ უმსგავსობებზე.

ამიტომ უმეცართა, მიამიტთა და ფარისეველთა კომპანია დაბეჯითებით (თუმცა წარუმატებლად) ავრცელებს აზრს თბილისის "ახალი გენგეგმის" შექმნის აუცილებლობის თაობაზე.

უმეცრები და მიამიტები საზოგადოებისათვის ისეთ საშიშროებას არ წარმოადგენენ, როგორც ფარისევლები, ამიტომ ეს სტატია ფარისევლებს ეძღვნებათ.

გენგეგმა, ანუ გენერალური გეგმა სოციალისტური ფენომენია და წარმოადგენს, საბჭოთა ქალაქმშენებლობითი დოკუმენტების თვალსაზრისით (რაც დღემდე მოქმედებს საქართველოში!), საქალაქო დასახლების იერარქიით ყველაზე მაღალი დონის დოკუმენტს. როგორც წესი, მისი მოქმედების ვადა ისაზღვრებოდა 20 წლის ვადით. ამ კომპლექსური დოკუმენტის არსებითი ნაწილებია ფუნქციური ზონირების რუკა/გეგმა და სატრანსპორტო-საინჟინრო სქემები.

სოციალისტური თბილისის არსებობის განმავლობაში სამი გენგეგმა შემუშავდა:

I გენგეგმა 1934 წელს; 1933 წელს თბილისის მოსახლეობა 420,000 იყო, ხოლო მისი ტერიტორია 3,700 ჰა-ს შეადგენდა. გენგეგმა მომზადებული იქნა 10,000 ჰა-სათვის და ითვალისწინებდა 725,000 მოსახლეს. ამდენად, მოსახლეობის ზრდა შეადგენდა 73%-ს, ხოლო ტერიტორიის ზრდა 170%. ნათელია, რომ ქალაქი უნდა განვითარებულიყო უფრო დაბალი სიმჭიდროვით (113-ის ნაცვლად 73 მოსახლე/ჰა-ზე). განვითარების ღერძებად მოაზრებული იქნა მტკვრის გასწვრივ 25 კმ-ის სიგრძეზე აგებული საავტომობილო მაგისტრალები. ეს გადაწყვეტილება საკვანძო/საბედისწერო გახდა თბილისის განვითარებისათვის და დიდწილად განსაზღვრა მისი მომავალი (დღევანდელი) სახე.

II გენგეგმა 1954 წელს; იგი ექვსი წლის განმავლობაში მზადდებოდა და 1970 წლისათვის მხოლოდ 700,000 მოსახლეს ითვალისწინებდა. თბილისის განვითარების გენერალური მიმართულება ისევ მტკვრის გასწვრივ იყო მიმართული, თუმცა გაჩნდა მდინარის პერპენდიკულარული, საბურთალოს ღერძი. ამ გენგეგმის პრინციპული მომენტები იყო: პირველი მცდელობა მიკრო-რაიონების განხორციელებისა (საბურთალო, დიღომი); საგრძნობლად უნდა გაზრდილიყო მწვანე საფარი (12მ2 ერთ მოსახლეზე); ხელოვნური ტბის შექმნა (თბილისის ზღვა) სამი მლაშე ტბის ადგილას; მეტროს მშენებლობა.

III გენგეგმა 1970 წელს; ამ დროისათვის თბილისის მოსახლეობამ საგრძნობლად გადააჭარბა II გენგეგმით გათვალისწინებულ მაჩვენებლებს. ეს გენგეგმა თბილისის განვითარებას 2000 წლამდე ფარავდა. იგი გაანგარიშებული იყო 1.5 მილიონ მოსახლესა და 35,900 ჰა-ზე. არსებულ III გენგეგმას საქართველოს პრეზიდენტის ბრძანებულებით მოქმედების ვადა 2001 წლის მაისში 2003 წლის ბოლომდე გაუგრძელდა.

მოცემული ინფორმაციიდან მართლაც ჩანს ორი რამ: (ა) გენგეგმა არის ქალაქის ფიზიკური სივრცითი განვითარების სტრატეგიული დოკუმენტი, და (ბ) თბილისის გენგეგმა მოძველდა, და არა მარტო იმიტომ, რომ მოქმედების ვადა ამოეწურა, არამედ უმთავრესად იმიტომ, რომ 1990-იანი წლებიდან პოლიტიკური და სოციალურ-ეკონომიკური სამყარო თბილისის გარშემო და თავად თბილისშიც რადიკალურად შეიცვალა.

ამდენად, თეზისი, რომ თბილისს ახალი გენგეგმა სჭირდება, არ არის მცდარი. მაგრამ ფარისევლობაც ხომ ის არის, რომ ჭეშმარიტ თეზისებს ამოაფარო მზაკვრობა.

მზაკვრობა, კი იმაში მდგომარეობს, რომ გენგეგმა არ არის, და არც არასოდეს ყოფილა, კონკრეტული სამშენებლო პროექტების შეთანხმება-არშეთანხმების და მშენებლობის ნებართვების გაცემა-არგაცემის საფუძველი.

ასეთი გადაწყვეტილებები მიიღება ზოგადი და სპეციალური კანონმდებლობის, მომქმედი ნორმებისა და წესების, და იერარქიულად უფრო დაბალი დონის ქალაქმშენებლობითი დოკუმენტების საფუძველზე. გენგეგმის "პოზიციები" (როგორც ამას მოხელეები უწოდებენ) გათვალისწინებული უნდა იყოს სხვა ქალაქმშენებლობითი დოკუმენტების და პროგრამების დამუშავების დროს და არა კონკრეტული შენობის დაშვება-არდაშვების მომენტში.

ამდენად, თბილისის მიხრწნილი გენგეგმა, მიუხედავად მისი ნაკლოვანებებისა, ვერ გამოდგება იმ კრიმინალური ქალაქმშენებლობითი პრაქტიკის თანამონაწილედ, რასაც თბილისის მუნიციპალიტეტი ბოლო წლებში ახორციელებს.

გარდა იმისა, რომ არის მცდელობა თბილისის გენგეგმამ იმქვეყნად გაიყოლოს მოკვდავთა ცოდვები და "ახალი გენგეგმით" გაირეცხოს ქალაქმშენებლობითი დანაშაულები, ცრუ არის "ახალი გენგეგმის" აპოლოგეტთა მხრიდან ასეთი დოკუმენტის შექმნის რეალობაზე საუბარიც.

ასეთთა შორის ისევ ფარისეველთა წარმომადგენლები დომინირებენ. უმეცრებს ჰგონიათ, ხოლო მიამიტებს – სჯერათ, რომ ეს არსებულ გარემოებებში შესაძლებელია, და რომ "ახალი გენგეგმა" რადიკალურად შეცვლის ვითარებას. ფარისევლებს, კი როგორც ყოველთვის, პრაგმატული მიზნები ამოძრავებთ, რაც, ძირითადად, საბიუჯეტო ფულის ჩაჯიბვისა და თბილისის გარკვეულ ტერიტორიებზე "უფლებების" მოპოვებაში მდგომარეობს.

შესაძლებელია არსებულ ვითარებაში "ახალი გენგეგმის" შემუშავება?

ჩემთვის პასუხი ცალსახაა – შეუძლებელია.

ეს პასუხი გამომდინარეობს იქიდან, რომ გენგეგმა უნდა ეყრდნობოდეს ქალაქის განვითარების ზოგად *სტრატეგიას* და *კონკრეტულ პროგრამას*. გენგეგმა ასეთი სტრატეგიის *მხოლოდ* სივრცით-ფიზიკურ და სატრანსპორტო-საინჟინრო საკითხებს აწესრიგებს და აკონკრეტებს.

დღესავით ნათელია, რომ დღესდღეობით საუბარი არ გვიწევს არც ქვეყნის და, აქედან გამომდინარე, არც თბილისის განვითარების ნათელ სტრატეგიაზე, და რომ არსებული ხელისუფლების არსის (და არა პიროვნებების) ცვლილების გარეშე არც მოგვიწევს ამის ხილვა.

უფრო კონკრეტულად, იმისათვის, რომ გენგეგმის თუნდაც კონცეფცია შეიქმნას, საჭიროა, სულ მცირე, ორი საბაზო პარამეტრის ცოდნა და, შემდეგ, პროგნოზირება. ასეთი საბაზო პარამეტრებიდან უნდა იქნას ნაწარმოები სხვა პარამეტრები, რაც კონცეფციის შემუშავების საფუძველი გახდებოდა.

ამგვარი ელემენტური პარამეტრებია: (ა) მოსახლეობის არსებული რაოდენობა და პროგნოზი, და (ბ) ერთ მოსახლეზე მთლიანი საქალაქო პროდუქტის მაჩვენებელი და პროგნოზი. ანუ, უნდა ვიცოდეთ რა და როგორ მოსახლეობასთან გვაქვს საქმე: რამდენი არიან ისინი და რა ეკონომიკური შესაძლებლობები აქვთ მათ, რაც შემდგომ ასახვას ჰპოვებს მათ სოციალურ, ინტელექტურ, კულტურულ, ტექნოლოგიურ და სამეწარმეო ყოფაქცევაში.

რამდენია თბილისის მოსახლეობა?

მოხელეთა საჯარო გამოსვლებისა და მოარული ინფორმაციის საფუძველზე 1.3-1.5 მილიონი უნდა იყოს. ამავე მონაცემებს ადასტურებდა სტატისტიკის სახელმწიფო დეპარტამენტის მიერ ბოლო წლებში გამოცემული თბილისის სტატისტიკური ცნობარები.

ცნობილია, რომ ბოლოს წინა საყოველთაო აღწერა 1989 წელს ჩატარდა, რომლის მიხედვითაც თბილისის მოსახლეობა 1.2 მილიონი იყო. ამის შემდგომი მონაცემები ან სტატისტიკურ მეთოდებს ეყრდნობა, ან ინტუიციას.

ჩემს ხელთ არსებული (წყარო: გერმანიის საელჩო საქართველოში) 2002 წლის საყოველთაო აღწერის წინასწარი მონაცემების მიხედვით, თბილისის მოსახლეობა არა თუ გაიზარდა 1989 წლის შემდეგ, არამედ 100,000 ადამიანით შემცირდა და 2002 წლის დასაწყისისათვის შეადგინა 1.1 მილიონი იძულებით გადაადგილებულ პირთა ჩათვლით (!).

2002 წელს თბილისის "ახალი გენგეგმის" კონცეფციაზე მიმდინარეობდა კონკურსი. წამოდგენილი კონცეფციები ეყრდნობოდა სწორედ თბილისის მოსახლეობის რაოდენობაზე გადაჭარბებულ (მინიმუმ ერთი ქუთაისით!) მონაცემებს. რამდენად ადეკვატური შეიძლებოდა ყოფილიყო ასეთი კონცეფციები, აშკარაა.

გარდა ამ ნაკლოვანებისა, კონცეფციის მოცემულობას არ გააჩნდა სხვა რაიმე მყარი ფაქტობრივი ან იდეოლოგიური საფუძველი, რამაც, ჩემი აზრით, კონკურსი დევიზით – "მე და ჩემი ქალაქი" ჩატარებულ ინტელექტურ პაექრობად, ხოლო შედეგები - ფუტურისტულ სავარჯიშოდ გადააქცია.

როგორც ზემოთ აღინიშნა, მეორე ფუნდამენტური მოცემულობა, რომელიც ნებისმიერ გენგეგმასა თუ მის კონცეფციას უნდა ედოს საფუძვლად, მთლიანი საქალაქო პროდუქტია.

დაინტერესებული პირისათვის საკმაოდ ძნელი იქნება საქართველოს მთლიან შიდა პროდუქტზე ზუსტი მონაცემის მოპოვება. სხვადასხვა წყაროები, ადგილობრივი თუ საერთაშორისო, საკმაოდ განსხვავებულ მონაცემებს ეყრდნობა. 2002 წლამდე საქართველოს მთლიანი შიდა პროდუქტის ერთ მოსახლეზე გადაანგარიშება, ძირითადად, 5.4 მილიონზე გაყოფით ხდებოდა, რაც ისევ და ისევ 1989 წლის საყოველთაო აღწერით საქართველოს მოსახლეობის რაოდენობაა. 2002 წლის აღწერის წინასწარი მონაცემებით საქართველოს მოსახლეობა 4.4 მილიონია. ამდენად, თუნდაც მთლიანი შიდა პროდუქტის აბსოლუტური მნიშვნელობა ზუსტი ყოფილიყო, მისი რაოდენობა ერთ მოსახლეზე ალბათობის ბევრად დაბალ ხარისხს შეიცავს.

საერთოდ, ზედმეტია საუბარი თბილისის ერთ მოსახლეზე მთლიანი საქალაქო პროდუქტის რაოდენობაზე. ასეთი მონაცემი, ჩემი ინფორმაციით, არსად გამოქვეყნებულა.

ამ გადმოსახედიდან, კიდევ ერთხელ დავსვათ კითხვა: სხვა მიზეზებს რომ დავანებოთ თავი, განა შეიძლება გენგეგმის ან მისი კონცეფციის დამუშავება ისეთი ქალაქისათვის, რომლისათვისაც მოსახლეობისა და მათი ეკონომიკური შესაძლებლობების არა თუ საპროგნოზო (5, 10, 15, 20 წლიანი) მაჩვენებლები არ არის გამოანგარიშებადი, არამედ არსებული მონაცემებიც არ არის სანდო? თუ რაიმე ახირებას, ან არაჯანსაღ ინტერესს არ აქვს ადგილი, პასუხი უნდა იყოს – არა.

ჩამოთვლილ მიზეზთა გარდა, არსებობს სხვა სამი მიზეზი, რომელთა გამოც დღეს თბილისის გენგეგმისა თუ თუნდაც მისი კონცეფციის დამუშავება არამართებულად მიმაჩნია.

პირველი სამართლებრივი საკითხია, მეორე - ინტელექტუალური, მესამე -ინსტიტუციური.

სამართლებრივი თვალსაზრისით, ქართული ქალაქმშენებლობითი ნორმატიული კანონმდებლობა, ძირითადად, საბჭოთაა, ხოლო სპეციალური ქალაქმშენებლობითი კანონმდებლობა (მაგ. კანონი ქალაქმშენებლობის შესახებ ან თუნდაც მიწის კოდექსი) არც არსებობს. ქალაქმშენებლობითი ნორმატივების დონეზე არსებობს პოსტ-საბჭოთა ნორმატივებიც, რაც მთელ სისტემას, უკეთეს შემთხვევაში, ეკლექტურ ხასიათს ანიჭებს. სამწუხაროდ, საქართველოში არ გამოიძებნა არც საკმარისი პოლიტიკური ნება და არც პროფესიული ინტელექტური პოტენციალი, რათა ცალსახად მომხდარიყო უარის თქმა საბჭოთა მემკვიდრეობაზე. თითქმის ერთადერთი "დასავლური" ტიპის ნორმატიული დოკუმენტი, რომლის მიღება მოხერხდა, არის "ქ. თბილისის ტერიტორიების გამოყენებისა და განაშენიანების რეგულირების წესები". თუმცა, მიუხედავად იმისა, რომ ეს დოკუმენტი იურიდიულად აგერ უკვე წელიწადნახევარზე მეტია მოქმედებს, მისი რეალური ამოქმედება პოლიტიკური ნების არქონისა და კორუფციული პრაქტიკის გამო არ მომხდარა.

ისიც კი გაურკვეველია, რა გზას ვადგავართ: დარჩება ჩვენთვის გენერალური გეგმა "მთავარ" გეგმად, როგორც ეს საბჭოთა პერიოდში იყო; თუ მისი "გენერალურობა" - "ზოგადის", "სახელმძღვანელოს" შესატყვისი გახდება ისე, როგორც ეს დასავლური მოდელებით არის განსაზღვრული. ამ ალტერნატივებს შორის არსებითი სხვაობაა. თუ "მთავარი" გეგმა ფიქსირებულ, სავალდებულო და უალტერნატივო კონდიციებს განსაზღვრავს, "ზოგადი" გეგმა - ჩარჩო-პირობებს, ძირითად მიმართულებებს აყალიბებს და შესაძლებელია, განვითარების სხვადასხვა სცენარის მიხედვითაც კი შემუშავდეს.

"ახალ ურბანიზმს" Rem Koolhaas-ი (1994) ასე აღწერს: *"თუკი "ახალი ურბანიზმი" უნდა არსებობდეს, ის არ იქნება დამყარებული წესრიგისა და ყოვლისშემძლეობის შეწყვილებულ ფანტაზიაზე* (რაც ასე არის დამახასიათებელი "Homo Sovieticus"-ებისათვის. - ავტორი)*; ეს იქნება გაურკვევლობის მატება; მისი ზრუნვის საგანი მეტნაკლებად მუდმივი ობიექტების მოწყობის ნაცვლად, ტერიტორიების პოტენციალით ირიგაცია იქნება; ის აღარ იქნება მიმართული სტაბილური კონფიგურაციებისაკენ, არამედ შესაძლებლობათა არეალებისაკენ, რომლებზეც განვითარდება პროცესები, რომლებიც უარყოფენ განსაზღვრულ ფორმაში კრისტალიზებას... ის იქნება "ჩამოკიდებული" არა ქალაქზე, არამედ ინფრასტრუქტურით მანიპულირებაზე, უსასრულო ინტენსიფიკაციასა და დივესიფიკაციაზე, ეფექტურობასა და გადანაწილებაზე – ფსიქოლოგიური სივრცის ხელახალი გამოგონებისათვის."*

ამდენად, ძნელი წარმოსადგენია, რომ ასეთ ტრანზიტულ საკანონმდებლო სივრცეში დაბადებული "ახალი გენგეგმა" ან სიცოცხლისუნარიანი აღმოჩნდეს, ან შესაძლებელი გახდეს მისი არსის სწორად განსაზღვრა.

რაც შეეხება ინტელექტუალურ რესურსებს, არ არის საკამათო, რომ არც ერთი წინა გენგეგმა, იზოლირებულად, მხოლოდ ადგილობრივი ინტელექტური პოტენციალის გამოყენებით, არ მომზადებულა. საბჭოთა ცენტრალური ინტელექტური და ინსტიტუციური რესურსები განმსაზღვრელი იყო, როგორც მეთოდური, ისე პრაქტიკული თვალსაზრისით. მით უფრო შეუძლებელია ეს დღეს, როდესაც არსებითად ახალი ქალაქმშენებლობითი დოკუმენტი უნდა მომზადდეს არსებითად ახალი გარემოსათვის და ძნელად პროგნოზირებადი მომავლისათვის. ასე რომ, დასავლური მეთოდოლოგიური, პრაქტიკული და, ალბათ, ფინანსური დახმარების გარეშე თბილისის "ახალი გენგეგმის" შემუშავება შეუძლებელი გახდება.

რაც შეეხება ინსტიტუციურ ნაწილს: ის, რომ მოსახლეობას და მის სასიცოცხლო ინტერესებს მოწყვეტილი თბილისის მუნიციპალიტეტი ზოგადად არის უძლური, რაიმე სახის გეგმა იქონიოს გარდა ისეთი გეგმებისა, რომლებიც კონკრეტული მოხელეების კეთილდღეობის და კარიერის ამოცანებზეა ორიენტირებული, აქამდე უნდა გამხდარიყო ნათელი ღირსების გრძნობის მქონე საზოგადოებისათვის. როგორი გენგეგმა შეუძლია ასეთმა მუნიციპალიტეტმა შესთავაზოს საზოგადოებას, ესეც ნათელი უნდა იყოს.

ამ კონტექსტში, მნიშვნელოვანია, პასუხი გაეცეს შეკითხვას: თუ ვინ უნდა იყოს გენგეგმის ე.წ. "გენერალური დამპროექტებელი". დებატები ამ თემის გარშემო არ არის ალტრუისტული: საკითხი ეხება ფულადი რესურსების განკარგვას და შემდგომ, გენგეგმაზე, როგორც "ბერკეტზე" კონტროლის დაწესებას ფსევდო-საავტორო უფლებების საფუძველზე.

თუ თბილისის მოქალაქეებს მართლაც სურთ მათი ქალაქის ღირსეული და მდგრადი განვითარება, მათ უნდა მოახერხონ და გენგეგმის "გენდამპროექტებლები" თვითონ გახდნენ არჩეული მუნიციპალიტეტის გზით და არ მისცენ გასაქანი თბილისის განვითარებაში კორპორატიული ინტერესების დომინირებას, რომელთაც, ისევე, როგორც საბჭოთა დროში, "გენგეგმა" სჭირდებათ, როგორც "ინსტრუმენტი" და არა როგორც "საშუალება", ისე, როგორც ეს ლიბერალურ სამყაროშია. ის კი, თუ ვინ შეასრულებს ასეთ სამუშაოებს, კონკურენტულ გარემოში უნდა გადაწყდეს. მათ, ვისაც გენგეგმასა თუ სხვა ქალაქმშენებლობით დოკუმენტებზე ექსკლუზიური და მონოპოლისტური უფლებების მოპოვება სურთ, უნდა შევახსენოთ, რომ ასეთ დოკუმენტებს, რამდენადაც ისინი კომპლექსურია, არ შეიძლება ჰყავდეთ ერთი შემსრულებელი და საავტორო უფლებაც მუნიციპალურია!

ინსტიტუციური საკითხის განხილვისას არსებითია, აღინიშნოს "არქიტექტურის სამსახურის" რეფორმირების აუცილებლობა.

ეს ის რეფორმა არ არის, რომელსაც ყოველი მორიგი მთავარი არქიტექტორი, ამჟამინდელის ჩათვლით, "წარმატებით" ატარებს და შემდეგ ამის თაობაზე გვიპატაკებს, რაც რეალურად საკადრო "კარუსელით" იწყება და ოფისის რემონტით სრულდება. "არქიტექტურის სამსახური" უნდა გადაიქცეს "ნებართვების გამცემი კანტორიდან" პოლიტიკის გამტარებელ სამსახურად; მართლაც "სამსახურად" მოქალაქეთა და არა მუნიციპალიტეტის მოხელეთა და მათი სატელიტების კორპორატიული ინტერესების "გაპრავების" სამსახურად, რაც ამოფარებულია laissez-faire პოლიტიკის და საბაზრო ფუნდამენტალიზმის დეკლარირებას.

ამრიგად, არსებობს რამდენიმე ფუნდამენტური მიზეზი იმისათვის, რომ ჩანასახის სტადიაში მყოფი თბილისის "ახალი გენგეგმა", ამ ეტაპზე, მკვდრად შობილად გამოცხადდეს:

რეალური თვითმმართველობის გარეშე ეს შეუძლებელია;

უნდა გაირკვეს, თუ რა მიზნებისათვის არის საჭირო გენგეგმა და რა ამოცანები უნდა გადაჭრას მან;

სამართლებრივი გარემო უნდა მოწესრიგდეს:

უნდა გაირკვეს, რა ინტელექტურ და ინსტიტუციურ რესურსებზე დაყრდნობით უნდა განხორციელდეს იგი.

ის, რომ თბილისის განვითარება ადეკვატური ურბანული პოლიტიკით უნდა იყოს უზრუნველყოფილი, თუნდაც, კოლაფსის წინაშე მდგარი სატრანსპორტო სისტემის, ბედის ანაბარა მიტოვებული კულტურული მემკვიდრეობისა და ქალაქის მეტასტაზებად ქცეული ბაზრობების მიხედვითაც ნათლად იკითხება.

თბილისი მართლაც იმსახურებს ვიტრუვიუსისეული კრიტერიუმების (Firmitas, Utilitas, Venustas) ადეკვატურ სტრატეგიას, რაც თანამედროვე ინტერპრეტაციით, ქალაქთან მიმართებაში, შეიძლება ჟღერდეს, როგორც: **(განვითარების) მდგრადობა, (გამართული) ფუნქციურობა და (განუმეორებელი) სახე**.

სამწუხაროდ, არსებული ვითარება არ იძლევა იმედს იმისა, რომ არსებობს ნებელობითი რესურსი ამ პრობლემათა დაძლევისაკენ პირველი ნაბიჯების გადასადგმელად. ამასვე ადასტურებს, ძირითადად, უსაგნო საუბრები თბილისის "ახალ გენგეგმაზე", რაც არა პრობლემათა გადაჭრაზე, არამედ პრობლემათა უკეთ "შეფუთვაზე" და მათთვის "სასაქონლო სახის" მიცემაზეა ორიენტირებული.

ვისაც მოცემული სტატიის ტონი მკვახედ მოეჩვენება, უმორჩილესად ვთხოვ, გაღიზიანების გარეშე შეაფასოს რეალობის "სიმკვახე" და ეს გახდეს პოლემიკისათვის ამოსავალი წერტილი, რასაც, იმედს ვიტოვებ, გაზეთის რედაქცია ყოველგვარად შეუწყობს ხელს.

ძველი თბილისი

თბილისელი ხუროთმოძღვრები და მშენებლები 1801-1917

ვახტანგ ბერიძის "თბილისის ხუროთმოძღვრების" მიხედვით

"საქართველოს ცენტრალურ საისტორიო არქივში" დაცული უამრავი იმდროინდელი პროექტის გაცნობა (მარტო ქალაქის "უპრავის" ფონდში 10 000-ზე მეტი პროექტია) დამახასიათებელი სოციალური დიფერენციაციის სურათს გვიჩვენებს თვით პროექტთა გაფორმების მხრივაც. მდიდრული სახლების ნახაზები შესრულებულია ვატმანის ქაღალდის დიდ ფურცლებზე და კარგი ხარისხის ტილოზეა დაკრული. წვრილი ბურჟუაზიისა და ხელოსანთა უპრეტენზიო სახლების პროექტები, რომელთა რაოდენობა შეუდარებლად მეტია, უფრო პატარა ზომის ფურცლებზე იხაზება და უხეშ რუხ ტილოზეა დაკრული. პირველი ჯგუფის პროექტების ნახაზებში გარკვევით იგრძნობა ნამდვილი პროფესიული კლასი, მეორე ჯგუფში სქემატური, ხშირად სავსებით ხელოსნური, უხეში ნახაზებია.

თვით პროექტების ავტორებს შორისაც ნათლად განირჩევა სხვადასხვა ჯგუფი: ერთი მხრივ "მასობრივი" მშენებლობის სახლთა - ე.ი. უფრო მცირე და იაფფასიანი სახლების - პროექტების ავტორები ტექნიკოსები და არქიტექტორები შედარებით დაბალი კვალიფიკაციისა; მეორე მხრივ - რამდენიმე არქიტექტორი და ინჟინერი, რომელთა კლიენტურა მსხვილი ბურჟუაზიისა, არისტოკრატისა და შეძლებული მოხელეებისგან შედგება. ისინი აპროექტებენ და აშენებენ უმთავრეს სახაზინო და საზოგადოებრივ შენობებსაც. ეს დაყოფა იმდენად სტაბილურია, რომ თუ ავტორის გვარი იცით, თითქმის შეუცდომლად შეიძლება თქვათ, რა წრის წარმომადგენლისათვის ადგენს იგი პროექტს. ამ დაყოფას შეესაბამება, ცხადია, არქიტექტორთა ადგილიც სოციალურ კიბეზე, მათი ნივთიერი შეძლება, ე.ი. "მდგომარეობა საზოგადოებაში". ამ დროს უკვე ვხვდებით არქიტექტორებს, რომლებიც დიდ მოხელეთა წრეს ეკუთვნიან, მრავალი ორდენითა და მაღალი "ჩინებით" არიან დაჯილდოვებულნი, საპატიო თანამდებობანი უჭირავთ. არქიტექტურის აკადემიკოსს ოტო სიმონსონს, რომელიც მეფისნაცვალთა "კარის ხუროთმოძღვარივით" იყო, 1899 წელს მიენიჭა "ტაინი სოვეტნიკის" წოდება. ე.ი. ერთი ყველაზე მაღალი წოდებათაგანი ძველი რუსეთის რანგთა ტაბულის მიხედვით. არქიტექტურის აკადემიკოსი ზალცმანი "სტატსკი სოვეტნიკი" იყო. ზალცმანს, შიმკევიჩსა და ბილფელდს ქალაქის სათათბიროს ხმოსნებადაც ირჩევდნენ. ამგვარად, არქიტექტორთა ერთი, თუმც მცირერიცხოვანი ჯგუფი, ქალაქის მაღალფენებს მიეკუთვნება უკვე. მათი ნივთიერი წელმომაგრების მაჩვენებელია თუნდაც ის, რომ ისინი, მაგ:, ზალცმანი, ტატიშჩევი, შიმკევიჩი, შტერნი, თავისთვის დიდ, ორ-სამსართულიან სახლებს იშენებენ. ზოგი ამათგანი შემოსავლიანი სახლია, ისეთი, როგორც თბილისის შეძლებული ბურჟუაზიის წარმომადგენლებს ჰქონდათ.

საუკუნის პირველ ნახევარში, სამოციან წლებამდე, არქიტექტორთა დიდ უმრავლესობას ჩამოსული პირები შეადგენენ - უცხოელები, რომელთაც რუსეთის ქვეშევრდომობა ჰქონდათ მიღებული, ან რუსები; მათ შორის გამოირჩევიან ერთი გვარის წარმომადგენლები, მამა-შვილი ტიმოთე და ევგენი ბელოი.

ბელოი ტიმოთე ნიკიტას ძე (1805 - ?).

თბილისის საგუბერნიო არქიტექტორი 1836 წლიდან 60-იან წლებამდე, იბერ-ოფიცრის შვილი. სწავლობდა ორეხოვის სამაზრო სასწავლებელში. 1819-დან დაიწყო სამსახური მელიტოპოლის სამაზრო სასამართლოში და ერთხანს სასამართლოსა და პროკურატურის უწყებაში მუშაობდა. 1827 წელს ჩამოვიდა კავკასიაში და ჩაირიცხა კავკასიის საოლქო სამმართველოს შტატში. არავითარი სპეციალური განათლება ბელოის არ მიუღია, მან მხოლოდ პრაქტიკულად შეიძინა სახუროთმოძღვრო ცოდნა (ერთი საბუთის თანახმად, "в науках документов не имеет").

1830 წ. ოლქის უფროსმა ემანუელმა მიავლინა, რომ გადმოეღო ქალაქ პიატიგორსკის დამტკიცებული გეგმის პირები. 1831 წელს მეორედ მიავლინეს იქვე, რომ დახმარებოდა კავკასიის მინერალური წყლების სამშენებლო კომისიის არქიტექტორს სახაზინო და კერძო სახლების გეგმებისა და ფასადების შედგენაში.

1833 წ., ერთ-ერთი პროექტის ხელმოწერის თანახმად, არქიტექტორის თანაშემწე იყო. 1834 წ., სათანადო გამოცდის შემდეგ, დანიშნეს თბილისის საგუბერნიო არქიტექტორის თანაშემწედ. 1836 წლის 3.X. კი საგუბერნიო არქიტექტორად. ამ თანამდებობაზე დარჩა 1864 წლამდე.

ამ ხნის განმავლობაში თვალსაჩინო როლს ასრულებდა თბილისში წარმოებულ საარქიტექტურო საქმიანობაში: ადგენდა საცხოვრებელ და სხვა დანიშნულების ნაგებობათა პროექტებს, მონაწილეობდა საექსპერტო კომისიებში და სხვ. საბუთებიდან ჩანს, რომ ბელოის თბილისში საკუთარი სახლი აუშენებია იმ ადგილას, სადაც ახლა სასტუმრო "თბილისია" (მერიოტი). მას ცოლიც აქაური ჰყავდა. მისი უფროსი ვაჟიც არქიტექტორად მუშაობდა.

(1864 წ. თბილისის საგუბერნიო საამშენებლო კომისიის გაუქმების შემდეგ, იგი ჩარიცხეს საგუბერნიო სამმართველოს შტატში წინანდელი ხელფასით. 1865 წ., თბილისის სამოქალაქო გუბერნატორის შუამდგომლობით, "ხანგრძლივი სასარგებლო სამსახურისთვის" ერთდროული დახმარება მისცეს.)

საქართველოს ცენტრალურ საისტორიო არქივში დარჩენილია ბელოის მიერ შესრულებული რამდენიმე ათეული პროექტი. ზოგი მათგანი წვრილმან შეკეთებას ან რეკონსტრუქციას გულისხმობს. უმეტესობა ორსართულიანი საცხოვრებელი სახლების პროექტებია. ბელოი ერთი იმ არქიტექტორთაგანია, რომელთა მონაწილეობითაც შემუშავდა ორმოციან-ორმოცდაათიანი წლების მიჯნის თბილისური საცხოვრებელი სახლის გავრცელებული ტიპი.

1846-1847 წწ. მისი ფასადების დამუშავება უკვე შეიცავს ჩამოყალიბებული სახით იმ დროის ტიპურ მოტივებს: ტიმპანიან სარკმლებს, ჰორიზონტალურ სარტყელზე დაბჯერილ არქივოლტებს, ხის დაკიდულ აივნებს ქუჩის მხარეს. ამ აივნებისთვის იგი იყენებს დეკორატიულ სამკბილა თაღებს, რომლებიც იმ ხანებში უეჭველია უკვე ფართოდ იყო გავრცელებული თბილისელი ოსტატების წყალობით.

გვიანი რუსული კლასიციზმის ფორმები მის ფასადებში კარგავს სიწმინდეს, რომელსაც მეტად ინარჩუნებდა თუნდაც მისი თანამედროვე იაკობ ივანოვი. ორმოცდაათიან წლებშიც ბელოის ფასადების ერთი ნაწილი მკაფიოდ გამოსახულ თბილისურ იერს ატარებს (ხის აივნები, აივნიანი მეზონიანი, შუშაბანდი მუშარაბით და სხვ.). მაგრამ მისსავე პროექტებში, უკვე ორმოციანი წლების მიწურულში, მჟღავნდება ექლექტიზმის ნიშნებიც, ფასადების დაქუცმაცება წვრილ-წვრილი დეკორატიული ფორმებით, რომლებიც მოკლებულია როგორც პრაქტიკულ, ისე მხატვრულ ფუნქციას. ორმოცდაათიან წლებშივე ბელოის ფასადებშიც ვხვდებით იმხანად შემოსულ ზოგიერთ სპეციფიკურ ფორმას. მაგ., საერთო თაღით გაერთიანებული და მედალიონით შემკული ორმაგი სარმკლის მოტივს.

50-60-იანი წლების მიჯნაზე, როცა თბილისში უკვე ჩნდება აკადემიური ნორმებით შესრულებული კლასიკურ-რენესანსული ფასადები (ზალცმანის, სიმონსონის), ბელოი თავის ფასადებს კვლავ თბილისურად სახეშეცვლილი "კლასიკური" ფორმებით ამუშავებს. ერთადერთი პროექტი, რომელიც კლასიციზმის თეორიის ნორმებს ასე თუ ისე აკმაყოფილებს, ს. არღუთინსკის სახლია (1850 წ.).

გეგმების მხრივ ბელოის სახლები გავრცელებულ თბილისურ ტიპებს მიეკუთვნება. ზოგი მათგანი უბრალო ანფილადური სისტემისაა. კედლის განჯინები, შინაგანი (კედლის სისქეში დატანებული) კიბე, ფართო აივნები ეზოს მხარეს, მთელი შენობის გაყოლებით, მოწმობს, რომ ბელოი კარგად იცნობდა ადგილობრივ მოთხოვნილებებსა და ტრადიციებს.

1850 წ. ბელოიმ შეადგინა ფეთხაინის კიბის პროექტი, რომლის თანახმადაც კიბეს კოლონები და საბურავი უნდა ჰქონოდა (კიბის ახლანდელი ტრასა მთლიანად არ ემთხვევა პროექტით გათვალისწინებულს).

1852 წ. მიეკუთვნება ერთი აბანოს პროექტი, თბილისის ბირჟისა და საქალაქო მმართველობის პროექტები. მისივე პროექტითაა აშენებული ამიერკავკასიის ქალთა ინსტიტუტის ახალი შენობა.

ბელოის ეკუთვნის მარტყოფის მონასტრის ახალი ეკლესია, რომელიც 1855 წ. 22.VIII აკურთხეს. ეკლესიის ფასადები ეკლექტური სტილიზაციაა ცალკეული ქართული მოტივების გამოყენებით.

ბელოი ევგენი ტიმოთეს ძე ანუ ბელოი მე-2 (1842 - ?). საგუბერნიო არქიტექტორის ტიმოთე ბელოის შვილი. ახალგაზრდობიდანვე პრაქტიკულ მუშაობას ეწეოდა არქიტექტურის დარგში.

ასათიანის ქუჩა. ბეთლემი

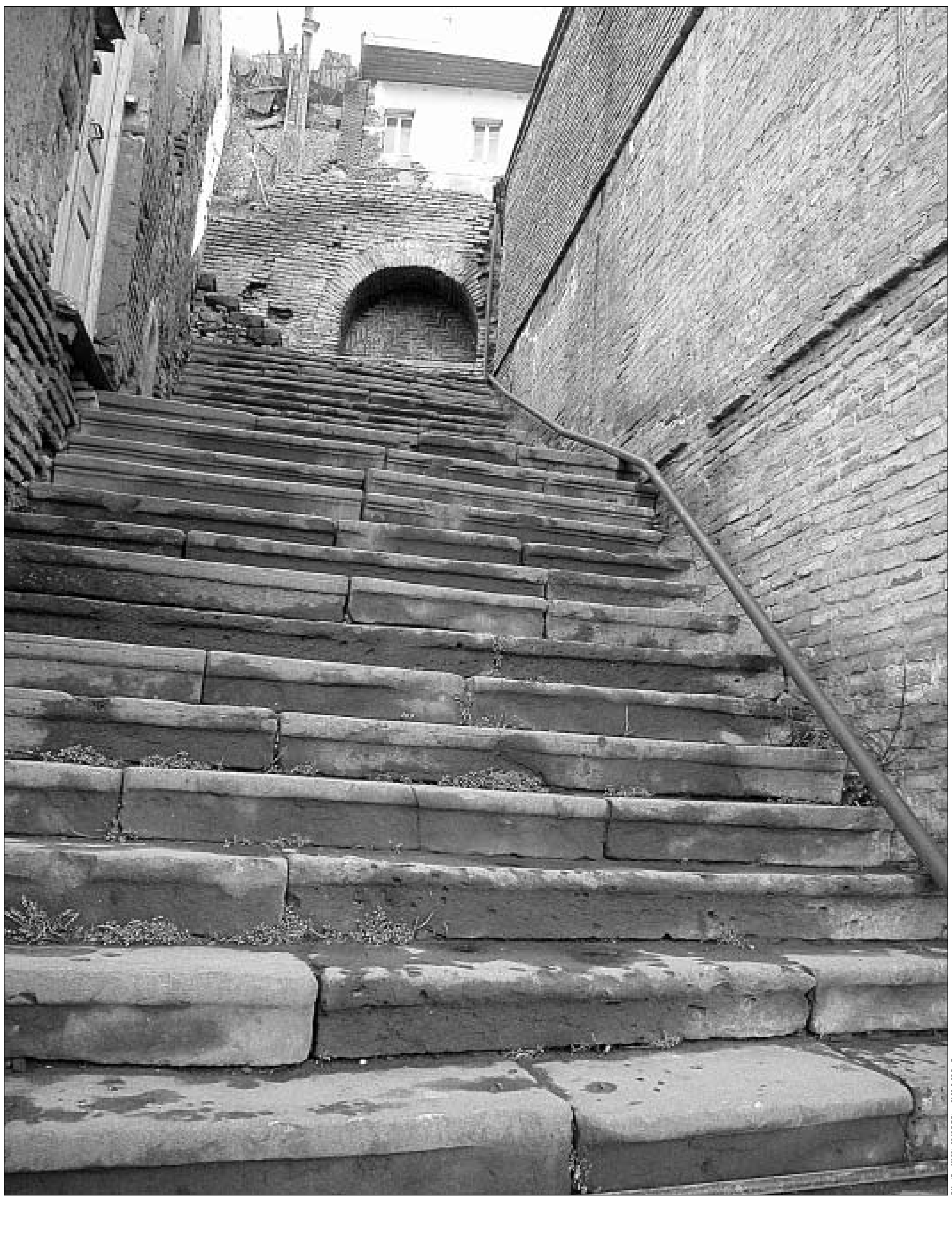

1859 წ. უკვე თბილისის საგუბერნიო სამშენებლო კომისიაში ირიცხებოდა შტატგარეშე თანამშრომლად. იმავე წლის 26.X. დანიშნეს "в помощь столоначальника искусственного сьола для занятия по технической части", უხელფასოდ. 1860 წ. დაუშვეს თბილისის საქალაქო არქიტექტორის თანაშემწის მოვალეობის შემსრულებლად. 1862 წ. 2.VIII დაამტკიცეს ამ თანამდებობაზე. 1864 წ. გადავიდა სამუშაოდ გზათა მიმოსვლის VIII ოლქის გამგეობაში. 1861-1864 წწ. მიეკუთვნება ოცზე მეტი მისი პროექტი დაცული საისტორიო არქივში.

1866 წ. პეტერბურგს გაემგზავრა სამხატვრო აკადემიაში შესასვლელად. 1869 წლის საბუთში ნათქვამია, რომ ბელოის სპეციალური განათლება მიღებული აქვს პეტერბურგის სამხატვრო აკადემიაში და გზათა მიმოსვლისა და საზოგადოებრივ შენობათა სამმართველოს სამშენებლო სასწავლებელში (სამხატვრო აკადემია მას, როგორც ჩანს, მაინც არ დაუმთავრებია, რადგანაც 1868 წ. უკვე თემირხანშურისა და პეტროვსკის არქიტექტორად იყო). საქართველოს ხელოვნების სახელმწიფო მუზეუმში ინახება მისი აკვარელები 1868 წლისა - საკონკურსო პროექტები მემორიალური ძეგლებისა თემირხანშურში.

1870 წლის 1 იანვრიდან, მამამისის შუამდგომლობით, გადმოიყვანეს თბილისში და დანიშნეს თბილისის საგუბერნიო სამმართველოს სამშენებლო განყოფილების უმცროს არქიტექტორად. ამ თანამდებობაზე იგი 1877 წლამდე ჩანს. 1878 წ. თბილისის საქალაქო არქიტექტორის მოვალეობას ასრულებს. ამასთან ერთად, მრავალი წლის განმავლობაში, იგი ამიერკავკასიის საქალებო ინსტიტუტის არქიტექტორად მუშაობდა, შემდეგ კი, 1898 წლამდე, გზათა მიმოსვლის კავკასიის ოლქის სამმართველოში მსახურობდა. როგორც ჩანს, ე. ბელოი საზოგადოებრივ ცხოვრებაშიც ჩაბმულა. სამოცდაათიან წლებში იგი იხსენიება კავკასიის სამხატვრო საზოგადოების კომიტეტის წევრად და რუსეთის ტექნიკური საზოგადოების კავკასიის საზოგადოების წევრად.

ამ დროიდან მოყოლებული, ე. ბელოი თანდათან თვალსაჩინო ადგილს იჭერს თბილისის მშენებელთა შორის. იგი შეძლებულ თბილისელ მოქალაქეთა - უმეტესად მსხვილი ვაჭრების - მრავალშემოსავლიან სახლს აპროექტებს. მასვე აუშენებია სოფელ ნორიოს ეკლესია. განსაკუთრებით ინტენსიურად მუშაობს 70-იანი წლების II ნახევარში და 80-იან წლებში. მისი უკანასკნელი პროექტები დაცულია საისტორიო არქივის ფონდებში.

ამგვარად, ე. ბელოი თბილისში 30-ზე მეტი წლის მანძილზე მოღვაწეობდა (მცირე ინტერვალით). მისი პროექტები იმ დროისთვის დამახასიათებელ ევოლუციას გვიჩვენებს.

პირველი პროექტები (60-იანი წლების დასაწყისისა) ჯერ კიდევ ინარჩუნებს თბილისურ სპეციფიკას, მაგრამ უკვე ატარებს ეკლექტიზმის მკაფიო ბეჭედს.

გადაგვარებული თბილისური აივნები, კლასიკური და რენესანსული მოტივების ვარიაციები, ხუროთმოძღვრული ელემენტებითა და ფორმებით დატვირთვა. ბელოის ამ ფასადებს წინანდელ მარტივ ფასადებთან შედარებით, დაქუცმაცებულ იერს ანიჭებენ. ამ ხანებსავე მიეკუთვნება აკადემიური ხასიათის ერთი "რენესანსული" ფასადიც. 70-იანი წლების ფასადები შედარებით კვლავ მარტივია: გლუვი სიბრტყე, აქა-იქ (როზალიტებში) შეტეხილობით გამოყვანილი ჰორიზონტალური "ნაკერები", იმხანად გავრცელებული ტიპის სწორკუთხა და ბრტყელთაღიანი სარკმლები, კლასიკური რეპერტუარიდან მომდინარე მოფილები, უკანასკნელი ნიმუშები ხის დაკიდული გადახურული აივნებისა. ორდერი არაა.

70-იანი წლების მეორე ნახევარში ე. ბელოი საბოლოოდ გადადის აკადემიურ-რენესანსულ-ბაროკულ ფორმებზე. კედლის სვეტების ორდერი დიდ ადგილს იჭერს. თბილისური აივნები ადგილს უთმობს რკინის გადაუხურავ აივნებს. ზოგ სხვა არქიტექტორის პროექტებთან შედარებით, იგი უფრო ზომიერად იყენებს მორთულობას, პროპორციები რიგიანია, ნახაზები კარგადაა შესრულებული. ამ ხაზს აგრძელებს ე. ბელოი ბოლომდე (მხოლოდ ერთი პროექტია 1882 წ. "ისლამურად" დამუშავებული).

ე. ბელოის მიერ აშენებულ სახლთაგან ბევრი დღესაცაა დაცული. მაგ., მოსკოვის (კაკაბაძეების ქ.) № 3 (1872 წ.), ძერჟინსკის (ინგოროყვა) № 10, 1877 წ. (ახლა დამატებული აქვს III სართული), კეცხოველის (გუდიაშვილის) შესახვევი (1877 წ.).

ქალაქური პროზა

საბრალო იორიკ!

რომანი

აკა მორჩილაძე

ჩემი ძმა იოსი მწვალებლებს მიემხრო და აახენში დასწვეს კოცონზე.
შარლ დე კოსტერი

შენ ტყეების ხელმწიფე ხარ და ველზე არ შეგიძლია გამოსვლა.
სულტნის ნათქვამი დავით აღმაშენებლისადმი

დაიგვიანეს, ჯერ არსად სჩანან,
მაგრამ სალამურს თუ მოჰკრეს ყური. . .
აკაკი წერეთელი

პირველ აქტში სცენაზე დაკიდული თოფი, აუცილებლივ გაისვრის მეორეში.
ანტონ ჩეხოვი

პირველი ნაწილი

გლეხთა სვლა

1. ტკბილი საღამო

თოფის მთავარი შემადგენელი ნაწილია ლულა. ლულის გარეშე თოფი ნაჯახის ტარს ჰგავს.
ალჯერნონ ბეილი, “თოფის გაკეთება”

უცნაური ამბავი გადახდათ თავს მოხეტიალე დურგალ ჟორა პირადოვს^ და ბორცვეთელ* მემაწვნეს, სახელად შოველს.^^^

^პირადოვი ჟორა, ევანგესის ძე- ტომით ტფილელ მუშათაგანი. მამამისი ნაძალადევის რკინიგზის სახელოსნოებში მუშაობდა და როდესაც გარდაიცვალა, წინ გვირგვინი წაუმძღვარეს: საყვარელ ევანგესას მთელი ნახალოვკის მუშა ხალხისგან. ეს იყო 1930 წელს, დეკემბრის თვეში, იმგვარ სიცივეში, რომ დაკრძალვის ჟამს ზურნა ვერ აკვნესეს, რახან შინაარსი სულ გამოყინვოდა და ერთმა დამკვეთმა რომ ჩაბერა, ჰანგები ყინულის ნამტვრევებად გადმოცვივდა იქედან. ზურნა გაყინა და კაცს რას უზამდა? პლატონას დუქნიდან წამოსული ევანგესა ელექტრობოძთან ჩამომჯდარიყო სულის მოსაბრუნებლად, გართობილიყო შუქით განათებულ თოვლის სილამაზის ცქერით და იქვე დაძინებოდა. დილით კი რაღას გააღვიძებდნენ იზარდა. მსახურობდა ჯარში, იმიერპოლარეთში, სადაც გადაურჩა შუქით განათებული თოვლის ცქერისგან სიკვდილს და თბილისში მობრუნდა გულის ფიცარზე ბელადის ლილისფერი მოხაზულობით. მუშაობდა თამბაქოს პირველ ფაბრიკაში, სვამდა უქმეებზე და და თითები ჩაყვითლებოდა, მთელი სამოსი კი თამბაქოს მტვრით მოფიფქვოდა. ჟორა პირადოვი იყო სკკპ წევრი და გაბრაზებული იკითხავდა ხოლმე: “ეს ქვეყანა ვისია? თუ მუშისაა, მუშა არა ვარ?” იგი ოცნებობდა ახალ ბინაზე, რომელიც მრავალწლიანი ბეჯითი შრომისთვის უნდა მიეღო და რომელსაც საპირფარეშო ეზოში არ ექნებოდა. ბინა არ ჩანდა, ამიტომ პირადოვმა სამჯერ დაახეთქა კომუნისტური პარტიის წევრის მანდატი ქარხნის პარტკომის მაგიდაზე.** მის შეკითხვას, ვისია ეს ქვეყანაო, ფერებით და მსუბუქი დაშინებით პასუხობდნენ. როცა, უკვე მოხუცებულმა მეოთხედ გადაწყვიტა მანდატის დახეთქება, აღმოჩნდა, რომ თამბაქოს ფაბრიკა დაიკეტა, მანდატებს კი ყველანი რკინის კასრებში ყრიდნენ და ცეცხლს უკიდებდნენ.****

ამის შემდეგ პირადოვმა დურგლობა დაიწყო და ცდილობდა თავისი ნახელავი (იატაკის საწმენდი ჯოხის ტარები, უზურგო სკამები, ღომის სარევი ციცხვები და სხვა) ბაზრების შემოგარენში და თბილისის ახლომახლო სოფლებში გაესაღებინა.

** ბორცვეთი არის ერთი იმ ლამაზ სოფელთაგანი, გარს რომ შემოსდგომიან და მთებიდან გადმოსცქერიან დედაქალაქს. აქაურები მისდევენ ყვავილის სასათბურე მოშენებას, უფრო ხელმოკლენი კი მემაწვნეობენ..*

^^^შოველი(სახალხოდ შოულა)- ბორცველი გლეხი, მეშვიდე შვილი ბაღდო იაშაღაშვილისა, რომელსაც პირველი ექვსი ჩვილობაში გარდაცვლოდა. აკვანში მწოლარე შოველს პირში ხაშხაშის ნამცეცს ჩაუგდებდნენ ხოლმე, რათა ბევრი არ ეტირა. ამიტომ, მთელი სიცოცხლე, ლაპარაკი უჭირდა და იყო გიჟივით მშრომელი, თუმცა, ამით რომ ვერ გამდიდრდები, ვეღარა ხვდებოდა. შოველი სწორუპოვარი იყო საქონლის დაკვლასა და აქნაში, ჰქონდა მზით დამწვარი სახე და დაუჯერებლად თეთრი, მელოტი კეფა, რადგან უქუდოდ ცოლს თუ ენახა სახლში.

**ოდესღაც სსრკ-ს კონსტიტუციაში ეწერა, რომ ძალაუფლება ქვეყანაში ეკუთვნით მუშებს და გლეხებს. მერე ესენი ხალხით შეცვალეს.*

***გამწარებულ და ინტრიგან რიგით პარტიელთა პროტესტის ხერხი სსრკ-ში.*

****ლაპარაკია იმ დროებაზე, როცა იმპერია დაინგრა და ძველი პარტიულობა მოისპო.*

შოველს უყვარდა კურდღელზე ნადირობა და ერთი კარგი ძაღლიც ჰყავდა. გაზაფხულზე პარკეტი დაეგო ზედა სართულში, მაგრამ იმავე ზამთარს აეყარა და ბუხრისთვის ეჭმია, გაძვირებულ შეშას ვერ გამოჰკიდებოდა. საერთოდ, შოველმა ყველაფერი იცოდა, ამათ შორის დურგლობაც, არყის ხდაც და გული გაზეთის კითხვისკენ მიუწევდა, თუმც-კი გაზეთს რომ გაშლიდა, იმწამს კისერი მოწყდებოდა ხოლმე. ყველა ქელეხში და ქორწილში ხორცს შოველი ხარშავდა. ოშხივარის სიჩქარით ხვდებოდა ხორცის საჭირო მოხარშულობას და ჩქარი ხელი ჰქონდა. ლაპარაკობდა თათრულსაც, რადგან ადრე ბევრი ევლო ბორჩალოში და იქ მამედას პავილიონში პოვრადაც ემუშავა. თათარზე უკეთ ახერხებს ფითს, ყაურმას და ქაბაბსო, უკვირდა ყველას. დედაჩემს ხაშხაშით რო არ დავებანგე, გაზეთის კითხვისას ხომ არ ჩამომეძინებოდაო, ასეთი იყო შოველის აზრი. ამ მძიმე დროს, როცა რომ ქვეყანა ირეოდა და კაცი ვერ გამოითვლიდა ხვალის ამბავს, შოველს ძროხა ჰყავდა და მაწონი დაჭქონდა სოლოლაკში. ამით ორი კაპიკი შემომივა და ზემო სართულზე იატაკს დავაგებო. მიწებს რომ ხელახლა ანაწილებდა ახალი მთავრობა, მიმხვდარიყო, რომ რახან ქრთამი ვერ მისცა, დაეჩაგრათ და ერთი მიწის მოხელისთვის ეთქვა, მოგკლავო. მოხელე სიცილით მომკვდარიყო ამ გულიან ნათქვამზე და მერე ერთ სუფრაზეც მოეყოლა ეს ამბავი, იქ კი ვიღაც სხვანაირად განათლებულ კაცს სიცილი წაერთმია, ემაგეთებმა, შენ რომ ჰყვები, ილია ჭავჭავაძე მოკლეს ასი წლის წინათ და ერთი მიწის მოხელე რა გაუხდებათო. მოხელეს თავისი იაფი ცოდნით ეპასუხა, ილია სოციალდემოკრატებმა მოკლესო, მაგრამ იმ მეორეს ჩაეჩუმებინა, უფრო კი ღარიბმა ქართლელმა გლეხებმაო.

ჟორა პირადოვმა ორი პატარა, ბუხართან ჩამოსაჯდომი სკამი გაუკეთა შოველს, რომელსაც ცოლი ორბეთში გაეშვა, სიმამრიშვილთან** სასტუმროდ.*

** ორბეთი-ერთი მეტად ლამაზი სოფელია მთებში ჩაკარგული, ბორცვეთიდან ფეხით შორ, მანქანით კი ახლო სავალზე. იქ ბევრნი ცხოვრობენ მთიულები და გუდამაყრელები, რომლებიც საბჭოთა ხელისუფლებამ ჩამოასახლა კავკასიონის კალთებიდან. ადრე ამ ადგილს ინტერნატი რქმევია, რადგან უდედმამო ბავშვები დაესახლებინათ იქა და უვლიდნენ. ერთხელ პოეტი გიორგი ლეონიძე ასულა და უთქვამს, ეს ადგილი ნამდვილი ორბ-არწივთა საბუდარიაო და ასე დარქმევია ორბეთი.*

***სიმამრიშვილად ამ მხარეში მოიხსენიებენ ხოლმე ცოლისძმას.*

შოველი მარტო იყო შინა და რახან ძროხა მოსვლოდა, მოეწველა და მზეც ეგრე კოხტათ ჩადიოდა, რომ ხელისგულების ფხანა ასტეხოდა. სხვისთვის თუ ხელისგულების ფხანა ფულის მოლოდინს ნიშნავდა, შოველისთვის ოდენ შიმშილის მაუწყებელი იყო.

შოველი იჯდა და უყურებდა: პირადოვი ეზოშივე საქმიანობდა; ხმადაბლა აგინებდა თეთრ, ლამაზ ფიცრებს და გამეტებით სცემდა ჩაქუჩს უთუსბირად ნაშოვნ ლურსმნებს.

დიახ, შოველმა თავადაც იცოდა დურგლობა, მაგრამ განა მოიცლის მაწონს შეჭიდებული გლეხკაცი? ამიტომ, შოველი გაახარა ჟორა პირადოვის გამოჩენამ. ფულზე მორიგდნენ და პირადოვს ვახშმის იმედიც ჰქონდა. მერეღა დაუყვებოდა ქალაქისკენ და გზად წამოწეულ მანქანას შეახტებოდა თავისი ფიცრებიანად.

- აბა, დაჯე, შოულჯან, - სკამს ამოწმებინებდა დურგალი გლეხს.

- წამო, ერთი შენ დაჯე, - შარვალი გაიბერტყა შოველმა, - ოღონდ კერძი არაფერი მაქ.

შოველის ენაზე ეს ნიშნავდა, რომ სახლში ხორცი არ არის.

შოველისთვის ეს ნიშნავდა, რომ მშიერია, მაგრამ არა უშავს.

პირადოვმა კი იფიქრა, რომ შოველი ძუნწია. შეეშალა. მაგრამ შოველი არასოდეს ამბობდა, მიირთვით, რაც ღმერთმა გამოგვიგზავნაო. არამედ, აჰა, რაც არი, რასაც მე ვჭამ, შენც არ გაწყენსო.

ისინი ჭამდნენ პურს, ნივრის მწნილს, ოხრახუშს, ღორის ქონს და ერბოში მოხრაკულ, ტაფაზე ცივად დარჩენილ პომიდორებს. მერე შოველმა თბილი მაწვნით სავსე ქილა გამოიღო კარადიდან, შიგ ნიორი ჩაგლისა და კაი ცივ წყალს არაყიც მოაყოლა.

-კერძი არა მაქ,- გაიმეორა ისევ.

შოველი თავად ხდიდა არაყს. ტყის საქმეთა მცოდნე იმგვარ ბალახბულახს გაურევდა ხოლმე შიგა, რომ არაყი რბილი, გემრიელი და შემპარავად დამათრობელი გახდებოდა.

-აი, სარაჯიშვილის წამალიო*, - იტყოდა ამაყადა, - ტკბილი წყალიო**

არყის დამნახავმა ჟორა პირადოვმა გადაწყვიტა, დიდად არც თავი დაენდო და არც არაყი. ამით, ერთგვარად გაამართლებდა უფერული ვახშმის მიღებას. შოველმა კი იმიტომ ჩამოდგა ბოთლი, რომ კერძი არ ჰქონდა. სხვა შემთხვევაში წყალზე გადაატარებდა დურგალს. მაგრამ ეჰ, შოველი ასეთი კაცი იყო, უხერხულად და გულნაკლულად ყოფნა უჭირდა.

მესამე რომ ჰკრეს და შოველმა ბუზებს აუქნია გამრჯე მარჯვენა, საღამოს ნიავმა მწვადის სუნი მოიტანა. მასპინძელმა მეოთხე ჩამოასხა და ამოიოხრა ესევითარის დარდით და ბოღმით, რომ ნამდვილად უნდა ეთქვა, ვინც ჩვენი ხელიდან შენდობას მოელის, იმათი ვთქვათო, მაგრამ პირადოვმა დაასწრო:

-მწვადსა სწვავენ.

შოველი წამოდგა და განჯინიდან საზამთროდ გადანახული სოკოს ქილა ამოიღო.

მან იცოდა, საიდან მოჰქონდა ნიავს მწვადის სურნელი. იგივ ნიავი მოიტანდა მალ ხმას ქალაქურ ზურნადუდუკისას და შოველს უნდოდა თავისი გასროლით დაეჩუმებინა ეს ხმანი და დენთით მორეოდა მწვადის სურნელებას, მაგრამ ყოველთვის შეჩერდებოდა ხოლმე, რადგან ენანებოდა ტყვია და ციხეში გასაცდენი წლები.

ეს, შოველის მამაპაპის მიწაზე ქეიფობდნენ.

-ტაქსისტები სომენ,-თქვა შოველმა.^

^ტაქსისტები - 1966 წელს, შოველის უმცროსი და, თინა გაჰყვა დამპალოელ ტაქსის მძღოლს, რომანა ალიმბარაშვილს, ხეჩუად ცნობილს. ხეჩუა განეკუთვნებოდა საბჭოთა ტაქსისტთა იმ რიგს, რომლებსაც შემთხვევით ერგოთ მანქანის საჭე, რომელსაც მეტი თავზეხელაღებულობის შემთხვევაში სიამოვნებით გაცვლიდნენ პატიმრის სამოსზე. რახანრა ხეჩუას არაფრით გამოუვიდა ლაგერების უკიდეგანო სამყაროში ფეხის შედგმა, უქმეებზე, ანუ ორ დღეში ერთხელ, სმას მიეძალა შოულაანთ ოჯახში გაბატონებული იყო აზრი, რომ თინა ხეჩუამ ჩაიყვანა სამარეში. საბრალო თინა ერთი სიფრიფანა ქალი იყო, უშვილოდ დარჩენილი, ხახვის ხშირი ყურებით თვალებდამწვარი და ჩანთების თრევით ხელისგულებდასიებული, რასაც გულის მანკიც ერთვოდა.

**სარაჯიშვილის წამალი - შოველის ახალგაზრდობაში მეტად გავრცელებული საყმაწვილო მიქსტურა.*

***ტკბილ წყალს შოველი ლიმონათს ეძახდა.*

თუმც, სანამ ეს ყველაფერი ერთ რამე ოჯახურ ამბად ჩამოიქნებოდა, ხეჩუამ მიწის ნაგლეჯი სთხოვა შოულას მამას, ბარდოს, შენსავ ბაღის ბოლოში პატარა სახლი ჩამადგმევინეო. ბაღდომაც არ დაუჭირა და სამ წელიწადში სიძემ საზაფხულო სახლიც გაახერხა. შოველს თავიდანვე არ მოეწონა ეს წამოწყება, მაგრამ რა ხშირად ისინი მოდიოდნენ, რომ ამბავი აეტეხა. სულ თავისი ზურგით უთრია ბლოკი და ფიცარი და კალატოზადაც წაჰყვა.

მერე თინა მიიცვალა და ერთ წელიწადში ბაღდოც მიჰყვა. აბა, ჰა და მაშინ შოველი ბორჩალოში იდგა მამედას პავილიონში - ათი დღე გავიდოდა, შინ ვერ მოვიდოდა. ერთხელაც მოვიდა და ჯერ დაინახა ძალიან შეშინებული თავისივე ცოლი და მერე შუა ეზოში ამოყვანილი ყორე. სანამ უჩივლებდა, შოველი ქალაქს წავიდა და სიძეს მიადგა. ქვრივის პირობაზე კარგა მხიარულად იყო. თავის სარცხვენალ ადგილზე მიუთითა ორივე ხელით, ეს არ წაიღოო. საბუთები წესრიგში იყო, სასამართლომ ხეჩუას მხარე დაიჭირა.

შოველმა კი დარბაზშივე თქვა:

“მოგკლავ, თუ რო ჩემი ეზოსკენ გამოგიხედია.”

ხეჩუამ ყორე აამაღლა, მაგრამ წესად აიღო ტაქსისტური ქეიფობანი თავის ეზოში გაემართა და ხმამაღალი სიმღერითა და ტაშფანდურით შოველისთვის ეთქვა, შენ თვითონ გამოგექცევა თვალი აქეთო.უეჭველ, როცა მძღოლები არიფანას მოაწყობდნენ და სამწვადეს აიღებდნენ, უკვე მობერებული ხეჩუა იტყოდა, ჩემთან ავიდეთ ბორცვეთსაო. მას მაგნიტოფონიც ჰქონდა: ქსოვრელები, ადამაშვილები, სხვანიც. მთელს იქეთა უბანს ესმოდა ხეჩუას ეზოში აჟღერებული დამწვრისები.*

შოველი სულ თოფზე ფიქრობდა.

წასულებისა თქვეს და მერე კიდევ ერთი მიაყოლეს. ყორის იქეთ მწვადი მზად იყო და მაგნიტოფონიდან გამომავალი სევდის სიტკბოებაც გამოისმოდა:

“დუდუკო ჩემო ტკბილო თილისმავ,
ტრფობით დამწვარ გულს წამლად
ედები,
შემოგინახა ძველმა თბილისმა,
დასავიწყებლად არ მემეტები...
მე იმ აშუღის ვარ მადლობელი,
ვინც რო პირველად აგიღო ხელში
და სიყვარულის საგალობელი,
ჩააჩუქურთმა შენს ლამაზ ყელში.
შენ ეძიებდი კეთილს და ბოროტს,
*ჩვენი იეთიმის** სევდიან ლექსში*
უცხო მხარეში გაყიდულ სატრფოს,
მიაცილებდი ოხვრით და კვნესით...”

ამ ჰანგმა მთლად ჩაალბო პირადოვი და ათქმევინა:

-ნახე, შოულჯან, ნახე? გლახოა, ზახაროვი?***

შოველმა არაფერი მიუგო, ჯიგარდამწვარი გლახოსი არაფერი სმენოდა.

რაც უფრო მეტს სვამდა შოველი, მით უფრო ხშირად ახსენდებოდა თოფი. პირადოვს კი უსწრაფესად ელეოდა სტუმარ-მასპინძლობის ადათის ცოდნა და აშკარად გადასულიყო ტაქსისტების ქეიფის ქებასა და წარმოსახვით აღწერაზე.

** დამწვრისებს უწოდებენ ქალაქურ უიღბლო სიყვარულის გამო შექმნილ სიმღერებს.*

*** იეთიმ გურჯი - დამწვრისების კლასიკოსი, გარდაიცვალა სამოცდახუთი წლის წინათ.*

**** გლახო ზახაროვი - დამწვრისების განთქმული შემსრულებელი საქ.სსრ დამსახურებული და სახალხო არტისტი.*

-ხახვიც ექნებათ, ძმარიცა... სალათა ჩაჭრილი და თორნის პურს ხომ თორნისას იყიდდნენ... ხორცი ამდენი აქვთ და ხახვი გაუჭირდებოდათ? ჰა, შოულჯან, მელეხები* არიან, თუ შოფრები?

შოველმა დაასხა და თქვა:

-ღმერთმა..

მერე აღარაფერი და გადაჰკრა.

-კახურ ღვინოზედ რას წავა? იეფ, იეფ... - და პირადოვმაც გადაჰკრა.

შოველი ნანობდა, რომ სოკო ჩამოდგა. მსწრაფლ ჩამოასხა და ისევ დააპირა ამ ერთ მალენკოვურში მოექცია დრამა ჩვენი ცხოვრებისა და კვლავ ახსენა ღმერთი, უფალი ჩვენი, რომელსაც თითქმის არ იცნობდა და მეტი ვეღარაფერი თქვა. ან კი რაღა უნდა ეთქვა? მოხეტიალე დურგალს, უჯიშო თამბაქოს მტვერს, მისი სუფრა არაფრად უჩანდა და ღობე-კედელთა დანგრევა ამოეჭრა გულს:

-რა იქნება რო, ზნაჩით, შოულ, ღობეები არ არსებობდეს?

-მეზობელი ქალ ვერ გაიხმარდა, - ამოთქვა შოველმა და წამოდგა.

-რათა?

- მეერიდებოდა, რო შენისთანა დაუწყებდა ყურებას...

პირადოვს გულმა უთხრა, ქალაქისკენ დაშვების დრო მოსულაო..

-ჩვენი ანგარიში როგორ იყო? - ურცხვად დასწვდა სოკოს.

-როგორც იყო, ისე არი, - მიუგო გლეხმა და შინ შევიდა.

იმას ეგონა, რომ ფულს გამოიტანდა, მაგრამ შოველმა თოფი გამოიტანა: ორლულიანი, კაი მოვლილი. მხარზე სატყვიისწამლე მოეგდო და ქუდს ისწორებდა.

-კერძი გინდა არა? მწვადი, ხო? ადე, ეხლა და წამოდი..

-სადა კაცო, - დაფრთხა დურგალი.

-აქავე, ტყეში, კურდღელი მოვკლათ და შავწვათ, ისე შენი გული არ გაძღება, - ზიზღით თქვა შოველმა.

-რა დროს კურდღელია, კაცო, - ძალიან შეეშინდა ჟორა პირადოვს.

-მაშინ, როგორც მოსულხარ, ისე წადი. ფულსაც არ მოგცემ და ეგების ტყვიაც მოგაწიო, - თოფი შეათამაშა შოველმა.

2. უცაბედი შემოყრა

უნკასმა ფიჩხი დაუმატა კოცონს და იქ მყოფებმა იგრძნეს, როგორ იმატა სითბომ.
ჯ.ფენიმორ-კუპერი "უკანასკნელი მოჰიკანი"

იმ საღამოსპირზე, ტყისპირ-ტყისპირ, მისთვის ჩვეულ, ჯავრიან და ავი კაცის ნაბიჯით ოქროყანიდან მოდიოდა არსენა ოძელაშვილი.^

^ჩვენთვის ცნობილია შვიდი არსენა ოძელაშვილი. ამ შვიდთაგან ერთი, მთელი ქვეყნისთვისაა ცნობილი. ასსამოცდაათი წლის წინათ ის აუხირდა თავის ბატონს, თავად ზაალ ბარათაშვილს, შენი მოახლე მომათხოვეო და რახან უარი მიიღო, ქალი გამოიტაცა, რითაც ყაჩაღი შეიქნა.

**მელეხებს ქალაქის ძველი ხალხი უწოდებს საზოგადოებრივ-პოლიტიკურ-ფინანსურად დაწინაურებულ ვინმეებს. სიტყვა მომდინარეობს ძველებურ “მელიქიდან”, რაც მმართველს ნიშნავდა.*

თავადებს გლეხთა სიყვარულისას ვერაფერს შეასმენდი, კანონი კი თავადთა მხარეს იყო. არსენამ ქალი გამოიტაცა, მაგრამ ჯვრის დაწერა ვერც ერთმა მღვდელმა ვერ გაბედა ქართლში. ქალი დააბრუნეს და იმის შემდეგ არსენას კიდევ ერთი ბარათაანთ მოახლე გოგო შეუყვარდა, რომელიც კვლავ გამოიტაცა და ახალციხეში გადაიმალა ამ ქალთან ერთად კათოლიკე შაჰყულიანთა ოჯახში. იქავ მოსთხოვეს ჯვრისწერა და იქორწინა კათოლიკურად. ის იყო მდიდარი გლეხი და ქვეყნის გზისპირებზე ჩამომჯდარი სამართალს სჭრიდა, ისე რომ, სახალხო სიყვარულიც დაიმსახურა და შიშიც. საქართველოს ძველ დედაქალაქში, იმ გზისპირიდან ახლოს, სადაც მოკლა კიდეც ერთმა კაცმა, რომელსაც ღვინის დალევას სთავაზობდა, მას ძეგლი უდგას. ოდესღაც ყველა გლეხის შვილის ნათლია იყო ეს არსენა და იმის შემდეგ მრავალმა ოძელაშვილმა დაარქვა შვილს არსენა. იმ პირველ და დიდ არსენას კი არსენა სულაც არ ერქვა, არამედ, იოსები. არსენა ზედმეტ სახელად დარჩენოდა.

მაღლისყანიდან მოაბიჯებდა არსენა ოძელაშვილი, შინისაკენ მომავალი, მხარბეჭიანი, ღონიერი და კურკის მწონელი ბერიკაცი.

ხის ქერქივით ოხერი და უგემური, ხის ტოტებსავით დალეწილ- დაგრეხილი ხელები, შრომით კაჟად ქცეული, უსწორმასწორო ფრჩხილები და ქამარში გაყრილი ცული, ავი ნაპერწკალი ვიწროდ დარჩენილ ცისფერ თვალიდან, სახეზე გამომდინარი ჯავრი და თუშურ ქუდსქვეშიდან გამოჩრილი ფოცოცი გათხელებულ თმისა, რეზინის ჩექმებში ჩატანიებული ძველი შარვალი და მოღეღილი, ჯერაც ჩაუტეხავი გულისფიცარი, აი, სურათი ამ გლეხკაცის იერისა და სვლისა.

ის ბრუნდებოდა შინისაკენ ამ მოკლე გზითა და უნდა გადაევლო ნუჟრიანის პირი, ცალკე მოეტოვებინა ბერეთი და მისულიყო ძლეთს, ქალაქს მიბმულ თავის მშობლიურ სოფელს.

ანგარიში ასეთი ჰქონდა არსენა ოძელაშვილს, რომ დაღამებამდე ნუჟრიანისთვის ეწია და იქედან რაიმე იშვიათ მანქანას გაჰყოლოდა შინამდი. ამიტომაც მოდიოდა გაჩქარებული, გაზომილი და უღლელი ნაბიჯით სულ მოკლეებზე და თუ გაჩერდებოდა, პაპიროსის მოსაკიდებლად და სხვა არაფრისთვის. პაპიროსის წევა იმის ნაბიჯს არ შეანელებდა და არც სუნთქვას გაუხშირებდა, რადგან ის გახლათ ქართლელი გლეხი ძველი ყაიდისა, რომელსაც გულ-გვამი და ყოველი ნაწილი სხეულისა ჰქონდა ჩაკირული თავის ქართლელობითა და საუკუნო ქვა-ღორღით, თუ უძველესი კირით, რაიც მოიპოვება მხოლოდ ქართლის ჰაერსა და ღვთივ ბოძებულ ჯანში, რომელიც აი, რამდენი საუკუნოა შობს ფალავანთა და მებრძოლთა.

^ცხოვრება ამ არსენა ოძელაშვილისა - დაბადებით იყო ძლეთელი, მამაპაპეულ ხელობით, მეურნე და მემაწვნე, სულიერებით კი ძუნწი და მკაცრი ოჯახისთვის.შემოწმებდა ხოლმე კარტოფილის ნათალს, საყვედურს იტყოდა შეგინებით, რამდენი გაგიყოლებიათ, თუ დათლა არ იცით, მაშ რასა სჭამთო. შვილიშვილებს თავი ვერ შეაყვარა, შვილების დაცოფვა ეგრეც ვერ მოიშალა. ჰყავდა ერთი ცოლი, ერთსავ დროს ლამაზი და მოხდენილი მარგუა, რომელიც გამოჰკეტა სახლში, დაგრიხა და დააჭკნო დროშის მოვლაში, იმაზე ეჭვიანობაში ახალგაზრდობაში ნაჯახიც გაიქნია და მუშტიც, ისე დააბერა, ნოვესიანთ მალაზიას არ გააცილა. მოსტაცა ბიჭობაში კაცს, რომლის სახელი და ლამაზობაც მარგუამ ეგრეც ვერ დაივიწყა და არსენა ოძელაშვილი მიხვდა, რომ ვერ დაავიწყებდა. ამიტომაც გაუმკაცრდა. თითონაც ოდესღაც ლამაზი ყოფილიყო და ჰყვარებოდა ფლოვიანობა, ბოზი კაცის სახელი ჰქონდა, ოღონდ პირდაპირ ვერავინ მიახლიდა. გადაღმეებზე ჰყავდა ერთი ქალი აგერ ბოლო დრომდის, ტრაქტორქვეშ მოყოლილი და ჩაძინებული კაცის ქვრივი. ჰყავდა ბოლო დრომდის, გადმოღმა ყველამ იცოდა, გადაღმა ყველამ იცოდა მარგუას გარდა. ორცოლიანი იყო და რაღას დამალავ. ერთი წყება შვილები იქაცა ჰყავდა, თუმცღა იმ ტრაქტორქვეშას შვილებად დაეწერათ, გოგოები იყვნენ, ერთი ორმოცისა და მეორე ოცდათვრამეტისა, დათხოვილები, ქალაქს ჩაბარგებულები.

ხუთ-ექვს წლის წინათ, მუცლის გვრემა ასტეხოდა და ფეხზე ვეღარ წამომდგარიყო. ეს ყოფილიყო ერთადერთი ავადმყოფობა, რომელიც შეჰყროდა სიცოცხლეში. დაეძახებინა სერგუასთვის და ესეც, თურმე ამოსულიყო, იმის ფიქრით, ოთხი შვილი ჰყავს და შვიდი შვილიშვილი, მე რა ოქროებ დამიტოვებსო. და ეხლაო, არსენა ეუბნება, მარგუა მარტო რჩებაო, მე ვკვდებიო, ოღონდ მაწონს ისევ შააყენებსო. შენ უნდა ატარო ჩემი მაწონიო და ჩამოუყვა თავის ქალაქელ კლიენტების სიას. კარგიო, სერგუამ ერთ ჩანთას ვატარეფო და წამოდგა, მომაკვდავ კაცს აღარ შევაწუხებო. მაიცადეო, არსენამ სიკვდილის კარიდან, კაი ტარება იციო, ოღონდ კი ჩვენი ჩანთა მარჯვენა ხელში დაიჭირე და ფრთხილათ ატარე, ბანკა არ ჩაგიტყდეს, ბანკები ჭირს და მარგუამ საიდან უნდა მოიტანოსო.

არსენა ოძელაშვილი ჯავრზედ იყო, აბგაში ედო ნახევარი ბატკანი, ქვემოთ გზისპირზედ ნაყიდი ბორცველებისგან. იმ დღის დაკლული იყო და მიტომაც დახარბდა, თორემ განა არ იცოდა, რო ბორცველები მეძვირეები იყვნენ. იმათ სოფელზე ხო ქალაქის და დაჩების გზა გამოდიოდა და საკლავს სულ ქალაქელების ანგარიშით უდებდნენ ფასსა. თავისიანსაც არ დაუკლებდნენ, გამომვლელ გადაღმელს ხო გაფცქვნიდნენ, თან კაკლის დამტვრეულ რტოებს უტყლაშუნებდნენ ხორცს, კაკლის ფოთოლზე ხო ბუზი არ მოდის.

იცნობდა, შაქრუაანთი იდგენ დახლში, ასე მოუარეს, ისე მოუარეს, მითამ შინაურულად ელაპარაკეს და მაინც ისე მისცეს, ვითომ ქალაქელი იყო. ოღონდაც, თითონ მოჭრა, თავის ჭკუაზე, ჩასდო აბგაში და ბოლმაც ამოეძალა, რადგან ნახა ხელიდან გაშვებული მანეთები როგორ ჩაიკეცა შაქრუაანთმა ჯიბეში. ხორცათ მოეწონა, უყვარდა ბატკანი. აბა, ძლეთში^ ვინ დაგიკლავდა ბატკანს, ძლეთი ხო სოფლობას კარგავდა.

^ძლეთის თავისებურებისა გამო - ეს სოფელი იშვიათი მოხერხებით თბილისს მიახლოებოდა სულ სხვა კუთხიდან, ვიდრე ბორცვეთი. აშე გავსინჯოთ, რომ, თუ ბორცვეთი სამხრეთ-დასავლეთიდან ადგა ქალაქის ერთ უბანს, ძლეთი თითქმის სამხრეთიდან ქალაქის მეორე უბანს. იღბალი ძლეთისა გამოდგა ის, რომ თუ ბორცვეთ-კოჟრიანიც დაისახა სააგარაკო ადგილად ქალაქელთათვის, ასევე ძლეთიც, რომელიც სულ სხვა სიმაღლეებს შეეთამაშა აგარაკობაში. მიზეზი ამისა იყო ის, რომ ძლეთის ერთ მონაკვეთზედ მეცნიერებმა აღმოაჩინეს მზის სხივების სრულიად განსაკუთრებული დაცემის უნარი, სასარგებლო და საჯანსაღო. ამიტომ იქ აშენდა სანატორიუმები და ბავშვთა სახლები, ხოლო გამოჩენილ ადამიანებს ჩამოურიგეს მიწის ნაკვეთები აგარაკთა ასაშენებლად, მაშინ, როცა ბორცვეთ-კოჟრიანში ჩამოურიგეს მხოლოდ ჩვეულებრივ ადამიანებს. თანაც, ძლეთი ისე შეეფენოდა მთას, რომ მის ბარში რომ ზაფხული იყო, კენწეროში შემოდგომა ჩამომდგარიყო. ზემო ძლეთში ზამთარი ერთი თვით ადრე მოდიოდა. რით არ იყო ჯადოსნური სოფელი? მაგრამ ამგვარ საჩუქრის სანაცვლოდ, ძლეთმა დაჰკარგა სოფლურობა, რახანღა იგი მიუერთეს სამმართველოდ ქალაქის ყველაზე მდიდარ უბანს, შესაბამისად კი ჩვეულებრივი რამ შეიქნა ძლეთის ორღობეში ძროხების ჯოგის და ძვირიან ჯიპების შეჯახება. ძლეთის ახალგაზრდობამ ვერ დაამყარა სულიერი კავშირი ქალაქის უმდიდრეს უბნის ახალგაზრდობასთან, თუმცა ისინი გვერდიგვერდ იზრდებოდნენ ძლეთში, წესი ცხოვრებისა დარჩა გლეხური, აგარაკები ჰგავდა აკაპულკოსას, ხოლო ახალგაზრდობამ საიდანღაც შეითვისა გარეუბნულ-ქურდული სული.

არსენა ოძელაშვილს ანგარიში ჰქონდა, რო ჩაემუხლა და პური და ყველი ეჭამა იჭუაანთ ნადუქნართან^, იქ დარჩენილი იყო გადმოქცეული ყორე, სადაც დაჯდებოდი და ამოისუნთქებდი. თანაც, იჭუაანთ ნადუქნარი ახალ შარაგზასთან იმგვარად მოხერხებულად იყო დარჩენილი, რომ ბექობიდან, სადაც იჭუაანთ ყორე დარჩენილიყო, კარგა შორამდე ჩანდა საგადმოლმო გზის კლაკნილი, ასე, რომ იქ ჩამომჯდარი არსენა იოლად დაინახავდა შორიდან მომავალ მანქანას. ძველი გზის ნარჩენი, მთლად შამბიანი, ზედ იჭუაანთ დუქანთან გადიოდა.

^იჭუაანთ ნადუქნარი- ძველი გზების დროს, ჯერ კიდევ იმ დროიდან, როცა ამ ადგილებში ცხენს დააჭენებდა თავად ნამდვილი არსენა ოძელაშვილი, დიდი ყაჩაღი, ძმებ იჭუაშვილებს, რომელთაგან ერთი ადრევე მომკვდარიყო, გაეხსნათ დუქან-ტრახტირი, მგზავრთათვის ღამის სათევრად. ის დუქანი საბოლოოდ მოშლილიყო, 1920-იან წლებში, როცა იჭუაანთ ჩამომავლები აერეკათ აქედან კომუნისტებს, გამოეცხადებიათ ხალხის წურბელათ, ხოლო თავად ნადუქნარი გადაეწვა წითელარმიელთა რაზმს, თითქოსდა იმის გამო, რომ აქ ღამის გასათევად მოსულიყო ტყის ძმათა მეთაური ლაშქარაშვილი. დამწვარ ნადუქნარზე კი კერია მაინც არ მოშლილა. სანამდის ამ მხარეში ფეხით სიარული იყო, გლეხები მაინც აქ ჩამოსხდებოდნენ ხოლმე, რადგან უკეთესი გზისპირი არ არსებობდა. მაგრამ მერე, რაც დაბლა ახალი გზა გაიჭრა, ხოლო ხალხი ავტომობილით სიარულს გაეჩვია, იჭუაანთ ნადუქნარი განზე დარჩა. ასე იყო საბჭოთა დროში, იქ თუ მოხვდებოდა ვინმე და ან მეჯოგე, ანაც ფეხით მოსიარულე კაცი, რომელიც მაინც ძველსა და დავიწყებულ გზას არჩევდა. მაგრამ მერე, ბელოვეჟის პუშჩაში სწრაფი შეთანხმებით, სამმა ძველმა კომუნისტმა** საბჭოთა კავშირი დაშალა და ქვეყანა, სადაც იყო იჭუაანთ ნადუქნარი, გაეხვა სამოქალაქო ომსა და ეკონომიკურ კრიზისში, რამაც ხალხის გაღატაკება გამოიწვია. მშვიდობის ჩამოვარდნის შემდეგ, ხალხმა აღმოაჩინა, რომ აღარაფერი აბადია და არც არასდროს ებადება. ავტომობილით ქროლვა კანტიკუნტი რამ შეიქნა ამ მხარეში და კვლავ გამოიღვიძა ძველმა გზამ, რომელც ახლა ტყისპირა, ბექობ-ბექობ გადასავალ ბილიკად იქცა და იქავე ამოცოცხლდა მიწიდან იჭუაანთ ნადუქნარის ყორე, დარჩენილი ერთი ტყიანი ბორცვის შუაზე..*

იქ ჩამოჯდა არსენა ოძელაშვილი, გაშალა მოუღლელი ჭრიალა ფეხი, ამოალაგა აბგიდან მეორე ცოლის გამოტანებული პური, გაზეთის ნახევში გამოხვეული ყველის ნაჭერი და ერთი ჩაუჭყლეტელი პომიდორი. არსენა ოძელაშვილი როდესაც სჭამდა, მაშინაც სწევდა პაპიროსს და ამიტომაც დაიმარაგა ერთი ღერი “პოსეიდონი,” რომელიც საგულდაგულოდ გაასწორა და დაიჭირა ხელში, ნეკსა და არათითს შუა, იმ ძველი მთლად გალეული ჯაყვის პირით პომიდორი ჩამოეჭრა და შეიგინა ხმამაღლა, მეტათ ხმამაღლა, ხრინწიან ხმით, რადგან პომიდორის შიგთავსი არ მოეწონა, როგორც მომწვანო და მკვახე.

- სადა შოულობ ესეთებსა, შენი პატრონდედაკიმოვსტყნ. . . თუ შეაგინა იმ საიდუმლო ცოლსა.

** ეს ადგილი ბელარუსეთში ყოფილა და იქ სახლიც მდგარა ტყეში.*

*** ეს სამნი იყვნენ ჯერაც არარსებული ქვეყნების უფროსები, ელცინი, კრავჩუკი და შუშკევიჩი.*

ამის თქმა იყო და არსენა ოძელაშვილს ესმა ლაწანი ტყის მხრიდან, თითქო ვიღაცამ დააბიჯა ხმელ ტოტსაო. ამან კიდევ ერთხელ გააბრაზა გლხკაცი, ჭამასაც არ დაგაცლიანო, მაგრამ რა იხილა ტყიდან გამომავალი ოთხი ჯარისკაცი, ემცხეთა, რა ჯანდაბა უნდათ ნადუქნარზეო.

-აგე, კიდე, - გაიგონა ერთ-ერთის ნათქვამი, - რო ნახო, ტყეა და კურდღლის მეტი არაფერია და ხალხით ყოფილა გამოვსებული.

-მიდი, მიდი, წამოიყვანე, - უთხრა

ქალაქური პროზა

მეორემ, ალბათ უფროსმა და ეს სამნი წინ გამოიგდო.

-გაუმარჯოს, - თავს წამოადგნენ სალდათები არსენა ოძელაშვილს, - აქ რას აკეთებ, პაპა?

-ვახშამსა ვსჭამ, - მიუგდო გლეხკაცმა და განზე გაიხედა.

-ნახე, ბატკანი ჰყოლია ჩანთაში, - სთქვა იმან, უკნიდან რო დაუარა.

-მყავს, რა შენი გამოზდილია? - ამოახველა არსენამ.

-ძველი ბიჭი ყოფილა. რას უბნელი ხარ, ბიძა? - მოაწია უფროსმაც.

-მე თქვენ ამბავ არ ვკითხულობ. ე ნახევარი ბატკანი მამასისხლი მიღირს. აბა, ჩადი, თუ იშოვო ეგეთი ხორცი, - უთხრა არსენამ და ჯაყვა გაიწმინდა შარვალზე, - ჰა, რა გინდა ბიჭო? თოფი არ მინახავს, თუ სალდათი არ მინახავს, ჩემ პაპიროსებზეა გამოზდილი მთელი ნუჟრიანის სალდათობა.^

^ნუჟრიანის სალდათობა-ძველ დროში ნუჟრიანის ახლო, ტყეში, რუსული სამხედრო ნაწილი იდგა. ალაყაფთან ხშირად გამოდიოდნენ ხოლმე ჯარისკაცები და გამვლელ-გამოვლელს, მანქანოსანსაც და ფეხოსანსაც პაპიროსს სთხოვდნენ. არსენა ოძელაშვილმაც ეს თუ იგულისხმა, რომ ამაგი ჰქონდა ძველ ჯარისკაცებზე.

არსენამ ქვემოდან ამოჰხედა სალდათებს და მიხვდა, რომ ესენი არ იყვნენ უბრალო, მშიერი და ჩამოგლეჯილი ჯარისკაცები, ძალასძალათ რომ გაიწვევენ ხოლმე სამსახურში. ესენი ზორბა ხალხი იყო, სუფთად ჩადგმული, თავზე მწვანე დოლბანდები დაეხვიათ, გულზე გამოტენილი მჭიდ-მაგაზინები დაეკიდათ და ახალთახალი ავტომატებიც ეჭირათ. იმათ ბათინკებზე ხომ თვალი დაურჩა და თავის გლეხური მოხერხებით უთხრა:

-თუ მშივრები ხართ, აჰა, ეს ბატკანი. შვიდი მანეთი მაქ და იმასაც ზედ დავადეფ. ჩექმები მამეცი.

-რა? - გაუკვირდა უფროსს.

-ჯარის ბატინკას ვეძეფ რამდენი ხანია. მაიტა ბატინკა, აჰა ბატკანი და ფული. ჯარში იაფათ იყო ტუფლი ხოლმე.. .

ჯარისკაცებმა ერთმანეთს გადახედეს და მერე ერთ-ერთმა უთხრა:

-შენა, ერთი იცი, ვის ელაპარაკები? იცი, ეს კაცი ვინ არი?

-ვინ არი, - არც კი შეუხედავს არსენა ოძელაშვილს, - ორი ხელი აქ, ორი ფეხი. ავტომატი აქ და ეგ არი. . . ტყვია იმდენი მისროლია. . .

ტყაპ და კისერში მოხვდა ხელისგული ამ მართალ არსენა ოძელაშვილს, ისე რო, პაპიროსიც კი გაუვარდა ხელიდან და დარჩა ასე თავჩაღუნული ერთხანს, ჩამჯდარი იჭუაანთ ნადუქნარზე, მიწას ჩაშტერებული. მერე ამოიხედა ნელათ, შემპარავათ, ჯარისკაცებს, რომ სცნობოდათ, მიუხვდებოდნენ იმის თვალის განაკვესს. ამოიხედა და სულ ორი დახამხამებით მიაბჯინა თვალი იმას, უფროსს და ისიც ვერ მიუხვდა, რა თვალის დაბჯენა იყო ესა. ის იყო, რომ სიკვდილის კარამდი დაგელოდებიო, მოგძებნი და საქნელს გავაკეთებო, მაგრამ აბა ჯარისკაცებს სად შეუძლიათ ხოლმე ასეთების დანახვა, მხარზე გადაკიდებული თოფი ხომ მრავალ ათას ფიქრს მოგაშორებს თავიდან.

-წამოიყვანეთ და დააგდეთ იქ, იმათთან,-თქვა უფროსმა.

-არის, ბატონო პოლკოვნიკო^, - ლულები დააღერეს არსენას იმ სამმა და ბებერიც ჭრიალით წამოიმართა, ეგეთი მაღალ-მაღალი და დაგრეხილი.

^პოლკოვნიკი-რამზეს შერგელაშვილი მანქანის მაგნიტოფონის მოპარვისთვის ნაჯდომი ოქროსუბნელი ქუჩის ბიჭი იყო, როდესაც პირველ საბრძოლო რაზმებს ჩაეწერა. ერთ წელიწადში კაპიტნობა მიიღო, სამოქალაქო ომის შემდეგ პოდპოლკოვნიკობა. მეორე სამოქალაქო ომის შემდეგ გენერლობაც დაიმსახურა და გამდიდრდა კიდეც, მაგრამ შიდაგადატრიალების ჟამს [illegible] გამოუშვეს. გენერლობა არა, მაგრამ თადარიგის პოლკოვნიკობა კი აღუდგინეს და მანაც დააფუძნა "თავისუფლებისათვის მებრძოლ ნაომართა კავშირი," სადაც მისებრი ნაომარნი გაწევრიანდნენ. ამ დაწესებულებას ახლო ურთიერთობა გაეჩინა ჯარში დარჩენილ ძველ ოფიცრებთან და გენერლობასთანაც კი.

ტყისკენ გაიგდეს წინა.

ამ ჯარისკაცებს თავისი ჯავრი ჰქონდათ, ამბის მიმტანი არ უნდოდათ, რო გაეშვათ.^^

^^აბა, არსენა ოძელაშვილს საიდან უნდა სცოდნოდა, რომ მავან გენერალთა ჩაგონებით პოლკოვნიკმა შერგელაშვილმა, ამ შემოდგომის დღეს კარგახნის ნამზადი აჯანყება დაიწყო. უფრო სწორად, პოლკოვნიკი შერგელაშვილი, სახალხოდ რამო შრამიანი, იგივე თათარი იყო ერთ-ერთი მეთაურთაგანი აჯანყებისა, რომელიც სახალხოდ უნდა მონათლულიყო გამარჯვების შემდეგ. მან გამთენიისას მალვით გაიყვანა დედაქალაქის ახლო ტყეებში მსუბუქად შეიარაღებული ორასამდე ვეტერანი და რადიოკავშირიც გამართა. პოლკოვნიკი ელოდა, ნიშანს: უნდა აშფოთებულიყვნენ ნახსენები ნუჟრიანის პოლკი, ქალაქის შემოგარენის ოთხი საჯარისო ნაწილი: მერომელიღაცე ბრიგადა, ბატალიონი "სამშობლოს იმედი", მესამე შემტევი ბატალიონი და საგანგებო პოლკი. ქალაქში იბუნტებდა გამაგრდებოდა დესანტის კურსანტთა სასწავლებელი, რის შემდეგაც მთელი ეს მანქანება ამოქმედდებოდა შტაბის მიერ დადგენილი გეგმით. ანუ, წაუყენებდა მთავრობას შეუსრულებელ მოთხოვნებს, ხოლო მერე რა მოხდებოდა, გამოჩნდებოდა.

ამიტომ, პოლკოვნიკი ატუსაღებდა ყოველ გამვლელ-გამომვლელს ბორცვეთის ტყეებში მანამდე, სანამ არ მოვიდოდა რაიმე ბრძანება, ან ცნობა უახლოესი დავალების თაობაზე.

ვ. მგალობელი ფრინველი

მათ გადაწყვიტეს, იმ ცნობილ გზაზე ფეხით წასულიყვნენ სანტიაგო დე კომპოსტელამდე.

მარტინ ეში, "ესპანეთის სული"

ქორწილი იყო ისეთი ტკბილი რო და ისეთი დიდი რო, ჯერ მარტო დათვალე თორმეტი სახორცე ქვაბი, ამოთუხთუხებული, ოშხივარაშვებული, ღვინო ასლიტრიანებით დალაგებული, როგორც იმ ძველ პარადზე ტანკებს ჩამოამწკრივებდენ ხოლმე, პური მთელი სოფლის თონეებიდან მოდიოდა. მთელი სოფელი ჯარა იყო, მთელი სოფელი ცას ვერა ხედავდა, იმიტო რო მთელ ამ სოფლის თავზე პალატკა გადაეჭიმათ.*

**პალატკას იმერეთში სეფას ეტყვიან. დიდი კარავია, რომელშიაც ქორწილის ან ქელეხის გამართვისას ხოლმე სოფლად.*

კაი ძლიერი ქორწილი იყო, იმიტო რო კაი ძლიერ ფერმერსაც გავმართნა. იმას ჰქონდა ტბა, გამოს ბაღები, ნავთის წერტები, ხარ-ძროხა, მანქანები და ყველაფერი, რაც კი საჭირო იყო. შუა ქორწილში რძალი წამოიყვანეს ფთხილა, ხუთასი მეჭირნილე კაცისთვის დაუნახავათ გაიყვანა სახლს უკან, ვენახის ბოლოს, სადაც მამაპაპეული ძველი ბაგები დარჩენილიყო და შეიყვანა ბაგაში. მიიყვანა ბნელ კუთხეში, ჩამუხლა [illegible], დადგა ფეხი ერთ ადგილას და უთხრა პირდაპირა, ქარილიურით, ისე როგორც უცილებლია ამბობენ ხოლმე საქმეში:

- ჩემო შვილო, აი, ოცი წლისა ხო არი ჩემი ვაჟი. რო დაიბადა, მე დღიდან, აოლთრიანი ბიცა ჩავფლე აქა და რასაც კი რამეს ვიშოვიდი, შიგა ვყრიდი იმის სახელოზე, რო იმის ქორწილის დღეს გემემეზეღენებია. კომუნისტების დროში ფულით არ [illegible], ოქროთ ვყრიდი. აქმდა, პირველი ხარ ვისაც ვეუბები, ჩემი რძალი ხარ და შვილი. ოჯახი შენ უნდა ანდინო, -ა ჩაიხუტა შვილსავით, ცრემლათ გამონათქვამით, - ერთი შვილი მყავდა, ახლა ორი მყავს...

და განა ასეთი კაცის ნანჯვე ქორწილში დამჭკუვლათ ყოფნა არ არის საუკეთესო საქმე?

ექვსნი ჰყავდა მოყვანილები, გადაღმელები. მეორე დღეს აღარ დაგტოვებთო და იმ ერთ სალამში ასნბასნბუვარი მანეთი გადაუხადა საკუთრივ თითოს, დაუნანებლათ დამიკარით და მაზეიმეთო.შაბაშისა** ცალკე იყო.

ერთი გარმონი, დოლი, იონიკა და სამიც ზურნა-დუდუკი. ესენი იყვნენ მთელი ამ მიწის მთავარი მემუსიკენი" მომღერლად ჰყავდათ საფარციხელი*** ზერო გვრიტიძე.^^

^ ზერო-საფარციხელი გლეხკაცი, მოტოციკლეტის პატრონი. დაწყობილი კარ-მიდამო, ტუჩპირს ჩამოცილებული შავი ულვაში და დარდითა და ეშმაკობით ამოწყლიანებული თვალები, მზით გარუჯული პირის კანი და მარჯვე ხელები, ესაც გახლავს ზერო გვრიტიძის იერი. ხმა ამისი, ხმა მომღერლისა და ოსტატობა დოლზე დაკვრისა ზეროს სძენდა იოლ შემოსავალს და ქეიფის მიჩვევას. როცა საფარციხელმა და ალადაშელელმა დამკვრელებმა დასტა შეკრეს, მომღერლად ზერო წაიყვანეს, უკეთესი მომღერალი იქ არ იპოებოდა. შაბათკვირა ქორწილებისა იყო, კვირის დანარჩენ ხუთ დღე კი სხვაგვარი შრომისა, ვინაიდან ზეროს ხელიდან გამოუდიოდა ყოველივე, ტოკთან ჯახირით დაწყებული, ყვავილების მოვლით დასრულებული. რა არის, რომ ზეროსა და იმის ცოლ ნინოს გადაეტანათ ერთი სიცოცხლის ფასი უბედურება: ცამეტი წლისა გარდაიცვალდათ პატარა ქალიშვილი მარიკო, ღვთიურთ საწყალი და ავადი უკურნებელის სენით. ეს მომხდარიყო იმ მძიმე წლებში, როცა პირველ სამოქალაქო ომს ზურგში უსუნთქავდა მეორე სამოქალაქო ომი, ხოლო სახსარი, თუნდაც წამლის მოპოვებისა არსად იყო. დარდმა შასჭამა საწყალი ზერო, ოღონდ კი მისმა ხალისიანმა და ცხოვრების მოყვარე ბუნებამ მაინც იმარჯვა და გამოახედა თვალებში, ქორწილებში სამღერლად სიარულსაც ამიტომ დაეჩვია, რომ თავისი დარდი სახალხოდ საჩვენებელ მგლოვიარებად არ დაესახა. ამ ხელობას გარეგნულად კი გაეჩვია, მაგრამ ღამღამობით გული მოადგა ლექსების დაწერის სურვილი და ყოველი ლექსი, ცხადია, იყო მწუხარემლიანი ლაპარაკი საბრალო მარიკოსთან. ასე გაშინჯეთ, ერთ ყინვიან ზამთარს ლურჯ რვეულში ზერომ დასწერა დიდი პოემა, სადაც აღწერა მარიკოს მთელი ცხოვრება.

***შაბაში ჰქვიან შეკვეთით ნამღერზე ფულის გადახდას. ანუ, მემუსიკენი თავიანთ პროგრამას წინასწარ გადახდის შემდეგ რიგზე ასრულებენ, მაგრამ როცა რომელიმე მოქეიფე რაგინდარა სიმღერის დილიხორი გაუჩნდება, მივა მემუსიკეებთან, დაუკვეთავს სიმღერას და ფულსაც იქავე ჩაუცურებს,"შაბაშ."*

****საფარციხე - ღვეჭნდარული სოფელი, გარს შემოჯარულ ციხეთა ნანგრევებით, ალაგი, სადაც ოსმალთა დაატყვევეს სვიმონ მეფე, პირკურთხეული ფელი-სვიმონ და სადაც სამი თვე და დიდნავი ჯარი დასჭირდა ტამერლანს ციხის ასაღებად*

გამთენისას, ისეთ ჩამშვიდებულ ალაგას, რომელსაც ეწოდება ნაქორწილევი სუფრა ხუთასი ჭიქით, სამი ამდენი თეფშითა და ოხრად მიყრილი ხორაგეულით, ზერო გვრიტიძემ უბეში ჩაიკეცა თავისი წილი ორასსამოცდახუთი მანეთი, დოლი აბგაში ჩასდო და თავის დასტას გამოეთხოვა, სხვა გზა მაქს, სალამოზე თუღა ჩამოვალ სოფელშიო. საქორწილო კუნწაზე ჩაულაგს კაი მჭლე ხორცი ცივათ მოხარშული, ერთი ლავაში, დათლილი ყველი და სალფეთში გამოხვეული, ნიგვზით გატენილი ბადრიჯნები. თანადატელებს არ გაჰკვირვებიათ, ვინაიდანაც, ყველამ იცოდა, რომ ყოველ ქორწილის შემდეგ დილას, რომელ სოფლიდანაც არ უნდა დაძრულიყვნენ, ზერო გვრიტიძე გადაუხვევდა და ფეხით გასწევდა ბორცვეთის ტყისაკენ, სადაც ეგულებოდა ძველი ეკლესიის ნანგრევი. იქ ერთხელ მოხვედრილიყო შემთხვევით შვიდი წლის წინათ, როცა დაკარგული საქონლის საძებნელად წამოჰყოლოდა მეზობელს. მაშინ ეხსენებინა მარიკო იმ ნანგრევთან და ღმერთისთვის შეეთხოვა პატიება რიგ რთულ საქმეთა გამო. იმის შემდეგ მოეფიქრებინა, რომ ყოველი სიმღერით გათენებული ღამის შემდეგ ფეხით მიდიოდა იქეთ, იმ ნანგრევთან და ლაპარაკობდა მონანიების სიტყვებს ლხინის გამო და შესთხოვდა ღმერთს მარიკოს მოვლას იმ ქვეყნად. გლეხკაცმა დაჯერებით არც კი იცოდა, თუ მართლა ეკლესიის ადგილი იყო ესა, მაგრამ სოფლად რომ იტყვიან, ადგილმა დაუძახა, სწორედ ის იყო და იმის რწმენას და სიმშვიდეს ეფონებოდა. ამიტომაც ყოველ ქორწილში მიმავალი, ზერო გვრიტიძე პერანგის ჯიბეში ჩაიდებდა ხოლმე გელეთის მონასტრიდან აღრიდანვე მოტანილ პატარა სანთელს, რომელსაც იმ ნანგრევზე ჩამოანთებდა ხოლმე.

აქაური გზები ზერო გვრიტიძემ კარგად იცოდა, ბიჭობაში ბევრი ევლო აქეთ ხან რა საშუშაოზე, ხან რაზე. ტყის ხმაურობაც მისთვის იყო მოგონილი, სტვენა იმთავითვე ეხერხებოდა და ყოველი ჩიტის მიბაძვა, წამოჰყვებოდა ყღურტულით და ამ სტვენასტვენით გაესაუბრებოდა ხოლმე ტყის ფრინველთ. სალამოს პირი იყო, როცა მოადგა ის ცნობილ ნატბეურის ხევს, რომელიც ძველ დროში მართლაც ტბის ალაგი ყოფილიყო, მერე ხევად გარდაქმნილი. აქედან სულ ცოტა იყო იმ ნანგრევამდე, საითაც მიუწევდა გული ზერო გვრიტიძეს. მას გზად შემოლამებას ჯავრი არ ჰქონდა: იმ ნანგრევიდან ორიოდე ნაბიჯი იყო იჭუაანთ ნადუქნარამდის, ნადუქნარიდან კი ხელისგულსავით იყო დაფენილი სამანქანე გზა. იქ რომ ჩაალწევდა, აბა რომელი არ გაუჩერებდა დოლიან კაცს. რომელი ქართლელი არ გაუჩერებს მემუსიკეს?იქიდან სადღაცამდინ გაჰყვებოდა, იქედან კიდე სადღაცამდინ, რომელიმე მანქანას ან ავტობუსზა, მერე დიდ გადასახვევზე გავიდოდა და გადასხვევიდან რაღა არის, ვინც გადაუხვევს, ყოველმა მანქანამ საფარციხეზე უნდა გაიაროს. ვისაც გაუკვირდება და სოფლის კაცი არა სცნობია, იმის მოთმენა და გამძლეობა უსაზღვრო გახლავს, სანამდის სულ ბოლო ძაფი მაინც დარჩენია ცხოვრებაზე დასაბღაუჭებლად. სხვა, თუნდ ათასი ბოგირი და ჯაჭვი გაუწყდეს, სანამდის იმ ძაფის ბოლო შერჩენია მუჭში, ის ხმას არ გაიღებს.

ნატბეურის რო ამოიარა ზერომ და ამოჰხედა მაღლა, ხევის თავში დაინახა სამი-ოთხი დამდგარი ჯარისკაცი და კი გაუკვირდა, მაგრამ ოფიერა, ნაჩვევ მოხერხებულ ხალსით აეუქცვა გვერდსარ, მაგრამ სალდათებმა ბევრი არ დაალაპარაკეს და წინ გაიგდეს. იმ თავის ნანგრევისკენ წაიყვანეს და იქაც კარგა მოზდილი ბანაკი დაუხვდა, ცეცხლიც კი დაენთოთ იქ და თოფიანი ხალხი ირეოდა. ორი-სამი კარავიც კი დაეცათ.

ჯარისკაცებმა მიიყვანეს ერთი კარვის პირზე და იქედან გამოვიდა ერთი ბრგე კაცი, სულ ახალ სამხედრო ტანისამოსში ჩაცმული.

- ვინა ხარ? - ჰკითხა გაბრაზებით.

- გადაღმელი ვარ, სალოცავში მოვდიოდი, - მიუგო ზერომ შიშით.

- საბუთი გაქ?

- არა მაქ, ოხერი, - თავი ჩაქინდრა გლეხმა.

- რა სალოცავია?..

- აგე, ესა, - ხელი გაიშვირა ზერომ, - სანთელიც მაქ...

- რას აკეთებ ცხოვრებაში? - სიგარეტს მოუკიდა კაცმა. შევნოდა ის სამხედრო ტანისამოსი და თავზე მოხვეული დოლბანდი.

- ლექსებსა ვწერამ. იებსა ვყიდი ქალაქში, რავი, ვწვალობ.

- დოლი აქ ჩანთაში, ბატონო რამზეს, - სთქვა თანმხლებმა.

- შვილიშვილისთვის წამოვილე, - იცრუა ზერომ, სადა ჰყავდა შვილიშვილი, ოღონდ კი ფულის გადარჩენა მოეხერხებინა, - საფარციხელი ვარ, ზერუა გვრიტიძე, ყველა მიცნობს აქა, ვინც გინდა გაიჩერო, გეტყვის. ადრე ყარაულათ ვიყავი ნაკრძალზე, კომუნისტების დროს, აი, ზემოთკენ გვედგა ქოხი. აჩურტის გალიები მქონდა. . .

- რისა, რო? - ჰკითხა უცებ იმ კარვიდან გამოსულმა.

- აჩურტისა.

- აჩურტი რა არი, ნიჩურტი?

- აჩურტი ჩიტია, კუდის ქანავი უყვარს.

- ერთი უსმინეთ, ჯონი,^ ერთი უსმინე, - კარავს მიხედა ამან..

^ჯონია ბახალაშვილი - ზედმეტ სახელათ ჯონ-მალხაზი. პირველი გაწვევის ჯარის ვიცე-პოლკოვნიკი. ორი სამოქალაქო ომის და შვიდი მარშრასოკის მონაწილე, დედოფალ დინარას ორდენის პირველი კავალერი, თუმცა ეს ორდენი პროტესტის ნიშნად მიუბრუნა მთავრობას მისი მეგობრის, რამზესა შერგელაშვილის დაპატიმრების შემდეგ. ჯარიდან შიდა გადატრიალების შემდეგ დაითხოვეს და ბოლო დრომდე სანტექნიკის დახლი ედგა ბაზრობაზე.

კარვიდან მსუქანი კაცი გამოხოხდა. იმასაც უხდებოდა ჯარის სამოსი.

- რა არი?

- უსმინე ერთი, რეებს ლაპარაკობს. აბა, თქვი...

- რა? - გაუკვირდა ზეროს.

- ჩიტზე რო ამბობდი.

- ხო... აჩურტი,* ჩიტია. კუდს აქანავებს, იმდენს აქანავებს რო დაგანახებს თავსა, ესვრი საფანტს და მოჰკლავ. მეც ეგრე მამივიდა. შემოგეტენეთ, რა..

- მოგცლია,ერთი, - ის ჯონი ვერ იყო ხასიათზე, - ვის ელაპარაკები, გასვი, დააგდეთ იქა...

- მაიცა, საკაიფოთ ყომარობს, - სთქვა პოლკოვნიკმა შერგელაშვილმა.

**აჩურტი, ისევე, როგორც სხვა ბევრი სიტყვა, ზერომ მოიფიქრა. ამას ხალხის გასათამაშებლად იგონებდა ხოლმე.*

- რა გეკაიფება? ღამდება, ტო. . .

- შენა, ზემოთკენ წყაროა, - გათამამდა ზერო, - კაი ცივი წყალი გამოუდის, თუ ცუდ ხასიეთზე ხარ, პატივცემული, კარგო კაცო, დალიე და გაგივლის.

ლაწ! კაი ალიყურიც მოხვდა, ისე, რო შეაბარბაცა.

- ხო ვთქვი, - გაიცინა ძალისძალათ, - აჩურტის ამბავია...

- კაი, ვის ურტყამ, ტო, - თქვა პოლკოვნიკმა, - ამ ღამეს ვერ გაგიშვებთ, ბიძაჩემო. უჩენიები ტარდება და მთელი ტყე შეკრულია. დილაზე, პაჟალსტა, მოდი და ილოცე იმ შენ სალოცავში. მარტო კი არა ხარ, სხვებიც არიან.

ზერომ ამწვარი ლოყა მოისრისა და ხმადაბლა უთხრა:

- აბა, მე რა უნდა გამაკვირვო. შვილი მყავდა, ანგელოზი და მამიკვდა. მე შენ ვერ გამაკვირვეფ.

- დავაი ეხლა, - შეუბღვირა ჯონიმ და ჯარისკაცებმა კვლავ წინ გაიგდეს.

- ბიჭო, რა მასტი ხარ, ტო. ამ ხალხს წესიერათ უნდა მოექცე. შენი ხალხია, შენკენ უნდა იყოს, ტო, - უთხრა პოლკოვნიკმა.

- ერთი ამათი... რას დადიან ამ ტყეებში, ტო. რამდენი ხალხი დადის თურმე ტყეებში.

ზერო კიდევ გადაიყვანეს ეკალბარდებში, თავის დოლიანათ და მთელი საქორწილო აბგით და მიიყვანეს ერთი ხის ძირას, სადაც ორი ჯარისკაცი ჩამომჯდარიყო.

- აგე კიდე ერთი.

- მაიცა, რამდენი არიან? ესა, ერთი, ორი... ოთხი არიან.

- დასვი მანდ და უყურე. ღამდება და არ მოდგიდეთ.

- რა უნდა მოტდენ, პენსიონერები არიან. მერმანა იქეფ არი, ორი კაცია.

ზერომ ახლაღა შეამჩნია, რომ ხის ძირას, ვილაცეები სხედან. ოთხნი იყვნენ, ანუ ხოიამასა დაჭრილები.

- აქა მშვიდობა, - თქვა ზერომ, აბგა შემოიხსნა და ჩაჯდა.

- სალამი, - განზე გაიხედა ერთმა დიდმა ბებერმა.

- თოფი წაიღეს, კურდღელი წაიღეს, - თქვა ფართეკუზიანმა და ზერომ შეხედა.

- ე, შენა შოულა არა ხარ? ბორცვეული?

- ჰო, ვარ, - ჯავრიანად თქვა შოველმა.

- მე ზერუა ვარ, დამკვრელი. შენი ბიძის ქორწილში მაქ ნაღერი.

შოველმა ერთი შეხედა და თქვა:

- გეცნოფ. ცისტიან ხარ, გოგია მეგარმონისთან და სანდრისთან ერთად დადიხარ.

- რას გვიპირობებ? - გახალისდა ზერო.

ამ დროს კი ამოიკენესა ყორა პირადოვამ:

- რა მინდოდა აქა? რათ წამომიყვანე?

- შენი მუცლის გასავსებათ, - თქვა შოველმა მშვიდათ.

- კურდღელზე იყავით? - გაეხარდა ზეროს.

- კურდღელი წაიღეს, -თქვა შოველმა, - აგე, დაბლა სწვავენ. სუნი მოვიდა.

- ბატკნის სუნია, - სთქვა დიდმა ბებერმა.

- კურდღლისა, - გაიმეორა შოველმა.

- ბატკნისა, - სთქვა ბებერმა უფრო მტკიცედ.

- კურდღლისა, - არ დაიშალა შოველმა.

- ჩემი ბატკნისა არი, - თვალი გაკვესა ამან, - იმისი სუნია. ამათი პატრონდედაკიმოვსტღამ.. უჩენია... უჩენია ჩემ ბატკანზე არის? სისხლ დავლემ ამათსა. აი, გაყურებინო, როგორ დავლემ ამათ სისხლსა. აი, როგორ გაყურებინო, რო მეხვეწებოდენ და მაინც დავჭრი ყელებსა...

-ჩუმათ, კაცო, გაიგონებენ, - შეშინდა ყორა პირადოვი - ზარალი არ გყოფნილობს, რო ეხლა კიდე ჩხუბი აუტეხო? ძალა ამათ ხელშია, მთავრობის ხალხია...

- ამათი ყველა მისხალიც და ზემოდან კიდე მთავრობისაც პატრონდედასმივეც. ამათ დეველოდო? - წაისისინა ბებერმა.

- შენა, ოქრო კაცო, გცნობილოფ და ვერცა, საფარციხისკენ ნავალი ხარ? - ჰკითხა ზერომ იმ მოხერხებით, რომ ამ ჯავრიან გოლიათისთვის საკითხი გამოეცვალა.

- მირონი მყავს იქა... - გადაუგდო ამან.

- აბა, რომლები?

- გალუულაანთი.

- სიცოცხლე მოგცეს ღმერთმა, ეეს წმინდა სანთელი ეენთოს შენთვინ, - ჯიბიდან სანთელი ამოიღო ზერომ, - კაი ხალხია. ახლო ხალხია ჩვენი, დედაჩემი იყო გალუულააანთი. რა გქვიან, რო მივიდე, მოვახსენო ტკბილათ ლაპარაკში?

- არსენა, - ბრაზით მიუგო არსენა ოძელაშვილმა.

- ძლეთელი არსენა ხარ?არსენა ოძელაშვილი?

-მერე? - თითქო წამოიქაჩა არსენა ოძელაშვილი.

- რაღა მერე, კაცო? იმდენი მისმენია შენზედ და ვიფიქრე, ერთი როგორ ვერ უნდა მივეფერო, ერთი უმღერო რომელიც უნდა, იმასთან ჭიქა ავსწიო მაგარკაცობისთვისთქო და აგე, სად სალოცავში შემოგხვდი. შოულ-ჯან, ღმერთის დანიშნული ადგილია ჩემმა მზემ. ღმერთისა. კარგია, რო დაგვიჭირეს აქა... - ამოაკრიალა ზერომ.

- მეც მისმენია შენზედ, შენც მინახივხარ ქორწილში, - თითქოს მოლბა არსენა ოძელაშვილი.

-ეტყობა, ბოლო დროს ჩვენკენ აღარ გივლია, როგორ არ შავხვდებოდით.

-ღმერთმა... - სთქვა შოველმა. შოველის ენაზე ეს ნიშნავდა: ამ დამპალი, საზიზღარი, ოხერი, უნამუსო, ჯაუტიანი, თავხედიამბიციანი ცხოვრების რა ვთქვა.

ზერომ კი შესცინა იმათ:

- გითხრა? ლექსი გითხრა არსენაზე?

არსენა ოძელაშვილი,
მოჭირილავს, როგორც ქარია,
თან მოჰყავს ქართული ბიჭები,
თითო ღომის დარია!
არსენა ოძელაშვილი,
ერთი ლამაზი კაცია,
მდიდრების ჯავრში ამოვა,
ღარიბების ქრისტეს ჯვარია.*

ჰა, აგრა?

მთელი ქალაქი ბიჭები მტრედს გუნდივით დასდემება** მცნობიხარ, თუ არა?

- გცნობივარ, ხო, - ჩაღიმება სცადა არსენა ოძელაშვილმა.

**ზერო ვერ დაიჩემებს ამ ლექსის ავტორობას, ვინიდან იგი გახლავს ერთ-ერთი ვარიაცია განთქმულ კომუნისტებთან მებრძოლ პოლკოვნიკ ქაქუცა ჩოლოყაშვილზე გამოთქმული ხალხური ლექსისა, რომელსაც მაშინ ამბობდნენ მთიანეთში, როცა ქაქუცა ტყეთ იყო გასული თავისი რაზმით.(1921-1925წ.წ.)*

***ეს კი არის ნაწყვეტი ხალხური სტვირზე სამღერი პოემისა ნამდვილ არსენა ოძელაშვილის შესახებ.*

გაგრძელება შემდეგ ნომერში

კონტექსტი

ურბანიზმის ფუძემდებელი თეორიები

ისეთი საზოგადოებრივი ქმნილება, როგორიც არის ქალაქი, ღრმა თეორიულ ფესვებზეა აღმოცენებული. რა თქმა უნდა, ეს თბილისსაც ეხება, რომელიც საუკუნეების განმავლობაში კრისტალიზდებოდა და თავისი განვითარების პერიოდში, რაღაც კონტექსტით, მსოფლიო ტენდენციებს მიჰყვებოდა. თუმცა, თბილისის ისტორიული განვითარების შესახებ მრავალი გამოკვლევა არსებობს და ის მრავალი ნაშრომის საგანია, უნდა ვაღიაროთ, რომ ქალაქი თავის მთლიანობაში "ამოუცნობ ენიგმად" რჩება საზოგადოებისთვისაც და ქალაქის პროფესიონალებისთვისაც. ამაზე მეტყველებს თუნდაც ის სამშენებლო სამუშაოები, რომლებიც თბილისში ჩატარდა ამ ბოლო დროს.
რა არის დღეს ჩვენი ქალაქი? რა მივიღეთ მემკვიდრეობით საბჭოთა ეპოქისაგან? რა პოზიცია უნდა დაიკავოს მან მსოფლიო ურბანულ აზროვნებასთან მიმართებაში?
ეს არის ძირითადი კითხვები რომლებსაც ყველამ ერთად უნდა გავცეთ პასუხი, პროფესიონალებმაც და საზოგადოებამაც, რათა სწორი პოზიციიდან უნდა მოვნახოთ ის საყრდენი, რომლის საშუალებითაც გავაგრძელებთ ურბანულ განვითარებას. საბჭოთა იდეოლოგიამ ურბანიზმი თავის პრიორიტეტულ ინსტრუმენტად გამოიყენა და შეძლო ექსპერიმენტული და უტოპიურ თეორიებზე დაყრდნობილი პრაქტიკა აკადემიზმამდე მიეყვანა (რაც ჩვენთან დღემდე მოქმედებს, როგორც პრაქტიკაში, ასევე უმაღლეს სასწავლებლებშიც). რა თეორიებს ეყრდნობოდა ეს ურბანიზმი? რა ხდებოდა მსოფლიო ურბანულ აზროვნებაში, როდესაც ჩვენ ინფორმაციულ ვაკუუმში ვიმყოფებოდით? რა არის დღევანდელი პოსტ-ინდუსტრიული ქალაქი და სად არის შესაძლებელი ჩვენი მოაზრება თანამედროვე ურბანულ განვითარებაში? რაც უფრო ვუღრმავდებით საკითხის კვლევას, მით უფრო მეტი კითხვა ჩნდება. ერთი კი ნათელია: დღეს ყველამ ერთად, საზოგადოებამ და ქალაქის პროფესიონალებმა, უნდა მოვახერხოთ თვითიდენტიფიკაცია ჩვენს ქალაქთან მიმართებაში. ინტელექტურმა ნაწილმა ჩვენი საზოგადოებისა სათანადო ძალისხმევა უნდა გამოიჩინოს იმ თეორიული და პრაქტიკული ჩარჩოების შესაქმნელად, რომლებიც თბილისის სწორ ურბანულ განვითარებას უზრუნველყოფს. სწორედ საზოგადოება და არა პოლიტიკა და ბიზნესი ქმნის ქალაქს, რომელიც მისი ყოფისა და ინტელექტის ანარეკლია.
ამისათვის საზოგადოებამ, პირველყოვლისა, უნდა გაიცნოს მსოფლიოში დაგროვილი, უზარმაზარი აზროვნება, რაც ქალაქისა და ურბანიზმის შესახებ არსებობს განვითარებულ ქვეყნებში. სწორედ ეს არის ჩვენი ინიციატივის ძირითადი იდეა და ვიმედოვნებთ, რომ ეს წამოწყება სათანადო ინტერესს გამოიწვევს საზოგადოების მხრიდან.

უტოპიები უფრო რეალიზებადი ჩანს, ვიდრე ოდესღაც გვეგონა. და ჩვენ ვდგავართ ერთი მნიშვნელოვანი საკითხის წინაშე: როგორ ავიცილოთ მათი საბოლოო რეალიზაცია...?
უტოპიები რეალიზებადია. ცხოვრება უტოპიებისაკენ მიდის. და შესაძლოა ახალი საუკუნე ეს ის საუკუნეა, სადაც ინტელექტუალები და განათლებული კლასი შეძლებენ, თავიდან აიცილონ უტოპიები და შემობრუნდნენ არაუტოპიური, ნაკლებად "უზადო" და უფრო თავისუფალი საზოგადოებისკენ.

ნიკა რხაიძე

1. პრეურბანიზმის თეორიები

ფრანგი მკვლევარისა და ურბანისტის ფ.შოაის მიხედვით, ურბანიზის ფუძემდებელი თეორიები იყოფა ორ ეტაპად, ორ მიზნად. პირველი ეტაპი უშუალოდ ურბანიზმს ეხება, ხოლო მეორე ეტაპს შეიძლება დაერქვას პრეურბანიზმი. ამ უკანასკნელში მკვლევარი მოიაზრებს XIX საუკუნის სოციალურ და პოლიტიკურ მოღვაწეთა ნაშრომებსა და ქმნილებებს რომლებმაც უტოპიის მიჯნაზე გამოკვეთეს თვით ურბანიზმი. ეს დაყოფა ზუსტად ემთხვევა სიტყვა "ურბანიზმის" გაჩენასაც.

საზღვარი, ამავე დროს, არ არის მხოლოდ ქრონოლოგიური. ურბანიზმი შესაძლოა დავუპირისპიროთ პრეურბანიზმს იმით, რომ პრეურბანიზმის მოაზროვნეთა (ფილოსოფოსების, ეკონომისტების, ისტორიკოსების...) იდეების განხორციელების მცდელობას სწორედ ურბანიზმის პერიოდის პროფესიონალები (ძირითადად, არქიტექტორები) შეეცადნენ. პირველ ნაწილში ჩვენი მიმოხილვისა გაგაცნობთ პრეურბანისტთა ისტორიას, ხოლო თბილისის შემდეგ გამოცემაში ვეცდები გაგაცნოთ თვით ურბანისტული თეორიები, რომლებითაც იკვებებოდა XX საუკუნის ქალაქების განვითარება.

თუ მივყვებით ფ.შოაის თეორიას, ის პრეურბანისტული ეპოქის ავტორებსა და ურბანიზმის პერიოდის პროფესიონალებს ორ განსხვავებულ მიმდინარეობად ყოფს: ე.წ. "*პროგრესისტებად*" და ე.წ. "*კულტურალისტებად*". ეს მოდელები პრეურბანისტულ ეპოქაში ჩნდება და გაგრძელებას ურბანიზმის ეპოქაშიც ჰპოვებს. რა თქმა უნდა, ყოველი მოდელი არ ექვემდებარება სისტემატიზაციას და საჭიროებს სპეციალურ ნიუანსირებას.

"პროგრესისტული" მოდელი - ეს მოდელი, პირველყოვლისა, მიმართულია მომავლისაკენ. მასთან დაკავშირებულ ავტორებს აქვთ აბსოლუტური რწმენა პროგრესის, ადამიანის მიერ რაციონალური ქმედების დანერგვის უნარისა.

ამ მიმართულების ძირითადი საზოგადო მოღვაწენი:

- შარლ ფურიე (1772-1837) - კომერსანტი, ფრანგული უტოპიური სოციალიზმის ერთ-ერთი ფუძემდებელი, ავტორი "ოთხი მოძრაობის და ზოგადი განკუთვნილების თეორიისა" (1808) , "საშინაო აგრარული ასოციაციის ტრაქტატი" (1822) და სხვა მრავალი წიგნისა. ის უარყოფს ხელფასს და რათა მიმზიდველი გახადოს შრომა, ქადაგებს ე.წ. "ფალანსტერის" შექმნას, რომელიც წარმოადგენს კომუნალურ სასტუმროს, სადაც 810 ქალი და 810 მამაკაცი ცხოვრობს (ფალანგა). შენობის გარშემო გაერთიანებულია საწარმო და სოფლის მეურნეობის ნაგებობები, რომლებიც მოსახლეობის ყველა მოთხოვნას აკმაყოფილებენ. ამ ჩარჩოებში შესაძლოა შესანიშნავი ჰარმონიის მიღწევა.

ფურიე არ ცდილობდა თავის იდეების განხორციელებას. მისი მოწაფე **ვიქტორ კონსიდერანი** (1808-1840) მრავალგზის წარუმატებლად შეეცადა თავისი მასწავლებლის იდეების განხორციელებას რეუნიონისა თუ ტეხასის (1854-1859) კოლონიებში.

უფრო იღბლიანი აღმოჩნდა **ჟან-ბატისტ გოდენის** (1819-1888) მეცადინეობა. ის გახლდათ ფრანგი მეწარმე, რომელმაც ფურიეს "ფალანსტერის" მოდელის მიხედვით შექმნა ე.წ. "ფამილისტერი". "ფამილისტერი" მდებარეობდა ქალაქ გიზში (ეზნის დეპარტამენტი), გოდენის ქარხნის სიახლოვეს და 1970 წლამდე იარსება.

რობრტ ოუენი (1771-1858) - მუშა, რომელიც ბამბის ქარხნის მეპატრონე გახდა. ასევე სოციალისტური აზროვნების ფუძემდებელი. მისი ნაშრომებია - "საზოგადოების ახალი ხედვა" (1813), "ინდუსტრიაში დასაქმებულთა დაუცველი ფენების ყოფის შემსუბუქების ასოციაციის კომიტეტის მოხსენება"(1817) და "ახალი მორალის მსოფლიოს წიგნი" (1836). ის ქადაგებს შრომის კანონმდებლობას (ეს პირველი თემატური კანონი მიღებულია ინგლისში, 1819 წელს, და მის სახელთანაა დაკავშირებული), სამუშაოს დაყოფის მოშლას და ე.წ. "კოოპერაციული სოფლების" შექმნას. ოუენი ახორციელებს თავის იდეებს საკუთარ ქარხანაში, ნიუ-ლანარკში და შემდგომ კომუნისტურ კოლონიაში ნიუ-ჰარმონიში (კოლონია, რომელიც მან დააარსა 1824 წელს, ამერიკის შტატ ინდიანაში). თუმცა, ამ კოლონიების სიცოცხლისუნარიანობა ძალზე ხანმოკლე აღმოჩნდა.

ეტიენ კაბე (1788-1856)- პროფესორი და ადვოკატი, უტოპიური კომუნიზმის ფუძემდებელი. თავისი იდეები ქალაქის შესახებ გამოხატა წიგნში "ლორდ უილიამ კარისდალის მოგზაურობა და თავგადასავალი იკარიაში" (1840). ამ ნაშრომში კაბე წარმოიდგენს იკარიის დედაქალაქ იკარს, როგორც სწორხაზოვან და გეომეტრიულ ქალაქ-მოდელს, სადაც მეფობს ფიზიკური და მორალური ჰიგიენა. კერძო სახლები და ბინები აშენებულია მოდელი-გეგმების მიხედვით. მისთვის სახელმწიფო წარმოების ძირითადი საშუალებების მფლობელია და ახდენს საქონლისა და განათლების გადანაწილებას. ცდილობდა აშშ-ში კომუნისტური კოლონიების შექმნას (1849), ეს მეცადინეობა წარუმატებელი აღმოჩნდა.

პიერ ჟოზეფ პრუდონი (1809-1865) - ტიპოგრაფი. ის უფრო მოკრძალებული იყო თავის ქმედებებში. თუმცა, პრუდონი ანარქისტია და არის ავტორი ცნობილი ფორმულისა "საკუთრება ქურდობაა", ის მაინც რჩება პატარა კერძო საკუთრების მომხრედ, ქადაგებს კაპიტალისტური მოგების მოშლას და უფასო კრედიტირების დანერგვას. დაუმთავრებელ ნაშრომში "ხელოვნების პრინციპი და მისი სოციალური განკუთვნილება" (1865) მოითხოვს პარიზის რეორგანიზაციას უფრო რაციონალურ და თანამედროვე ქალაქად, სადაც კერძო სახლები ჭარბობენ ფუფუნებით მოცულ მონუმენტებს.

ბენჯამინ-უარდ რიჩარდსონი (1828-1896) - ექიმი. მედიცინასა და საზოგადოებრივ ჯანმრთელობაზე შექმნილ მრავალი ნაშრომიდან გამოვყოფთ მის წიგნს "ჰიგეა, ჯანმრთელობის ქალაქი" (1876). ამ ნაწარმოებში რიჩარდსონი წარმოგვიდგენს უტოპიურ ქალაქს, რომლის უპირველეს პრიორიტეტად მიჩნეულია ჰიგიენის უზრუნველყოფა. ქალაქში საავადმყოფოებსა და მწვანე სივრცეებს უკავიათ პრივილეგირებული ადგილები. შესანიშავად აგებულ სახლებს აქვთ ტერასები სახურავებზე, უზადო სისუფთავის სამზარეულოები და სააბაზანოები ცხელი და ცივი წყლით.

უტოპიური იდეა სუფევს უამრავ ნაწარმოებში. ეს ტრადიცია გრძელდება ჟიულ ვერნის რომანში " ხუთი მილიონი ბეგუმი" (1879), სადაც ის აღწერს ჰიგიენურ ქალაქს ფრანსევილს და ჰერბერტ ჯორჯ უელსის რომანში "თანამედროვე უტოპია" (1905), სადაც ავტორი წარმოადგენს თავის რაციონალურ და ჰიგიენისტურ ხედვას პლანეტის მასშტაბით.

პროგრესისტი პრეურბანისტი ავტორების დაინტერესება საცხოვრებელი სივრცის ორგანიზაციით და, კერძოდ, ქალაქის ორგანიზაციის როლით, გამოწვეულია მათი ფილოსოფიური, პოლიტიკური, ეკონომიკური და სოციალური, ზოგჯერ კი ეთიკური პოზიციებით. ინდივიდი მათთვის გაუცხოებულია; სჯერათ უნიკალური ადამიანი-ტიპის შექმნისა. კონსიდერანი ფალანსტერს აღწერს, როგორც "ადამიანს თავისი მოთხოვნებით, გემოვნებით და გულუბრყვილო გადახრებით" და ეძებს განსაზღვრებას "მის ბუნებასთან საუკეთესოდ მისადაგებულ შენობათა სისტემის პირობებისათვის". საამისოდ პროგრესისტები ქადაგებენ რაციონალურობას, მიბრუნებას მეცნიერებისა და ტექნიკისაკენ. უმრავლესობისათვის, ვინც სოციალიზმითაა შთაგონებული, ესაა პროგრესი, რომელმაც უნდა მიიყვანოს ინდივიდები კეთილდღეობამდე. თუმცა, ეს ყველაფერი არ არის ანტაგონისტური ფინანსური მოგების ძიება. მოგება აუცილებელია საცხოვრებელი პირობების გასაუმჯობესებლად, კერძოდ, ფურიერისტებისათვის.

რაციონალურობას მივყავართ მკაცრი ანალიზისაკენ და ფუნქციათა განცალკევებისაკენ (ამით მათ დასაბამი დაუდეს XX საუკუნის ფუნქციონალისტურ მოძრაობას). ქალაქი უნდა ეყრდნობოდეს აღქმად, მარტივ და კითხვად განლაგებას. ფურიე აცხადებს: "ჩვენ ვხედავთ ყოველმხრივი სოციალური პროგრესის გამომავალ პრინციპს". სილამაზე იქნება შედეგი ამ ლოგიკური ორგანიზაციისა: ის იქნება გეომეტრიული. ჰიგიენას მივყავართ ღია სივრცობრივი ორგანიზაციისაკენ, ცარიელი სივრცეებით, ფართო სამოძრაო გზებით, მწვანე სივრცეებით (რიჩარდსონი). ქალაქი, შესაძლოა, გაფართოვდეს და გაივრცოს. პრუდონი იქამდეც კი მიდის რომ აცხადებს: "გადავაქციოთ საფრანგეთი ერთ დიდ ბაღად".

ამ პრინციპების დასანერგავად შერჩეული ელემენტი, რა თქმა უნდა, არის საცხოვრებელი. რაციონალური (მოდელები), განიავებული, ჭარბსივრციანი, ის, ამავდროულად, ყოველთვის იძულებით საცხოვრებელ ჩარჩოებშია მოქცეული. თუმცა, პროგრესისტი პრეურბანისტების აზრები არ ემთხვევა ერთმანეთს იდეალური საცხოვრებელი მოდელის თვალსაზრისით. ფურიერისტები ქადაგებენ კოლექტიური საცხოვრებლის იდეას, სადაც ყოველდღიური ფუნქციებიც (სამზარეულო, სასადილო დარბაზები, სააბაზანოები) კოლექტიურია. კაბე და მისი იკარია ქმნიან თანაცხოვრებას კერძო სახლებისა და ბინებისა. ანარქისტული სულისკვეთების პრუდონი, სოციალისტი ოუენი და ჰიგიენისტი რიჩარდსონი ქადაგებენ კერძო სახლების უპირატესობას.

მთლიანობაში, მიუხედავად ადამიანისა და პროგრესიის რწმენისა, პროგრესისტ პრეურბანისტთა მოდელი მოიცავს რეპრესიულ ასპექტს. მისი ჩარჩოები ძალზე მკაცრია. მოდელი იძულებით ნერგავს ფასეულობებსა და ცხოვრების წესს, რაც მისი ძირების შედეგია: მოდელის ავტორებისათვის ქალაქი არის სოციოპოლიტიკური სისიტემის სივრცობრივი გადმონათარგმნი (სოციალიზმი, კოლექტივიზმი, კომუნიზმი). ოღონდ პრუდონის ანარქისტული მოდელი ნაკლებ ადგილს უთმობს იძულებით სივრცულ წესრიგს.

2. **კულტურალისტული მოდელი** - პროგრესისტულისაგან განსხვავებით, კულტურალისტული მოდელი წარსულისაკენაა მიმართული. თუ პროგრესისტული მოდელი, ძირითადად, ფრანგი ავტორებითაა დაკომპლექტებული, კულტურალისტული მოდელი წმინდად ინგლისურია. ცენტრალურ იდეას წარმოადგენს ქალაქი, როგორც გარკვეული კულტურის ანარეკლი. ის მოსახლეობასთან ერთად ერთ ორგანულ მთლიანობას წარმოადგენს, რომელსაც საფრთხეს უქმნის ინდუსტრიული განვითარების შედეგები.

ისტორიული და არქეოლოგიური ნაშრომებით ინსპირირებული ეს მიმდინარეობა, ძირითადად, სამი ურთიერთგავლენის მქონე ავტორის ძალისხმევის შედეგად განვითარდა. ისინი ქრონოლოგიურად ასე შეიძლება დავალაგოთ.

ოგიუსტ უელბი ნორტმორ პუგინი (1812-1852) – არქიტექტორი, რომელიც ინგლისური ნეოგოთიკის განმავითარებლად არის მიჩნეული. ნაშრომში "კონტრასტები" (1836) ის პარალელს ავლებს XIV და XV საუკუნის არისტოკრატულ ნაგებობათა და თანამედროვე მსგავს შენობათა შორის. ის გვაჩვენებს, თუ როგორ შეიძლება ქარხანამ შეცვალოს ეკლესია, როგორც მონუმენტი, რომლის გარშემო ხდება ქალაქის თვითორგანიზება. პუგინი პირველია, ვინც ნოსტალგიით უპირისპირებს ერთმანეთს ყველა დადებითი თვისებებით აღჭურვილ ტრადიციულ ქალაქს და ინდუსტრიულ ქალაქს, რომელიც ყოველგვარ კულტურულ ტრადიციებს არის მოწყვეტილი. 1843 წელს ის აქვეყნებს ნაშრომს "ინგლისში ქრისტიანული არქიტექტურის აღზევების აპოლოგია".

ჯონ რასკინი (1819-1900), ხელოვნების კრიტიკოსი და ოქსფორდის უნივერსიტეტის პროფესორი. მისი ძირითადი ნაშრომებია – "არქიტექტურის შვიდი ლამპარი" (1849) და "ლექციები არქიტექტურასა და ხატვაზე". რასკინი აკრიტიკებს თავის ეპოქის არქიტექტურასაც და ინდუსტრიულ საზოგადოებასაც, რომელმაც ის შექმნა. უარყოფს პროგრესისტების რეცეპტებს, კერძოდ, ფურიეს "ფალანსტერს". რასკინი ქადაგებს მრავალფეროვნებას, დისიმეტრიას, ტრადიციის პატივისცემას. პარალელურად ის, პატერნალისტური სახელმწიფოს მომხრეა, და მრავალი სოციალური ქმნილების ფუძემდებელი.

უილიამ მორისი (1834-1896) - ხელოვანი, მეწარმე და მწერალი. ის აღიარებს რასკინის გავლენას, თუმცა, ჯერ სოციალ-დემოკრატიის, ხოლო შემდგომ სოციალიზმის მიმდევარი ხდება. რასკინზე მეტად ის ინტერესდება უშუალოდ შრომით, რაც მისთვის კულტურის ანარეკლია. ის ცდილობს, გაათავისუფლოს მუშახელი ინდუსტრიული სამუშაოს დამთრგუნველი ორგანიზაციისაგან. მისი ნაშრომებიდან ქალაქზე აღსანიშნავია - ახალი ამბები არსაიდან (1890). ამ ფუტურისტული სტილის რომანით იგი აღწერს თავის კონცეფციას საზოგადოებისა და ქალაქის შესახებ. აკრიტიკებს ინდუსტრიულ ქალაქს და ადიდებს პატარა ქალაქს, ბუნების დაცვას, კავშირებს სოფელსა და ქალაქს შორის.

ამრიგად, კულტურალისტები წარსულიდან შთამომავლობით მიღებული ქალაქისაკენ შემობრუნებას ქადაგებენ. ეს ქალაქი წინაინდუსტრიულია, ძირითადად, შუასაუკუნოვანი. დამოკიდებულება მის მიმართ ნოსტალგიურია, აბსოლუტურად საპირისპირო პროგრესისტებისა, რომლებიც ცდილობენ მოიხმარონ ინდუსტრიული მექანიზმის მიღწევები, ისინი ცდილობენ, გააცოცხლონ წარსულის ქალაქი ან დაბრუნდნენ მის ტრადიციებზე. თუ პროგრესისტები ათვლის წერტილად ინდივიდს მიიჩნევენ, კულტურალისტებს ათვლის წერტილად აღებული აქვთ ქალაქი თავის მთლიანობაში (ქალაქი და მისი მაცხოვრებლები). კულტურალისტები პრივილეგიას აძლევენ სულიერ და არა მატერიალურ მოთხოვნილებებს. ადამიანებიც და შენობებიც განსხვავებულნი უნდა დარჩნენ. მათი აზრით, ქალაქს უნდა გააჩნდეს ზუსტი საზღვრები მორისი), რაც კონტრასტულად უნდა გამოჩნდეს ველურად შენარჩუნებული ბუნების ფონზე. ქალაქის ზომები მოკრძალებული უნდა იყოს, როგორც მათი იდეალის – შუასაუკუნოვანი ქალაქისა. ის არ უნდა იყოს ახლომდებარე სოფლებში ათქვეფილი ბუნდოვანი გარეუბნების სახით. მისი გეგმა არარეგულარული და ასიმეტრიული უნდა იყოს (სიცოცხლე იბადება ამ მრავალფეროვნებისაგან) და ითვალისწინებდეს ლანდშაფტსა და წარსულის გადმონაშთებს. რადგანაც ყველა ავტორი პროფესიულად დაკავშირებულია ხელოვნებასთან, ესთეტური ხედვა მუდამ თან სდევს მათ ნაშრომებს. მათთვის სილამაზის ძიებას ისეთივე მნიშვნელობა აქვს, როგორიც ჰიგიენას პროგრესისტი ავტორებისთვის.

კულტურალისტები უარყოფენ ქალაქების, უბნების, შენობების პროტოტიპებს, ნორმებს. საზოგადოებრივ ნაგებობათა არქიტექტურა უნდა იყოს მარტივი, საცხოვრებლისა - პერსონალიზებული. ჰარმონია –შთაგონების მთავარი წყაროა, მთავარი ფასეულობა, რაც პროგრესისტებისათვის არის ეფექტურობა და ამონაგები.

თუკი მორისის ნაწარმოებში, რომელიც XXI საუკუნის ქალაქს აღწერს, არის უტოპიური განზომილება, ეს ხდება მხოლოდ ინდუსტრიული ქალაქის გასაკრიტიკებლად და არა ახალი მოდელის შემოსათავაზებლად. ამიტომაც არ არის გასაკვირი, რომ პროგრესისტებისაგან განსხვავებით, კულტურალისტები არ ცდილობდნენ თავიანთი იდეების განხორციელებას.

პროგრესიზმ-კულტურალიზმის ლიმიტები

მაშასადამე, XIX საუკუნის ქალაქზე აზროვნებაში დომინირებს ორი მოდელი. თუმცა, ნაშრომების ყველა ასპექტი არ შეიძლება მკაცრად კლასიფიცირებული იყოს. მაგალითად, ისეთი ავტორი, როგორიაც პრუდონი, თავისი რაციონალიზმისა და მოდერნიზმის ძიებით პროგრესისტულ მიმდინარეობას შეგვიძლია მივაწეროთ. ამავდროულად ის, როგორც კულტურალისტები, უარყოფს იდეალური ქალაქის შექმნის იდეას და ქადაგებს ინდივიდუალიზმს. თვით ფურიეც კი ქადაგებს სიამოვნების კონცეფციას და ცდილობს, თავიდან აიცილოს მონოტონურობა.

ამ ორ მოდელს შორის არსებობს საერთო წერტილები: ქალაქი ნაფიქრია, როგორც მოდელი, უწყვეტად რეპროდუქტირებადი საგანი, დამოუკიდებლად დროისაგან და ზოგჯერ სივრცისაგანაც.

ზოგიერთი ავტორის მიკუთვნება რომელიმე ამ მიმდინარეობისთვის საერთოდ შეუძლებელია. ეს, პირველ რიგში, **მარქსსა** და **ენგელსს** ეხება. ისინი აკრიტიკებენ ინდუსტრიულ ქალაქს და მეტიც, მთელ კაპიტალისტურ საზოგადოებას, რომლის პროდუქტიც არის ეს ქალაქი. ისინი უარს ამბობენ ასეთ ქალაქში უწესრიგობის შედეგების დანახვაზე. მათი აზრით, ეს უწესრიგობა მხოლოდ მითია, რომელიც საჭიროა კაპიტალისტური ლოგიკისა და ორგანიზაციის შესანიღბად. ქალაქი არის ადგილი, სადაც მიმდინარეობს ისტორია; ის ბურჟუაზიის და შემდგომ პროლეტარიატის ჩამოყალიბების ადგილია. მაშასადამე, ქალაქი იმ წესრიგის მიმდევარია, რომელმაც შექმნა კაპიტალისტური საზოგადოება. იმისათვის რომ გავანადგუროთ ეს საზოგადოება, საჭიროა ამ წესრიგის მოშლა. ყოველგვარი უტოპიური განზომილების უარყოფით, მარქსი და ენგელსი, არც კი ცდილობენ შემოგვთავაზონ ქალაქის პროექტი და მითუმეტეს, მოდელი. მათი აზრით, მომავალი გახსნილი უნდა იყოს რევოლუციური ქმნილებისათვის. ისინი არ აღიარებენ პროგრესისტი ავტორების შემოთავაზებებს. თავის მნიშვნელოვან ნაშრომში "საცხოვრებლის საკითხი" (1872) ენგელსი თავს იკავებს პროლეტარული კლასის საცხოვრებელი პრობლემის მოგვარების შემოთავაზებებისაგან.

ასევე შეუძლებელია კლასირება აშშ–ში ძალზე გავრცელებული მოძრაობისა ურბანული განვითარების საპირისპიროდ - "მ.უაიტი და ლ.უაიტი. ამერიკელი ინტელექტუალები ამერიკული ქალაქების წინააღმდეგ".

აშკარაა, რომ აშშ თავდაპირველად შეიქმნა, როგორც აგრარული ქვეყანა და XIX საუკუნის დასაწყისში. იქ მოსახლეობის რაოდენობა არც ერთ ქალაქში არ აღემატებოდა 100 000-ს (ლონდონში მოსახლეობის რიცხვი ამ დროს 1000000-ს აღწევდა, ხოლო პარიზისა - 600 000-ს). პიონერთა საზოგადოება აღმერთებდა ბუნებას, ქალაქი მათ კრიმინალისა და კორუფციის ადგილად მიაჩნდათ. ეს ტენდენცია გამოხატულია ნაშრომებში თომას ჯეფერსონიოდან ჰენრი ჯეიმსამდე და ლუის სალივანამდე (რომელიც პროფესიით არქიტექტორი იყო). ამ ავტორებს სურდათ აგრარული წესრიგის აღდგენა და ამაში ვერ ხედავდნენ ინდუსტრიულ განვითარებასთან შეუსაბამობას. როგორც კულტურალისტულმა და პროგრესისტულმა მოძრაობებმა ჰპოვეს გაგრძელება თავიანთ ჰომოლოგებში ურბანიზმის ეპოქაში, ასევე გაგრძელდა ამერიკული ანტი-ურბანული მოძრაობა ფრენკ-ლოიდ რაიტის ნატურალისტურ შემოთავაზებებში.

გაგრძელება შემდეგ ნომერში

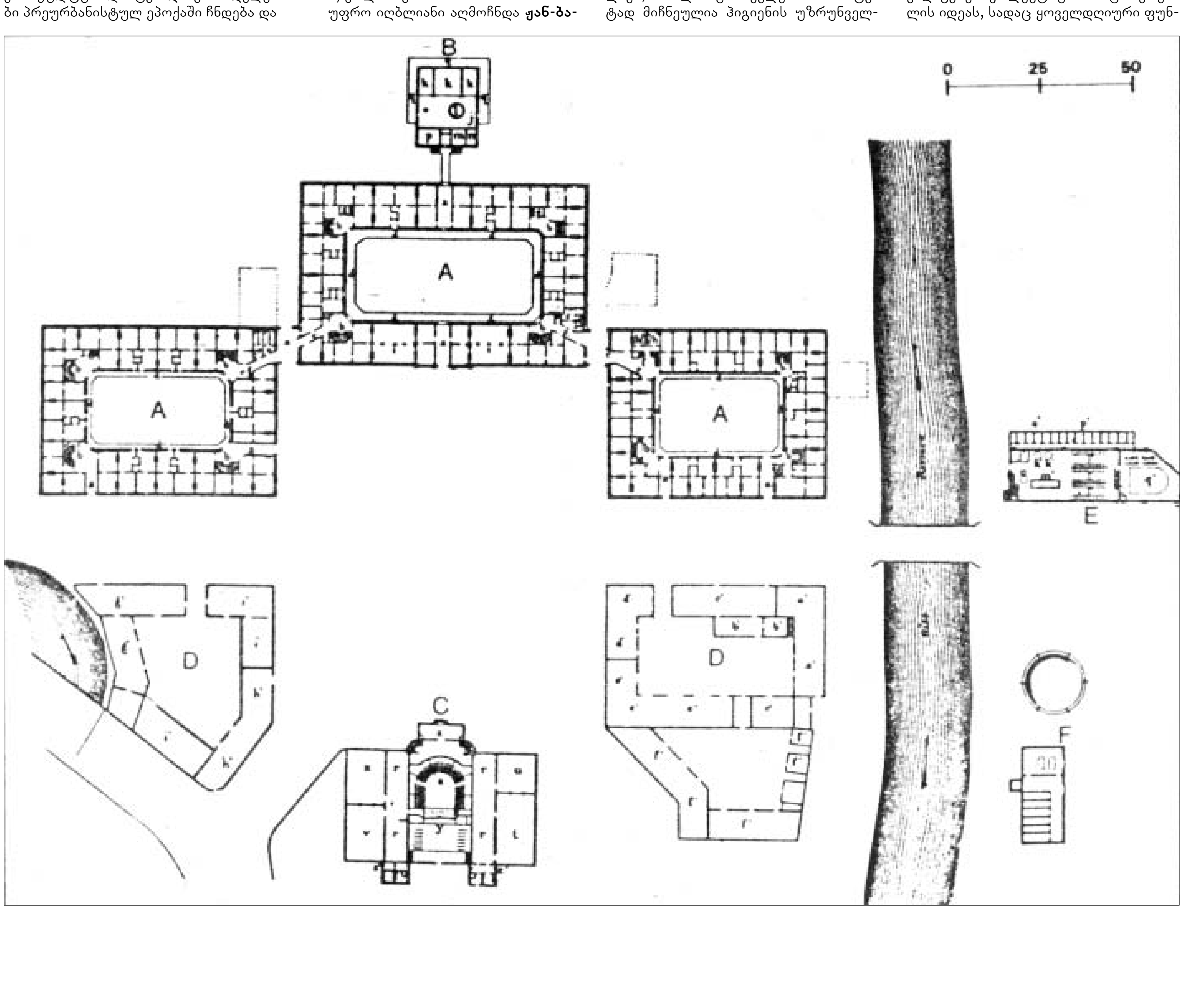

IN MEMORIAM

სარკმელი საკანში

ლამანჩელი კაფეში

ზის ლამანჩელი კაფეში,
ძველს დაუკვეთავს კონიაკს,
გახუნებული აფიშა
სატრფოს ბარათი ჰგონია.

ქლესური გადაძახილით
თავები წაუქონიათ,
ის მიდის მტერზე მახვილით
სიკვდილი მღერა ჰგონია.

ტრამალის ქარი დაბმული
საკანის ტიბიკონია,
ეს სახიჩარი მამული
რაინდს სამშობლო ჰგონია.

დათო მაღრაძე

"სამი განზომილება" ავტორივით საპატიმროს ჯურღმულში გამოიწრთო.

მკითხველის სამსჯავროს წინაშეა ჯაბა იოსელიანის წიგნი "სამი განზომილება", რომელიც ძალიან ჰგავს მის ავტორს, ოღონდ პირველი მოწვევის პარლამენტზე მჯდომს არა, თეთრ საყელოზე ბაფთაშებმულს, არისტოკრატული იერის საგანგებოდ გამოწყობილ ვაჟკაცს. სანგრებში ნათრევ, შეტევაზე წასულ ჯაბას ჰგავს, რომელსაც საყელოც მოქცეული აქვს და სახელოც გაგლეჯილი, მაგრამ მასთან არის სამშობლო და მასთან არის სიმართლე.

მაშ ასე, მკითხველო, შენს წინაშეა ჯაბა იოსელიანის დოკუმენტური რომანი "სამი განზომილება". მისი ძირითადი, დოკუმენტური ნაწილი აფხაზეთის ომის და ბოლო წლებში საქართველოში დატრიალებული ტრაგიკული მოვლენების ერთგვარი მატიანეა.

საოცარი დინამიკა, რომელიც კითხვისას ამოსუნთქვის საშუალებას არ იძლევა, ავტორის მაღალ მწერლურ ღირსებაზე მეტყველებს.

ნაწარმოების, როგორც მატიანის ერთ-ერთი მთავარი ღირსება ისიცაა, რომ ავტორი გახლავთ არა მხოლოდ ბრძოლების მონაწილე, არამედ მისი წარმმართავი.

მიმაჩნია, რომ თანამედროვე ისტორია კაბინეტებიდან გაუსვლელად არ იწერება, მეტადრე პროკურატურაში და იზოლატორებში გამოძალული ჩვენებებით. მემატიანეობას უფლების მოპოვება სჭირდება და თავად უნდა იდგე მოვლენათა ეპიცენტრში, რომ აღწერო. ამის მაგალითია ქართული ისტორიოგრაფიის ნიშანსვეტი ვახუშტი ბატონიშვილი, რომელმაც მამის - ვახტანგ VI განჯაში ყოფნისას შემართა მახვილი და ორჯერ ილაშქრა განმდგარ ქსნის ერითსთავთა წინააღმდეგ, დასაჯა ურჩნი და გამარჯვებით მოიქცა.

მკითხველის წინაშე არსებული მატიანის ავტორის დასახასიათებლად ხაზს ვუსვამთ ერთ გარემოებას: აფხაზეთის სამამულო ომში, ქართული მხარის ამდენ ვიცე-პოლკოვნიკს, პოლკოვნიკსა და გენერალს შორის საშური თავდადებით იბრძვის და ლიდერობს კაცი, რომელსაც სამხედრო ჩინი არ გააჩნია.

თავგანწირვა, ღალატი, გმირობა, შიში, უპასუხისმგებლობა, გაბედულება, ყოველივე ერთმანეთში გადახლართული მებრძოლი ოსტატის ხელითაა მკითხველისთვის შეთავაზებული.

რამდენადაც მკაცრია ადამიანის მისეული შეფასების კრიტერიუმები (ომის დროს ეს სიმკაცრე ლოგიკურიცაა), იმდენად იგი ლოიალურია შეტაკებების ნამდვილი მონაწილეობის მიმართ. მას არ ავიწყდება, რომ ეს მეომრები ყოველგვარი გაწვევის გარეშე გადაეშვნენ ბრძოლაში, როცა დეზერტირობისათვის არავინ ისჯებოდა.

ნაწარმოებში სტრიქონებს შორის ჟონავს მწერლის მეტად ფართომასშტაბიანი ერუდიცია, ფუნდამენტური ცოდნა, რითიც, რა თქმა უნდა, ავტორს თავი არ მოსწონს.

შესანიშნავი მხატვრული ოსტატობით, თითქმის უხილავი ძაფებით აკავშირებს მწერალი წარსულსა და აწმყოს - სსრკ საპატიმრო ბანაკებსა და დამოუკიდებელი საქართველოს პარლამენტს. ამ უხილავი ძაფების არსი ადამიანის ის ნიშან-თვისებებია, რომლებიც გამოქვაბულიდან მოყოლებული, მეასე სართულზეც არ ტოვებენ მას.

ავტორი ერთმანეთისგან ქრონოლოგიურად ძლიერ დაშორებული ცხოვრებისეული სამი ეპიზოდის ერთგვარ სინქრონიზაციას ვირტუოზულად ახერხებს. ეს ეპიზოდებია: საპატიმრო ბანაკში არაკაცის მხილება, მისი დისერტაციის დაცვის პერიპეტიები მოსკოვში და დამოუკიდებელი საქართველოს პარლამენტში თავჩენილი ფარისევლობა.

მწერალი საშური გამჭრიახობით წვდება ამ სამი ეპიზოდის ფარულ მსგავსებას და ერთი ფესვიდან სხვადასხვა დროში განაყარ ტოტებს მშობელ ძირზე აბრუნებს.

რომანში მიზანმიმართულად არის ჩართული საპატიმრო ბანაკების ეპიზოდები. დაკეცავს შევარდენი ფრთებს და ნოვოჩერკასკის ციხეში გისოსებიდან საკანში შემოვარდება. თითქოს შევარდენმაც იგრძნო, ვის საკანში უნდა შეფრინდეს... რევოლუციის ღვარცოფით წალეკილ უპატრონოდ გაზრდილ კაციჭამიებს, ცივსისხლიან მკვლელებს, უმოწყალო ზედამხედველებს შორის დადის ამაყი ოჯახიშვილი და ბანაკებიდან ბანაკებში ქუხს მისი სახელი... გაივლის აქედან ორმოცი წელი და აფხაზეთში იგივე ძალით გაიჟღერებს მისი გმირობა, შუალედში კი თეატრია, პიესები, დოქტორობა, პედაგოგიური მოღვაწეობა.

"სამი განზომილება" სავსეა მეტად მძაფრი და სულის შემძვრელი ბრძოლის ეპიზოდებით. მწერალი სისხლის წვიმების დროსაც არ ჰკარგავს ვაჟკაცის უმთავრეს თვისებას, მტერსაც დაუფასოს თავდადება.

ერთ ეპიზოდში ტყვიების წვიმაში მოწინააღმდეგე დაღუპულ თანამებრძოლს არ ეშვება, ბრძოლის ველიდან მოძმის ცხედრის გათრევას ცდილობს. მისი თავგანწირვით აღტაცებული ქართველები ცეცხლს წყვეტენ და მტერს საშუალებას აძლევენ, აასრულოს განზრახული.

გაოცებას იწვევს მწერლის უნიკალური მეხსიერება, იმდენად, რომ ეჭვი გიჩნდება, მნემოსინე (ბერძნულ მითოლოგიაში მეხსიერების ქალღმერთი) ხომ არ მფარველობს. ორმოცი წლის წინანდელი ამბების ისე დეტალურად, უფაქიზესი ნიუანსების გამოურჩენლადაა აღწერილი, როგორც გუშინდელი.

ცალკე აღნიშვნის ღირსია თხრობის სიმსუბუქე, სილაღე, წინადადებებსა და ვიზუალურ კადრებს შორის ზღვარი ისე ქრება, რომ ძნელი სათქმელია, ქაღალდზე ნაწერს კითხულობ თუ კინოფირს უყურებ.

როგორც "ლიმონათის ქვეყანაში" საშკა ნემეცი, ისე "სამ განზომილებაში" არმავირელი იურკა - "ლაგერების მძვინვარე ვეფხვი" გადიან გზას დემონიდან ადამიანამდე. იურკა უცბად წყვეტს ცეკვას და ძმაკაცის ნართან ჩაჩოქილი იწყებს ქვითინს. ეს არ არის თვალზე შეკავებული ცრემლი, არც წამიერი სინანული. ესაა მოთქმა, განწმენდის დასაწყისი, როცა ადამიანში მშობიარობის ტკივილით დაბადებული ცრემლი ამარცხებს დემონს. მკითხველი იურკასთან ერთად განიცდის კათარზისს, - ეს ჭეშმარიტი ხელოვნება, ანუ ავტორის ბრწყინვალე გამარჯვებაა.

■ ■ ■

ცნობილია, რომ თომას ვულფის რომანი "მოხედე, შენს სახლს ანგელოსო", პერკინსმა შეამცირა, დაამუშავა, ურედაქტორა და მკითხველთა საზოგადოებამ უბრწყინვალესი საჩუქარი მიიღო.

შეიძლება ჯაბა იოსელიანის ნაწარმოებებს სჭირდება ჰერკინსის ხელი, თან თუ გავითვალისწინებთ, რომ ორივე ბოლო რომანი იზოლატორში დაიწერა, მაგრამ მან, როგორც შემოქმედმა, ხელთ იგდო მთის წვერზე გველის ნადავლი ხვითო. მთის წვერამდე ოღრო-ჩოღრო გზით დაიკაწრები თუ პროფესიონალის აღჭურვილობით ახვალ, ვფიქრობ, არაა მთავარი. მთავარი მაინც ასვლაა და ხვითოს ხელთ ჩაგდება.

ფიროსმანი არ იყო რემბრანდტი, მაგრამ ფიროსმანი იყო.

■ ■ ■

პარადოქსულად ჟღერს, მაგრამ ჯაბა იოსელიანის პროტესტი და ბრძოლა ყოველთვის იმთავითვე განწირულია, იგი არასოდეს არ არის მოგებული, მაგრამ ყოველთვის გამარჯვებულია.

პარადოქსის საიდუმლო, შევეცდები ავხსნა. იგი საბრძოლოდ ისეთ მახინჯ, მაგრამ მონოლითურ მოვლენას ისახავს, რომლის მორევაც იმ კონკრეტულ შემთხვევაში შეუძლებელია, მაგრამ მისი გამარჯვება გაბედვასა და თავგანწირვაშია. მისი ცხოვრების წესი თავდადებულ ბრძოლას, ტანჯვა-წამების მიუხედავად, შუა გზაში გაუტეხლობასა და "გამოუსწორებლობას" გულისხმობს. ეს გაბედვაა, რომ სასოწარკვეთილ, ბეჩაობას შერიგებულ ადამიანებს იმედის ნაპერწკალს უნახავს. მას სჯერა, რომ ყველა მამაკაცში არის ვაჟკაცი, გარდაცვლილი მაინც.

შინაგანი პროტესტი და მხნეობა აძლევს მას ძალას სტალინის სიცოცხლეში, "ბელადის" დაბადების დღეს ბარაკის სახურავიდან გააყრუოს ბანაკი ყვირილით: "Сталин гуталинщик!", რისთვისაც ციმბირის ბარაკის აუტანელი პირობებიდან კვლავ ჯურღმულის გაუსაძლისში ჩაინთქმება ("სამი განზომილება").

"ლიმონათის ქვეყანაში" მთავარი გმირის - გველესიანის კონფლიქტი გარე სამყაროსთან მხოლოდ საბჭოთა საზოგადოების სიბილწის მიზეზით არ შემოიფარგლება, ეს არ არის დისიდენტის ამბოხი, ამ უთანხმოებას უფრო ღრმა ფესვი აქვს.

გველესიანი ადამიანთა იმ რიცხვს განეკუთვნება, რომლებიც ნამდვილ ცხოვრებას ეძებენ და საზოგადოებისგან შემოთავაზებულ ჩარჩოსა და დაწესებულ ნაპირს ვერ გუობენ. იგი უზენაესი სამართლის საპოვნელად არის მოწოდებული და ცხოვრების არსს თავგანწირვაში ხედავს.

ასეთი ადამიანები არსებულ ყოფას, საზოგადოების დადგენილ მორალს, კანონსა თუ შეფასების კრიტერიუმებს ერთი ფრთის დაქნევით მუდამ აღემატებიან და სწორედ ესაა დაპირისპირების მთავარი მიზეზი.

ორივე ნაწარმოების ხერხემალი რაინდისა და წუთისოფლის დაპირისპირებაში იძერწება.

წუთისოფლისაგან ბევრ შხამს იღებს რაინდი, რადგან ეს შხამი სულის საწრთობადაა, ხოლო რაინდი საკუთარი ღირსებით, მხნეობითა და გაუტეხლობით სცემს გახრწნილ წუთისოფელს უკეთესის იმედით. რაინდი და წუთისოფელი მუდამ დაუნდობლად ებრძვიან ერთმანეთს.

ერთმანეთს ებრძვიან ერთმანეთის გადასარჩენად.

■ ■ ■

ოჯახის წევრისადმი გაგზავნილ ერთ პირად წერილს მწერალი გურამ რჩეულიშვილი ასე ამთავრებს: "აბა, შენ იცი, როგორი იქნება შენი პირველი ნამდვილი ამბავი".

ერთი რამ ცხადია, რომელი კუთხიდანაც არ უნდა შევხედოთ, ჯაბა იოსელიანის მთელი ცხოვრება და შემოქმედება ("სანიტარული მატარებელი", "ლიმონათის ქვეყანა", "სამი განზომილება") არის "ნამდვილი ამბავი".

როგორც თავშივე აღვნიშნეთ, "სამი განზომილება", მისივე ავტორის მსგავსად, საპატიმროს ჯურღმულში გამოიწრთო. ნოვოჩერკასკის შევარდენივით დაკეცა ფრთები წიგნმა, გამოფრინდა გარეთ და სივრცეებისაკენ გასწია.

***P.S.** ამ სტრიქონებს ოთხმოცდათექვსმეტ-ოთხმოცდაჩვიდმეტ წლებში ვწერდი, როცა შენ, ჩემო ძვირფასო ძმაო, კაცისაგან მოძულებული, საპატიმროში იყავი. ვწერდი საზოგადოების უსამართლო სამართლის საპირწონედ.*

ახლა შენ უზენაესი სამართლის წინაშე დგახარ... სიკვდილს კაცი მიჰყავს, მაგრამ ძმობა ძმობად რჩება.

მე ისევ შენთან ვარ, ოღონდ ახლა უკვე სანთლით ხელში:

- ალილუია, ჯაბა.

დათო მაღრაძე

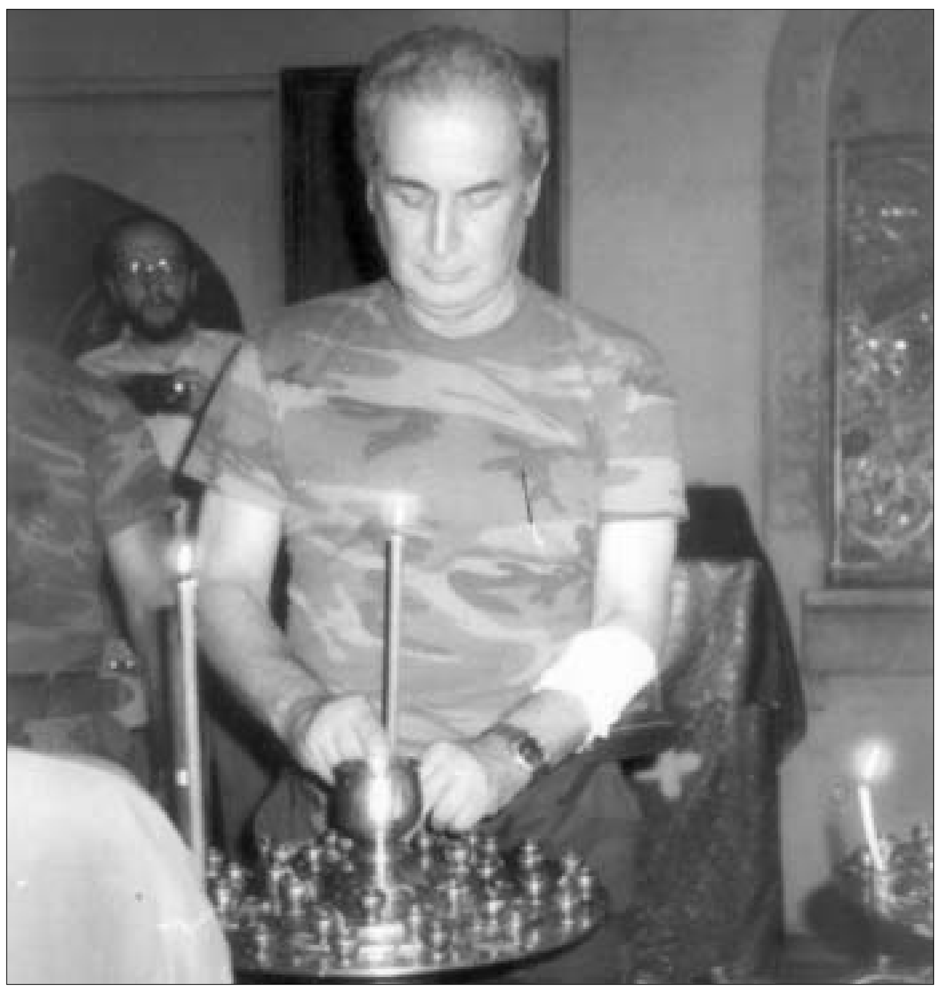

ნაძვისხე საპატიმროში

ლილი იოსელიანის ნახატი

არისტოკრატი

ზაალ სამადაშვილი

"...სულგანაბული ვუსმენდი თითოეულ თქვენგანს და მაიაკოვსკის ერთი ლექსი მახსენდებოდა. ამ ლექსის შინაარსი ასეთი გახლავთ: ბებერ, გაძვალტყავებულ ცხენს, საზიდარს რომ მიაჩაქჩაქებს მტვრიან შარაზე, მუხლებში ძალა ეცლება და მიწას ენარცხება. მას ხალხი ეხვევა და დაცინვას უწყებს. ცხენი აჰყურებს ადამიანებს და თვალებიდან ცრემლები სდის. გამოჩნდება ვიღაც კაცი, რომელიც მის ირგვლივ შეკრულ რკალს გაარღვევს, დაიხრება, მიეფერება და ეტყვის, - შენ უნდა იცხოვრო, უნდა წამოდგე და განაგრძო გზა. ცხენს ძალა უბრუნდება, დგება და მიდის...

იმ ცხენივით ვარ მეც. თქვენი სიტყვები მამხნევებენ და მარწმუნებენ, რომ უნდა ვიცხოვრო, უნდა განვაგრძო გზა, რომელსაც ვადექი...

გმადლობთ..."

ცარიელ სცენაზე მდგომ სამოცდათხუთმეტი წლის მწერალს, ამ სიტყვებით რომ მიმართავს საზოგადოებას - შეკრებილს თეატრში - მის იუბილეზე, ტანზე მომდგარი, გრძელი, მკაცრი პიჯაკი აცვია. ასეთ პიჯაკებს, უფრო ზუსტად - სერთუკებს, XIX საუკუნის პირველ ნახევარში ატარებდნენ ევროპელი მოქალაქეები.

როგორ ყველაფერი უხდება ამ კაცს, ფიქრობს პარტერის ბოლო რიგში მჯდომი შუახნის მანდილოსანი, ვისაც ნანახი ჰყავს იგი კატორღელის ბუშლატსა და საზღვაო-ფეხოსანთა დაფოთლილ ფორმაში და დიდედის ნაქონ ჩინურ მარაოთი გამალებით ინიავებს სახეზე საიდანღაც უეცრად მოდებულ ალმურს...

ქალაქური პოეზია

"ფრაგმენტები სურათისათვის"

გიორგი მირზაშვილი

. . .

შეორთქლდა შუშა.
არხი TCM - ი -
ძველი ფილმებია.
ლურჯი აკვარელი
Teare On My Pillow -
ზანგების ტრიო.
გივიკო ელ. დეპოში.
ცხელი ხინკალია.
გიოს მუსიკა ჟღერს
ფონად კომპიუტერზე,
ფილმი "ნოსტალგია".
კვირის ჰოროსკოპი.
წყალი ნაკურთხია.
თხის წელიწადი -
2 0 0 3.
გიო ლოგინშია
ლუდის მოლოდინში.
მწვადი უხეშია,
ღვინო - სუროგატი.
ნაღდი რქაწითელი
სანთლით საძებნია.
იყოს ის, რაც არის ....
მაინც თბილისია.
სუსტი ოსტრი ქონია . . .

მარჯვე მონასმი ედება ტილოს,
ელფერი მთვარის, განწყობა ქარის.
ბჟუტავს ქალაქი, ილევა გაზი.
სიცივე მოვა....
პრომეთეოსი - პატრუქი,
სანთელი,
ასანთი.
დადგება თებერვალი ...
... ჩადგება წყალი ...

. . .

- თან დავძრათ ყინული...
დავიღალე შინ დაბრუნებით.
ბნელი ქიაჩელი - გამთენიაზე.
შავი ღვინო - ალადასტური.
როკ ფორი. "ყიტანი". ლევანი.
რეკავდი.
ღელავდი.
ლელა.
ნუგზარი.
"კვირის პალიტრა".
ხელს გადავყევი...
რითმი ბონგების
უკეთ მასწავლა
თათუზამ,
ღამემ,
სარდაფმა,
საბილიარდომ,
ტატამ...
პაუზა...
წიკწიკებს საათი.
თანაც ორი.
3 საათია.
აქ არავის უცხოვრია.
სკამი, მაგიდა.
ჭიქაში - ლიმონი.
ჟურნალი "კაკადუ"
ბარმენი მარიკა.
მე ვიყო შპროტი.
რუსულად თარგმნა
არტიომმა
რითმი ბონგების,
გონგების,
ზარების,
ქარების,
ჰიპების,
ბარდების...
ამოდის,
ნათდება!

. . .

ჩაი ასსამი.
ანშლაგი სარდაფში.
მერაბ ნინიძე - შაილოკი, "ვენეციელი ვაჭარი".
მოჰყევი. მიამბე. მითხარი.
მარტია.
საღამო
თბილისში.
ხაჭოს ლევზელი. ზემელი. ლოდიას ჯვარი.
ზალიკოს მოთხრობა.
მაღრაძის სიზმარი.
გრიპია ქალაქში.
რემანტადინი, პროფილაქტიკა...
ჯანი გავარდეს ...
- სამი კატლეტი,
მაიტა ფახლავაც...
ვგლიჯე პახტაკორს,
დამკაში გავედი.
ავოეე!
საღოლ!
კარგია!
დელირიუმი დამთავრდა.
ნამუშევარი გავყიდე.
კოჭი ალჩუზე დამიჯდა.
ხეებში წყალი არ ჩადგა.
ვუყურებ ეკრანს:
დღეს I არხზე
"ფრაგმენტები სურათისათვის" -
ლიკა გიორგაძე...

ტროტუარებო, წერეთ თქვენი მემუარები

უძრავი ქონება, მარადიული ღირებულებები

ანა კორძაია-სამადაშვილი

ადამიანის ბუნების საუკეთესო მცოდნეებად საკუთარ თავს მღვდლები, ფსიქოლოგები და ჟურნალისტები თვლიან. სასულიერო პირებს ამის თქმის უფლებას აღსარების საიდუმლო აძლევთ, ფსიქოლოგებს – დაგროვილი და ზოგჯერ საეჭვო ცოდნა, ჟურნალისტებს კი – უმრავლესობას – საკუთარი თავხედობა: მაინც ყველაფერს გავიგებთ, თუ არადა, მოვიგონებთო.

სინამდვილეში, ადამიანებში საუკეთესოდ ტაქსის მძღოლები, გინეკოლოგები და უძრავი ქონების მაკლერები ერკვევიან, უბრალოდ, ამაზე არ ლაპარაკობენ ხოლმე. მათზე მეტი არავინ იცის, მხოლოდ მათ უნდობენ თითქმის უცნობები არამარტო პრობლემებს – ცოდვებს, კომპლექსებს, – არამედ თავიანთ ყოველდღიურ, თუნდაც პატარა, სიხარულსა და გამარჯვებებსაც.

ვეცდები გიამბოთ მათ შესახებ, ვინც მთელ ქალაქში გამოკრული აბრებისა და განცხადებების მიღმა დგანან: უძრავი ქონების ყიდვა-გაყიდვა, გაქირავება და სხვა და სხვა. ეს მაკლერები არიან.

90-იან წლებამდე უძრავ ქონებასთან დაკავშირებულ პრობლემებს, ძირითადად, ალექსანდრეს ბაღში, შემდეგ კი მშრალ ხიდზე აგვარებდნენ. მოგეხსენებათ, საბჭოთა დროს ბინის გაყიდვა, ფაქტობრივად არ ხდებოდა, ბინებს ცვლიდნენ ხოლმე. ცნება "სამმაგი გაცვლა" საბჭოთა ადამიანისათვის სრულიად გასაგები იყო, თუმცა ახლა მისი განმარტება ცოტა ჭირს. ბაღში და ხიდზე ზამთარზაფხულ ხალხი ირეოდა. ეს დღემდე ასეა, ოღონდ ბირჟამ სპეციალიზაცია შეიცვალა, ახლა აქ, ძირითადად, გაქირავებით დაკავებული მაკლერები დგანან, ზოგს თავისი შემოთავაზება გულზე აქვს ინგლისური ქინძისთავით დაბნეული.

90-იანი წლების დასაწყისში უძრავი ქონების გაყიდვით საგანგებო ფირმები დაკავდნენ. ზოგიერთი მათგანი დღემდე წარმატებულად მუშაობს, ალბათ იმის წყალობით, რომ ამ წლების განმავლობაში მათი უკმაყოფილო კლიენტი ძნელი საპოვნელია. ამ ფირმებს საუკეთესო რეკლამა აქვს, და ისინი არამარტო შემოთავაზებულ ბინებს ყიდიან, არამედ საკუთარი უძრავი ქონებაც გააჩნიათ.

ჩვენ კი "საშუალო ფენაზე", რიგით მაკლერებზე შევჩერდებით. მათ არც დიდი ოფისები აქვთ და არც გარეთ დგანან ყინვასა და პაპანაქებაში, არც უფასო რეკლამას თაკილობენ და არც დიდი ობიექტებისათვის ხელის მოკიდების შიში აქვთ. მრავალი მათგანი ამ პროფესიის "სათავეებში" იდგა და ამჟამად ჩინებულად ერკვევა, რა რად ფასობს და – რაც უფრო საინტერესოა – ვინ ვინ არის.

მათი სამუშაო ადგილები, ძირითადად დიდ საქმიან შენობებშია განლაგებული. სამუშაო ოთახის აუცილებელი შემადგენელი ნაწილი ტელეფონია, ერთი თანამშრომელი აუცილებლად მასზეა მიჯაჭვული. მას შემდეგ, რაც მობილური ტელეფონი, ფაქტობრივად, ყოველ მესამეს უდევს ჯიბეში, კლიენტის მოლოდინში ოთახში გაუსვლელად მჯდომის სამუშაო დღე ნაკლებად დაძაბულია, თორემ უწინ ეს დიდი პრობლემა იყო: სასურველი ბინის მოძიებისას ტელეფონი, ცხადია, დაკავებულია, სამი-ოთხი ზარის შემდეგ კლიენტი მოთმინებას კარგავს და შუამავალს სხვაგან ეძებს.

მაკლერებთან ათასი ჯურის ხალხი დაიარება და ისინიც, ცხადია, ათასგვარ საცხოვრებელში ამოყოფენ ხოლმე თავს. რამდენიმე თვის მუშაობის თავზე ამ პროფესიის ადამიანი ბინაში შებიჯებისთანავე უშეცდომოდ შეძლებს იმის მოყოლას, ვინ ცხოვრობს ბინაში, რა უყვარს, რაზე ოცნებობს, რაზეა წამსვლელი და რაზე – არა. როცა ბინის გაყიდვას იწყებთ, მაკლერი თქვენი ოჯახის წევრი ხდება, და თუ თავად არა გაქვთ მასთან ურთიერთობის გამოცდილება, რამდენიმე რჩევას შემოგთავაზებთ, თქვენი ნებაა, გაითვალისწინებთ თუ არა:

ბინის ან სახლის გაყიდვისას პირველი ნაბიჯი, მოგეხსენებათ, მისი ფასის დადგენაა. რასაკვირველია, საკუთარი

მშრალ ხიდზე

საცხოვრებელი ყველას უყვარს და ძვირფასად და შესანიშნავად მიაჩნია, ამიტომ კლიენტები ხშირად აღშფოთებას გამოთქვამენ ხოლმე, მათი აზრით, დაბალი ფასის გამო. ამ დროს გაიხსენეთ, რომ მაკლერი თქვენზე ნაკლებად არაა ბინის ძვირად გაყიდვაში დაინტერესებული: ბინის ფასის ზრდასთან ერთად მისი გასამრჯელოც იზრდება;

მაკლერმა კარგად იცის, რა სახით უნდა მოახდინოს თქვენი ბინის პრეზენტაცია. ამიტომ, თუ კედლის შეთეთრება გთხოვათ ან ჩამოტყავებული კუთხის დასაფარად კარადის 50 სანტიმეტრით მიჩოჩება, ნუ აღშფოთდებით, ამას ვინღა ეკითხებაო. ენდეთ გამოცდილ ადამიანს, მით უმეტეს, რომ თქვენი არაფერი მიდის.

ისევე, როგორც ყოველ პროფესიულ წრეში, მაკლერებთანაც საკუთარი ქცევის კოდექსი არსებობს. ისინი ხშირად მიმართავენ ერთმანეთს დახმარებისათვის და ამ დროს "გადაგდება" გამორიცხულია. არსებობს ცრურწმენებიც: "თარსი" შენობები, სადაც არცერთ ფირმას არ გაუხარია – ასეთებს არ უნდა გაეკარო (ჩამომითვალეს); ყოველი შენაძენი ვიწრო წრეში მაინც უნდა აღინიშნოს, და სხვა და სხვა. თუკი მაკლერს თუნდაც მიუთითებთ მისთვის იმ დროს საჭირო ობიექტს, ის ვალში არ დაგრჩებათ, ან წილს გადაგიხდით, ან ისეთ რამეში დაგეხმარებათ, რასაც თავად ვერასოდეს მოახერხებთ. არა იმიტომ, რომ უწმინდესია და უსპეტაკესი, არამედ იმიტომ, რომ უძრავი ქონებით მოვაჭრეთა დაუწერელი კოდექსი არსებობს.

რასაკვირველია, მაკლერს, ისევე, როგორც ნებისმიერ შუამავალს, მყიდველის გაცურების უამრავი საშუალება აქვს. ამას უამრავი ფაქტორი უწყობს ხელს, უპირველეს ყოვლისა, ზემოთნახსენები ადამიანის ბუნების შესანიშნავი ცოდნა. გაბღენძილი და გაუგებარი მიზეზების გამო თვითკმაყოფილი მყიდველი ხომ თავად ითხოვს გაბითურებას!

მაგრამ, ძირითადად, მაინც მაკლერები რჩებიან გაბითურებული. ეს ერთ-ერთი ყველაზე დაუცველი ფენაა, მას არცერთი კანონი არ იცავს კლიენტის უნამუსობისაგან. ხშირია შემთხვევები, როდესაც მთელს ქალაქში სირბილის, ათი, ოცი ბინის ჩვენების შემდეგ მყიდველი პირველ ბინას უბრუნდება და არად აგდებს მაკლერის მოთხოვნას კუთვნილი პროცენტის გადახდის თაობაზე. ამ დროს მაკლერი ან კუდამოძუებული ბრუნდება თავის სამუშაო ოთახში და "გომში" კლავს დარდს, ან უსამართლობისაგან გაგიჟებული ყოფილ კლიენტს სახლში უვარდება და სკანდალს აწყობს. თუმცა სკანდალის მოწყობა დიდ ძალისხმევას მოითხოვს და არცთუ სასიამოვნო პროცესია, ეს მეთოდი ხშირად ამართლებს: მაკლერების პირადი გამოცდილებამ ნათელყო, რომ უნამუსო ადამიანები ძირითადად ლაჩრები არიან.

რაც არ უნდა პარადოქსულად გეჩვენოთ, "გადამგდებების" აბსოლუტური უმრავლესობა ის ხალხია, ვინც ათეულ ათას დოლარად ყიდულობს სახლებს. სადმე, მივარდნილ მიკრორაიონში, ერთოთახიანი, კუთხის ბინის მყიდველი ასე არ წვრილმანდება ხოლმე. არა იმიტომ, რომ მდიდრები ცუდები არიან და ღარიბები – კარგები. ამის მიზეზი ალბათ უფრო ისაა, რომ შეძლებულ ადამიანს ძალიან უჭირს იმის წარმოდგენა, რომ სხვისთვის ის თანხა, რომელიც მისთვის ხურდაა, რამდენიმე თვის არსებობის საშუალებას წარმოადგენს.

გაუფრთხილდით მაკლერებს! მათ შეუძლიათ ბედნიერი გაგხადონ, და ისიც გაითვალისწინეთ, რომ, მათი რწმენით, ტყუილითა და სხვისი დაჩაგვრით შეძენილ სახლში ბედნიერი ვერავინ იქნება.

D9

არჩილ ჯორჯაძე მეგობრებთან ერთად

ეკონომიკური ზონები - იმედები და ილუზიები D2

ეკონომიკა „ეკონომიკურად დასაბუთებული„ „არაპოლიტიკური„ გადაწყვეტილებების ტყვეობაში D3

ამერიკული ეკონომიკის ერთ-ერთი უპირატესობა ევროპულის მიმართ D4

კონფლიქტების უარყოფითი ზემოქმედება საქართველოს ეკონომიკაზე D5

კომპიუტერული ბიზნესი საქართველოში D7

ჩვენი ეკონომიკური პროგრამის გამო D9

ფული, როგორც შესაძლებლობა D10

ლათინოამერიკული მოდელი D11

ფასიანი ქაღალდების ბაზრის უსაფრთხოება D15

ვისწავლოთ ბიზნესი ბავშვობიდან D16

ეკონომიკური ზონები - იმედები და ილუზიები

პაატა ლეიაშვილი

საქართველოს პარლამენტში ინტენსიურად მიმდინარეობს ე.წ. სპეციალური ეკონომიკური ზონების შესახებ კანონპროექტის ლობირება. ვრცელდება მოსაზრება, რომ ეკონომიკური თვალსაზრისით ზონები ეფექტურია და მათ შექმნას ეწინააღმდეგებიან მხოლოდ პოლიტიკური მოტივებით.

ზონების სასარგებლოდ სახელდება მსოფლიოს წარმატებული ზონების მაგალითები, თუმცა მსოფლიოში ბევრია საპირისპირო შემთხვევებიც. დღეს საზღვარგარეთ ფუნქციონირებს 1000-ზე მეტი თავისუფალი ეკონომიკური ზონა. ხოლო „ეკონომიკური სასწაული“ მოხდა მხოლოდ ზონების შეზღუდულ რაოდენობაში. უამრავმა მათგან შეწყვიტა ან შეაჩერა ფუნქციონირება. როგორც მსოფლიო პრაქტიკა ადასტურებს, ზონების შექმნის წარმატების გადამწყვეტ ფაქტორებს წარმოადგენენ პოლიტიკური სტაბილურობა, არაკორუმპირებული მართვა, განვითარებული ინფრასტრუქტურა, ქვეყნის ტერიტორიების სრული კონტროლი და არა უშუალოდ საგადასახადო შეღავათები.

ფაქტია, რომ მსოფლიოს მრავალ ქვეყანაში ზონებმა ხელი შეუწყეს უცხოური კაპიტალის მოზიდვას, ქვეყნის საექსპორტო პოტენციალის და სავალუტო შემოსავლის ზრდას, ქვეყნის ტექნოლოგიური დონის ამაღლებას, და სხვ. მაგრამ, რადგან ყურადღების ცენტრში ხვდება მხოლოდ მსოფლიოში გახმაურებული შემთხვევები, ხოლო წარუმატებლობის აფიშირება, როგორც წესი, არ ხდება, ამიტომ იბადება ილუზია ასეთი ზონების გარანტირებული წარმატების შესახებ. არადა, მსოფლიო გამოცდილება იძლევა ზონების დაბალი ეფექტიანობის ან წარუმატებლობის უამრავ მაგალითს.

ზონების შექმნა საჭიროებს კაპიტალის დაბანდებას, დიდ ხარჯებს, ხოლო შედეგი იქნება (ან არ იქნება) შორეულ მომავალში. მთლიანი ხარჯები იყოფა ორ ჯგუფად: ა) პირდაპირი ხარჯები ტერიტორიის მომზადებაზე, ინფრასტრუქტურის შექმნაზე, პერსონალის მომზადებაზე, საერთაშორისო რეკლამაზე კაპიტალის მოსაზიდად და სხვ. და ბ) საგადასახადო შეღავათების გამო მიუღებელი საბიუჯეტო შემოსავლები. ინფორმაციისთვის: არსებული გამოცდილების თანახმად, ერთი კვადრატული კილომეტრის ოდენობის ტერიტორიის ნორმალურ დონეზე კეთილმოწყობისათვის საჭიროა საწარმოო ზონისათვის 40-45 მილიონი დოლარის დაბანდება, ხოლო სავაჭრო ზონისათვის - 10-15 მილიონი დოლარი. ჩინეთის ოთხ ზონაში უცხოური ინვესტიციების მოცულობა შეადგენს ოთხ მილიარდ დოლარს, ხოლო თვითონ ჩინეთის მიერ ამ ზონებში განხორციელებულმა ინვესტიციებმა და ხარჯებმა შეადგინა

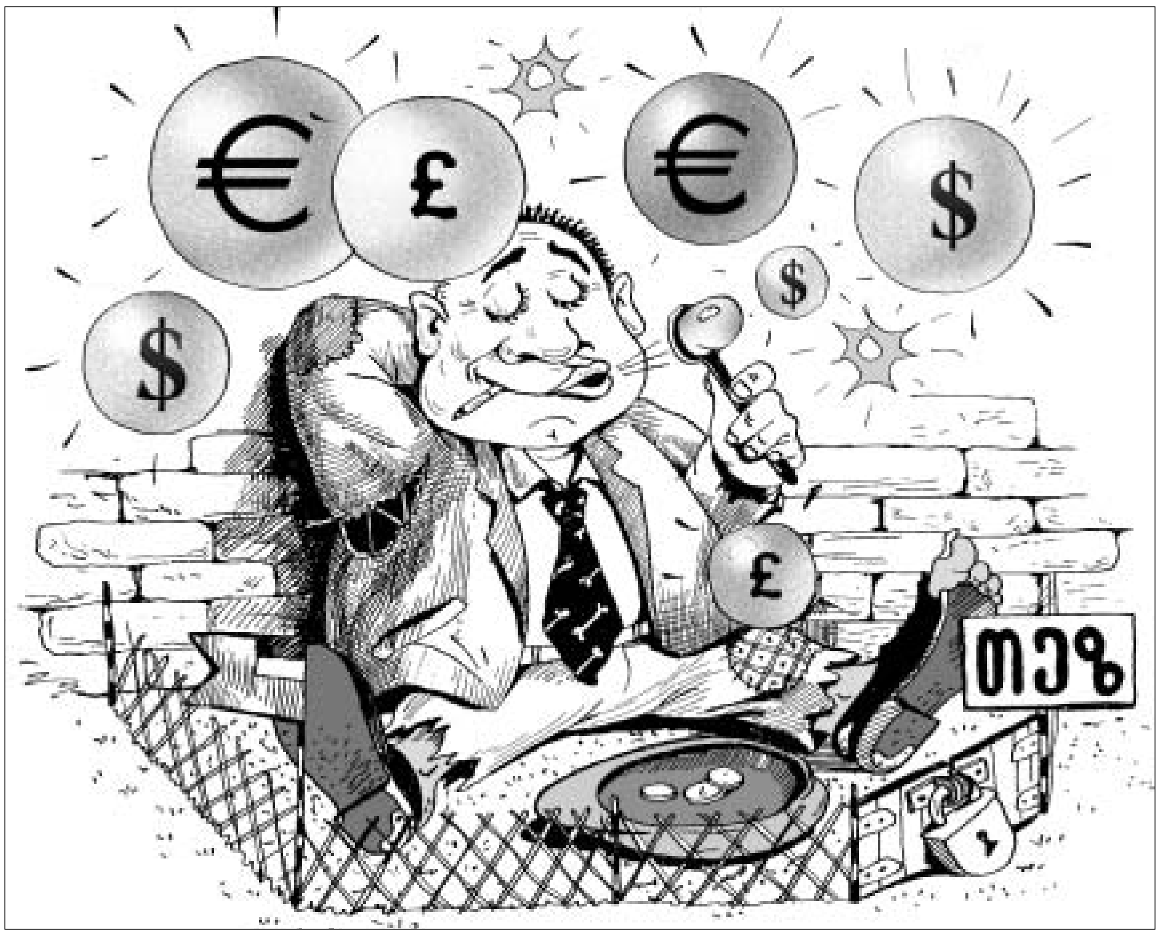

22 მილიარდ დოლარზე მეტი. მსოფლიოს 24 ქვეყანაში ჩატარებულმა კვლევამ ცხადყო, რომ საშუალოდ მოზიდული ინვესტიციების ყოველ ერთ დოლარზე, სახელმწიფოს მიერ დაიხარჯა, არანაკლებ, ოთხი დოლარისა.

მსოფლიო პრაქტიკის თანახმად, ზონების შექმნა განიხილება როგორც გრძელვადიანი 25-30 წლიანი საინვესტიციო პროექტი. მწვავე კრიზისის დროს, როგორც წესი, არ ხდება კაპიტალის მოცდენა გრძელვადიან პროექტებზე, თუ ეს არ არის გამართლებული პოლიტიკური მიზანშეწონილობით.

დიდ ქვეყნებში, (რუსეთი, ჩინეთი, აშშ, ევროპის ქვეყნები), სადაც ბევრია ზონების შექმნის პოტენციური მსურველი, ზონების დაარსების პროცესის უნიფიკაციის მიზნით სპეციალური კანონის მიღება აუცილებელია.

რა არის საქართველოში კანონის მიღების ძირითადი კონტრარგუმენტები?

ზონების შექმნა გააძლიერებს ეკონომიკური განვითარების რეგიონალურ უთანაბრობას. ეს გააძლიერებს ქვეყნის დეზინტეგრაციის ტენდენციებს და შეასუსტებს ცენტრის გავლენას რეგიონებზე;

როდესაც დაბანდებული საწყისი კაპიტალი გადაცდება კრიტიკულ ზღვარს, საქართველო გახდება თავისივე ზონების მძევალი იმ აზრით, რომ ამხელა ხარჯების შემდეგ იგი იძულებული გახდება კიდევ უფრო მეტად გაუფრთხილდეს უცხოელი ინვესტორების კეთილგანწყობას. ეს გამოიწვევს როგორც დამატებით შეღავათებს მათთვის, ასევე დამატებით ხარჯებს ზონის ინფრასტრუქტურის სრულყოფაზე. ანუ როგორც ყველა მსხვილი ინვესტიცია, ზონის განვითარება თანდათან იძენს შინაგან ინერციას და მოითხოვს სულ უფრო მეტი კაპიტალის დაბანდებას;

ზონების ნორმალური ფუნქციონირებისათვის გათვალისწინებული მმართველობითი სტრუქტურა საქართველოს პირობებში დიდი ალბათობით გადაიქცევა „კარგად აწყობილ“ დანაშაულებრივ მექანიზმად. ეს თითქმის გარდუვალია ქვეყანაში დღეს არსებულ კორუფციულ გარემოში, რასაც ხელს შეუწყობს მართვის ორგანოების დიდი უფლებები და კიდევ ის, რომ საქართველო, როგორც ტრანზიტული ქვეყანა, ისედაც იმყოფება „მაღალი რისკის ზონაში“ ნარკობიზნესის, იარაღით ვაჭრობის, „ფულის გათეთრების“ და კორუფციის საფრთხის თვალსაზრისით. ანუ არსებობს მთელი რიგი საერთაშორისო და შიდა ფაქტორების უაღრესად სარისკო თანხვედრა. ზონების მმართველი სტრუქტურები აღმოჩნდებიან საერთაშორისო კორუფციის წნეხის ქვეშ, და ქართველი „ჩინოვნიკები“ ვერ გაუძლებენ ასეთ ცდუნებას;

მართალია ზონები ხშირად დადებით გავლენას ახდენენ ქვეყნის ექსპორტის საერთო მაჩვენებელზე, მაგრამ ეს არ ნიშნავს, რომ ამ მაჩვენებლის ადეკვატურად იზრდება ქვეყნის სავალუტო შემოსავლებიც. ზონაში მოქმედ წარმოებებში უმნიშვნელოა ადგილობრივი კომპონენტების ხვედრითი წილი და დიდ მასშტაბებს აღწევს შუალედური იმპორტი. ამის გამო წმინდა სავალუტო შემოსულობანი ზონებიდან არც ისე დიდია. ამ საწარმოებში შექმნილი დამატებული ღირებულება არ აღემატება მათი პროდუქციის ღირებულების 25 პროცენტს. გაეროს ექსპერტების გამოკვლევების თანახმად, ქვეყნის სავალუტო შემოსავალი არ აღემატება ექსპორტიდან მიღებული ამონაგების ერთ მეოთხედს (და ძირითადად შედგება მუშებზე გაცემული ხელფასებიდან და მოხმარებული ელექტროენერგიის საფასურიდან);

უცხო კაპიტალის მოზიდვის მიზნით ზონებში გათვალისწინებულია მნიშვნელოვანი საგადასახადო და საბაჟო შეღავათები. საერთოდ, როგორც გამოკვლევებიდან ჩანს, უცხო კაპიტალისათვის ფინანსურ შეღავათებს (რაც ხშირად ასოცირდება თავისუფალ ზონებთან) სულაც არ აქვთ მათთვის გადამწყვეტი მნიშვნელობა სხვა ქვეყანაში კაპიტალის გატანისას. უფრო მნიშვნელოვანია პოლიტიკური სტაბილურობა, იაფი მუშახელი და ბუნებრივი რესურსები, ბიუროკრატიული პროცედურების სიმარტივე, ნაკლებად მკაცრი ეკოლოგიური მოთხოვნები და სხვ. ეს ფაქტირები ერთნაირად მნიშვნელოვანია მათთვის, მიუხედავად იმისა, გააქვთ მათ კაპიტალი ეკონომიკურ ზონებში, თუ უცხო ქვეყნის დანარჩენ ტერიტორიაზე. ამასთანავე, საქმე ისიცაა, რომ საერთაშორისო კომპანიების შემოსავლები, რომლებიც განთავისუფლებულია გადასახადებისაგან ზონებში, იბეგრება იმ ქვეყნებში, სადაც ისინი არიან რეზიდენტები. გარდა ამისა, არსებობს მრავალი ხერხი, რომლის წყალობითაც მათ გამოყავთ ადგილობრივი ორგანოების კონტროლიდან თავისი შემოსავლები ქვეყნის სხვა რეგიონებშიც (რესურსების შიდასაფირმო გადანაწილებით, ფასებით მანიპულირებით და სხვ.). ამიტომ ფინანსურ შეღავათებს ზონებში მოაქვთ გაუმართლებელი დანაკარგები კაპიტალის მიმღებ ქვეყნისთვის, ხოლო ამ შეღავათებს ნაკლები მნიშვნელობა აქვთ კაპიტალის მოსაზიდად;

ზოგი მიიჩნევს, რომ უცხოური კომპანიები დაკვეთების განთავსებით ქვეყნის სხვა საწარმოებში და მაღალი მოთხოვნის წაყენებით მიწოდებული პროდუქციის ხარისხისა და მიწოდების რიტმულობის მიმართ, აიძულებენ მიმწოდებლებს წარმოების მოდერნიზაციას. მაგრამ უმეტეს შემთხვევაში ეს კომპანიები ნაკლებად თანამშრომლობენ ადგილობრივ ფირმებთან სწორედ იმიტომ, რომ აქ დაბალია პროდუქციის ხარისხი და არც მიწოდობის რიტმულობაა საიმედო. ძირითადად კავშირი აქვთ ისევ უცხო კომპანიებთან ქვეყნის გარეთ, საიდანაც შემოაქვთ მაღალხარისხიანი მაკოპლექტებელი ნაწილები თუ სხვა საქონელი. და რაც ძალზე მნიშვნელოვანია, ისინი თავს არიდებენ გრძელვადიანი კონტრაქების დადებას ადგილობრივ ფირმებთან კიდევ იმიტომ, რომ შეინარჩუნონ თავისი კაპიტალის მობილურობა. „მიგრაციისაკენ“ მიდრეკილება – მათი საერთო სტრატეგიაა;

აგრეთვე გადაჭარბებული მნიშვნელობა ენიჭება არგუმენტს, რომ თანამედროვე მენეჯმენტის, მარკეტინგის და ტექნოლოგიების გავრცელება ხდება ადგილობრივი კადრების (მუშების, სპეციალისტების თუ მენეჯერების) მომზადებით. ადგილობრივი კადრები, ძირითადად, გამოიყენება მარტივ ოპერაციებზე და სულაც არ ცდილობენ მათი კვალიფიკაციის ასამაღლებლად ხარჯების გაწევას. და არც აქ შეთვისებულ უნარ-ჩვევებს გააჩნიათ რაიმე სარგებლობა კონკრეტული ტექნოლოგიური პროცესის გარეშე.

ამდენად, კონკრეტული ეკონომიკური მიზეზების დანახვა, რის გამოც ისინი ვერ იძლევიან ყოველთვის გარანტირებულ ეკონომიკურ ეფექტს, აუცილებელია ამა თუ იმ ზონის დაარსების მიზანშეწონილობის დასადგენად. ერთი რამ კი ცხადია, ზონები ფუნქციონირებენ ეფექტურად მხოლოდ ხელშემწყობი პირობების შემთხვევაში და არა ყოველთვის. და ეს პირობები სწორად უნდა იქნას გამოვლენილი ზონის დაპროექტების სტადიაზე. წინააღმდეგ შემთხვევაში, მის შექმნაზე გაწეული დიდი ხარჯები გადაიყრება წყალში.

კონკრეტულად რა შედეგები მოჰყვება ზონების შექმნას საქართველოში, მოხდება ეკონომიკური სასწაული, თუ გახდება სეპარატიზმის სტიმულატორი და კრიმინალების თავშესაფარი - ეს დამოკიდებულია წინაპირობებზე, გარემოზე, რომელშიც ზონა იქმნება და მოუწევს ფუნქციონირება. ამ თვალსაზრისით, უფრო მოსალოდნელია, რომ ზონების შექმნას ჩვენთან ისეთივე სავალალო ბედი ეწვიოს, რაც მეზობელ რუსეთში, უკრაინაში, რომლებთანაც გვაკავშირებს პოსტსაბჭოთა სივრცე და გარდამავალი ეკონომიკის თავისებურებები. ან თუნდაც პოლონეთში, სადაც არის მსგავსი პოსტსოციალისტური რეალობები. და ნაკლებად მოსალოდნელია, რომ მივიღოთ ის „სასწაული“, რაც მიიღეს ჩი-

გაგრძელება D4 გვერდზე

ეკონომიკა "ეკონომიკურად დასაბუთებული" "არაპოლიტიკური" გადაწყვეტილებების ტყვეობაში

ბადრი კოპლატაძე

ბესო გულაშვილის ფოტო

არაპოლიტიზირებული" გადაწყვეტილებები, როგორც წესი, მთავრობას არ მოსწონს

თავი დავანებოთ ეკონომიკის პოლიტიზირებას - ბოლო ათწლეულის ქართველი ჩინოვნიკების ეს საყვარელი ფრაზა საქართველოს მოსახლეობას სხვადასხვა საინფორმაციო საშუალებებიდან თითქმის ყოველდღიურად ესმის. კონტექსტი უმრავლეს შემთხვევაში ნეგატიურია. ეკონომიკური ტიპის გადაწყვეტილებებს პოლიტიკოსები იღებენ და ისიც მერკანტილური მიზნებიდან გამომდინარე.

დასავლეთისგან განსხვავებით, საქართველოში გადაწყვეტილებების მიღების პროცესი, მათ შორის ეკონომიკაში, საჯაროობით არ გამოირჩევა. ბოლო წლებში ერთ-ერთ ყველაზე დიდ პრობლემას სწორედ იმის გარკვევა წარმოადგენს, ვინ მიიღო ესა თუ ის გადაწყვეტილება და ვინ არის მის შედეგებზე პასუხისმგებელი. განვითარებული დემოკრატიის ქვეყნებში გადაწყვეტილებების მომზადების პროცესს სხვადასხვა სახელმწიფო თუ არასახელმწიფო ანალიტიკური ცენტრების მუშაობა უდევს საფუძვლად, პოლიტიკოსის შესაძლებლობებს კი ალტერნატიული ვარიანტების პირობებში რაციონალური არჩევანის გაკეთების უნარი განსაზღვრავს. ბუნებრივია, როდესაც არსებობს ამა თუ იმ პრობლემის გადაწყვეტის რამდენიმე გზა, ყველა მათგანს თავისი მომხრე და მოწინააღმდეგე ჰყავს, ყველა თავის სიმართლეშია დარწმუნებული. მსაჯული ამ შემთხვევაშიც დროა, რომელიც ყოველთვის ზუსტად წარმოაჩენს ამა თუ იმ გადაწყვეტილების სისწორეს. სამწუხაროდ, საქართველოში, ისე როგორც ბევრი რამ, ეს პროცესიც დამახინჯებულ სახეს იღებს. ამიტომაც მთავრობის წევრები ყველა, არა მათგან წამოსული, ინიციატივის მოგერიებას „ეკონომიკის პოლიტიზაციის“ თემის წამოწევით ცდილობენ. ასეთი დისკუსიების დროს კი საკითხის არსი ყოველთვის იკარგება.

ბოლო რამდენიმე თვის ქართული პოლიტიკის მთავარ თემებად მინიმალური ხელფასის გაზრდა და სავალუტო ფონდის ახალი, უმკაცრესი რეკომენდაციები იქცა. ორივე შემთხვევაში შექმნილი სიტუაცია ტიპურია ქართული პოლიტიკისათვის და სტატიის დასაწყისში ნახსენებ თემებთან უშუალო კავშირშია. დავიწყოთ სავალუტო ფონდის მოხსენებით, რომელსაც მხოლოდ პირობითად თუ შეიძლება რეკომენდაციები ეწოდოს - ეს დოკუმენტი განსასჯელის საბრალდებო დასკვნას უფრო ჰგავს. ის საკითხები, რომელზეც სავალუტო ფონდი აქცენტს აკეთებს და რის შესასრულებად საქართველოს მთავრობას თვენახევარი მიეცა, უკვე დიდი ხანია დღის წესრიგშია. მაგალითად მთავრობის სტრუქტურული რეორგანიზაცია ავიღოთ. ამ თემაზე საუბარი უკვე წლებია მიმდინარეობს, მომზადებულია რამდენიმე კონკრეტული პროექტი, მათ შორის ანტიკორუფციულ ბიუროში. სახელმწიფო მინისტრი მუდმივად საუბრობს სტრუქტურული ოპტიმიზაციის აუცილებლობაზე. მაგრამ კონკრეტული, კარგად გააზრებული გადაწყვეტილებების მიღება არ ხდება. სანაცვლოდ ვიხილეთ უსახური თამაში, რომლის მიხედვით მთავრობის რეორგანიზაცია მხოლოდ მშენებლობის სამინისტროს დანაწევრებაზე დავიდა. სიტუაცია კიდევ უფრო რთულია ბიუჯეტთან დაკავშირებით. როდესაც უკვე წლის დასაწყისში შემოსავლების 113–მილიონიან შემცირებაზეა საუბარი, ძალზე ძნელია მთავრობის მუშაობის გასამართლებლად რაიმე მიზეზის მოძებნა. ასეთი ჩამონათვალი შეიძლება უსასრულოდ გაგრძელდეს. ახლა კი მარტივი კითხვები დავსვათ: ვინ იყო ამ გადაწყვეტილებების მიღებაზე პასუხისმგებელი და ვინ არ შეასრულა, ან ცუდად შეასრულა თავისი მოვალეობანი? სამწუხაროდ, ქართულ პოლიტიკაში ასეთ ელემენტარულ კითხვებზე პასუხი ყოველთვის რთული და არაერთგვაროვანია.

ანალოგიური მდგომარეობაა მინიმალურ ხელფასთან დაკავშირებითაც. ჯერ კიდევ დეკემბერში მთავრობამ, ეკონომიკური დაუსაბუთებლობის მოტივით, უარი თქვა ამ პროექტის განხორციელებაზე. ლოგიკურად ეს ნიშნავდა, რომ მთავრობას ბიუჯეტის ნამეტი თანხების თავისი, ეკონომიკურად დასაბუთებული, გეგმა უნდა ჰქონოდა. ამ შემთხვევაშიც მტყუან-მართალი დროს უნდა გამოეჩინა. საბიუჯეტო წლის დაწყებიდან ორ თვეში კი ირკვევა, რომ მთავრობის „დასაბუთებული და არაპოლიტიზირებული გათვლები“, საპნის ბუშტი აღმოჩნდა. არადა იგივე სავალუტო ფონდი თავიდანვე აცხადებდა, რომ კანცელარიის საბიუჯეტო პროგნოზები შორს იყო რეალობისგან, მაგრამ ეს გაფრთხილება მთავრობამ ყურად არ იღო. შექმნილი სიტუაცია ერთ მარტივ ფაქტზე მიუთითებს: საქართველოს მთავრობის გატარებული პოლიტიკა ამჯერადაც მცდარი აღმოჩნდა. ბუნებრივია, ამ შემთხვევაშიც, რიტორიკული კითხვების დასმას არანაირი აზრი არ აქვს.

თუმცა, ეს ყველაფერი, შეიძლება ითქვას, რომ უკვე წარსულია. ახლა საკითხი კვლავ ძველებურად დგას: როგორ გამოვიდეთ შექმნილი სიტუაციიდან? ფაქტია ისიც, რომ დღეს ქართული პოლიტიკის არსენალში არსებული მეთოდები სიტუაციის გამოსწორებისათვის საკმარისი აღარ არის. ამის უპირველესი მიზეზი ისევ და ისევ პოლიტიკური პასუხისმგებლობის ცნების აბსტრაქტულობაა. საქართველოში არ არსებობს არანაირი მექანიზმი, რომელიც მთავრობას აგრძნობინებს, რომ ჩვეულებრივ ადამიანებს, რომელთა გადახდილ ფულზეც ისინი არსებობენ, აქვთ საშუალება და უფლება, მთავრობისაგან მათი კეთილდღეობის გაუმჯობესება მოითხოვონ. შეიძლება უფრო მეტიც ითქვას. დღევანდელი კანონმდებლობით არჩევნებში დაფიქსირებული ნებისმიერი შედეგის მიუხედავად, პრეზიდენტი სულაც არ არის ვალდებული ახლად არჩეულ პარლამენტს მთავრობის განახლებული შემადგენლობა წარუდგინოს. ამიტომაც სრულიად ბუნებრივია, რომ იგივე მინისტრები თუ სხვა ჩინოვნიკები მარტოოდენ პრეზიდენტზე, როგორც მათი თანამდებობის შენარჩუნების გარანტზე, არიან ორიენტირებული. აღარაფერს ვამბობთ არც მართვის გუნდურ პრინციპებზე, არც მინისტრთა კაბინეტზე. ეს თემები უკვე დიდი ხანია დავიწყებას მიეცა. ასეთი პოლიტიკური სისტემის პირობებში კი საქართველოში ვერც ეფექტური აღმასრულებელი ვერტიკალი შეიქმნება და ვერც რეფორმები განხორციელდება. დრო კი ძალზე ცოტაა. იდეალური ვარიანტი იქნებოდა, თუ დღეს არსებული პარლამენტი შეძლებდა ამ საკითხებზე ერთიანი პოზიციის შემუშავებას. ეს ბევრად გააადვილებდა მომავალი პარლამენტის ეფექტურ და, რაც მთავარია, პასუხისმგებლობაზე დაფუძნებულ მუშაობას. სამწუხაროდ, დღევანდელი სიტუაცია, ამ მხრივ, ოპტიმიზმის საფუძველს არ იძლევა. ამიტომაც, როგორც ჩანს, კვლავ მოგვიწევს იმასთან შეგუება, რომ მომავალშიც ბევრი იქნება ისეთი „ეკონომიკურად დასაბუთებული და არაპოლიტიზირებული“ გადაწყვეტილებები, რომლებსაც განხორციელება არ უწერია.

ამერიკული ეკონომიკის ერთ-ერთი უპირატესობა ევროპულის მიმართ

გუიდო ტაბელინი
ეკონომიკის პროფესორი ბოკონის უნივერსიტეტში

ფრანჩესკო დავერი
ეკონომიკის პროფესორი პარმას უნივერსიტეტში

როტერდამის, ფრანკფურტისა და ნიუ-იორკის ფინანსური ცენტრები

ამერიკის ეკონომიკა რეცესიის ზღვარზე დგას. დოლარის კურსი ეცემა, უოლ სტრიტზე პანიკაა. რა ხდება, აპოკალიფსის სცენარი ხომ არ თამაშდება? არა, ეს ალბათ ნაკლებად სავარაუდოა. არ უნდა დავივიწყოთ, რომ აშშ-ის ეკონომიკის ზრდამ 2,5 პროცენტი შეადგინა – უფრო მეტი, ვიდრე ევროზონის ქვეყნებში და უფრო მეტი, ვიდრე ამას ექსპერტები ვარაუდობდნენ.

საქმე ის არის, რომ 1999-2000 წლების არნახული აღმასვლის (რასაც ყოველგვარი კანონზომიერების მიხედვით ჩავარდნა უნდა მოჰყოლოდა) მომდევნო ორ წელიწადში განცდილი სუბიექტური თუ ობიექტური პრობლემების მიუხედავად, ამერიკა მაინც მყარად დგას ფეხზე. ბოლო ათწლეულის განმავლობაში ამ ქვეყანამ ღრმა სრტუქტურული ცვლილებები განიცადა, რისი შედეგიცაა ახლანდელი მყარი მაჩვენებლები.

აშშ-ის პროდუქტიულობის ზრდის 80 პროცენტი ახალი საინფორმაციო ტექნოლოგიების ხარჯზე მოდის. უფრო მეტიც, იმის გამო, რომ ახალი ტექნოლოგიები ამერიკაში უმალ აითვისება ხოლმე, მისი ზრდა და განვითარება ოდნავადაც არ ფერხდება და აქედან გამომდინარე ეს დროებითი მოვლენა არ არის. ეს მეტად მნიშვნელოვანი ფაქტორია შორეული მომავლის გათვალისწინებით, რადგან ნებისმიერი ქვეყნის გრძელვადიანი ეკონომიკური პერსპექტივა მის მდგრად ზრდაზეა დამოკიდებული.

იმის გათვალისწინებით, რომ ახალი საინფორმაციო ტექნოლოგიები იოლად ხელმისაწვდომია ყველა განვითარებულ ქვეყანაში, კაცმა შეიძლება იფიქროს, რომ პროდუქტიულობის ზრდას არა მხოლოდ აშშ-ში, არამედ თითქმის ყველგან აქვს ადგილი. მაგრამ ფაქტია, ეს ასე არა ხდება. ამერიკაში ზრდის პარალელურად ევროპის უძლიერეს ქვეყნებში პროდუქტიულობის ზრდა შენელდა. რა არის ამ განსხვავების მიზეზი? რატომ ვერ ხეირობს ძველი კონტინენტი საინფორმაციო ტექნოლოგიებით, მიუხედავად იმისა, რომ იქ ეს უკანასკნელი კარგად ვრცელდება?

ერთ-ერთი უმთავრესი და შედარებით ნაკლებად საგანგაშო მიზეზი ალბათ სამუშაო ბაზრის რეფორმებში უნდა ვეძებოთ. 90-იანი წლების ბოლოს, წამყვან ევროპულ ქვეყნებში, ერთობ წახალისებულ იქნა დაბალკვალიფიციური მუშაკების აყვანა ხანმოკლე კონტრაქტებით. ამის ნაწილობრივი შედეგი ის გახლავთ, რომ ევროპაში წარმოება უფრო შრომატევადი გახდა და კაპიტალისა და მუშახელის თანაფარდობა მნიშვნელოვნად შეიცვალა. ცხადია, ამას პროდუქტიულობის ზრდაზე მეტად უარყოფითი ეფექტი აქვს.

მეორე მიზეზი ის არის, რომ საინფორმაციო ტექნოლოგიები ევროპაში ამერიკასთან შედარებით მაინც ახალი ხილია. მართალია, 2001 წელს მთლიან შიდა პროდუქტში საინფორმაციო ტექნოლოგიების წილი ევროპაში იგივე იყო, რაც აშშ-ში, მაგრამ ეს უფრო ამერიკაში ტექნოლოგიური კომპანიების კრახს უნდა მივაწეროთ, რასაც დაემთხვა სწორედ ევროპაში საინფორმაციო ტექნოლოგიების ბუმი.

მაგრამ, არსებობს მესამე და უკვე საკმაოდ საგანგაშო განსხვავება ამერიკასა და ევროპას შორის. 90-იანი წლების შუაგულში ე.წ. "წლიური პროდუქტიულობის ზრდის ნარჩენმა" (რაც უმთავრესად საწარმოო ფაქტორთა გამოყენების ეკონომიურობასა და ეფექტურობას ზომავს) იტალიაში, ესპანეთსა და ბრიტანეთში ერთი პროცენტით დაიწია. გერმანიასა და საფრანგეთში იგივე მაჩვენებელზე დარჩა, მაშინ როცა ამერიკაში 0,66 პროცენტით გაიზარდა.

ზოგიერთი მონაცემი მოწმობს, რომ ევროპული მაჩვენებლები განსაკუთრებით იმედგამაცრუებელი იყო იმ სექტორებში, რომლებიც საინფორმაციო ტექნოლოგიების მთავარ მომხმარებლებად მიიჩნევა. არა მხოლოდ საბითუმო თუ საცალო, არამედ ფინანსურ სერვისებსა და სხვა მოწინავე მომსახურების სფეროებში პროდუქტიულობა, ევროპაში, პრაქტიკულად, იმავე დონეზე რჩება, მაშინ როცა ამერიკაში ყოველწლიურად ოთხი-ხუთი პროცენტით იზრდება.

სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, ევროპა როგორც მომხმარებლის, ასევე მწარმოებლის დონეზე ახალ ტექნოლოგიებს პროდუქტიული მიზნებისათვის ვერ იყენებს. საინფორმაციო ტექნოლოგიების ათვისებისათვის ძველმა კონტინენტმა დიდძალი ფული დახარჯა, მაგრამ არა პროდუქტიული მიზნებისათვის. მაგალითად, მობილური ტელეფონები ევროპაში მეტად გავრცელებულია, რაც ცხადია დროის დაზოგვის თვალსაზრისით ეფექტურია, მაგრამ შრომის ნაყოფიერებას ნამდვილად არ ზრდის.

საინფორმაციო ტექნოლოგიების წარმოებაში კი, წამყვანი ევროპული ქვეყნები აშშ-ს მნიშვნელოვნად ჩამორჩებიან. წამყვანი ტექნოლოგიების მეწარმე სექტორების მოცულობა ევროპაში შემცირდა, რადგან შემცირდა მათი წილი მსოფლიო ექსპორტში. დამთხვევად ნამდვილად ვერ მივიჩნევთ იმ გარემოებას, რომ პროდუქტიულობის ზრდას 90-იანი წლების მეორე ნახევარში ადგილი ჰქონდა ირლანდიაში, ფინეთსა და შვედეთში – იქ, სადაც საინფორმაციო ტექნოლოგიების წილი წარმოებასა და დასაქმებაში შედარებით მაღალია.

მაგრამ, რატომ უჭირს ასე ძალიან ევროპას საწარმოო მიზნებში საინფორმაციო ტექნოლოგიების ათვისება? იქნებ ამის მიზეზი, ამერიკასა და ძველ კონტინენტს შორის არსებულ, კიდევ რაღაც სხვა განსხვავებებში უნდა ვეძებოთ? ევროპის უდიდეს ქვეყნებში ბევრი ინსტიტუტი კლავს პირად ინიციატივას, აფერხებს რესურსების მობილურ გადანაწილებას და რთულს ხდის ეფექტური საქმიანობის წამოწყებას.

გასაკვირი სულაც არ იქნება, თუკი აღმოჩნდება, რომ ეს ინსტიტუტები აფერხებენ ახალი ტექნოლოგიების გამოყენებასაც სამუშაო ადგილებში. თუკი ეს ვერსია სწორია, მაშინ ერთის მხრივ, აშშ-სა და ჩრდილო ევროპის ქვეყანათა დინამიზმსა და მეორეს მხრივ, წამყვანი ევროპული ქვეყნების სტაგნაციას შორის კონტრასტი მალე კიდევ უფრო თვალში საცემი გახდება.

თარგმნა თორნიკე შარაშენიძემ
იბეჭდება "პროჯექტ სინდიკატის" ნებართვით

ყველა საავტორო უფლება დაცულია

ეკონომიკური ზონები - იმედები და ილუზიები

D2 გვერდიდან

ნეთში, სამხრეთ კორეაში, ფილიპინებზე ან მსოფლიოს სხვა ქვეყანაში, სადაც ზონები ფუნქციონირებენ სრულიად განსხვავებულ პირობებში.

საერთოდ, პოსტსაბჭოთა სივრცეში მრავალჯერ იყო ზონების შექმნის მცდელობა, მაგრამ უფრო ხშირად ეს მცდელობები წარუმატებლობით ხასიათდება. მაგალითად, რამდენიმე ათეული ზონიდან რუსეთში რეალურად მუშაობს მხოლოდ ორი და მათი დახურვის საკითხი უკვე დგას დღის წესრიგში მათი არაეფექტურობის გამო. ერთი თვის წინ, 5 თებერვალს, დონეცკში, უკრაინის პრეზიდენტმა განაცხადა, რომ მხარს უჭერს ზონების გაუქმებას ქვეყანაში (უკრაინაში 11 ასეთი ზონაა), რადგან ისინი **„ნახევრად კრიმინალურ ზონებად იქცა“** და **„ხორცი, რომელსაც ევროპაში არ ჭამენ აქ ჩამოაქვთ და ყოველგვარი გადასახადების გადაუხდელად ყიდიან“**, თანაც ეს **„მარტო ხორცს როდი ეხება“**. წარუმატებლად დამთავრდა ზონების შექმნის მცდელობა პოლონეთშიც.

ეკონომიკური ზონების საკითხის ლობირებას განსაკუთრებული ინტენსიობით ეწევა აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის ხელმძღვანელობა. მაგრამ ზონების შექმნა აჭარაში უფრო დაძაბავს ურთიერთობებს ბათუმსა და თბილისს შორის.

საქართველოში დღეისათვის შექმნილი ეკონომიკური გარემო ისეთია, რომ ზონების შექმნა გამოიწვევს სულ სხვა პროცესებს, ვიდრე ამას ვარაუდობენ ინიციატორები. კერძოდ, მოსალოდნელია არა უცხოური კაპიტალის მოზიდვა, არამედ ქვეყნის შიგნით ადგილობრივი კაპიტალის არაეფექტური გადანაწილება. რატომ? იმიტომ რომ საქართველოში მოქმედი რეჟიმი ისედაც შეიცავს მნიშვნელოვან შეღავათებს უცხოელი ინვესტორებისათვის. კერძოდ, უცხოელ ინვესტორებს მინიჭებული აქვთ მოგებისა და სხვა სახსრების რეპატრიაციის შეუზღუდავი უფლება; მოხსნილია ყოველგვარი შეზღუდვები ეროვნული ვალუტის კონვერტაციაზე და უცხოური ვალუტის ქვეყნიდან გატანაზე; საექსპორტო გადასახადებისაგან განთავისუფლებულია ყველა სახის ექსპორტი; დღგ-დან განთავისუფლებულია წარმოებრივი დანიშნულების დანადგარების და მოწყობილობების იმპორტი, საბანკო-საფინანსო ოპერაციები; რამდენიმე წლის წინ გაუქმდა ექსპორტის და იმპორტის კვოტირება და სხვ. (მაგრამ უცხოური ინვესტიციების მოზღვავება მაინც არ შეიმჩნევა საქართველოში, რადგან ჩვენთან არ არის მათთვის უფრო მნიშვნელოვანი ფაქტორები, რაზეც მითითებული იყო სტატიის დასაწყისში.)

საქართველოს ტერიტორიაზე მოქმედი ასეთი რეჟიმის ფონზე ზონები ვერ შექმნიან ისეთ დამატებით შეღავათებს, რომ დამატებითი სტიმულები შექმნან უცხოური კაპიტალის საქართველოში მოსაზიდად. მაგრამ მეორეს მხრივ, ადგილობრივი კაპიტალი საქართველოში ჩაყენებულია იმდენად გაუსაძლის მდგომარეობაში, რომ ზონაში დაწესებული საგადასახადო (ასევე ადმინისტრაციული თუ საგარეო ვაჭრობის) რეჟიმი იძლევა დიდ შეღავათებს დანარჩენ ტერიტორიაზე მოქმედ რეჟიმთან შედარებით. ამიტომ, ადგილობრივი კაპიტალის „გადაქაჩვა“ ამ ზონებში სხვა რეგიონებიდან თითქმის გარდუვალია. ასევე მოსალოდნელია, რომ საქართველოში, ისევე როგორც რუსეთში, ზონები გადაიქცეს „შავ ხვრელებად“, სადაც მოხდება კრიმინალური ელემენტების კონცენტრაცია, ნაძარცვი ქონების ლეგალიზაცია.

ამდენად, მართალია მსოფლიო იძლევა თავისუფალი ეკონომიკური ზონების საოცარი მიღწევების ცალკეულ მაგალითებს. მაგრამ, წმინდა ეკონომიკური თვალსაზრისით, ზონების წარმატება არ არის გარანტირებული და დამოკიდებულია კონკრეტულ პირობებზე. საქართველოს პირობებში იდეა ზონების შექმნის შესახებ მიუღებელია და საფრთხეს უქმნის მის ინტერესებს.

კონფლიქტების უარყოფითი ზემოქმედება საქართველოს ეკონომიკაზე

რომან გოცირიძე

დამოუკიდებლობის მოპოვების შემდგომ წლებში მომხდარი კონფლიქტებისა და ეკონომიკური კოლაფსის გამო საქართველოს მოსახლეობის უდიდესი ნაწილის სოციალური მდგომარეობა მკვეთრად გაუარესდა. მიუხედავად იმისა, რომ 1996 წლიდან მოყოლებული საქართველომ მოახერხა ეკონომიკური ზრდისა და ფასების სტაბილურობის აღდგენა და დღემდე შენარჩუნება, ერთ სულ მოსახლეზე მხოლოდ 700 აშშ დოლარის ტოლი მთლიანი შიდა პროდუქტი იქმნება წელიწადში (ანუ ორი აშშ დოლარი დღეში). ეს მაჩვენებელი ჯერ კიდევ ძალიან მცირეა და დამოუკიდებლობის მოპოვებამდე არსებულის 40 პროცენტზე ნაკლებს შეადგენს. საქართველოს სახელმწიფო ხარჯების მაჩვენებელიც (მთლიანი შიდა პროდუქტის 18.5 პროცენტი 2001 წელს) ერთ-ერთი ყველაზე მცირეა დსთ-ს რეგიონში.

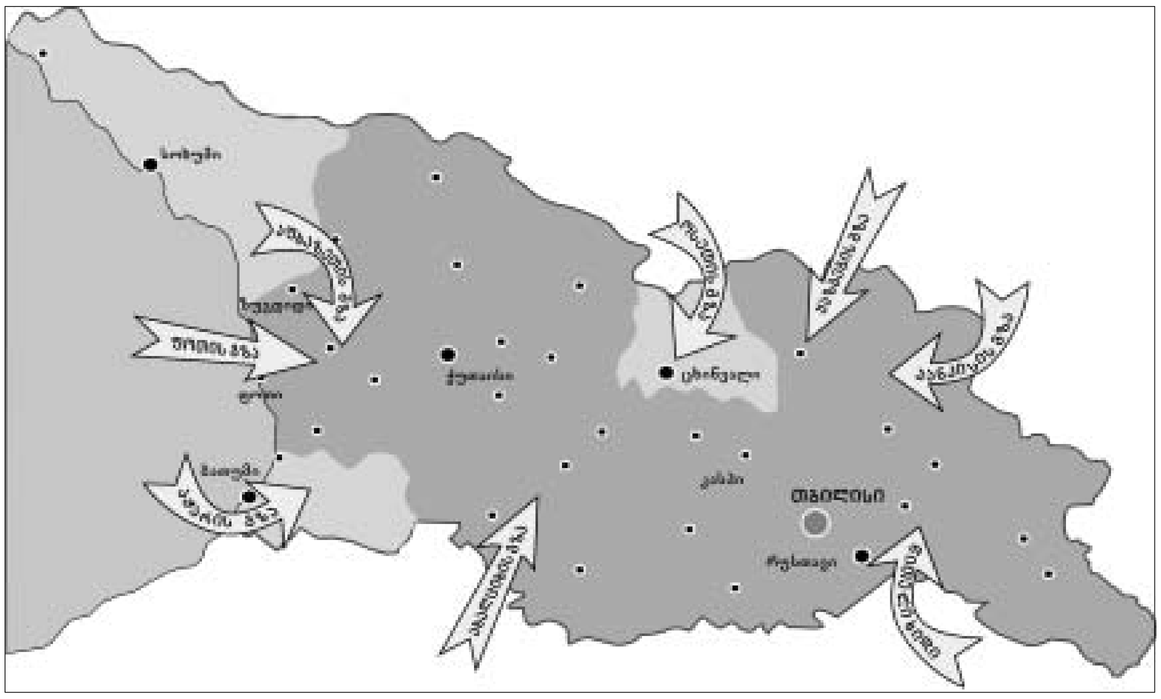

მართალია, სიღატაკის წილი შედარებით დაბალია (მოსახლეობის 23 პროცენტი 2000 წლის მონაცემებით), მაგრამ არსებული შეფასების თანახმად მოსახლეობის 60 პროცენტი სიღატაკის საფრთხის წინაშე იმყოფება. გარდა ამისა, ჯანმრთელობის სფეროს მაჩვენებლები მკვეთრად გაუარესდა და მიმდინარეობს განათლების ხარისხის სწრაფი დაცემა. უფრო მეტიც, ღარიბთა ფენა ყველაზე მეტად იჩაგრება საზოგადოებრივი მომსახურების არაადეკვატური ხელმისაწვდომობისა და უმნიშვნელოვანესი ინფრასტრუქტურის გაუარესებისაგან. საქრთველოში დიდია ჩრდილოვანი ეკონომიკის ხვედრითი წილი (50 პროცენტზე მეტი). საქართველოს საგარეო ვალი 1.7 მილიარდ აშშ დოლარს შეადგენს, რაც მთლიანი შიდა პროდუქტის ნახევარზე მეტია და დაახლოებით 340 აშშ დოლარია ერთ სულ მოსახლეზე.

საქართველოს ასეთი რთული სოციალურ-ეკონომიკური მდგომარეობის ერთ-ერთი მიზეზი კონფლიქტური რეგიონების არსებობაა. კონფლიქტებმა აფხაზეთში და სამხრეთ ოსეთში მნიშვნელოვანი ზიანი მიაყენა საქართველოს და საგრძნობლად შეამცირა მისი ეკონომიკური პოტენციალი. დღეისთვის საქართველოს ცენტრალური ხელისუფლება ვერ აკონტროლებს ქვეყნის ტერიტორიის დაახლოებით 16 პროცენტს, სადაც ომამდე თითქმის ერთი მილიარდი დოლარის ოდენობის მთლიანი შიდა პროდუქტი იქმნებოდა. (შედარებისთვის: საქართველოს მთლიანმა შიდა პროდუქტმა 2002 წელს დაახლოებით 3.5 მილიარდი დოლარი შეადგინა).

აფხაზეთის კონფლიქტის გავლენა საქართველოს ეკონომიკაზე

საქართველოს ეკონომიკური პოტენციალის დასუსტებაში განსაკუთრებით დიდი როლი ითამაშა აფხაზეთის ტერიტორიაზე კონტროლის დაკარგვამ, ვინაიდან იგი საქართველოს ერთ-ერთი ყველაზე განვითარებული რეგიონი იყო.

აფხაზეთის ეკონომიკაში ძირითადი ადგილი ეკავა მრეწველობას, სოფლის მეურნეობას, საკურორტო-ტურისტულ მეურნეობასა და ტრანსპორტს. მრეწველობის უმნიშვნელოვანეს დარგებს წარმოადგენდა ქვანახშირის მოპოვება, ენერგეტიკა, აგრეთვე ლითონდამუშავება. განვითარების მაღალი დონით ხასიათდებოდა კვების, განსაკუთრებით ჩაისა და თამბაქოს მრეწველობა.

სოფლის მეურნეობაში წამყვანი როლი ეკავა მრავალწლიანი და სპეციალური ერთწლიანი კულტურების მოშენებას, უმთავრესად ჩაისა და სუბტროპიკული მიწათმოქმედების სახით, განვითარებული იყო მეხილეობა-მევენახეობა, აგრეთვე მეცხოველეობა, მეფრინველეობა და მეაბრეშუმეობა.

საკურორტო-ტურისტული მეურნეობის მნიშვნელოვანი როლი განისაზღვრებოდა ხელსაყრელი კლიმატური პირობებით, ზღვის შესანიშნავი პლაჟებით, ბალნეოლოგიური რესურსებითა და ლამაზი ბუნებით.

ტრანსპორტი წარმოდგენილი იყო რუსეთ-ამიერკავკასიის დამაკავშირებელ შავიზღვისპირა რკინიგზით და საავტომობილო მაგისტრალებით, საზღვაო და საჰაერო კომუნიკაციებით.

1989 წლიდან დღემდე აფხაზეთის ეკონომიკა განიცდის ღრმა კრიზისს. წარმოების მოცულობამ 1994 წელს შეადგინა 1988 წლის შესაბამისი მაჩვენებლის 5 პროცენტზე ნაკლები, რაც გამოწვეული იყო როგორც მეურნეობის ერთიანი კომპლექსის რღვევით, ასევე საომარი მოქმედებებით.

ამჟამად აფხაზეთს დაკარგული აქვს თავისი ტრადიციული დარგობრივ-ეკონომიკური სტრუქტურა. იგი არის ჩაკეტილი, თვითუზრუნველყოფადი სამეურნეო ერთეული, სუსტად განვითარებული საგარეო-ეკონომიკური კავშირებით და ავტორიტარული ადმინისტრაციული მართვის სისტემით, რომელსაც აქცენტი აღებული აქვს სამხედრო პოტენციალის ზრდაზე.

ამჟამად აფხაზეთის ეკონომიკაში დომინირებს ორი დარგი – სოფლის მეურნეობა და ვაჭრობა. მრეწველობა, ისევე როგორც ეკონომიკის სხვა დანარჩენი სექტორები უმძიმეს მდგომარეობაშია. საწარმოთა უმრავლესობა კონფლიქტის დაწყების მომენტიდან გაჩერებულია, რაც განპირობებულია რამოდენიმე მიზეზით, კერძოდ:

აფხაზეთის მოსახლეობის ნახევარზე მეტი ან ლტოლვილია ან ემიგრაციაში იმყოფება. ეკონომიკა განიცდის შრომითი რესურსების, განსაკუთრებით კვალიფიციური მუშახელის ნაკლებობას;

საწარმოებს არ გააჩნიათ ფინანსური რესურსები, არ ხორციელდება ინვესტიციები, განუვითარებელია საფინანსო და საბანკო სისტემა.

მრავალი დანგრეული საწარმოს აღდგენა შეუძლებელია, რადგან გაძარცულია. მოწყობილობებისა და დანადგარების დიდი ნაწილი ჯართის სახით საზღვარგარეთ არის გაყიდული.

ექსპერტული გათვლებით, რაც გამოწვეულია სანდო ინფორმაციის უქონლობით, აფხაზეთის მთლიანი შიდა პროდუქტის მოცულობა 2001 წელს დაახლოებით 70-80 მილიონი დოლარის ტოლი შეიძლება ყოფილიყო, რაც ერთ სულ მოსახლეზე გაანგარიშებით დაახლოებით 350 დოლარია. ამ მაჩვენებლით იგი აფრიკის დაბალგანვითარებული ქვეყნების დონეზეა და საქართველოს დანარჩენ ნაწილს ორჯერ ჩამორჩება.

აფხაზეთს სახმელეთო ტრანსპორტის თვალსაზრისით სტრატეგიული მდებარეობა უკავია. იგი ერთმანეთთან აკავშირებს რუსეთს, საქართველოს, აზერბაიჯანსა და სომხეთს. სარკინიგზო მაგისტრალი რუსეთთან აკავშირებს საქართველოს მნიშვნელოვან ნავსადგურებს (ფოთი, ბათუმი) და ქმნის მთლიანად კავკასიის რეგიონისათვის სპეციალური მნიშვნელობის სატრანსპორტო სისტემას.

კონფლიქტის შედეგად ეს სატრანსპორტო სისტემა საერთოდ მოიშალა, ვინაიდან ბლოკირებულია აფხაზეთის ტერიტორიის გავლით მგზავრების გადაყვანა და ტვირთების გადაზიდვა. ასეთი ვითარება განსაკუთრებით მძიმეა სომხეთისათვის, რომელიც ვერ უკავშირდება რუსეთს და ფაქტიურად ჩიხშია მოქცეული.

სტრატეგიული მნიშვნელობის საავტომობილო გზა, ტრანსკავკასიური ავტომაგისტრალი რომლითაც საქართველო უკავშირდებოდა რუსეთს, ასევე გადის მეორე კონფლიქტურ რეგიონზე - სამხრეთ ოსეთში. იგი არის უმოკლესი გზა რუსეთის ევროპულ ნაწილსა და სამხრეთ კავკასიას, თურქეთსა და ირანს შორის. მიუხედავად იმისა, რომ ეს გზა ფუნქციონირებს, მისი პოტენციალი სრულად არ არის გამოყენებული მრავალი სახის ბარიერების გამო (ოფიციალური თუ კრიმინალური საბაჟო რეჟიმი, შეზღუდვები, კორუფცია, არალეგალური ტვირთბრუნვა და ა.შ.).

გარდა ტერიტორიებზე კონტროლის დაკარგვით წარმოქმნილი პრობლემებისა, რომლებიც ეკონომიკის დეზინტეგრაციაში, მისი დიდი ნაწილის ერთიანი ორგანიზმიდან მოწყვეტაში გამოიხატება, არსებობენ კონფლიქტის დაკონსერვების შედეგად წარმოქმნილი სხვა სახის სირთულეებიც, რომლებიც მნიშვნელოვნად აფერხებენ ქვეყნის განვითარებას.

საქართველოში კონფლიქტების პირდაპირი ან ირიბი ზემოქმედების შედეგად წარმოქმნილი პრობლემები შემდეგია:

ქვეყნის ეკონომიკური საზღვრების დაუცველობა, კონტრაბანდული ვაჭრობის ზრდა, შიდა ბაზრის დაუცველობა, ბიზნესის კრიმინალიზაცია;

ჩრდილოვანი ეკონომიკის, კორუფციის მაღალი დონე;

მწვავე საფინანსო და საბიუჯეტო კრიზისი, გამოწვეული გადასახადების აკრეფის დაბალი დონითა და სავაჭრო ბალანსის დეფიციტის ზრდით;

ინვესტიციების კლება და კაპიტალის გადინება;

საგარეო ვალის ტვირთის ზრდა;

წარმოების მასშტაბების შემცირება;

ლტოლვილთა და იძულებით გადაადგილებულ პირთა სოციალური პრობლემების მოსაგვარებლად დიდძალი ფინანსური და მატერიალური რესურსების გამოყოფა ისედაც მწირი შესაძლებლობების პირობებში;

ლტოლვილების უკიდურესი სიღატაკე, უბინაობა, დროებით თავშესაფრებში მათი გაუსაძლისი ყოფა და აქედან გამოწვეული პოლიტიკური არასტაბილურობის საფრთხე;

მოსახლეობის რიცხოვნობის კლება (დეპოპულაცია), გამოწვეული მიგრაციითა და შობადობის მკვეთრი შემცირებით;

დამნაშავეობის ზრდა (მათ შორის ლტოლვილებში, რომელთა უმეტესობა უმუშევარია).

მეზობელ სახელმწიფოებთან, განსაკუთრებით კი რუსეთთან კონტრაბანდული ვაჭრობის მასშტაბები მნიშვნელოვანია. მასში დიდი ხვედრითი წილი უკავია ამ ქვეყნიდან (კეძოდ, სამხრეთ ოსეთის უკონტროლო ტერიტორიიდან) კონტრაბანდული გზით შემოტანილ საქონელს (ძირითადად ნავთობპროდუქტები, სურსათი, სიგარეტი, ფართო მოხმარების ნაწარმი). კონფლიქტის ზონების გავლით, სადაც, ჯერჯერობით საბაჟო კონტროლი ვერ ხორციელდება, შემოტანილი დაუბეგრავი და აღურიცხავი საქონელი, სერიოზულ კონკურენციას უწევს ორგანიზებულ იმპორტს და ამცირებს მის მოცულობას. გარდა ამისა, იგი დიდი ზიანს აყენებს ქვეყნის ფინანსურ სისტემას, რადგან ბიუჯეტს მნიშვნელოვანი თანხები აკლდება, ხოლო ადგილობრივი წარმოება ზარალდება, ვინაიდან იგი შედარებით კონკურენტუუნარო ხდება. ზემოაღნიშნული გარემოების გამო, იმპორტის რეალური სიდიდე გაცილებით მეტია ოფიციალურად აღრიცხულთან შედარებით. აქვე ისიც უნდა აღინიშნოს, რომ ძალზე დიდია საქართველოდან ექსპორტირებული აღურიცხავი საქონლის მოცულობაც.

საგანგებოდ უნდა აღინიშნოს თურქული საქონლის უკანონო ვაჭრობის შესახებ აფხაზეთში. იმის გამო, რომ აფხაზეთის ეკონომიკა მოშლილია, სეპარატისტული რეჟიმისათვის შემოსავლის ერთადერთ წყაროდ კონტრაბანდა რჩება, რომლის მნიშვნელოვანი ნაწილი (მათ შორის ბენზინი და სიგარეტი) საზღვაო გემებით, სასაზღვრო და საბაჟო კონტროლის დარ-

გაგრძელება D6 გვერდზე

კონფლიქტების უარყოფითი ზემოქმედება საქართველოს ეკონომიკაზე

D5 გვერდიდან

ღვევით, თურქეთიდან სოხუმისა და ოჩამჩირეს ნავსადგურების მეშვეობით ხორციელდება. ამის შემდეგ, კონტრაბანდული საქონელი, ენგურის ხიდის გავლით საქართველოს დანარჩენ ტერიტორიაზე ნაწილდება.

კონტრაბანდა და უკონტროლო ტერიტორიები

სამხრეთ ოსეთის გავლით რუსეთიდან არალეგალური გზით საქონლის შემოტანის და საქართველოდან რუსეთში შეტანის მასშტაბურობაზე მიუთითებენ მრავალი ფაქტები. ცალკე უნდა გამოიყოს ერგნეთის ბაზრობის საკითხი. ერგნეთიდან, რომელიც ცხინვალის შესასვლელთან მდებარეობს, საქართველოს ბაზარზე უზარმაზარი ოდენობის კონტრაბანდული საქონელი შემოედინება, რაც მეტად უარყოფითად მოქმედებს ქვეყნის ეკონომიკაზე. რუსეთიდან, როკის გვირაბის მეშვეობით შემოსული ნავთობ-პროდუქტები და სხვა საქონელი იცლება ცხინვალამდე განლაგებულ სპეციალურ ტერმინალებში, საიდანაც გადაიტვირთება სხვა ბენზინმზიდებში და მანქანებში და ხვდება ერგნეთის სტიქიურ ბაზრობაზე, სადაც მიმდინარეობს მისი რეალიზაცია იურიდიულ და კერძო პირებზე, რომელთა მიერ, ყოველგვარი საბაჟო გაფორმების გარეშე, ტვირთები შემოიზიდება საქართველოს შიდა ბაზარზე.

იქმნება უცნაური სიტუაცია, როდესაც ერთის მხრივ საქართველოს ტერიტორიაზე შემოდის საქონელი, რომლის იმპორტი მოქმედი კანონმდებლობის შესაბამისად არ გაფორმებულა საქართველოს საბაჟო ორგანოებში, მასზე არ დარიცხულა შესაბამისი გადასახადები და აქედან გამომდინარე, დაუშვებელია მისი თავისუფალ მიმოქცევაში გაშვება, მეორეს მხრივ, საქონლის საბოლოო მფლობელს – მყიდველს, საქონელი საქართველოში გარედან არ შემოუტანია, იგი შეიძინა საქართველოს ტერიტორიაზე, ცხინვალის რეგიონში და გადააქვს ქვეყნის ერთი პუნქტიდან მეორეში. ამიტომ, მოქმედი კანონმდებლობით არ ევალება ტვირთის იმპორტის საბაჟო გაფორმება.

ამავე დროს, ვერც საბაჟო და საგადასახადო, ვერც სხვა სამართალდამცავი ორგანოები, ვერ ახერხებენ, (ხშირად, შეგნებულად არ ახერხებენ), როკის გვირაბის გამოვლით, კონტრაბანდული გზით, რუსეთიდან საქართველოში შემოტანილი ტვირთის დაკავებას და მის საბაჟო გაფორმებას კანონის შესაბამისად. კორუფციულ გარიგებებში მონაწილეობენ როგორც ოსური, ასევე ქართული მხარის (მათ შორის კრიმინალური სფეროს) წარმომადგენლები.

როგორც პარლამენტის საბიუჯეტო ოფისის მიერ (სარკისებური მეთოდით) განხორციელებული შედარება უჩვენებს, მაგალითად, 1997 წელს საქართველოს მხარის მიერ აღრიცხული ექსპორტის მოცულობა რუსეთში მხოლოდ 78.7 მილიონი აშშ დოლარის ტოლი იყო. რუსეთის საბაჟო კომიტეტის მიხედვით კი, საქართველოდან გატანილი იყო 148.0 მილიონი აშშ დოლარის ღირებულების საქონელი, ე.ი. რუსეთის მხარის მიერ ნაჩვენები, ამ ქვეყანაში საქართველოდან ექსპორტირებული პროდუქციის მოცულობა 2-ჯერ აღემატება საქართველოს მიერ აღრიცხულს. ამავე წელს, საქართველოს მხარის მიერ რეგისტრირებული იყო რუსეთიდან იმპორტი 126.1 მილიონი აშშ დოლარის ოდენობით, მაშინ როდესაც რუსეთის მიერ აღრიცხულია 144.5 მილიონი აშშ დოლარი.

არალეგალური ეკონომიკური აქტივობა თვალშისაცემია აფხაზეთის რეგიონში. უკანასკნელ პერიოდში გააქტიურდა უკანონო ეკონომიკური საქმიანობა აფხაზეთსა და საქართველოს დანარჩენ რეგიონებს შორის გამყოფ ზოლზე, მდინარე ენგურის მთელ გაყოლებაზე შავი ზღვიდან დაბა ჯვრამდე. ენგურის ცენტრალური ხიდიდან თუ ნებისმიერი „თვალს მოფარებული" გადასასვლელიდან გადადის და გადმოდის სხვადასხვა სახის ტვირთი. აფხაზეთიდან ზუგდიდში უხვად მოედინება ფერადი ლითონების ჯართი და უაქციზო სიგარეტი, რომელიც სოხუმში უცხო ქვეყნების (ძირითადად რუსეთი და თურქეთი) გემებით შედის, ხოლო აქედან კი ზუგდიდის გავლით მთელი საქართველოს მასშტაბით ვრცელდება. საქართველოს სხვა რეგიონებიდან აფხაზეთში შედის კვების პროდუქტები. საქართველოს საგადასახადო შემოსავლების სამინისტროს საგანგებო ლეგიონის მონაცემებით, აფხაზეთის ტერიტორიიდან ყოველთვიურად დაახლოებით 4 მილიონ 500 ათასი კოლოფი კონტრაბანდული სიგარეტი შემოდის, ანუ 9 ათასი ყუთი, რაც წელიწადში გამოდის 108 ათასი ყუთი. იმის გათვალისწინებით, რომ აფხაზეთის ტერიტორიაზე 1 ყუთი სიგარეტის შესასყიდი ფასი დაახლოებით 159 აშშ დოლარია, საქართველოს დანარჩენი ტერიტორიიდან აფხაზეთში კონტრაბანდული სიგარეტის სანაცვლოდ გადინებული თანხების ოდენობა 16.2 მილიონ დოლარს შეადგენს.

მდინარე ენგურის გაყოლებაზე მიმდინარე არაორგანიზებული ვაჭრობა კიდევ უფრო საშიში ხდება იმის გამო, რომ უკანასკნელ პერიოდში აფხაზეთიდან შემოსულ საქონელს შორის სულ უფრო დიდ ადგილს იკავებს ნარკოტიკები, რომელიც აფხაზეთში ძირითადად თურქეთიდან ხვდება. ეს ფაქტი უარყოფითად მოქმედებს ქართულ-აფხაზური მოლაპარაკების მსვლელობაზეც, ვინაიდან აფხაზური მხარე და ქართველი კრიმინალები დაინტერესებულნი არიან ასეთი ვითარების შენარჩუნებით და საკმაოდ შეთანხმებულადაც თანამშრომლობენ.

ნარკოტრასა აფხაზეთზე გადის

ბოლო რამოდენიმე წლის მანძილზე აფხაზეთში მნიშვნელოვნად გაფართოვდა ნარკომაფიის მასშტაბები, გაიზარდა ნარკოტიკების შემცველი მცენარეების ნათესების ფართობები. სამუშაო ადგილების უქონლობა და ცხოვრების დაბალი დონე ხელს უწყობს ნარკობიზნესის განვითარებას და მოსახლეობის სულ უფრო მზარდი რიცხვის დანაშაულებრივ საქმიანობაში ჩაბმას.

აფხაზეთის პრაქტიკულად მთელი ტერიტორია დანაშაულებრივი ჯგუფების მიერ მკაფიოდ არის გავლენის ზონებად და საქმიანობის სფეროებად დაყოფილი. დასავლეთ აფხაზეთის დაჯგუფება აკონტროლებს საწვავის, სურსათის და თამბაქოს ნაწარმის გადაზიდვებს, ნაწილობრივ მონაწილეობს რუსეთის ტერიტორიაზე ნარკოტიკული საშუალებების გატანაში. გაგრის დაჯგუფება (ძირითადად, სომხური დიასპორა) უმეტესწილად დაკავებულია ნარკოტიკების წარმოებით. გუდაუთის დაჯგუფება (აფხაზები) ნარკოტიკების ექსპორტს აკონტროლებს. ჩეჩნების დაჯგუფება აკონტროლებს თვითგამოცხადებული რესპუბლიკის აღმოსავლეთ ნაწილს, სოხუმის სარკინიგზო სადგურს და ძირითად სატრანსპორტო მაგისტრალებს, მეწარმეების საქმიანობას და ტვირთების გადაზიდვას ქართულ-აფხაზურ საზღვარზე. შემჩნეულია დაჯგუფების კონტაქტები ქართველ პარტიზანთა რაზმებთან. ნარკოტიკული ნივთიერებების ექსპორტი ხორციელდება აფხაზეთის პორტებით თევზმჭერი გემების მეშვეობით, რომელთა ზღვაში გასვლა, სუსტად განვითარებული სასაზღვრო ინფრასტრუქტურის გამო, თითქმის უკონტროლოდ ხდება. იყენებენ აგრეთვე საავტომობილო და სარკინიგზო ტრანსპორტს, მთის უღელტეხილებს აფხაზეთისა და ყარაჩაი-ჩერქეზეთის საზღვარზე, რასაც ხელს უწყობს აფხაზეთის ჩრდილოეთ საზღვრებზე სუსტად დაცული მონაკვეთების დიდი რაოდენობის არსებობა. ექსპორტის ბოლო პუნქტებია კრასნოდარის მხარე, როსტოვის, ვოლგოგრადის, ოდესის ოლქები და მოლდოვა.

ამჟამად აფხაზეთის ხელმძღვანელობა მძიმე ვითარებში იმყოფება, ვინაიდან ბანდიტურ დაჯგუფებებს უკვე შესწევთ უნარი ზეგავლენა მოახდინონ რეგიონის მართვაზე, ვინაიდან თავიანთი ხალხი ჰყავთ ხელისუფლების პრაქტიკულად ყველა შტოში. აფხაზეთის სეპარატისტულ ხელისუფლებას, როგორც ჩანს, უკვე აღარ შეუძლია ნარკომაფიის საქმიანობის წინააღმდეგ გადამჭრელი ზომების მიღება და დაკავებულია ძირითადად ოპერატიული იმფორმაციის შეგროვებით. შეშფოთებას ნარკომაფიის მასშტაბების ზრდასთან დაკავშირებით საქართველოს სამართალდამცავი ორგანოებიც გამოხატავენ, ვინაიდან ევრაზიული სატრანსპორტო დერეფნის ჩარჩოში საქართველოს სატრანზიტო ქვეყნად ჩამოყალიბებით შესაძლებლობები იქმნება საქართველოს სატრანსპორტო ქსელი გამოყენებული იქნას ნარკოტიკული საშუალებების ექსპორტისა და გავრცელებისათვის.

ლევან ხერხეულიძის ფოტო

რომან გოცირიძე

კონფლიქტის გავლენა ცხინვალის რეგიონის ეკონომიკაზე

დღეისათვის ცხინვალის რეგიონში შექმნილი ეკონომიკური ვითარება შეიძლება დახასიათდეს როგორც უმძიმესი. ექსპერტული გაანგარიშებით, მთლიანი შიდა პროდუქტი ამ ტერიტორიაზე წელიწადში იწარმოება 15 მილიონი დოლარის ოდენობით, ანუ ერთ სულზე 250 დოლარი, რაც მსოფლიოს უღარიბესი ქვეყნების მაჩვენებლის ტოლია.

სამხრეთ ოსეთის ბიუჯეტში შემოსავლების ძირითად წყაროს საბაჟო გადასახადები შეადგენენ, კერძოდ 2000 წელს საბიუჯეტო შემოსავლები სულ 48,6 მილიონი რუსული რუბლი, (ანუ 1,7 მილიონი აშშ დოლარი) იყო. საბაჟო გადასახადებიდან ბიუჯეტში შემოსული თანხების მოცულობამ მთლიანი შემოსავლების 54,5 პროცენტი შეადგინა.

სამხრეთ ოსეთის ბიუჯეტი, რომლის ოდენობა ერთი დასავლური ყაიდის სკოლის ბიუჯეტზე ნაკლებია, ფაქტობრივად სიმბოლურ როლს ასრულებს რეგიონის ცხოვრებაში.

თვითგამოცხადებული რესპუბლიკის სამრეწველო ობიექტების უმრავლესობა ამორტიზებული და გაჩერებულია. 2000 წელს მრეწველობის მიერ წარმოებული პროდუქციის ღირებულებამ შეადგინა 10,2 მილიონი რუსული რუბლი (333 ათასი აშშ დოლარი). რუსეთიდან და საქართველოს ენერგოსისტემიდან ელექტროენერგიის შეზღუდული მიწოდების პირობებში, მცირე დატვირთვით (საპროექტო სიმძლავრის 10-25%), შედარებით სტაბილურად მუშაობდნენ მხოლოდ ცხინვალის ხეტყის გადამამუშავებელი კომბინატი და მინერალური წყლის ქარხნები. ამასთან, სამრეწველო პროდუქციის საერთო მოცულობაში მინერალური წყლების ხვედრითი წილი 60%-ს აღემატება.

სამხრეთ ოსეთში მინიმალური პენსია არის 60 რუსული რუბლი (2 აშშ დოლარი), ხოლო ხელფასი - 200 რუსული რუბლი (7 აშშ დოლარი), მაშინ როცა საარსებო მინიმუმი 1100-1300 რუსულ რუბლს (40 აშშ დოლარი) უტოლდება.

ბოლო სამი წლის განმავლობაში სამხრეთ ოსეთის რესპუბლიკის სახელმწიფო უნივერსიტეტის 1300 კურსდამთავრებულიდან სპეციალობით მუშაობს მხოლოდ 32 ადამიანი. ამავე პერიოდში 480 პროფტექნიკური და სხვა სასწავლებლის კურსდამთავრებულებიდან მუშაობს მხოლოდ 37 ადამიანი, ხოლო 1532 საშუალო სკოლადამთავრებულიდან უმეტესობა უმუშევარია. ამავე დროს „პრესტიჟული" და „ელიტარული" სამსახურის კატეგორიაში შედის ოსური ძალოვანი სტრუქტურები, (უშიშროება, პოლიცია, სამხედრო სფერო) საგზაო ფონდი და საბაჟო სამსახური. აღსანიშნავია, რომ საბაჟო სამსახურის რიგითი თანამშრომლის შემოსავალი ცვლაში 1200-1500 რუსულ რუბლს (40-50 აშშ დოლარს) შეადგენს.

რეგიონში შექმნილია რთული კრიმინოგენული ვითარება. მოსახლეობის სიღარიბემ და პოლიტიკურმა არასტაბილურობამ გამოიწვია დამნაშავეობის შესამჩნევი ზრდა. მნიშვნელოვანია კონტრაბანდული საქმიანობიდან და ერგნეთის ბაზრობიდან მიღებული არალეგალური თანხები (რომელზეც ზემოთ უკვე იყო საუბარი). მხოლოდ აღნიშნული ბაზრობის ტერიტორიაზე

გაგრძელება D8 გვერდზე

კომპიუტერული ბიზნესი საქართველოში

დღეს მსოფლიოში ტექნიკური ბუმია. კომპიუტერული ტექნოლოგიები ყოველდღიურად იხვეწება. შესაბამისად, მალე ძველდება ის ტექნიკა, რომელიც ქვეყანაში შემოდის. ამ პირობებში ისეთ პატარა ქვეყანაში, როგორიც საქართველოა, კომპიუტერული ბიზნესის წარმოება, ცოტა არ იყოს, ჭირს. კომპიუტერული ტექნიკის ქართული ბაზარი დიდი მოთხოვნილებით არ გამოირჩევა, რადგან მოსახლეობის შემსყიდველუნარიანობა არც ისე მაღალია. ამდენად, ქართული კომპიუტერული ფირმები შედარებით მცირე პარტიების შესყიდვაზე არიან ორიენტირებულნი. ამ დროს თავად ამ ტექნიკის მაწარმოებელი ქარხნები საქონელს მხოლოდ სოლიდური პარტიებით ყიდიან. მცირე პარტიების შესყიდვა ქართულ კომპიუტერულ ფირმებს, ძირითადად, ამ ქარხნების მიერ სხვადასხვა ქვეყნებში განთავსებული საწყობებიდან უწევთ. ეს კი მათ გარკვეულ პრობლემებს უქმნით საბაჟოსთან ურთიერთობისას: როცა საქონელს სერტიფიკატი თავად მაწარმოებელი ქვეყნიდან კი არა, საწყობიდან მოჰყვება, მებაჟეები მას მაღალი – 12-პროცენტიანი განაკვეთით ბეგრავენ.

მაია ურუშაძე

დღეს საქართველოში 70-80 კომპიუტერული ფირმა მოქმედებს, საიდანაც უცხოეთიდან იმპორტით მხოლოდ ათამდე, შედარებით მსხვილი ფირმაა დაკავებული. ამ ფირმების უმეტესობა 1997-2000 წლებში ჩამოყალიბდა, თუმცა რამოდენიმე ფირმა გაცილებით ადრე, 1994 წლიდან შეუდგა საქმიანობას. დღეს საკმაოდ ცნობილი ქართული კომპიუტერული ფირმებია „კამარა", „ორიენტ ლოჯიკი", „ალტა", ირლანდიური „აი-სი-თი ინთერნეიშენალ გრუპ"-ის ფილიალი „ივერსი", „კომპლექს პრო". მათ კომპიუტერის ნაწილები უცხოეთიდან: აშშ-დან, ევროპიდან, მალაიზიიდან, ჩინეთიდან, ტაივანიდან, სინგაპურიდან თუ ირლანდიიდან შემოაქვთ.

სამომხმარებლო ბაზარი დღეს, ძირითადად, ისევ ცნობილ კომპიუტერულ ბრენდებზე IBM-ის, და HP-ისა და Siemens-ის კომპიუტერებზეა ორიენტირებული. შეიმჩნევა მოთხოვნილების მატება ე.წ. „ნოუთბუკებზე" – მცირე გაბარიტების პორტატიულ კომპიუტერებზე.

კომპიუტერული ბაზარი სრულიად ირეკლავს ქვეყანაში არსებულ ეკონომიკურ ვითარებას. ანუ, გაყიდვების მაჩვენებელი არ არის მაღალი. ყველა კომპიუტერული ფირმა ერთად თვეში 1000 კომპიუტერს თუ ჰყიდის.

შედარებით პატარა ფირმები მათგან ყიდულობენ შემოტანილ პროდუქციას, შემდეგ კი აქვე, საქართველოშივე აწყობენ კომპიუტერებს და მათი პროგრამული უზრუნველყოფის შემდეგ უშუალოდ მომხმარებელზე ჰყიდიან. თუმცა, საკუთარი მაღაზიები თავად ამ „დიდ" ფირმებსაც გააჩნიათ. ზოგიერთი მათგანი საყოფაცხოვრებო ტექნიკის რეალიზაციასაც ეწევა. მაგალითად, „ივერსს" აქვს კომპიუტერული ცენტრი, სამი კომპიუტერული და ორი საყოფაცხოვრებო ტექნიკის სალონი თბილისში, ერთი კომპიუტერული და ერთიც - საყოფაცხოვრებო სალონი ქუთაისში. „კამარას" კი აქვს კომპიუტერული ტექნოლოგიების ტექნიკუმი, სადაც 6-7 საგანი ისწავლება, მათ შორისმათემატიკა, ალგორითმები და სხვადასხვა სამომხმარებლო პროგრამები.

როგორც ყველა მცირე ბიზნესის წარმომადგენელი, კომპიუტერული ფირმების მეპატრონეებიც საგადასახადო გარემოს უჩივიან. ყველაზე მეტად კი მათ ქართული ბიზნესის ტრადიციული პრობლემა – დამატებული ღირებულების გადასახადი აწუხებთ. **„ეს გადასახადი რომ გონივრულ პარამეტრზე იყოს დაფიქსირებული, მეწარმეს მისი დამალვის სურვილი არ ექნება,"** – აცხადებს „კამარას" გენერალური დირექტორი ალეკო კვარაცხელია და მაგალითად რუსეთი მოჰყავს, სადაც გადასახადის შემცირებით ბიზნესის დიდი ნაწილის „ამოთეთრება" მოხდა. კვარაცხელია იხსენებს პერიოდს, როცა „კამარა" ამერიკული LLK-ს პარტნიორი იყო, მისი ინვესტიციებით სარგებლობდა და საბაჟოზე ნულოვანი განაკვეთით იბეგრებოდა. **„როცა უცხოური ინვესტიციებით განხორციელებული საწარმოები ნულოვანი განაკვეთით იბეგრებოდნენ, მაშინ მათგან ბიუჯეტში გაცილებით მეტი თანხები შედიოდა როგორც დღგ-ს, ასევე მოგების გადასახადის სახით,"** – აცხადებს ის.

საბოლოოდ გამოდის, რომ კომპიუტერული ფირმები იმპორტისას ჯამურად 34 პროცენტით იბეგრებიან. ეს კი, ისეთი მცირედ მომგებიანი ბიზნესისთვის, როგორიც კომპიუტერული ტექნოლოგიების რეალიზაციაა, ძალიან მაღალი საპროცენტო განაკვეთია. **„კანონი კანონია და უნდა დაემორჩილო. ამიტომ, როგორც ყველა, ჩვენც ვიხდით იმას, რასაც გვთხოვენ, მაგრამ საკანონმდებლო ბაზა დახვეწას მოითხოვს. ჩვენთან კონკურენცია დიდია, ეს ბიზნესი კი არ არის დიდად მომგებიანი,"** – აცხადებს „ივერსის" კომერციული დირექტორი მამუკა ახვლედიანი.

„ჩვენი ეკონომიკური სიძლიერის ქვეყანაში გადასახადები ასე მაღალი არ უნდა იყოს. დღეს სახელმწიფოს ორიენტაცია ბიუჯეტის შევსებისკენ აქვს და არა ეკონომიკური აღმავლობისკენ," – მიიჩნევს „ალტას" აღმასრულებელი დირექტორი დავით ქუჩულორია. მისი თქმით, ის, რომ 1 იანვრიდან, მსოფლიო სავაჭრო ორგანიზაციაში გაწევრიანების გამო, იმპორტისას ამ ორგანიზაციის წევრი ქვეყნების მიერ ნაწარმოები პროდუქცია საბაჟო გადასახადის დაბალი განაკვეთით - 0-დან 2 პროცენტამდე იბეგრება, კომპიუტერულმა ფირმებმა, ასე თუ ისე, ამოისუნთქეს. თუმცა, სირთულეებს კომპიუტერული ფირმები მაინც აწყდებიან. ქუჩულორიას თქმით, ბიზნესზე უარყოფითად მოქმედებს ის ხშირი ცვლილებებიც, რაც კანონმდებლობაში შედის. „ამ პირობებში ბიზნესის დაგეგმვა რთულდება," – აცხადებს ის. კომპიუტერულ ბიზნესს კი ისედაც სპეციფიკური დაგეგმვა სჭირდება, რადგან ტექნოლოგიები იმდენად სწრაფად ვითარდება, რომ ახალი ტექნიკა მალე ძველდება. **„ამ შემთხვევაში ეს „დაძველება" არ ნიშნავს, რომ ეს ტექნიკა უვარგისი ხდება,** - აკონკრეტებს „ალტას" აღმასრულებელი დირექტორი, **- მაგრამ ის საგრძნობლად იაფდება. დღეს 500-600 დოლარად საკმაოდ კარგი პარამეტრების მქონე კომპიუტერს იყიდი, მაგრამ არ არის გამორიცხული, რომ ეს ტექნიკა, სულ რაღაც ნახევარ წელიწადში, ახალმა, გაცილებით უფრო ძლიერმა და იაფმა ტექნოლოგიებმა შეცვალოს."** აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ ეს უფრო კომპიუტერული მაგნატების პოლიტიკაა. მაგალითისთვის, „მაიკროსოფტი" უშვებს დიდგაბარიტიან პროგრამებს, რომლებსაც კომპიუტერის უფრო მაღალი სისწრაფე და დიდი მეხსიერება სჭირდება, ვიდრე ძველი თაობის კომპიუტერებს აქვთ. შესაბამისად, კომპიუტერული ნაწილების მაწარმოებელი ფირმებიც უშვებენ ახალ, გაუმჯობესებულ ტექნოლოგიებს, ძველი აპარატურა კი ახალი პროგრამებისთვის შეუფერებელი ხდება.

ამ პირობებში, დღევანდელი საქართველოს მოსახლეობის დაბალი მსყიდველუნარიანობის ფონზე, კომპიუტერულ ფირმებს საკუთარი ბიზნესის დაგეგმვისას ტექნოლოგიური პროგრესის გათვალისწინებაც უხდებათ. ამდენად, ქართული კომპიუტერული ფირმები შედარებით მცირე პარტიების შესყიდვაზე არიან ორიენტირებულნი. ამ დროს, თავად ამ ტექნიკის მაწარმოებელი ქარხნები საქონელს მხოლოდ სოლიდური პარტიებით ყიდიან. მცირე პარტიების შესყიდვა ქართულ კომპიუტერულ ფირმებს, ძირითადად, ამ ქარხნების მიერ სხვადასხვა ქვეყნებში განთავსებული საწყობებიდან უწევთ. ეს კი მათ გარკვეულ პრობლემებს უქმნით საბაჟოსთან ურთიერთობისას: როცა საქონელს სერტიფიკატი თავად მაწარმოებელი ქვეყნიდან კი არა, საწყობიდან მოჰყვება, მებაჟეები მას მაინც მაღალი – 12-პროცენტიანი განაკვეთით ბეგრავენ.

რაც შეეხება თავად კონკურენციის პრობლემას, კომპიუტერულ ბიზნესში ის საკმაოდ საგრძნობია. **„დღეს კონკურენციამ იმატა, რადგან ბაზარი არ არის დახურული და ამ ბიზნესში ყველას შეუძლია შემოსვლა. ოღონდ, თუ ხუთი წლის წინ ამ საქმიანობის წამოწყებისთვის**

გაგრძელება D8 გვერდზე

კომპიუტერულმა ფირმებმა სერვისი გააუმჯობესეს

კომპიუტერული ბიზნესი საქართველოში

D7 გვერდიდან

10 ათასი დოლარი კმაროდა, ახლა, შესაძლოა, 200 ათასი დოლარი არ ეყოს,“ – აცხადებს „კამარას“ გენერალური დირექტორი ალეკო კვარაცხელია.

კომპიუტერული ფირმები გაყიდვების მაჩვენებლების გაზრდას მხოლოდ მაშინ ახერხებენ, თუ საერთაშორისო საფინანსო ორგანიზაციები ამა თუ იმ ორგანიზაციის ტექნიკური აღჭურვისა და კომპიუტერიზაციისათვის ტენდერებს აცხადებენ. **„როდესაც საერთაშორისო საფინანსო ორგანიზაციები ახდენენ ამა თუ იმ უწყების კომპიუტერიზაციას, მაშინ ჩვენ ვმონაწილეობთ ტენდერში და, ხანდახან, 1 მილიონი ლარის ფარგლებშიც კი ვიღებთ შეკვეთებს. ზოგი ტენდერი იმდენად მასშტაბურია, რომ შესაძლებელია, ყველა კომპიუტერულმა ფირმამ მიიღოს მონაწილეობა. ამჟამად ჩვენ იუსტიციის სამინისტროს კომპიუტერიზაციას ვახორციელებთ. განხორციელებული გვაქვს ჯანდაცვის სამინისტროს კომპიუტერიზაციის პროგრამაც,“** – აცხადებს „ალტას“ აღმასრულებელი დირექტორი, დავით ქუჩულორია.

„ალტას“ მაღაზია-სალონი

ვახო ხაილაძის ფოტო

კომპიუტერული ფირმებისთვის, ჩვეულებრივი, ყოველდღიური ვაჭრობის ფონზე, მიმზიდველი იქნებოდა სახელმწიფო შესყიდვებიც, თუმცა ეს ასე არ აღმოჩნდა. როგორც „ივერსის“ კომერციულმა დირექტორმა მამუკა ახვლედიანმა განგვიმარტა, **„ყველა ფირმას ეშინია ბიუჯეტთან ურთიერთობა.“** ამ შიშს კი მარტივი მიზეზი განაპირობებს: კომპიუტერული ფირმების მეპატრონეებს კარგად ახსოვთ შემთხვევები, როდესაც ბიუჯეტმა, უბრალოდ, უარი განუცხადა მათ ფულის გადახდაზე. **„ჩვენ ვცადეთ, ამ რისკისგან სადაზღვევო კომპანიების მეშვეობით დაგვეზღვია თავი და ისე აგვეღო სახელმწიფო შეკვეთა, მაგრამ ამ სახის რისკის დაზღვევაზე სადაზღვევო კომპანიებმაც უარი გვითხრეს,“** – იხსენებს „ალტას“ აღმასრულებელი დირექტორი, დავით ქუჩულორია.

კონფლიქტების უარყოფითი ზემოქმედება საქართველოს ეკონომიკაზე

D6 გვერდიდან

განლაგებულია ათამდე ოსური „საგუშაგო“. მათი ძირითადი ფუნქციაა სახელმწიფო ბიუჯეტში შესატანი თანხების ამოღებაზე კონტროლის განხორციელება. ამავე დროს, ექსპერტული შეფასებებით, სამხრეთ ოსეთის ბიუჯეტში შედის აკრეფილი თანხების არაუმეტეს 10 პროცენტი, დანარჩენი კი კორუფციული არხებით მიემართება თვითგამოცხადებული ხელისუფლების სხვადასხვა ეშელონებში.

რეგიონის ეკონომიკის ზრდისათვის საჭიროა მნიშვნელოვანი ინვესტიციების მოზიდვა. ასეთ პროცესებს ხელს უშლიან პოლიტიკური ხასიათის წინააღმდეგობები. საკუთარი ენერგეტიკისა და ფინანსური საშუალებების უქონლობა გადაუჭრელს ხდის ენერგეტიკული კრიზისის დაძლევის საქმეს. დღეისათვის ცხინვალის ხელისუფლებას რუსეთის ენერგოკომპანიების მიმართ რამდენიმე მილიონი დოლარის ვალი აქვს. ცხინვალის რეგიონზე გამავალი სახმელეთო კომუნიკაციები, რომელიც საქართველოს აკავშირებს რუსეთის ფედერაციასთან, დღეისათვის სრულად არ არის გამოყენებული.

ეკონომიკური ვითარება აფხაზეთში

მიახლოებითი გათვლებით, აფხაზეთის მთლიანი შიდა პროდუქტის მოცულობა 2001 წელს 70-80 მილიონი აშშ დოლარის ტოლი შეიძლება ყოფილიყო (700 მილიონი აშშ დოლარის სანაცვლოდ 1988 წელს), რაც ერთ სულ მოსახლეზე გაანგარიშებით დაახლოებით 350 აშშ დოლარია. ამ მაჩვენებლით იგი აფრიკის დაბალგანვითარებული ქვეყნების დონეზეა და საქართველოს დანარჩენ ნაწილს ორჯერ ჩამორჩება.

აფხაზეთის სახელმწიფო ბიუჯეტი ძალზე მწირია. მისმა შემოსავლებმა 2001 წელს შეადგინა 7.2 მილიონი აშშ დოლარი. ძალზე მცირე მოცულობის გამო, ბიუჯეტი ვერ ასრულებს მნიშვნელოვან როლს აფხაზეთის სოციალურ და ეკონომიკურ ცხოვრებაში.

შთამბეჭდავია საქართველოს ხელისუფლების მიერ აფხაზეთის სეპარატისტული რეჟიმისათვის გაწეული ის უზარმაზარი დახმარება, რომელიც საქართველოდან და რუსეთიდან (საქრთველოს ხარჯზე) ამ რეგიონისათვის ელექტროენერგიის მიწოდებაში გამოიხატება. ამ „იძულებით გრანტის“ გარეშე აფხაზეთის სეპარატისტულ რეჟიმს ძალზე გაუჭირდებოდა არსებობა. საკმარისია აღინიშნოს, რომ 1993-2001 წლებში რუსეთიდან აფხაზეთს მიეწოდა 35 მილიონი დოლარის ღირებულების, ხოლო ენგურის ჰიდროელექტროსადგურიდან – 110 მილიონი დოლარის ღირებულების ელექტროენერგია, ანუ მისმა მთლიანმა ღირებულებამ 145 მილიონი დილარი შეადგინა (რუსეთიდან მიწოდებული ელექტროენერგიის საფასური საქართველოს ცენტრალურმა ხელისუფლებამ უნდა გადაიხადოს).

აფხაზეთში ოფიციალური საგადამხდელო საშუალება არის რუსული რუბლი. აფხაზეთში 15 კომერციული ბანკი ფუნქციონირებს, რომელთა საკრედიტო პორტფელი მხოლოდ ოთხი მილიონი აშშ დოლარია. კრედიტებზე საპროცენტო განაკვეთი ძალზე მაღალია და თვეში 5-10 პროცენტს შეადგენს. მოსახლეობის ანაბრები მინიმალურია, ამიტომ ფინანსური უზრუნველყოფა საზღვარგარეთული (ძირითადად რუსული) წყაროების ხარჯზე ხდება

აფხაზეთის მრეწველობა, ისევე როგორც ეკონომიკის სხვა დარგები, ფაქტობრივად მოშლილია. გარდა მცირე გამონაკლისისა, არ ფუნქციონირებს არცერთი სამრეწველო საწარმო, ხოლო ისინი, რომლებიც მუშაობენ, დახურვის საშიშროების წინაშე დგანან.

ბოლო პერიოდში შეინიშნება გამოცოცხლება ხე-ტყის გადამამუშავებელ მრეწველობაში. აფხაზეთის ხელისუფლებას გააქვს ხე-ტყე საექსპორტოდ.

აფხაზეთის სოფლის მეურნეობის თავისებურებას მისი საექსპორტო ორიენტაცია წარმოადგენდა. საბჭოთა კავშირის დაშლამ აფხაზეთს და მთლიანად საქართველოს დაუკარგა სუბტროპიკული პროდუქციის მონოპოლური ბაზარი. ამ გარემოებას დაერთო აფხაზეთისათვის 1996 წელს დაწესებული საგარეო ვაჭრობის შეზღუდვა, რამაც დამატებითი პრობლემები შექმნა. თუმცა, აფხაზეთიდან ლეგალური თუ არალეგალური გზებით მაინც ხდება რუსეთსა და თურქეთში პროდუქციის გატანა. 2001 წელს აფხაზეთში წარმოებული ციტრუსების თითქმის მთელი რაოდენობა (4.5 ათასი ტონა) რუსეთში იყო ექსპორტირებული.

აფხაზეთში განლაგებულია საქართველოს ციტრუსების პლანტაციების 40 პროცენტი. კონფლიქტისა და მის შემდგომ წლებში ციტრუსების მოსავლიანობა მკვეთრად დაეცა, რაც ძირითადად გამოწვეულია მათი მოუვლელობით. თუ ასეთი ვითარება კვლავაც გაგრძელდა, ეს შეიძლება გახდეს სუბტროპიკული კულტურის მთლიანი განადგურების მიზეზი. მათი აღდგენა კი დიდ კაპიტალდაბანდებებთან იქნება დაკავშირებული.

თხილის შესყიდვა აფხაზური მმართველი წრეებისათვის ბიზნესის ერთ-ერთი მომგებიანი სახეობა გახდა. თხილის ექსპორტი აფხაზეთში ვალუტის შემოდინების ერთ-ერთ მნიშვნელოვან წყაროდ იქცა. მრავალ სოფელში გახსნილია თხილის მიმღები პუნქტები. ბევრგან, კომერციული მიზნებიდან გამომდინარე, მოსახლეობა ჩაის და ციტრუსების ძველი პლანტაციების ადგილზე თხილის ნერგებს რგავს. ამასთან, გალის რაიონში აფხაზურ ადმინისტრაციას თითოეულ ოჯახზე შეწერილი აქვს მოსავლის გარკვეული რაოდენობის ჩაბარება, რომელიც წელიწადში დაახლოებით 70-80 კილოგრამს შეადგენს. ქართველების მიერ მიტოვებულ მიწებს აფხაზები იჯარითაც გასცემენ. გარდა ამისა, შეიარაღებული პირები და ადგილობრივ ადმინისტრაციაში დასაქმებული მოხელეები აიძულებენ მოსახლეობას დარჩენილი პროდუქცია მიყიდონ მათ საბაზროზე დაბალ ფასებში.

აფხაზეთში მოსახლეობის დასაქმების და შესაბამისად შემოსავლების ერთ-ერთი ძირითადი წყარო ტურიზმი და საკურორტო მეურნეობა იყო. კონფლიქტისა და მის შემდგომ პერიოდში საკურორტო მეურნეობის მოუვლელობამ გამოიწვია ამ ტიპის ობიექტების დაზიანება და გაძარცვა. ბევრ საკურორტო ქალაქში ცუდია ეკოლოგიური ვითარებაც. მაგრამ, სხვა დარგებთან შედარებით, რეკრეაციული ინდუსტრია უკეთესად არის შენახული. არასტაბილური ვითარების გამო ყოველწლიურად იშლება ტურისტული სეზონი. თუმცა, მაგალითად, 2000 წელს მაინც გაიყიდა დაახლოებით 25 ათასი საგზური, რაც კონფლიქტამდელ პერიოდში რეალიზებული საგზურების მხოლოდ 3 პროცენტია. დამსვენებლები ძირითადად რუსეთის მოქალაქეები არიან, რომელთა შორის ბევრია სამშვიდობო ჯარებისა და გუდაუთის სამხედრო ნაწილის მოსამსახურეთა ოჯახის წევრები.

პენსიის ოდენობა აფხაზეთში ერთ სულზე დაახლოებით 0.5 აშშ დოლარს შეადგენდა. პენსიები ეძლევა მხოლოდ ქალაქის მოსახლეობას, ისიც რამდენიმე თვის დაგვიანებით. სოფელ ადგილებში იგი ან არ არის დანიშნული, ან არ გაიცემა. გალის რაიონში მცხოვრები ქართველები დისკრიმინაციას განიცდიან ეროვნული ნიშნით და მათზე პენსიები არ დანიშნულა. კიდევ უფრო მწირი მატერიალური შესაძლებლობები აქვთ ინვალიდებს, არსებობის ერთადერთი წყარო მათთვის საერთაშორისო არასამთავრობო ორგანიზციების დახმარებაა. აფხაზეთში არის დაუცველი მოსახლეობის მრავალრიცხოვანი ფენა.

საშუალო ხელფასი აფხაზეთის ტერიტორიაზე დაახლოებით 14 აშშ დოლარია. ფინანსური სიძნელეების გამო ასეთი დაბალი ხელფასის გაცემაც კი ვერ ხერხდება, ანდა გაიცემა ძალზე დიდი დაგვიანებით.

ჩვენი ეკონომიკური პროგრამის გამო

არჩილ ჯორჯაძე

საქართველოს ეკონომიური ხასიათი რთული და მრავალფეროვანია. ჩვენში არა თუ ერთი ქალაქი განირჩევა მეორისაგან და ქალაქი, საზოგადოდ, სოფლისაგან, არამედ თვით სოფლებიც ხშირად განსხვავდებიან ერთი ერთმანეთისაგან. ეს მრავალ გვარიანი ხასიათი ჩვენის ეკონომიურის ცხოვრებისა შედეგია ჩვენი წარსულისა, ქართველი ხალხის ძველი ისტორიისა, როდესაც საქართველო იყოფებოდა სამეფოებათ და სამთავროებათ და როდესაც ამ სამეფოებს და სამთავროებს კარ ჩაკეტილი ცხოვრების ხასიათი ჰქონდათ. ჩვენი წარსული ისტორიის დიდი ნაკლულევანება სწორედ იმაშია, რომ მეცხრამეტე საუკუნემდე ვერ განხორციელდა პოლიტიკური, ეროვნული და ეკონომიური გაერთიანება საქართველოსი. ქართველ სამეფოების და სამთავროების განკერძოვებამ და ერთი-ერთმანეთთან ქიშპობამ დააუძლურა ჩვენი ეროვნული ძალ-ღონე და დაგვაკარგინა პოლიტიკური დამოუკიდებლობაც. მხოლოდ, რა იყო მიზეზი ამ ჩვენი განხეთქილებისა და განკერძოებისა? ის, რომ ჩვენ ვერ დავარღვიეთ კარ-ჩაკეტილი ეკონომიური ცხოვრება ან კიდევ ის, რომ ჩვენ ვერ შევქმენით შემაერთებელი პოლიტიკური ძალა, ამის გამოკვლევაში ჩვენ ამ ჟამად არ შევდივართ. პოლიტიკური ძალაა მიზეზი ეკონომიურის გაერთიანებისა, თუ ეკონომიური გაერთიანება ჰქმნის მთელს განუყოფელს პოლიტიკურს სისტემას, - ამ საკამათო საკითხს ჩვენ არ ვეხებით. ჩვენი ცდა იმაშია მხოლოდ, შეძლებისდაგვარად, შევაგროვოთ ჩვენი დაფანტული ძალ-ღონე, შევაერთოთ სხვადა-სხვა ნაწილი ჩვენის ერისა და ამ შეერთებით აღვადგინოთ ჩვენი ეროვნება, ვინაიდან ჩვენს პირობებში მყოფ ხალხებისათვის ეროვნების ძალა უნდა ჩაითვალოს ერთად-ერთ წარმატების იარაღად. ვიცით, რომ საქართველოს გაერთიანებას ხელს შეუწყობს მისი ეკონომიური საერთო კეთილდღეობა, მისი ნივთიერი გაერთიანება, ამისათვის საჭიროა განვმარტოთ იმ გვარი მიმართულება ჩვენის ეკონომიურის პროგრამისა, რომელიც ჩვენის გაერთიანების იარაღად შეიქნება. რასაკვირველია, ვერ გავსინჯავთ ამ საგანს იმის სიგანე-სივრცით, ვერ შევეხებით მას სრული თავისუფლებით.

როგორც ზევით ვსთქვით, საქართველო იყო დაყოფილი პატარა სამეფოებათ. ამ სამეფოებს ჰქონდათ განკერძოებული და განცალკევებული ეკონომიური ცხოვრება. შრომის განაწილება პატარა სამეფოს ფარგალს არ გადასცილდებოდა ხოლმე, ყველაფერი, რაც კი იყო საჭირო ცხოვრებისათვის - სანოვაგე-სურსათი, ტანსაცმელი, სამუშაო იარაღი და სხვა, ადგილობრივ მზადდებოდა. ჩვენ დროშიაც საქართველოს სხვა-და-სხვა კუთხეებში იმგვარსავე მოვლენას

არჩილ ჯორჯაძე

შეხვდებით. სვანი, თუში და ხევსური ეხლაც ამზადებს და აწარმოებს თითქმის ყველაფერს, რაც კი მას ესაჭიროება. მხოლოდ ჩვენი დროის ნიშან წყალი სწორედ ამ განკერძოვების და განცალკევების დარღვევაშია, შრომის განაწილების გაფართოვებაში, ძველ სამეფო-სამთავროთა მიჯნების გაუქმებაში, ერთი სიტყვით, საქართველოს ნივთიერ გაერთიანებაში. ასე რომ ჩვენ ეკონომიურ პროგრამის დედა-აზრი - საქართველოს ეკონომიური გაერთიანება უნდა იყოს. და ამ გაძლიერება-გაერთიანებისთვის საჭიროა მტკიცე მფარველობითი სისტემის გზას დავადგეთ. ჩვენს ვაჭრობას, მრეწველობას და მეურნეობას მფარველობა უნდა აღმოვუჩინოთ, ვინაიდან ქართველ ხალხის კეთილ დღეობისათვის აუცილებლად საჭიროა ეკონომიურ მონობიდან განთავისუფლება.

ჩვენი გამზიდავი ვაჭრობა ძალიან სუსტია. კავკასიიდამ ყოველ წლივ 14-16 მილიონის საღირალი გადის რუსეთში და უცხოეთში, მაშინ როდესაც ჩვენში მოაქვთ 50 მილიონისა. ნავთი რომ გამოვრიცხოთ, ჩვენ ვყიდულობთ 50 მილიონისასა და ვყიდით ხუთი მილიონისას. ამ ხუთი მილიონის გასაყიდ საქონელსაც სხვისი ხელით ვასაღებთ. ჩვენს მწარმოებელს და მყიდველს შუაში უცხო ტომის შუამავალი უდგა. ყოველი შუამავალი ხომ მწარმოებლის და მყიდველს შუა ორთავე მხარისათვის მავნებელია. ხალხის ეკონომიური ევოლუცია შუამავლების თან და თანი გაუქმებისკენ მიმდინარეობს. სარგებლობა მწარმოებელსა და მყიდველს უნდა რჩებოდეს და არა გარეშე პირებს, მხოლოდ სანამ ჩვენ ამ წერტილამდე მივაღწევთ, უცხო ტომის შუამავალთ (აგენტი-ვაჭარი) ადგილი უნდა დაუთმონ ქართველ ვაჭრებს, რადგან ფული - ეს მძლავრი თანამედროვე ცხოვრების ფაქტორი, ჩვენშივე დატრიალდება. ასე რომ პირველი მუხლი ჩვენის პროგრამისა მფარველობითი სისტემის შემოღებაა ქართველ ვაჭრების გასამრავლებად და გასამაგრებლად. ამ მიზნის მისაღწევად საჭიროა სავაჭრო სინდიკატების და ამხანაგობების დაარსება, ვინაიდან ამ სახით შეიძლება პატარა თანხებიდან შესდგეს დიდი სავაჭრო კაპიტალი, ჩვენი საზოგადო ეკონომიური მონობა იმაში მდგომარეობს, რომ მიუხედავად ჩვენი ბუნების სიმდიდრისა, ვერ ვაწარმოვებთ ამ სიმდიდრეს და ის საქონელი, რომელიც ჩვენშიაც შეიმუშავდებოდა, რუსეთიდან და საზღვარ-გარეთიდან მოგვაქვს. მარტო თამბაქო შემოდის ჩვენში 2 მილიონისა. ჩვენ სამჯერ მეტს ვყიდულობთ, ვიდრე ვყიდით და, საუბედუროდ, ის შემოგვაქვს, რაც ჩვენშიაც კარგად შეიმუშავდებოდა: ჩითი, მიტკალი, ძაფი, რკინეულობა, თუჯი, სამუშაო იარაღი, შაქარი და სხვა და სხვა. ყველა ამ საქონლის სასყიდლად ჩვენი მყიდველი ღირებულების ორ ფასს იხდის. და სანამ ჩვენი ამგვარი დამოკიდებულება არ გაუქმდება, წელში ვერ გავმაგრდებით და მუდმივ უცხოელების სასარგებლოდ ხარჯის მძლეველნი ვიქნებით. აი სწორედ ამ მოსაზრებიდან გამომდინარეობს მეორე მუხლი ჩვენის პროგრამისა - საჭიროება ნაციონალურ მრეწველობის წარმატებისა.

■ ■ ■

მესამე მუხლი ჩვენის ეკონომიურის პროგრამისა, ქართულ მიწა-წყლის საკითხია. ჩვენის მოსაზრებით, ამ კითხვას უმეტესი ყურადღება უნდა მივაქციოთ, რადგან ენასთან და გვარტომობასთან მიწაა ერთი უპირველესთაგანი ფაქტორი ეროვნულის ცხოვრებისა.

რასა ხედავთ ჩვენს დაბა-სოფლებში? ერთის მხრით - მწარმოებელ გლეხებს, რომელნიც უმეტეს ნაწილად სხვის ადგილებზე დგანან, ხნავენ და სთესენ, მეორეს მხრით – უსაქმო თავად-აზნაურობას, რომელსაც ხელში უჭირავს დავალიანებული მამა-პაპეული მამულ-დედული. ის მოსაზრება, ვითომ უმრავლესობას ჩვენის თავად-აზნაურობისას მიწა უკვე წაუვიდა ხელიდან, საფუძველს მოკლებულია. ოფიციალურის სტატისტიკით (1894 წ.) ტფილისის და ქუთაისის გუბერნიებში კერძო საკუთრებას 2 075 426 დესიატინა შეადგენს, მხოლოდ აქედამ 2 075 782 დესიატინა თავად-აზნაურობას ეკუთვნის. 1894 წლიდამ ეს რიცხვი ცოტა არ იყოს შემცირდა დიდ მამულების გაყიდვით ტფილისის გუბერნიაში. მხოლოდ ეს რიცხვი მაინც თვალსაჩინოდ დიდია. გლეხკაცების საკუთრებას შეადგენს ამ ორ გუბერნიაში მხოლოდ 416 644 დესიატინა. ამ ჟამად საქმი იმგვარად მიდის, რომ სოფლის მიწის მფლობელობის ფიზიონომია დღითი დღე იცვლება. დაუკვირდით ჩვენს მდგომარეობას პირნათლად, ვსთქვათ ხმა მაღლა ის, რაც სათქმელია და რის დამალვა ჩვენი ბოლოს მომღები შეიქმნება. ჩვენი აზნაურობა ამ ჟამად იმ წარტილამდე მივიდა, რომ იგი თავის მამულების მყიდველების მოლოდინშიღა იმყოფება. ვალი რომ არ ედვას ამ მამულებს, აქამდის გაყიდვის პროცესი უფრო ჩქარა წავიდოდა და რომ დღეს არ სდომნოდა კიდეც ჩვენს თავად-აზნაურობას თავის მამულების გაყიდვა, ხვალ იგი იძულებული შეიქმნება ამ მამულებს გამოეთხოვოს. ამას მოითხოვს ის ულმობელი ცხოვრების კანონი, რომლის ძალითაც უშრომოდ და უწარმოებლად სიცოცხლე შეუძლებლად ხდება. მხოლოდ იმ თავად-აზნაურობის ნაწილს შერჩება ჯერ-ჯერობით მამული, რომელიც მრეწველობა-ვაჭრობის გზას დაადგება, ან რომელიც ასე თუ ისე შეძენილ ფულით აწარმოებს მას. დანარჩენ ნაწილს თავად-აზნაურობისას არ შეიძლება რომ არ დაეკარგოს მამული, რადგანაც მისი შემოსავალი ვერ აკმაყოფილებს მის მრავალფეროვანს მოთხოვნილებას ჭამა სმისას, ჩაცმა-დახურვისა, შვილების აღზრდისა და სხვა და სხვა სასარგებლო და უსარგებლო ხარჯისას. ამ მდგომარეობამდე აუცილებლად უნდა მისულიყო ჩვენი აზნაურობა, რადგან ჩვენს დროში აეცალა არსებობისთვის გასამართლებელი საბუთი, ის ნიადაგი, რომელზეც იგი მკვიდრად იდგა ძველ დროში და რომელიც აძლევდა მას ხელში საშუალებას საზოგადო საქმის ასრულებისას. იგი იყო მამულის სამხედრო მცველი წოდება, მას ჰქონდა საერთო მნიშვნელობა და თავის ეკონომიურ უპირატესობის გასამართლებელი საბუთი. ჩვენ დროში ის აღარ არის მამულის მცველი: უმცირესი მისი ნაწილი გაერია საზოგადოებრივ ცხოვრებაში, ვაჭრობაში, მრეწველობაში, სხვა და სხვა სამსახურში. უმეტესობა კი დარჩა უმიზნოდ და უსაქმოდ; იგი დააწვა ხალხს და შეიქმნა ერთი უპირველეს მიზეზად ჩვენის საზოგადო უილაჯობისა და ღატაკობისა. ეს ასეა. ამის უარ-ყოფა შეუძლებელია. ყოველი შეგნებული წევრი ამ წოდებისა თავის გულის სიღრმეში ჰგრძნობს მაგას, მხოლოდ მაგისი გამოთქმა ეძნელება. ასე თუ ისე, საქმე ის არის, რომ ორ მილიონ დესიატინას საფრთხე მოელის. დღეს თუ ხვალ იგი უნდა სხვის ხელში გადავიდეს. მხოლოდ ვის ხელში, კიდევ ვიკითხავთ ჩვენ?

ჩვენს მწერლობაში ის აზრი გამოითქვა, ვითომ მიწის დაკარგვის გასაცდელი არამც თუ აზნაურს, მოელის გლეხსაც კი; ვითომ თანამედროვე ეკონომიური ევოლუციის პროცესი იმაში მდგომარეობს, რომ სოფელი უნდა დაცარიელდეს, ხალხი გაღატაკდეს, ბოგანო შეიქმნეს და ქალაქებში მუშაობის საძებნელად წამოვიდეს და იქ დაბინავდეს. არც ჩვენი ცხოვრება იძლევა ამ დასკვნისათვის საჭირო ფაქტებს, არც ევროპის ხალხთა ცხოვრება. ინგლისში, სადაც მთელი მიწა მცირე რიცხვის კუთვნილება იყო და სადაც გლეხკაცობის კერძო მფლობელობა არ არსებობდა, ამ ბოლო წლებში ამ სახით დიდი ცვლილება ხდება. სოფლებში პატარა მფლობელების რიცხვი თანდათან იზრდება. ჩვენში ბატონყმობის შემდეგ იმ პროცესმა კი არ იჩინა თავი, ვითომ გლეხებს თან-და-თან მიწა ეკარგებათ, არამედ იმან, რომ როცა კი შეეძლოთ მათ, ისინი ყოველთვის იძენდნენ საკუთრებად მიწა-წყალს. ტფილისის გუბერნიაში 120 182 დესიატინა არის გლეხების საკუთრება. ქუთაისის გუბერნიაში – 262 515 დესიატინა. ჩვენ ვხედავთ, რომ იქ (იმერეთში) სადაც წოდებრივ წესწყობილობის დარღვევის პროცესი უფრო ჩქარი და შესამჩნევია, იქ გლეხები უფრო მკვიდრად ეტანებიან მიწას და იძენენ მას. რასაკვირველია, ამ ბოლო წლებში სამრეწველო ცენტრებში დიდძალი ქართველობა დაიძრა. მხოლოდ ეს იმის მომასწავებელია მარტო, რომ ჩვენში უფრო და უფრო იჩენს თავს შრომის განაწილება და რომ ამისათვის ერთი ნაწილი ქალაქებს ეტანება, მეორე სოფლებში რჩება. ამ მოსაზრებას თავი რომ დავანებოთ, ყველასათვის, ვისაც კი უცხოვრია სოფელში და ლაპარაკი ჰქონია გლეხებთან, ცხადია, რომ ჩვენი გლეხის თვალსაჩინო თვისება ინდივიდუალიზმია, სურვილი მიწის შეძენისა და მასზე გამაგრებისა.

გაგრძელება D14 გვერდზე

ფული, როგორც შესაძლებლობა

შოთა ბაჩიჩილაძე

ადამიანის განხილვამ მისი გადახდისუნარიანობის მიხედვით, მოგვცა, ადამიანის ღირებულების გაიგივება მის მსყიდველობით უნართან - **„ადამიანს შეუძლია იმდენი, რამდენიც მან შეიძლება იყიდოს“.** ასეთ დროს მთელი სამყარო ადამიანის წინაშე წარმოდგება საქონლის სახით და ფასდება მისი გაყიდვის თვალსაზრისით. დებულება - **„მას ყველაფერი შეუძლია“**, ნიშნავს დებულებას **„მას ყველაფრის ყიდვა შეუძლია“** და გულისხმობს, რომ **„ყველაფერი შეიძლება იყიდებოდეს“**, ე.ი. ყველაფერს ჰქონდეს საკუთარი ფასი. სულიერება მთლიანად დაიპყრო საქონლისა და მომსახურების ბაზარმა. მეტიც, მიისწრაფვის ადამიანის, მის შინაგან სამყაროსთან ერთად, ვაჭრობის ობიექტად გადაქცევისკენ. ამ აზრით, კომერციულობისა და კორუფციის განსაკუთრებული საშიშროება მდგომარეობს მცდელობაში, კაცობრიობის სულიერ ატრიბუტებს დაჰკიდონ გასაყიდი ფასის იარლიყები. **კანონი, მორალი, ხელოვნება, სამართლიანობა, საზოგადოებრივი აზრი, სიცოცხლე - ამ ყოველივემ, შეიძლება, გასაყიდი საქონლის ფორმა მიიღოს და ეს მხოლოდ კონკრეტული ინდივიდის „გამყიდველობაზე“ არის დამოკიდებული.**

მაგრამ, რამდენადაც სულიერ ღირებულებებს არ შეიძლება ჰქონდეს ფულადი ფასი და არ შეიძლება მათი ყიდვა ან გაყიდვა, ჩვენ ვერ ვისაუბრებთ სულიერი ღირებულებების გამყიდველებზე. თუმცა, შეგვიძლია ვისაუბროთ მათ საკუთარ უნარზე, იყვნენ გაყიდულნი. კონკრეტულ ადამიანს არ შეუძლია გაყიდოს კანონი, ღირსება, სამშობლო ან მორალი, მაგრამ, შეუძლია გაყიდოს საკუთარი თავი. ამ შემთხვევაში, ღალატის არსი იმაში არ არის, რომ ვიღაცამ გაყიდა ახლობელი ადამიანი, ან რწმენა და სიყვარული, როგორც ეს ბევრს მიაჩნია. **სულის დონეზე ადამიანი არ ყიდის, მაგრამ იყიდება.**

ავიღოთ სქემა „მყიდველ-გამყიდველი“, რომლის მიხედვით ასეთი ურთიერთობა შეიძლება არსებობდეს მხოლოდ სოციალურ საზღვრებში. სოციალურს მიღმა ასეთი ურთიერთობები გამორიცხულია. გამყიდველი, რომელიც ცდილობს სულის გაყიდვას, თავად იქცევა საქონლად. მყიდველი, რომელიც ცდილობს საკუთარი თავის რეალიზებას ფულის საშუალებით და გაიგივებულია თავის კაპიტალთან, თავად იქცევა ფულად. „მყიდველ-გამყიდველის“ სქემის სულიერ სფეროში გადატანის ნებისმიერი მცდელობა პირდაპირ კავშირშია ადამიანურობის გასხვისებასთან და რეალურ ცხოვრებაში ყოველთვის მთავრდება ტრაგედიით.

ფულის შესაძლებლობებში მოქცეულია მისი ჰიპნოზისებური ძალა. ფულადი რესურსების

პატრონი ყოველთვის დგას უსასრულო არჩევანის, უსასრულო შესაძლებლობების წინაშე, რომელთაგან ყოველი შეიძლება იქცეს რეალობად. ფსიქოლოგიურად, სანამ არ დადგება რეალიზაციის მომენტი, ადამიანის პოტენციური შესაძლებლობები უსაზღვროა. ამ შესაძლებლობების საზღვრების დადგენა შესაძლებელია მხოლოდ წარმოსახვაში. იქმნება ჩიხი, რასაც დაგროვების სინდრომი შეიძლება ეწოდოს: **ფული საშუალებიდან გადაიქცევა ჯერ მიზნად, მერე თვითმიზნად.** ამ შემთხვევაში, იქმნება საინტერესო ფსიქოლოგიური პარადოქსი: **„მე ვაგროვებ, რომ ვიყო ძლიერი დაგროვილი კაპიტალის რეალიზაციის შესაძლებლობის რეალობით“** და ამასთან ერთად, **„მე ვერ დავუშვებ კაპიტალის რეალიზაციის შესაძლებლობას, რომ არ დავსუსტდე“**.

ფული როგორც თვითმიზანი

როდესაც ინდივიდუალურობის განვითარებას არ მოაქვს სასურველი შედეგები და სუბიექტურად აღმოჩნდება უპერსპექტივო, მაშინ თვითღირებულებისა და თვითკმარობის დამტკიცების მოთხოვნილება იჩენს თავს. სულიერი რესურსების ამოწურვის შეგრძნება ბადებს არასრულფასოვნების დაფარულ კომპლექსს. პიროვნებას არ სურს შეურიგდეს საკუთარ უსარგებლობას და ამიტომ საკუთარი სულიერი პოტენციალის განვითარებისა და გაზრდის ნაცვლად, ის ეძებს თავის გამართლებას სოციალური ავტორიტეტის მხრიდან. **„სწორედ, სოციალურმა ავტორიტეტმა უნდა დამიმტკიცოს მე ჩემი სრულფასოვნება,“** - ასეთი ფსიქოლოგიური განწყობით საკუთარი თავის გამოვლენა შეიძლება რეპროდუქციული ან დესტრუქციული თვითგამოხატვის გზით (ეკლესია ან უნდა ააშენო ან უნდა დაანგრიო). მასშტაბური დესტრუქციული აქციები ყოველთვის იღებენ ფართო საზოგადოებრივ რეზონანსს და დიდხანს რჩებიან ისტორიის ქრონიკებში. ყველასათვის ცნობილია, რომ ჰეროსტრატეს ამოძრავებდა, სწორედ, ასეთი მანიაკალური სწრაფვა სოციალური ავტორიტეტულობისათვის, მნიშვნელობისათვის. **ჩვენთვის ბევრი თანამედროვე პოლიტიკოსისა თუ სახელმწიფო მამის მაგალითებია ცნობილი, რომელთა მოღვაწეობა ნაკარნახევია არა სამშობლოს სიყვარულით, არამედ თვითდამკვიდრების წყურვილით. თვითდამკვიდრებისა და საზოგადოებრივი აღიარების მიღწევის სხვა გზა, რომელიც არ მოითხოვს პროდუქციულ საქმიანობას, მდგომარეობს ეკონომიკური განსაკუთრებულობის ფორმირებაში. სწორედ, ეკონომიკურმა განსაკუთრებულობამ უნდა მოახდინოს სულიერი რესურსების დეფიციტის კომპენსირება და შექმნას სოციალურად აღიარებული თვითღირებულების იმიჯი.**

შესაძლებელი ეკონომიკური განსაკუთრებულობა განიცდება, როგორც განსაკუთრებულობა საერთოდ, ხოლო ფულის მსყიდველობითი და გაცვლითი უნარის საზოგადოებრივი აღიარება გაიგივებულია პიროვნების პროდუქციულ ძალასთან. ობივატელისათვის ხშირად არ განსხვავდება შემოქმედებითი ქმნადობა და მსყიდველობა. ე.ი. ერთნაირი სიდიდისაა ის, ვინც ქმნის და ის, ვინც ყიდულობს. გარეგნულად შედეგი თითქოსდა არც განსხვავდება. რა განსხვავებაა, შექმნი რაიმე ახალს თუ იყიდი მას?

თანამედროვე ლიბერალური საზოგადოების ფასეულობები ხელს უწყობენ კაპიტალის გაზრდის განხილვას, როგორც საკმაოდ სასარგებლო საზოგადოებრივ ნაბიჯს, რამდენადაც ხელს უწყობს ეკონომიკის განვითარებასა და ქვეყნის აყვავებას. უნარი „გააკეთო“ ფული, ასოცირდება ძლიერ ინტელექტუალურ შესაძლებლობებთან, ნებელობასთან, არაორდინალურ პიროვნებასთან. საკუთარი ყოფის შეცვლა, კეთილდღეობის იმიჯის შექმნა, დაიმორჩილო მთელი გარემო - სულით ძლიერთა პრივილეგიაა. რეფლექსურობა, სიცოცხლის მჭვრეტელობითი წესი - სუსტებისთვისაა. ამაში პოულობს რეალიზაციას აზროვნების დასავლური სტილი.

პიროვნების ირგვლივ კაპიტალის კონცენტრაცია და მისი „მე“-ს ღირებულების შედარება მისივე კეთილდღეობის რაოდენობრივ ექვივალენტთან სტიმულირებულია დემოკრატიული ფასეულობების მთელი სისტემით. მის საფუძველში განსაკუთრებული ადგილი უკავია თანასწორობის იდეას. თანაბარი პირობების პერსპექტივა მისაღები და მოსაწონია ობივატელის ცნობიერებისათვის: **ჩემი სიცოცხლე მხოლოდ ჩემზეა დამოკიდებული, მე თავად ვქმნი ჩემს თავს.** პიროვნების მნიშვნელობის საზოგადოებრივ შეფასებას გააჩნია მატერიალური წახალისების ფორმა: თუ საზოგადოება მიაგებს ადამიანს ღირსეულს, უხდის მას, მაშასადამე მას აქვს საზოგადოების წინაშე გარკვეული დამსახურება. თუ ადამიანი ღარიბია, ე.ი. საზოგადოება არ თვლის თავს ვალდებულად, წაახალისოს ადამიანი. ე.ი. მისი დამსახურება საზოგადოების წინაშე ნულის ტოლია. **ფული, როგორც ეკონომიკური წახალისების ფორმა, გადაიქცა ინდივიდის საზოგადოებრივი სარგებლიანობის მაჩვენებლად, მის სოციალურ ფასეულობად. თანასწორობა და ამ სოციალური ღირებულების მოპოვების თანაბარი პირობები ნიშნავს ყველასათვის თანაბარ შესაძლებლობას, მიაღწიონ სოციალურ უთანასწორობას - შედეგი ასეთია.**

ფული როგორც იდეა

ადამიანის სულის ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანი და ამავე დროს, ძნელადასახსნელი თვისება არის მატერიალური სამყაროს საგანთა გაიდეალებისა და გაფეტიშების უნარი. სწორედ, რომ სულის ამ თვისების წყალობით საზღვარი მას და მატერიას, „მაღალსა“ და „მდაბალს“ შორის ნათელი და გამჭვირვალეა. გაიდეალების უნარის გარეშე ადამიანის სიცოცხლე შეიძლება გავიგოთ, როგორც გარკვეული რაოდენობის ფიზიოლოგიური აქტების ჯამი.

ამ კუთხით ფული წარმოადგენს რეალობის ელემენტს, რომლის გაიდეალება დაკავშირებულია განსაკუთრებულ სირთულეებთან და წინააღმდეგობებთან. ნივთთა სამყაროში ჩვენ, ალბათ, ვერც კი ვიპოვით უფრო სიმბოლურს, ნომინალურს, პირობითს, ვიდრე ფულია. „ელექტრონული“ ფულის გაჩენით, ბუღალტერიის განსხვავებული ფორმების სრულყოფით - ფულმა საერთოდ დაკარგა რაიმე კონკრეტულობა და როგორც ნივთი, გადაიქცა წმინდა წყლის პირობითობად. ადამიანი ან ბანკი შეიძლება იყოს მილიარდიანი თანხის მფლობელი და ნაღდ ანგარიშზე არ ედოს არც ერთი კუპიურა. თანამედროვე სამყაროში ფული თავად გადაიქცა საქონლად და სპეკულაციის საგნად.

კუპიურა, საბანკო ჩეკი, მონეტა, სტრიქონი საბუღალტრო ჩანაწერში - აღარ არის ფული. ყოველივე ეს არის ფულის პირობითი საგნობრივი ფორმა მიღებული სოციუმში, როგორც გარკვეული დაშვება, შეთანხმება ხელსაყრელი ანგარიშსწორებისათვის.

წინა ეპოქის ერთ-ერთი ძირითადი შეცდომა მონეტარიზმთან ბრძოლის პროცესში მდგომარეობდა იმაში, რომ ფულადი ურთიერთობები გაგებული იყო მხოლოდ როგორც ადამიანის საზოგადოებრივ ყოფიერებაზე დამყარებული ეკონომიკური ურთიერთობები. ეს, როგორც აღმოჩნდა, არის შეცდომა. მარქსისტულმა ფილოსოფიამ ვერ (ან არ) შენიშნა ფუძემდებლური განსხვავება ფულს, როგორც ნივთს და ფულს, როგორც იდეას, - წარმოდგენას შორის. საბოლოო ჯამში, ხელოვნურად მოქმედებდნენ ფინანსური სისტემის პარალიზებისა და ეკონომიკური სტიმულირების მოსაშლელად და მოახერხეს არა მხოლოდ ის, რომ გადაეწიათ ფულის იდეა უკანა პლანზე, არამედ პირიქით - მიანიჭეს მას სოციალური რეალიზების, ხორცშესხმის კიდევ უფრო დახვეწილი ფორმა. რწმენამ, რომ ფულის არსი მოქცეულია სულიერ სამყაროში, გამოიღო შედეგი - მონეტარიზმთან ბრძოლა გადაიქცა ფულის კუპიურებთან ბრძოლად. **როდესაც ფულადი ნაკადები იმყოფებოდა სახელმწიფოს უმკაცრესი კონტროლის ქვეშ, „საბჭოთა ხალხმა“ მშვენივრად მოახერხა ნაღდი ფულის გარეშე არსებობა. ფულადი ურთიერთობები შეიცვალა ბარტერულით - მომსახურების პირდაპირი გაცვლით. ფულის, როგორც „ნივ-**

გაგრძელება D14 გვერდზე

ლათინოამერიკული მოდელი

ვაგრძელებთ წერილების სერიას ლეშეკ ბალცეროვიჩის წიგნიდან "თავისუფლება და განვითარება". ამჯერად გთავაზობთ შემდგომ წერილს, რომელშიც ლათინური ამერიკის ქვეყნების გამოცდილებაზეა საუბარი.

ორმაგი გაუგებრობა

პოლონეთში მიმდინარე ეკონომიკური რეფორმების ოპონენტები ძალიან ხშირად ნიშნის მოგებით გვსაყვედურობენ, რომ ჩვენ, ქვეყანაში, ლათინურამერიკულ მოდელს ვახორციელებთ. ეს აბსურდული ბრალდებაა, რადგანაც ლათინურ ამერიკაში 80-იანი წლების ბოლოს კრახი განიცადა ეკონომიკურმა მოდელმა, რომელსაც სოციალიზმთან უფრო მეტი ჰქონდა საერთო, ვიდრე ჭეშმარიტ ეკონომიკურ რეფორმებთან. თუ ოპონენტების შემოთავაზებულ წინადადებებს ჩვენ პრაქტიკაში განვახორციელებდით, ამით პოლონეთში სწორედ ამ მოდელის დანერგვას მოვინდომებდით, ანუ ქვეყნის ეკონომიკას დავუბრუნებდით სოციალიზმის მრავალ დამახასიათებელ თვისებას. და ეს მოხდებოდა იმის პარალელურად, როდესაც ლათინური ამერიკის ქვეყნებმა ბოლო წლებში ღრმა კრიზისის დასაძლევად უკვე დაიწყეს ეკონომიკის სოციალისტური მეთოდების უარყოფა და ჭეშმარიტი ეკონომიკური რეფორმების განხორციელება. ეს რეფორმები კი ძალზე წააგავს პოლონეთში განხორციელებულ სამეურნეო რეფორმებს, რომლებსაც ასე აკრიტიკებენ პოლონური ეკონომიკური რეფორმის ოპონენტები. როგორც ჩანს, ადგილი აქვს ორმაგ სტანდარტებს: ის, რისი განხორციელებაც ჩვენს კრიტიკოსებს სწადიათ თავიანთ სამშობლოში, უარყვეს ლათინურ ამერიკაში, ხოლო ის, რისი განხორციელებაც ლათინურ ამერიკაში დაწყებული აქვთ, ჩვენი კრიტიკოსებისათვის მიუღებელი ხდება.

ლათინური ამერიკის ქვეყნების ტრადიციული ეკონომიკური მოდელის დახასიათება შეიძლება როგორც სახელმწიფოს მიერ დეფორმირებული და არასტაბილური კაპიტალიზმისა. ის, რაც ამ მოდელს აკავშირებდა აღმოსავლეთ ევროპის სოციალიზმთან, იყო ეტატიზმი, ანუ სახელმწიფოს მეტისმეტი ზედამხედველობა, მეურვეობა და კონტროლი ეკონომიკაზე. ძირითადი განსხვავება იყო ის, რომ სოციალიზმის დროს სახელმწიფო პრინციპში უგულებელყოფდა ბაზარსა და კერძო საკუთრებას, მაშინ, როდესაც ლათინურ ამერიკაში ბაზარი და საკუთრება რეალურად კი არსებობდა, მაგრამ იგი ითრგუნებოდა ხელისუფლების მიერ. ასევე შევიწროებული იყო მათი მოქმედების სფეროც.

ლათინური ამერიკის ქვეყნების მოდელში სახელმწიფო საწარმოების ხვედრითი წილი გაცილებით მაღალი იყო, ვიდრე განვითარებულ კაპიტალისტურ ქვეყნებში და ასევე აღმოსავლეთ აზიის ქვეყნებში. სწორედ ამ სექტორზე მოდიოდა ინვესტიციების დიდი ხვედრითი წილიც, რომელთა გამოყენებაც ხდებოდა დაბალი ეფექტურობით და გარემო პირობების გაუარესების ნიშნით. აქაური სახელმწიფო ინვესტიციები წააგავდნენ სოციალისტურ გიგანტურ პროექტებს, როგორიც იყო მაგალითად, კატოვიცეს მეტალურგიული ქარხანა. იქაც, ისევე, როგორც ჩვენს შემთხვევაში, აღნიშნული პროექტების განხორციელება ხდებოდა საზღვარგარეთული სესხების საშუალებით, რომლებიც შემდეგ ქვეყანას ვალად აწვებოდა. ამასთან, ამ ქვეყნებში სახელმწიფო სექტორი იყო მეტად დაბალეფექტური, ხშირ შემთხვევაში, ზარალიანი და მისი ფუნქციონირება მოითხოვდა დიდი რაოდენობით ფინანსურ რესურსებს, რაც შემდეგ იფარებოდა ცენტრალური ბანკის ქაღალდის ფულის ემისიით. ამის ლოგიკური შედეგი იყო მაღალი ინფლაცია, რაც ასე იყო დამახასიათებელი ბოლო დრომდე ლათინური ამერიკის ქვეყნებისათვის. აი, ასეთი იყო ის ძირითადი შედეგები, რომელიც მოჰყვა ლათინურ ამერიკაში მეურნეობის ფუნქციონირებას. ვფიქრობ, ჩვენს ოპონენტებს, განსაკუთრებით მათ, რომლებიც სწრაფი პრივატიზაციის წინააღმდეგ ილაშქრებენ და არ სურთ სახელმწიფო სექტორის მასშტაბების შეკვეცა, არ უნდა სურდეთ ამგვარი ეკონომიკა იხილონ თავიანთ სამშობლოში. მათ უნდა ახსოვდეთ აგრეთვე, რომ, რაც უფრო გააგრძელებს სახელმწიფო საწარმოების უმრავლესობა თავიანთ არსებობას, ჩვენი გადასახადის გადამხდელთა მით უფრო მეტი სახსრები დაჭირდება მათ შენახვას. ვიღაცამ ხომ უნდა დააფინანსოს მათი შენახვის ხარჯები?!

პროტექციონიზმი და ანტიექსპორტული პოლიტიკა

ლათინურამერიკული მოდელის მეორე დამახასიათებელ თვისებას წარმოადგენს იმპორტის წინააღმდეგ მიმართული ბარიერების დაწესება, ანუ პროტექციონისტური პოლიტიკა. ასეთ შემთხვევაში ძალზე მაღალ დონეზე დგინდება საბაჟო ტარიფები, რომელთაც ამავე დროს აქვთ მეტად განსხვავებული ხასიათი. ეს ძირითადად იმაზეა დამოკიდებული, თუ რა გავლენა აქვთ ამ პროდუქციის მწარმოებელი დარგების (ქვედარგების) დამცველ ლობებს. ამასთან, ასეთი პოლიტიკის მოქმედების დროს საჭიროა ლიცენზიების აღება სხვადასხვა სახის იმპორტზე. ეს კი მწარმოებლებს უბიძგებს მჭიდრო კავშირები დაამყარონ პოლიტიკოსებთან თუ ბიუროკრატებთან, რადგან ის, ვინც იმპორტზე ნებართვას მოიპოვებს, დიდი შემოსავლის გაკეთების საშუალება ეძლევა. ამგვარი ლიცენზირების სისტემა, ანუ პოლიტიკოსებისა და ბიუროკრატების მიერ შეღავათების გაცემა კი ქმნის კორუფციის გაფურჩქვნის საშუალებას. გარდა ამისა, უკიდურეს პროტექციონალიზმს შეუძლია ქვეყანაში დაბადოს ანტიექსპორტული განწყობილება და ეკონომიკის ანტისაექსპორტო სტრუქტურა. ეს იმის გამო ხდება ასე, რომ საიმპორტო ბარიერები დიდ მოგებას ჰპირდება იმ მრეწველთ, რომლებიც ანტიიმპორტული ბარიერებით დაცულ შიდა ბაზარზე ილებენ თავიანთ ორიენტაციას. ეკონომიკაში ხომ ყოველთვის რელატიური სტიმულები თამაშობენ გადამწყვეტ როლს. კერძოდ, თუ სახელმწიფო მეწარმისათვის ერთ რომელიმე სფეროში იძლევა დიდი მოგების მიღების გარანტიას, ეს აუცილებლად გამოიწვევს სხვა სფეროში მდგომარეობის გაუარესებას და აქ განვითარების შეფერხებას. ყოველივე ამასთან საბაჟო ტარიფების გაზრდა იმპორტულ პროდუქციაზე აუცილებლად გამოიწვევს ქვეყნისათვის პროექსპორტული განწყობილების დაჩლუნგებას. სწორედ ამგვარი უკიდურესი პროტექციონიზმი და აქედან გამომდინარე ანტიექსპორტული განწყობილებები იყო დამახასიათებელი არა მხოლოდ ლათინური ამერიკისათვის, არამედ ყოფილი სოციალისტური ქვეყნებისათვისაც. ეს მათ დიდად აშორებს იმ მოდელს, რომლის მიხედვითაც უძლევბოდნენ თავიანთ ეკონომიკას "აზიური ვეფხვები", სადაც ძალზე დიდი სტიმულები არსებობდა ექსპორტის გასავითარებლად.

მაღალი ინფლაცია

ლათინურ ამერიკული მოდელისათვის ერთ-ერთი ყველაზე დამახასიათებელი თვისება იყო მაღალი ინფლაცია, რომელიც ზოგჯერ, განსაკუთრებით პოლიტიკოსების მიერ პოპულიზმის ძიების დროს, ჰიპერინფლაციაში გადაიზრდებოდა ხოლმე. მაგალითად, 1989 წელს ინფლაციამ არგენტინაში მიაღწია თითქმის 5000 პროცენტს, ბრაზილიაში - 2000 პროცენტს, ნიკარაგუაში – 1700-ს, პერუში – 2800–ს, ხოლო ლათინური ამერიკისათვის საშუალოდ – 1200 პროცენტს. ლათინურამერიკულ მონეტარულ კრიზისში შემდგომ აღმოჩნდა პოლონეთი – 1989 წელს, ხოლო ბოლოს უკრაინა, სადაც ფასები 1993 წელს თვიურად თითქმის 100 პროცენტით იზრდებოდა. ყველა ამ შემთხვევაში ჰიპერინფლაციის "საწვავს" წარმოადგენდა ბიუჯეტის დეფიციტი, რომლის დაფარვასაც ხელისუფლება (ცენტრალური ბანკი) ქაღალდის ფულის ემისიის გზით ცდილობდა. ლათინოამერიკული ჩაკეტილი წრისთვის დამახასიათებელი იყო ის, რომ, რაც უფრო მეტ ფულს ბეჭდავდა ხელისუფლება, მით უფრო მეტი ფული სჭირდებოდა მოსახლეობას, მით მეტს უშვებდა ხელისუფლება და ა. შ. ეს ლათინურამერიკული გამოცდილება, რომელსაც ჩვენც კარგად გავეცანით ამ რამდენიმე წლის წინათ, ახლა უკვე აღარ ახსოვთ მათ, ვისაც პოლონეთის ეკონომიკის "გამოცოცხლება" ქაღალდის ფულის დამატებითი ემისიისა და იაფი კრედიტების საშუალებით სურს. აქვე მსურს იმის აღნიშვნაც, რომ ამჟამად ბიუჯეტის დეფიციტის შესახებ პოლონეთში მიმდინარე კამათიც ნათლად მეტყველებს ჩვენს ქვეყანაში არსებულ ეკონომიკური განათლების დონეზე.

დეფორმირებული საფინანსო სექტორი

ლათინოამერიკული მოდელის მეოთხე დამახასიათებელ თვისებას სახელმწიფოს მიერ ჩრდილში ჩაყენებული და დეფორმირებული საფინანსო სექტორი წარმოადგენდა. სახელმწიფოს მიერ საპროცენტო განაკვეთი დაჭერილი იყო ინფლაციის დონის დაბლა და ეს იმ მიზნით კეთდებოდა, რომ კრედიტი „იაფი" ყოფილიყო. ამ პროცესების უმთავრესი ეფექტი იყო კაპიტალის გაქცევა საზღვარგარეთ, სადაც მისი უფრო მეტი ეფექტურობით დაბანდება მოხდებოდა. კაპიტალის ამ გაქცევას სტიმულს აძლევდა ასევე ასეთი ქვეყნების ეროვნულ მეურნეობაში არასტაბილური პოლიტიკური თუ ეკონომიკური სიტუაცია და იმის მოლოდინი, რომ ამ ქვეყნების ეროვნულ ვალუტას, ადრე თუ გვიან, მორიგი დევალვაცია მოელოდა. 1979-83 წლებში არგენტინიდან გატანილი იქნა 19,1 მილიარდი დოლარი ადგილობრივი კაპიტალი, ვენესუელიდან – 19,5 მილიარდი, მექსიკიდან – 26,7 მილიარდი. საპროცენტო განაკვეთის ინფლაციის ქვევით დაჭერის სხვა შედეგს წარმოადგენდა ადამიანების მცდელობა თავიანთი დანაზოგები ეროვნული ვალუტიდან სხვა ვალუტაში გადაეტანათ ან ლიკვიდური აქტივების სახე მიეცათ. ყოველივე ამის შედეგად ფულის მასის შეფარდება ქვეყნის ეროვნულ შემოსავალთან 1980-1986 წლებში დაეცა არგენტინაში 22,6 პროცენტიდან 16,3 პროცენტამდე, ბოლივიაში - 15,5 პროცენტიდან 5,3 პროცენტამდე. ყოველივე ზემოთ აღნიშნულისა და ასევე მაღალი ინფლაციის გავლენით ამ ქვეყნებში მოხდა ეკონომიკის დემონეტარიზაცია. ლათინურ ამერიკაში, ისევე, როგორც აღმოსავლეთ ევროპის ზოგიერთ პოსტსოციალისტურ ქვეყანაში, დიდი მასშტაბები ჰქონდა მიღებული ზოგიერთი დარგების შეღავათიან დაკრედიტებას. მაგალითად, 80-იან წლებში მექსიკაში კრედიტების 25 პროცენტი, კოლუმბიაში – 30 პროცენტი, არგენტინაში 40 პროცენტზე მეტი, ხოლო ბრაზილიაში კრედიტების 80 პროცენტზე მეტი შეღავათიანი პირობებით გაიცემოდა. ამ შეღავათებს კი პოლიტიკური წრეები განსაზღვრავდნენ. ისინივე ადგენდნენ შეღავათების მიმღებთა წრესაც. კერძოდ, ამგვარი კრედიტები ეკონომიკის რაღაც კარგად მჟღერ სახელიანი დარგების დაკრედიტებას ემსახურებოდა. სინამდვილეში კი ისინი მათ ხელში ხვდებოდა, რომლებსაც მჭიდრო კავშირები ჰქონდათ პოლიტიკურ წრეებთან. სახელმწიფოს დომინაცია საფინანსო სექტორში იწვევდა იმას, რომ ფერხდებოდა კაპიტალის ბაზრის, ანუ ბირჟების, საინვესტიციო ფონდების და ა. შ. განვითარება. მაგალითად, თუ 50-იან წლებში კოლუმბიაში თავიანთი აქციებით ბირჟებზე საქმიანობდა 400 საწარმო, 80-იანი წლების ბოლოს მათი რიცხოვნობა 100-საც ვერ აღწევდა. ფინანსური სახსრების განაწილების ამგვარი პოლიტიზირება, რომელიც შერწყმული იყო სახელმწიფოს მხრიდან ძლიერ პროტექციონიზმთან, საბოლოო ჯამში, ისევე, როგორც სოციალიზმის დროს, იწვევდა იმას, რომ ძალზე ხშირად უვარგისი საინვესტიციო პროექტების დაფინანსების შედეგად, ინვესტიციები ნაკლებად ემსახურებოდნენ ქვეყნის ეკონომიკის განვითარებას და გაცილებით ნაკლებ სამუშაო ადგილებს ქმნიდნენ, ვიდრე "აზიურ ვეფხვებში".

გაგრძელება D12 გვერდზე

ლათინოამერიკული მოდელი

D11 გვერდიდან

ბარიერები უცხოური კაპიტალის წინააღმდეგ

ტრადიციული ლათინოამერიკული ეკონომიკური მოდელის ერთ-ერთ დამახასიათებელ ნიშან-თვისებას წარმოადგენს უცხოური ინვესტიციებისათვის სერიოზული წინააღმდეგობის გაწევა. ეროვნული მეურნეობის ზოგიერთი დარგი პრაქტიკულად მიუწვდომელი იყო საზღვარგარეთული კაპიტალისათვის და ეს ყველაფერი კეთდებოდა ქვეყნის “სტრატეგიული ინტერესების” დასაცავად. შეზღუდული იყო ასევე ამ ქვეყნებიდან უცხოური საწარმოების მიერ მოგების გატანაც. ამის პარალელურად ქვეყნის პოლიტიკური ხელისუფლებაცა და საწარმოებიც, ძირითადად სახელმწიფო სექტორის, ძალზე აქტიურად იღწვოდნენ უცხოური კრედიტების მოსაზიდად. ბლოკადის მოწყობა უცხოური ინვესტიციებისათვის, დამახასიათებელი იყო ასევე სოციალიზმისათვისაც და ეს იმის პარალელურად, რომ ეს ქვეყნები (და ამის კლასიკური მაგალითია პოლონეთი) უზრუნველად იღებდნენ უცხოურ სესხებს.

ლათინური ამერიკის მრავალ ქვეყანას ამასთან ჰქონდა საკმაოდ გატოტვილი, მაგრამ დაბალეფექტური სოციალური დახმარებების სისტემა. ეს განსაკუთრებით ეხება საპენსიო სისტემას. მსგავსად პოსტსოციალისტური, და მათ შორის, პოლონეთის, საპენსიო სისტემისა, ლათინური ამერიკის საპენსიო სისტემაც მნიშვნელოვანწილად გახდა სახელმწიფოს საფინანსო სისტემის კრიზისის ერთ-ერთი უმთავრესი მიზეზი. ამ ქვეყნებში პენსიონერთა რიცხოვნება ეკონომიკის დარგებში დასაქმებულთა რიცხოვნობასთან შედარებით ძალზე მაღალ დონეს აღწევდა. კერძოდ, ეს მაჩვენებელი შეადგენდა არგენტინაში ერთი სამთან (ანუ ერთი პენსიონერი მოდიოდა ეკონომიკის დარგებში დასაქმებულ სამ მუშაკზე), ჩილეში – ერთი ორთან (პოლონეთში თუ 25 წლის წინათ ხუთი მომუშავეზე ერთი პენსიონერი მოდიოდა, ამჟამად მხოლოდ ორ მომუშავეზე მოდის ერთი პენსიონერი).

ლათინოამერიკული მოდელისათვის დამახასიათებელი იყო ასევე ის, რომ ზოგიერთი საბიუჯეტო ხარჯი, რომელთა მიზანიც იყო ღარიბებთათვის დახმარება, სინამდვილეში ეხმარებოდა მდიდრებს. მაგალითად, ლათინურ ამერიკაში, სრულიად საპირისპიროდ “აზიური ვეფხვებისა”, თითქმის სრულიად უგულებელყოფილი იყო პირველდაწყებითი სწავლება, მაშინ, როდესაც ძალზე დიდი ფული იხარჯებოდა უმაღლეს განათლებაზე. ეს უკანასკნელი ფორმალურად უფასო იყო, მაშინ, როდესაც იგი ფაქტიურად გადასახადის გადამხდელთა მიერ ფინანსირდებოდა. უმაღლეს სასწავლებლებში კი, ისევე, როგორც ყოფილ სოციალისტურ ქვეყნებში, ძირითადად მაღალი სოციალური სტატუსის მქონე ოჯახების შვილები სწავლობდნენ. ამგვარად, გამოდიოდა, რომ გადასახადების გადახდის გზით ღარიბები აფინანსებდნენ მდიდართა შვილების განათლებას. ანალოგიური რამის თქმა შეიძლება იაფფასიანი საწვავის შესახებაც, რამეთუ ასეთი ფასებით სარგებლობდნენ ძირითადად მდიდრები, რადგან მათ ჰყავდათ ავტომანქანები. ყოველივე აქედან კეთდება დასკვნა, რომ ძალიან ხშირად ბიუჯეტიდან დახმარებების დაფინანსებას შეუძლია კიდევ უფრო გააღრმავოს ქონებრივი უთანასწორობა საზოგადოებაში. ამიტომ, საჭიროა ასეთ შემთხვევაში ხშირად დაისვას ხოლმე კითხვა: ვინ იხდის ასეთ ხარჯებს და ვინ სარგებლობს მათით.

შრომის ბაზრის განვითარების ხელშემშლელი ბარიერები

ლათინოამერიკული მოდელისათვის ერთ-ერთ ყველაზე დამახასიათებელ ნიშნად შრომის ბაზრის დეფორმირება უნდა მივიჩნიოთ, რომელიც განსაკუთრებით დამქირავებლებსა და დაქირავებულებს შორის ანტაგონისტურ ურთიერთობაში გამოიხატება. კერძოდ, იქ არსებული მკაცრი კანონები დამქირავებლებს არ აძლევენ იმის საშუალებას, რომ საჭიროების შემთხვევაში გაათავისუფლონ დაქირავებული მუშაკი. ამ საქმეში განსაკუთრებით დამაბრკოლებელია ის გარემოება, რომ ამისათვის დამქირავებელმა საკმაოდ დიდი თანხა უნდა გადაუხადოს გასათავისუფლებელ ადამიანს. ეს კი ცხადია, კაპიტალისტებს უძნელებს ახალი შრომითი რესურსების დაქირავებას. შრომის ბაზარზე შექმნილი ასეთი მდგომარეობის უპირველეს და უმთავრესს მსხვერპლს კი ის ახალგაზრდა მუშაკები წარმოადგენენ, რომლებიც შრომის ბაზარზე გამოდიან და ვერ პოულობენ სამუშაოს. ამგვარი მდგომარეობა, საბოლოო ჯამში, ქვეყანას უძნელებს ასევე კონკურენტულ ქვეყნად გახდომას, თითქმის შეუძლებელს ხდის მისი ეკონომიკა გახდეს ელასტიური და შეძლოს სწრაფი რეაგირების მოხდენა შიდა ეკონომიკურ რყევებზე, რადგან ეს, თავის მხრივ, მოითხოვს იმას, რომ მუშაკებს შეეძლოთ ეროვნული მეურნეობის ერთი დარგიდან მეორეში შეუფერხებელი გადასვლა. ასეთ ქვეყნებში გაფიცვების მოწყობა ნაკლებსარისკოა, ვიდრე განვითარებად ქვეყნებში, რომ აღარაფერი ვთქვათ, მაგალითად, სამხრეთ კორეაზე. ლათინურ ამერიკაში, ისევე როგორც პოლონეთში, გაფიცულები იღებენ იმ საათების შრომის ანაზღაურებასაც, რომელ საათებშიც გაფიცვა მიმდინარეობს. ამ ქვეყნების უმრავლესობაში დამქირავებლებს არა აქვთ ლოკაუტის უფლება და არ შეუძლიათ გაფიცულთა სანაცვლოდ ახალი მუშაკების აყვანა. ამიტომ გასაკვირი როდია, რომ გაფიცულთა მხრიდან რისკის ფაქტორის არქონა ქმნის იმის საშუალებას, რომ გაფიცვებმა გაცილებით საყოველთაო ხასიათი მიიღოს, ვიდრე სხვა ქვეყნებში, გარდა ალბათ, სოლიდარობისდროინდელი პოლონეთისა. ამ ქვეყნებში პროფკავშირებს მონოპოლია აქვთ ზოგიერთი სამუშაოს შესრულებაზე, ხოლო მის წევრებს შეუძლიათ ნახონ მონოპოლიური სარგებლობა პროფკავშირების არაწევრთა ხარჯზე. ამ ქვეყნებში ფართოდ გავრცელებულ პრაქტიკას წარმოადგენს პროფკავშირების წევრების მიერ შრომის მაღალი ანაზღაურების აღება, ხოლო შემდეგ არაწევრების დაქირავება და მოცემული სამუშაოს შესრულების მათთვის გადაკისრება. მაგალითად, მექსიკაში ჩვეულებრივი პრაქტიკაა ყოველი ათასი დოლარიდან, რომელსაც პროფკავშირის წევრი იღებს პორტში კონტეინერების გადმოტვირთვის სამუშაოებზე, 50 დოლარი გადაუხადოს პროფკავშირების არაწევრს და მათ შეასრულებინოს აღნიშნული სამუშაო. ცხადია, დანარჩენს კი იგი თავად ჩაიჯიბავს. ეს არის ადამიანის მიერ ადამიანის ექსპლუატაციის კლასიკური ფორმა.

შედეგი: ნელი და არათანაბარი

ზემოთ აღწერილმა მოდელმა, მიუხედავად ყველაფრისა, ლათინური ამერიკის ზოგიერთ ქვეყანაში შეძლო უზრუნველეყო ეკონომიკის განვითარება თითქმის 80-იან წლებამდე. მსგავს მოვლენას ჰქონდა ადგილი სოციალისტურ ქვეყნებშიც. ორივე ამ შემთხვევაში დანაკარგებს წარმოადგენდა ის, რომ თუ არა ხელისუფლების საზიანო ჩარევა ეკონომიკაში, ეროვნული მეურნეობა უფრო სწრაფი ტემპებით განვითარდებოდა. გარდა ამისა, ეს ზრდა წარმოშობდა უამრავ პრობლემას, რომელიც მომავალში კიდევ უფრო ხელს შეუშლიდა ეკონომიკის განვითარებას. ლათინური ამერიკის ქვეყნებისათვის განსაკუთრებით დამახასიათებელი იყო (და არის) მსოფლიოში ყველაზე მაღალი, როგორც ქონებრივი უთანასწორობა, ისე უთანასწორობა შემოსავლებში. აქ ქონებრივი უთანასწორობა გაცილებით მაღალია, ვიდრე აღმოსავლეთ აზიის ქვეყნებში. ეს განსაკუთრებით გამომდინარეობს აგრარულ სექტორში რეფორმების გაუტარებლობით, ანუ მემამულეთა მცირე რიცხვის ხელში მიწების უდიდესი მოცულობით (ლატიფუნდიები) არსებობიდან. ამგვარი ქონებრივი უთანასწორობა დიდწილად გამოწვეული იყო სახელმწიფოს მცდარი ეკონომიკური პოლიტიკით. ამ პოლიტიკის „წყალობით" ფორმირებული ეროვნული მეურნეობის პირობებში ნაკლები რაოდენობით იქმნებოდა სამუშაო ადგილები, რისი შედეგიც იყო მაღალი უმუშევრობა. „იაფმა" კრედიტებმა, პროტექციონიზმმა და სახელმწიფოს დომინაციამ კაპიტალის განაწილებაში შეამცირა ინვესტიციებით სარგებლობის ხარისხი. მაღალი და სწრაფცვალებადი ინფლაცია ზიანს ძირითადად მოსახლეობის ღარიბ ნაწილს აყენებდა, ვინაიდან ისინი უძლურნი იყვნენ თავი დაეცვათ მისგან. მდიდრებმა ძირითადად კარგად იციან, თუ სად დააბანდონ კაპიტალი, რათა ზარალი თავიდან აიცილონ. ეს არის პოპულიზმის ერთ-ერთი პარადოქსი. პოპულიზმი სარგებლობს ღარიბთა უკმაყოფილებით, რათა განახორციელოს ფულადი ექსპანსია, რომელიც მის ინტერესებშია და განსაკუთრებით იმავე ღარიბთათვის არის საზიანო. ამგვარი სოციალური პოლიტიკა ღარიბთა ხარჯზე მდიდრებს აძლევდა სარგებლობას. ყოველი ამის შედეგად ხელისუფლების მიერ ბორკილებში მოქცეული ლათინური ამერიკის ეკონომიკა ვითარდებოდა ნელი ტემპებით და წარმოშობდა გაცილებით მკვეთრ ქონებრივ უთანასწორობას, ვიდრე კლასიკური კაპიტალიზმი. სახელდობრ ეს არის ლათინოამერიკული კაპიტალიზმის ყველაზე მნიშვნელოვანი გაკვეთილი. ამგვარი მოდელების შემდგომ ბედზე ჩვენ მომდევნო თავებში ვიმსჯელებთ.

გაკოტრებული მოდელი

ბოლო დრომდე ლათინურ ამერიკაში ეროვნული მეურნეობა სახელმწიფოს მიერ არტახებში იყო მოქცეული. მისთვის განსაკუთრებით ის იყო დამახასიათებელი, რომ დიდი ხვედრითი წილით იყო წარმოდგენილი სახელმწიფო საწარმოები, ადგილი ჰქონდა უკიდურეს სახელმწიფო პროტექციონიზმს, ქრონიკულსა და მაღალ ინფლაციას, ხელისუფლების ქმედებების გამო დეფორმირებული სახე ჰქონდა მიღებული საფინანსო სისტემას, ძლიერი ბარიერები არსებობდა უცხოური ინვესტიციების წინააღმდეგ და იმავდროულად, ხელისუფლებისა და სახელმწიფო საწარმოების მხრიდან ადგილი ჰქონდა საგრძნობ უპასუხისმგებლობას საგარეო ვალის აღების საქმეში. აქ არსებული სოციალური დახმარების სისტემა ანგრევდა ამ ქვეყნების ფინანსებს და იმავდროულად ხელს უწყობდა მდიდართა უფრო გამდიდრებას, ნაცვლად იმისა, რომ მილიონობით ღარიბს დახმარებოდა სილატაკის დაძლევაში. დეფორმირებული შრომის ბაზარი აგრესიულ პროფკავშირებთან ერთად დიდი რიცხოვნობის უმუშევრებს წარმოშობდა. სისტემატიური ხასიათი ჰქონდა გაფიცვებსაც. როგორც ვხედავთ, ლათინურამერიკულ მოდელს ძალზე ბევრი რამ ჰქონდა საერთო სოციალიზმთან, განსაკუთრებით ამ უკანასკნელის განვითარების ბოლო ფაზაში.

სამოცდაათიანმა წლებმა ლათინური ამერიკის ქვეყნების განვითარების მოდელს გარკვეული გამოცდა მოუწყო: მოულოდნელად მოიმატა ფასებმა ნავთობზე და ამასთან, გაიზარდა ასევე უცხოეთში კრედიტების აღების შესაძლებლობაც. ამ მოვლენებზე ლათინური ამერიკის ქვეყნების რეაქციად, პოლონეთის მსგავსად, იქცა კრედიტების დიდი რაოდენობით მოზიდვა მთავრობისა და საწარმოების მხრიდან. საკრედიტო სახსრების ცუდმა, ასევე არადანიშნულებისამებრ გამოყენებამ და საპროცენტო განაკვეთების სწრაფმა ზრდამ მსოფლიო საფინანსო ბაზრებზე ლათინური ამერიკის ქვეყნებს, პოლონეთის ანალოგიურად, საკრედიტო ყულფში ამოაყოფინა თავი. ამის საპასუხო რეაქციას აღნიშნულ ქვეყნებში წარმოადგენდა იმპორტის შეზღუდვა, რათა დაზოგვილი სახსრები ვალების მომსახურებისათვის გამოეყენებინათ. იმპორტის შეზღუდვას ინვესტიციების მკვეთრი შემცირება და გარკვეულწილად ეკონომიკის სტაგნაცია მოჰყვა. ყოველივე ამის შედეგად ოთხმოციანი წლები ლათინური ამერიკის ქვეყნებისათვის მიჩნეულია როგორც “დაკარგული დეკადა”. 1991 წელს, ამ რეგიონის ოცდაათი ქვეყნიდან ოცში გაცილებით ნაკლები ეროვნული შემოსავალი იწარმოებოდა, ვიდრე 1980 წელს. უცხოური სესხების გამო, რომელიც სამოცდაათიან წლებში ავიღეთ, განვითარების მინიმუმ ათი წელი დავკარგეთ ასევე ჩვენც, პოლონეთში.

ოთხმოციანმა წლებმა ლათინური ამერიკის ქვეყნებისათვის, განსაკუთრებით არგენტინისათვის, ბრაზილიისათვის და პერუსათვის მეტად მაღალი ინფლაცია მოიტანა. მაშინ ამ ქვეყნებმა მსოფლიოს უჩვენეს, თუ როგორ არ უნდა ებრძოლო ჰიპერინფლაციას. კერძოდ, იმ დროს აქ აქცენტი გაკეთდა ფასების კონტროლზე, ინფლაციის მთავარი წყაროს, “ჰაერის ფულის” რაოდენობის ზრდისათვის ხელის შეშლის გარეშე, რომლითაც ძირითადად ბიუჯეტის დეფიციტი იფარებოდა. თუმცა, თავდაპირველად ინფლაცია მართლაც დარეგულირდა, მაგრამ შემდეგ ფასებმა წარმოუდგენლად იფეთქეს.

პოლონეთში, ანუ ქვეყანაში, სადაც წარმოიშვა “გაწურული ღრუბლის” თეორია, სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, ეკონომიკური კონცეფცია, რომლის მიხედვითაც, თუკი ფულის ნიშნებისაგან დაცლილ ეროვნულ მეურნეობაში ფულის ნიშნების მასას გავზრდით, წარმოება მსწრაფლ გამოცოცხლდება, ამ ასპექტში ღირს გავიხსენოთ პოპულისტური ექსპერიმენტი, რომელიც გაატარეს 1985-87 წლებში პერუში. იგი გარკვეულწილად იყო 1970-1973 წლებში ჩილეში, სალვადორ ალიენდეს მთავრობის მიერ გატარებული ექსპერიმენტის გამეორება. ორივე ამ შემთხვევაში პრინციპულად იყო უკუგდებული საფინანსო (ფულის მიმოქცევის) სფეროზე კონტროლი და ცხოვრებაში განხორციელდა “გაწურული ღრუბლის” თეორია. როგორც ჩილეში, ისე პერუში შედეგი ერთი და იგივე აღმოჩნდა: თავდაპირველად მოკლევადია-

გაგრძელება D13 გვერდზე

D12 გვერდიდან

ნი ეკონომიკური გამოცოცხლება, ხოლო შემდეგ - სრული კატასტროფა. პერუში, ალან გარსიას ხელმძღვანელობით, გაიყინა ფასები, გაიზარდა ხელფასები და ეკონომიკის ფულის ნიშნების უზომო გაბერვის გზით შეეცადნენ სახელმწიფო ბიუჯეტის მზარდი დეფიციტის დაფარვას. ამ ქვეყნის სამთავრობო სტრუქტურების წარმომადგენელთა შეხედულებით, პერუში ისეთი დიდი რაოდენობით არსებობდა გამოუყენებელი რესურსები და რეზერვები, რომ ხალხისა და საწარმოების განკარგულებაში ფულის მასის გაზრდა სტიმულს მისცემდა მათ გამოყენებას, მაშასადამე, წარმოების მასშტაბების გაზრდასა და ფასების შემცირებას (ანალოგიურ განცხადებებს აკეთებდნენ პოლონელი "ეკონომიკური ექსპერტებიც", განსაკუთრებით წინასაარჩევნო კამპანიის დროს). პერუში ეს ექსპერიმენტი მისი დაწყების პირველ ხანებში თითქოს ამართლებდა კიდეც და კაცს ეგონებოდა, რომ სრულდებოდა ადგილობრივ ექსპერტთა პროგნოზები: წარმოების მასშტაბები საგრძნობლად გაიზარდა, ხელფასები აშკარად აიწია, ინფლაცია დაეცა. იმავდროულად გაზრდილმა მოთხოვნამ მოსახლეობის მხრიდან გამოიწვია უცხოური რეზერვების ამოწურვა, რომლის პარალელურადაც იზრდებოდა შიდა დავალიანება. გავიდა მცირე ხანი და ინფლაციამ მკვეთრი ნახტომი გააკეთა ზევით. 1988-90 წლებში ფასები გაიზარდა, ეროვნული შემოსავალი დაეცა 25 პროცენტით, კატასტროფულად შემცირდა შრომის ანაზღაურების მაჩვენებლები, მაქსიმალურად ამოიწურა ქვეყნის საერთაშორისო სავალუტო რეზერვები. პოპულისტებმა, რომლებიც თავიანთი პოლიტიკური ქულების მოსაგროვებლად მარჯვედ იყენებდნენ ღარიბი ხალხის უკმაყოფილებას, კიდევ უფრო შეუწყეს ხელი მოსახლეობის გაღატაკებას და იგივე ღარიბი ხალხის პაუპერიზაციას. პერუს მოსახლეობის უდიდესი ნაწილის მოხმარების მაჩვენებელი მაგალითად, 1985-90 წლებში, 60 პროცენტზე მეტად შემცირდა!

ჩილეს გაკვეთილები

სახელმწიფოს მიერ დეფორმირებული და არასტაბილური ტრადიციული მოდელის მარცხმა და ასევე კატასტროფამ, რამაც ზოგიერთ ქვეყანაში პოპულიზმის შემოტევას გაუკეთა პროვოცირება, სამოცდაათიან წლებში ლათინური ამერიკის ქვეყნების პოლიტიკურ ელიტაში არსებული ეკონომიკური თეორიების საფუძვლიანი გადახედვის აუცილებლობა გამოიწვია. ამ კონტინენტის მრავალ ქვეყანაში ოთხმოციანი და ოთხმოცდაათიანი წლების გასაყარზე ამას კვალად მოჰყვა ეკონომიკის გარდაქმნის რადიკალური, საბაზრო ხასიათის რეფორმები. ასეთი ცვლილებები განხორციელდა, მაგალითად, ჩილეში, - ანუ ქვეყანაში, რომელმაც 1970-1973 წლების სოციალისტურ-პოპულისტური ექსპერიმენტების შემდეგ ოთხმოციან წლებში გზა გაიკაფა თავისუფალი და სტაბილური საბაზრო ეკონომიკისაკენ. 1982-85 წლებში დიდი სიძნელეების დაძლევის შემდგომ ჩილეს დღეს, ლათინური ამერიკის ქვეყნებს შორის, ყველაზე საბაზრო და იმავდროულად, ყველაზე დინამიურად განვითარებადი ეროვნული მეურნეობა აქვს.

რეფორმის შემადგენელი ელემენტები

ლათინური ამერიკის ქვეყნებში განხორციელებულ რეფორმებს საყოველთაოდ ცნობილი შემადგენელი ელემენტები გააჩნია. კერძოდ, ესენია: სტაბილური ფულის ნიშანი, საგარეო ვაჭრობის ლიბერალიზაცია, ბარიერების მოსპობა უცხოური კაპიტალის მიმოქცევის გზაზე, სახელმწიფოს ეკონომიკაში, მით უფრო საბანკო სექტორში, განსაკუთრებულად აქტიურად ჩარევაზე უარის თქმა და ა. შ. რეფორმების ამ გზას, გარდა ჩილესი, წარმატებით დაადგნენ მექსიკა, ბოლივია, პერუ, კოლუმბია და 1991 წლიდან, არგენტინაც.

ეს უკანასკნელი განსაკუთრებულ ყურადღებას საჭიროებს. მეოცე საუკუნის დასაწყისში არგენტინა მსოფლიოს უმდიდრეს ქვეყნებს მიეკუთვნებოდა. პოპულიზმის მოძალებამ, განსაკუთრებით ეკონომიკაში, რომელიც ოცდაათიან წლებში დაიწყო, იგი მესამე სამყაროს ქვეყნების რიგში ჩააყენა. ქვეყნის ამჟამინდელი პრეზიდენტი კარლოს მენემი ხელისუფლების სათავეში 1989 წლის შუა ხანებში მოვიდა პოპულისტური პერონიზმის ტალღებზე, მაგრამ, რამდენიმე თვის გასვლის შემდეგ, იგი რადიკალური რეფორმების განმახორციელებელი შეიქმნა. ამ რეფორმების რეალიზაციამ, ცნობილი ეკონომისტის დომინიგო კავალოს ხელმძღვანელობით, არგენტინა ლათინური ამერიკის ერთ-ერთ ყველაზე იმედისმომცემ ქვეყნად აქცია. აქ, ისევე როგორც პოლონეთში 1989 წლის შემდეგ, განხორციელებული ყველა შედეგიანი რეფორმა გაჭენებული ინფლაციის დაუყოვნებლივ დარეგულირებას გულისხმობდა. ამ მიზნით აუცილებელი ხდებოდა ბიუჯეტის დეფიციტის, რომელიც მანამდე ფინანსირდებოდა "ცარიელი ქაღალდის" ფულის ემისიის გზით, მკვეთრი შემცირება. ამის შედეგად არგენტინაში 1989 წელს არსებული თითქმის 500 პროცენტიანი ინფლაცია 1992 წელს შემცირდა 19 პროცენტამდე, ბოლივიაში 1985 წლის 8000 და მეტი პროცენტიდან - 10 პროცენტამდე 1992 წელს, მექსიკაში 1987 წლის 160 პროცენტიდან - 12 პროცენტამდე 1992 წელს, პერუში 7650 პროცენტიდან 1990 წელს, 57 პროცენტამდე 1992 წელს და ა. შ. ინფლაციის ასეთმა რადიკალურმა შემცირებამ მოითხოვა საზოგადოების ნდობის განმტკიცება, რათა ეკონომიკა არ დანგრეულიყო, ხოლო ფული არ გაუფასურებულიყო ხელისუფლებაში პოპულისტი პოლიტიკოსების განმეორებითი მოსვლის შედეგად. არგენტინაში ამ მიზანს ემსახურება პესოს მყარი კურსის დაფიქსირება დოლარის მიმართ, ხოლო მექსიკასა და ლათინური ამერიკის ზოგიერთ სხვა ქვეყანაში მონეტარული პოლიტიკის განხორციელებაზე უფლების მიცემა დამოუკიდებელი ცენტრალური ბანკებისათვის, რომლებმაც პასუხისმგებლობა აიღეს ეროვნული ვალუტის სიმყარეზე და არა სხვა რაიმე მიზანზე.

როგორც ზევითაც ავღნიშნეთ, ლათინური ამერიკის ქვეყნებში განხორციელებული რეფორმების სხვა შემადგენელ

სანტიაგო-დე-ჩილეს ხედი

ელემენტს შეადგენს საგარეო ვაჭრობის ლიბერალიზაცია. საშუალო საბაჟო გადასახადი შემცირდა ჩილეში 36 პროცენტიდან 11 პროცენტამდე, მექსიკაში 34 პროცენტიდან ოთხ პროცენტამდე, კოსტა-რიკაში 92 პროცენტიდან 15 პროცენტამდე, ბრაზილიაში 80 პროცენტიდან 21 პროცენტამდე, ხოლო პერუში 64 პროცენტიდან 15 პროცენტამდ. საბაჟო გადასახადების გარდა, რადიკალურად იქნა მინიმიზებული სხვა ბარიერებიც იმპორტის ამ ქვეყნებში შესვლის გზაზე. ამ გარემოების შედეგად შეიქმნა სიტუაცია, რომლის გამოც მწარმოებლებმა, რომლებსაც ადრე უღირდათ პროდუქციის წარმოება ადგილობრივი ბაზრისათვის, შეიცვალეს ორიენტაცია და ძირითადად ექსპორტზე გასატანად დაიწყეს პროდუქციის წარმოება. ამის შედეგად გაიზარდა საექსპორტო პროდუქციის წარმოების მასშტაბები. იმავდროულად გამძაფრებულმა კონკურენციამ ადგილობრივ ბაზარზე იმპორტულ და სამამულო პროდუქციას შორის, უფრო კონკურენტუნარიანი გახადა ეს უკანასკნელი და აამაღლა ეროვნული მეურნეობის საერთო ეფექტურობა.

ლათინური ამერიკის ქვეყნების გახსნა მსოფლიოსადმი იმაშიც გამოიხატა, რომ აქ უკვე ბარიერები აღარ ექმნებოდა უცხოური კაპიტალის დაბანდებას. შესაბამისად იგი უკანასკნელ ხანებში ინვესტირდება იმ დარგებშიც კი, რომლებიც ბოლო წლებამდე მხოლოდ ეროვნული კაპიტალის პრიორიტეტად ითვლებოდა, მაგალითად, ავიაციაში, ტელეკომუნიკაციებში, ენერგეტიკაში, გაზიფიცირებაში და ა. შ.

ლათინური ამერიკის ქვეყნებში განხორციელებული რეფორმის სხვა აუცილებელი შემადგენელი ელემენტია სახელმწიფო საწარმოების პრივატიზაცია. მართალია მათი მონაწილეობა ეკონომიკაში იყო გაცილებით ნაკლები, ვიდრე ყოფილ სოციალისტურ ქვეყნებში, მაგრამ მათი ხვედრითი წილი აქაც საკმაოდ დიდია. ეს კი ეროვნულ მეურნეობას საგრძნობ ტვირთად აწვებოდა. ლათინური ამერიკის ქვეყნებსაც გააჩნდათ თავისი "ურსუსი" (ბალცეროვიჩი აქ გულისხმობს უდიდეს სატრაქტორო ქარხანას ვარშავას ახლოს, რომელიც სოციალისტური სისტემის პირობებში დაარსდა და ძირითადად ბიუჯეტის დოტაციების ხარჯზე არსებობდა - ა.გ.), რომლებიც ქვევით ეწეოდნენ ამ ქვეყნების ეკონომიკის განვითარებას. სახელმწიფო საწარმოების ერთობლივი ზარალი რეგიონის ქვეყნებში ძალზე დიდ მაჩვენებელს შეადგენდა. კერძოდ, იგი 1981 წელს არგენტინაში ამ ქვეყნის ეროვნული შემოსავლის 6 პროცენტს გაუტოლდა, ხოლო ურუგვაიში 1989-1990 წლებში – 4 პროცენტს. ამ ქვეყნების აღნიშნული დეფიციტი იფარებოდა დამატებითი ფულის ემისიის გზით, ან "ცუდი კრედიტებით". როგორც ერთი, ისე მეორე მეთოდი, საბოლოო ჯამში, დიდ ინფლაციას იწვევდა. ამიტომ გასაკვირი როდია, რომ სახელმწიფო სექტორის ხვედრითი წილის შემცირება ეროვნულ მეურნეობაში მისი პრივატიზაციის გზით ლათინური ამერიკის ქვეყნებში მიჩნეული იქნა ეკონომიკის განვითარების ერთ-ერთ პრიორიტეტულ მიმართულებად. მაგალითად, მექსიკაში 1983-1991 წლებში სახელმწიფო საწარმოების რიცხოვნება 1155-დან შემცირებული იქნა 80-მდე. აქ პრივატიზაციას დაექვემდებარა, სხვათაშორის, საზღვაო პორტები, აეროდრომები, საბანკო სექტორი, მეტალურგიული ქარხნები და ა. შ. არგენტინაში ბოლო სამი წლის მანძილზე მოხდა თითქმის ყველა სახელმწიფო საწარმოს პრივატიზირება. ამ საწარმოებმა სახელმწიფოს მისცეს 19 მილიარდი დოლარი, ანუ გაცილებით მეტი, ვიდრე პოლონეთში. ამ ქვეყანაში პრივატიზებამ მოიცვა ის სფეროებიც, რომლებშიც ბოლო ხანებამდე სახელმწიფო საწარმოები დომინირებდნენ. კერძოდ, ასეთ დარგებს წარმოადგენდნენ ტელეკომუნიკაცია, აეროპორტები, ენერგეტიკისა და წყალმომარაგების სისტემები და სხვ. პერუსა და ჩილეში დაიწყო პროექტების შემუშავება მსოფლიოში უდიდესი სპილენძის საბადოების საპრივატიზაციოდ. ამ პროცესებში მონაწილეობას მიიღებს უცხოური კაპიტალიც. ამ მოვლენების ფონზე ზოგიერთი ჩვენი ოპონენტის მიერ წინააღმდეგობის გაწევა ლუბლიანის (პოლონეთში ა.გ.) სპილენძის კომბინატის პრივატიზებისათვის, საკმაოდ რეგრესულ მოვლენად უნდა ჩაითვალოს.

როგორც შესაბამისი კვლევები გვიჩვენებს, პრივატიზაციამ ლათინურ ამერიკაში საკმაოდ სასურველი შედეგები მოიტანა. კერძოდ, ამაღლდა პრივატიზებულ საწარმოთა მუშაობის ეფექტურობა, დაეცა მათ მიერ წარმოებული პროდუქციის თვითღირებულება, გაიზარდა საქონლის (მომსახურების) ხარისხი და სხვ.

ლათინოამერიკულმა რეფორმებმა მოიცვა ასევე მანამდე პოლიტიზირებული საბანკო სისტემაც. რადიკალურად შემცირდა იმ კრედიტების ხვედრითი წილი, რომლებსაც შეღავათიანი ხასიათი ჰქონდათ და მიიმართებოდა ეროვნული მეურნეობის პრივილეგირებული დარგებისაკენ. განსაკუთრებით ბევრი ბანკის პრივატიზება მოხდა ჩილესა და მექსიკაში, იმავდროულად გაძლიერდა ბანკებზე ზედამხედველობაც.

უმნიშვნელოვანესი გაკვეთილი

რეფორმების შედეგად ლათინური ამერიკის ქვეყნები მალე პრინციპულად შეიცვლიან სახეს, თუმცა, მანამდე მათ კიდევ მრავალი პრობლემა აქვთ გადასაწყვეტი. ჯერჯერობით, ამ ქვეყნებში ძალზე მაღალია სიღარიბის მასშტაბები. რადიკალურ გარდაქმნას მოითხოვს დეფორმირებული შრომის ბაზარი. ამ ქვეყნებში ჯერაც დიდი გასაქანი აქვს პოლიტიკურ მანიპულირებასა და პოპულიზმს. მაგალითად, 1992 წელს ურუგვაიში რეფერენდუმის შედეგად, რომელსაც წინ უსწრებდა დემაგოგიური კამპანია, უარი განაცხადეს პრივატიზაციის გაგრძელებაზე. ამასთან, აღსანიშნავია ისიც, რომ ამ ქვეყნების უმრავლესობაში მკვეთრად იქნა შემცირებული ინფლაცია, დაიწყო ეკონომიკური წინსვლა, დიდი მოცულობით შემოვიდა უცხოური კაპიტალი. განსაკუთრებით აღსანიშნავია ის, რომ მსგავსად ცენტრალურ-აღმოსავლეთ ევროპის ქვეყნებისა, ლათინური ამერიკის ის ქვეყნები, რომლებიც თანმიმდევრულად ატარებენ პრივატიზებას, და საერთოდ, ეკონომიკურ რეფორმებს, ვითარდებიან გაცილებით სწრაფი ტემპებით, ვიდრე სხვები. შედეგად მხოლოდ იმ ქვეყნებმა, რომლებიც გაბედულ ეკონომიკურ რეფორმებს ატარებდნენ, ანუ მექსიკამ და ჩილემ, შეძლეს საკმაოდ გვარიანად ებრძოლათ სიღატაკის წინააღმდეგ. ამიტომ, კიდევ ერთხელ კეთდება დასკვნა, რომ რადიკალური რეფორმები სასიკეთოდ ადგება ნებისმიერი ქვეყნის საზოგადოებას. და ეს არის ყველაზე თვალსაჩინო გაკვეთილი, რომელსაც გვაძლევენ ლათინური ამერიკის ქვეყნები.

პოლონურიდან თარგმნა ამბროსი გრიშიკაშვილმა

ჩვენი ეკონომიკური პროგრამის გამო

D9 გვერდიდან

მაგრამ დავუბრუნდეთ საგანს. ჩვენი მდგომარეობა მეტად მძიმეა, გარემოება შემდგია: ორ მილიონ დესიატინა მიწა-წყლის ბედია განსაცდელში. ამ უთვალავ მიწას დაცვა უნდა. თვითონ მკითხველმა წარმოიდგინოს, რა უნდა დაემართოს ჩვენს ხალხს, ჩვენს ეროვნებას და პიროვნებას, ამ მიწის ნახევარსაც რომ უცხოელები დაეპატრონონ? ჩვენი გადაგვარება, გაქარწყლება სწორედ მაშინ იქნება. რასაკვირველია, იმ მოძღვრების შეხედულებით, რომელიც ჩვენში კაპიტალისტების და მუშების შეტაკების და ბრძოლის მეტს არაფერს ხედავს, ამ კითხვის სიმწვავე არ სჩანს. მართლაც, ამ შეხედულების ძალით, განა სულ ერთი არ არის - რა ტომის კაცია მამულის პატრონი, ქართველი თუ სომეხი? ქართველი მემამულე, როგორც კაპიტალისტი, ისეთივე მტერიაო მუშისა, როგორც იქნებოდა სომეხი და სხვ. ჩვენის აზრით, ეგ დიდი შეცდომაა. მიუხედავად ჩვენის მემამულის და გლეხის ერთმანეთთან წინააღმდეგობისა, ხალხის საერთო კეთილდღეობა მოითხოვს, რომ მამული მაინც ქართველს დარჩეს, გლეხია იგი თუ თავადი. ჩვენი მიწა-წყალის უცხოელების ხელში ჩავარდნას, ისევ, თუ კი შეიძლებს, ქართველ თავად-აზნაურობას შერჩეს იგი.

დიაღ, ქართველი ხალხის ინტერესები ამასაც კი მოითხოვენ. მხოლოდ, როგორც ზემოთ ვსთქვით, ჩვენი აზნაურობის აღორძინება საეჭვოა და ამისათვის უნდა იმის ზრუნვაში ვიყოთ მაინც, ჩვენი მიწა-წყალი (განურჩევლად წოდებისა) ქართველობას შევუნარჩუნოთ. სილეზიაში პოლონელებმა დაარსეს განსაკუთრებული ეროვნული ბანკი, რომელსაც მიზნად ჰქონდა შეეძინა ყოველი პოლონელებისაგან გაყიდული მამული. ამ შეძენილ მამულებს ჰყოფდნენ ნაწილებათ და პოლონელებს აყიდვინებდნენ ნაწილ-ნაწილად ან კიდევ ერთიანად. განა ჩვენ კი არ შეგვიძლიან დავაარსოთ ამგვარი დაწესებულება, რომელიც გაუადვილებდა ქართველებს მამულის შეძენას? თუ ფულიანი მყიდველი გამოუჩნდებოდა გასასყიდ მამულს - აზნაური იქნება იგი, თუ მრეწველ-ვაჭარი, ის იყიდდა ამ მამულს, თუ არა და, ბანკი გაანაწილებდა ხსენებულ მამულს და გრძელ ვადიანის სესხის საშუალებით ქართველ გლეხ-კაცობას მიჰყიდდა. ფული არ არისო ჩვენში ბანკების დაარსებისათვის. ამ საქმისთვის ფული მოიძებნება. აი დღესაც აქვს სჯა ჩვენს აზნაურობას, რას მოახმაროს გამოსატანი საადგილმამულო ბანკის დამფუძნებელი ფული. ამას სხვაც მიემატება, თუ შეიგნო ჩვენმა საზოგადოებამ თავისი მოვალეობა, და თუ ჩვენი თავად-აზნაურობა თავის უკანასკნელ დანიშნულების ასრულებაზე ხელს არ აიღებს, მან უნდა მოიპოვოს ყოველი ღონისძიება, რათა არ უღალატოს თავის საზოგადოებრივ მოვალეობას.

ამ მოსაზრებიდან ნათლად ირკვევა მესამე მუხლი ჩვენის ეკონომიურ პროგრამისა - ჩვენ ყოველი ღონისძიება უნდა ვიხმაროთ, რომ ქართველების მიწა-წყალი მათვე შერჩეთ.

პოლიტიკო-ეკონომიური მდგომარეობა საქართველოსი იმგვარია, რომ ჩვენ გვესაჭიროება ჩვენი ერის ეკონომიურად გაერთიანება. ეს გაერთიანება, ვრცელ შრომის განაწილებაზედ და არა კლასიურ ანტაგონიზმზედ აშენებული, საჭიროა ჩვენის ეროვნულის წარმატებისათვის.

ჩვენ არ შევეხეთ სხვა წვრილმან ეკონომიურ კითხვებს, რომელთ განწყობა და განმარტება განსაკუთრებულ ყურადღებას მოითხოვს, არ შევეხეთ ამხანაგობების, სინდიკატების, იაფ-ფასიან კრედიტის, გზების გაუმჯობესობის და სხვა ამგვარ კითხებს, არ შევეხეთ ამ კითხვებს იმ განზრახვით, რომ ჩვენი დედა-აზრი არ დაგვეფარა, ნათლად და მტკიცედ გამოგვესახა მიმართულება ჩვენის ეკონომიურ პროგრამისა, რომელიც მფარველობითი სისტემის დამყარება-დაფუძნებაში მდგომარეობს ვაჭრობა-მრეწველობის დასაცველად და წარმატებისათვის. ამ სისტემის რიგიანად მოწესრიგებას მოჰყვება შრომის განაწილების ასპარეზის გაგანიერება, რაიც საფუძვლად დაედება ჩვენის ქვეყნის ეკონომიურ გაერთიანებას.

1901 წელი

ფული, როგორც შესაძლებლობა

D10 გვერდიდან

თის“ სიმბოლურობა და პირობითობა უფრო ნათელი გახდა, როდესაც კაპიტალის დაგროვებისაკენ სწრაფვა გადაგვარდა „კავშირებისა“ და „პრივილეგიების“ დაგროვებად. მოსახლეობის ძირითადი ნაწილის ხელში ფულადი კაპიტალის უქონლობამ გამოიწვია ურთიერთანგარიშსწორების ტრადიციული ფორმების ცვლა.

ფული ყოველთვის წარმოადგენს რაიმე საგნობრიობას, თანაც ეს გვეძლევა მის აბსოლუტურ გამოსახულებაში - საქონლის სახით.

არსებითად, ფულის იდეაში ყოფიერების თვისობრივი მახასიათებლები იცვლება რაოდენობრივით. სამყაროს საქონლად წარმოდგენა ყოფიერებას გარდაქმნის ექვივალენტური სიდიდეების პირობით კრებულად. შეიძლება თუ არა შექსპირის ან პეტრარკას სონეტების კრებული იყოს ძეხვის რაიმე ნაჭერის ექვივალენტური? შეიძლება თუ არა ოპერაში წასვლა იყოს საცვლების რაიმე კომპლექტის ექვივალენტური? ყოველივე ეს შესაძლებელი ხდება მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ ყოფიერების ყველა ჩამოთვლილ ელემენტს წარმოვიდგენთ წმინდა საგნობრიობის სახით.

ფული როგორც თამაში

ფულის საშუალებით აგებული რეალობა პირობითი ხასიათისაა. ფულის იდეაზე დაფუძნებული მოღვაწეობა შეიძლება შეფასდეს მხოლოდ როგორც იმიტაცია, როგორც თამაში, რომელსაც არარეალური ყოფიერება ეწოდება.

მთელი სამყარო წარმოადგენს გასულიერებულ ყოფიერებას, სულისა და მატერიის განუყოფელ ერთიანობას. არ შეიძლება იმის უარყოფა, რომ კაცობრიობისა და კულტურის მთელი ევოლუცია, ყველაფერთან ერთად, არის პროგრესირებადი გასულიერებული ყოფიერება, რომლის წყალობითაც არა მხოლოდ სამყარო, არამედ თვით ადამიანიც იძენს ღირებულებას, აზრსა და მიზანს. ამ გასულიერების გარეშე სამყარო უბრალოდ შეწყვეტს არსებობას ადამიანისათვის, გადაიქცევა ე.წ. „ნოუმენად“.

მიმართება ფულთან, ფულის იდეასთან და მასთან დაკავშირებული ყველა პრაქტიკული საქმიანობა თამაშის ექვივალენტურია ისე, როგორც გაცნობიერებული პირობითობისა. ამ პირობითობაში იმალება გაცნობიერებული არასრულფასოვნება. **ეს „თამაში“ შეიძლება მიმდინარეობდეს უდიდესი სერიოზულობით, თავდავიწყებითაც კი, რომელიც აღფრთოვანებაში გადადის. თამაშის ასეთი დახასიათება სვამს რთულ პრობლემას იმ სუსტი საზღვრის შესახებ, რომელიც განაცალკევებს ადამიანის „ობიექტურ“ არსებობას სხვაგვარად არსებობისაგან. მაგრამ თამაშის რეალურობა განსაზღვრულია დროულ-სივრცული ჩარჩოებით, რაც ყოველთვის განაპირობებს ადამიანის „დაბრუნებას“ „ყოველდღიურობაში“.**

შემდეგ კეთდება ჩვენთვის არსებითი დასკვნა: გამოკვლევები ადასტურებენ, რომ თამაში არ წარმოადგენს „ყოველდღიურობას“ და მოქცეულია ვნებების უშუალო დაკმაყოფილების მოთხოვნილებების პროცესის მიღმა. ამგვარად, თამაშის ძირითადი კრიტერიუმი ესთეტიკურსა და სულიერში უნდა ვეძიოთ. თამაში ხელოვნებაა და როგორც ხელოვნებას, საზრისი და მიზანი აქვს საკუთარ თავში. თამაში არსებობს, პირველ რიგში, სწორედ თამაშისათვის. იმ თამაშებშიც კი, რომლებიც დაკავშირებულია აზარტთან, პრიზი ან მოგება მეორეხარისხოვან, სიმბოლურ როლს ასრულებენ. თუ თამაში ფულისათვის გადაგვარდება „ყოველდღიურობაში“ და უკვე აღარ არის თამაში ამ სიტყვის სრული გაგებით, ის უკვე ხელოსნობაა.

თამაშში მოგება, ფული - სტიმულია თამაშისათვის. აზარტულ თამაშებში ფული მონაწილეობს როგორც თამაშის სტიმული, მაგრამ არსებობს თამაშის ხათრით; წარმოებაში თვით წარმოება არსებობს ფულისათვის. კიდევ ერთხელ გავუსვათ ხაზი, რომ ჩვენთვის თამაში არ არის სერიოზული საქმიანობის ანტითეზა. მათი ასეთი დაპირისპირება ძალზე საეჭვოა და უარყოფილია ყოველდღიური დაკვირვებებით. ჩვენთვის თამაში, როგორც პირობითი ქმედება, უპირისპირდება ხელოსნობის უპირობო ხასიათს. ეს განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია, თუ ამ დაპირისპირებას ჩვენ ვახდენთ ფულსა და ფულადი ურთიერთობების კონტექსტში.

თამაშში მიდის რთული გაწონასწორება შეთხზულსა და ყოველდღიურს შორის. თუ ადამიანი კარგავს სინამდვილის ადექვატური აღქმის უნარს, მაშინ ის ჩაიკეტება საკუთარ, წარმოსახვით რეალობაში, ის იქცევა სულით ავადმყოფად. თუ ადამიანი კარგავს უნარს გაამდიდროს სამყარო, გახადოს ის უფრო საინტერესო, მიმზიდველი, მას უკვე აღარ აქვს უნარი დაინახოს თვალთაგან დაფარული იდეალური საფუძვლები ყოფიერებისა და მაშინ ის გადაიქცევა „რეალისტად“; მაშინ მისი ქმედებები განწირულია უნაყოფობისა და შემოქმედებითი იმპოტენციისათვის. ორივე ავადმყოფობაა.

ნათელი ხდება კომერციალიზაციის დესტრუქციული არსი. **კომერციალიზაცია არის სულიერების პირდაპირი ოპოზიცია, ხოლო ცივილიზაცია, აგებული კომერციის საფუძვლებზე, ნიშნავს კულტურის უარყოფას. კულტურაში ხდება სულის შემოქმედებითი, კონკრეტული ძალების რეალიზაცია; ცივილიზაციაში კი, ადამიანის მიერ მისი უტილიტარულ-ბიოლოგიური მოთხოვნილებების რეალიზაცია ხდება. სულიერი რეალიზაციის საბოლოო მიზანია ადამიანის შემოქმედებითი პოტენციის რეალიზაცია. კულტურის მიზანია - ყოფიერების გამდიდრება, გაცისკროვნება; ცივილიზაციის მიზანია სულის „ობიექტივაცია“, გასაგნობრივება. კულტურის იდეალია - აბსოლუტური სულიერება; ცივილიზაციის იდეალია - წმინდა საგნობრიობა.**

სამართლიანობა მოითხოვს აუცილებლად აღინიშნოს, რომ დღეს საკმაოდ ფართოდ შეიმჩნევა თამაშის შეღწევა კომერციულ და მწარმოებლურ საქმიანობაში. წარმოდგენა ფინანსურ საქმიანობაზე, როგორც თამაშზე, ისევე მკვიდრად იკავებს ადგილს, როგორც შეხედულება ფინანსურ საქმიანობაზე, როგორც ხელოსნობაზე. წინა საუკუნეში გაჩნდა ისეთი ცნებები, როგორიცაა **„საქმიანი თამაშები“**. საბირჟო ოპერაციები ეტიმოლოგიურად კვალიფიცირდებიან, როგორც თამაშები: **„თამაში მიმართული მომატებაზე“**, **„თამაში კლებაზე“**, **„თამაში ფასიანი ქაღალდების ბაზარზე“**. განსაკუთრებით არასტაბილური და ძნელადპროგნოზირებადი ეკონომიკის პირობებში გრძელვადიანი და ვაუჩერული შეთანხმებები (რომელთა გამოყენების სფერო განუხრელად იზრდება) შეიძლება განისაზღვროს სწორედ, როგორც თამაშები: რისკის დოზა აქ იმდენად დიდია, რომ არანაირად არ ექვემდებარება პროფესიულ ეკონომიკურ გათვლებს. ზოგადად, განსაკუთრებით სარისკო არაპროგნოზირებადი ოპერაციების პოპულარობის ზრდა, მოწმობს თვით ფინანსური საქმიანობის საფუძვლების გადაგვარებას. **თანამედროვე კომერსანტი ხშირად უფრო აზარტულ მოთამაშეს გვაგონებს, ვიდრე პროფესიონალ მოხელეს.**

■ ■ ■

თუ ნათქვამს განვაზოგადებთ, შევძლებთ ფულის კონცეპტუალურ განსაზღვრებას - **ფული არის წმინდა საგნობრიობის იდეა**. ასეთი მიდგომით კი შევძლებთ სხვადასხვა არსებითი დასკვნის გაკეთებას:

რამდენადაც **ფული არ არის საგანი, „ნივთი“, არამედ წარმოადგენს იდეას,** მაშასადამე, მისი საზრისი და შინაარსი მოქცეულია ადამიანის ცნობიერების სფეროში.

ფული არის პირობითობა, გარკვეული დაშვება. ის არათუ ასახავს ყოფიერების რეალურ თვისებებსა და კავშირებს, არამედ პირიქით, ამახინჯებს მათ. ადამიანის პრაგმატული ინტერესებიდან გამომდინარე, ამ დამახინჯებებს აქვს არსებობის უფლება. მაგრამ, ამავე დროს, ეს პირობითობა უნდა იქნას შეფასებული სწორად, როგორც გაცნობიერებული და გააზრებული დაშვება.

ფულის იდეა ეფუძნება წმინდა საგნობრიობის მოდელს. წმინდა საგნობრიობისაკენ სწრაფვა ნიშნავს ყოფიერების სულიერი მახასიათებლების მინიმუმზე დაყვანას, რაც საბოლოო ჯამში არის კაცობრიობის სულიერი ევოლუციის საპირისპირო პროცესი. ფულის იდეამ ყოველთვის უნდა შეინარჩუნოს პირობითობის მომენტი და ამიტომ ის უნდა იქნას აღქმული, როგორც წმინდა საგნობრიობა და თამაში. წინაღმდეგ შემთხვევაში კი, წმინდა საგნობრიობა ნიშნავს სულის, კულტურის, ესთეტიკური და ეთიკური ღირებულებების უარყოფას და მაშასადამე, თვით ადამიანის უარყოფასაც.

ფასიანი ქაღალდების ბაზრის უსაფრთხოება

მიხეილ ჭიბუტი
ფასიანი ქაღალდების ეროვნული კომისიის თავმჯდომარე

ეკონომიკური უშიშროების სისტემაში ფინანსურ უშიშროებას წამყვანი ადგილი უჭირავს.

ფინანსური უშიშროების სისტემაში უნდა განვიხილოთ საბიუჯეტო სისტემა, საფინანსო ბაზარი, სადაზღვევო ბაზარი, სახელმწიფო ვალი, საგადამხდელო ბალანსი, კორპორაციებისა და ოჯახის ფინანსები.

ფინანსური სისტემა შეიძლება ჩაითვალოს უსაფრთხოდ, თუ ეკონომიკის ფუნქციონირებას მისგან პრობლემა არ ექმნება. ყველაზე საშიში ფინანსური სისტემა მაშინაა, როდესაც ისეთი სიტუაცია იქმნება სახელმწიფო ფინანსებში, რომ მთავრობა ვერ ახერხებს საკუთარი ხარჯების დაფარვას, როცა გაუცემელი რჩება ხელფასები და პენსიები. ეს შეიძლება გამოწვეული იყოს ან ძლიერი დეცენტრალიზაციით, ან სახელმწიფოს მიერ გადასახადების ცუდი მობილიზაციით. არც იმდენი არ უნდა წაიღოს ბიუჯეტმა, რომ მეწარმეებს არ დარჩეთ სახსრები შემდგომი განვითარებისათვის.

დღეს ფასიანი ქაღალდების ბაზრის სფეროში საქართველოს საგარეო საფრთხე არ ემუქრება, ის ძირითადად ქვეყნის შიგნითაა. საქართველოში ასეთი უარყოფითი შედეგი განვითარდა ტრანსფორმაციის საწყის პერიოდში, როდესაც ფასიანი ქაღალდების ბაზარი არ იყო მოწესრიგებული არც სამართლებრივად და არც ინსტიტუციურად. მხოლოდ 1999-2002 წლებში გახდა შესაძლებელი უსაფრთხო ფასიანი ქაღალდების ბაზრის შექმნა და ისიც მხოლოდ ქვეყანაში მოქმედი სააქციო საზოგადოებების მეოთხედში, რომლებიც ითვლებიან ანგარიშვალდებულ საწარმოებად საქართველოს ფასიანი ქაღალდების ეროვნული კომისიის წინაშე და რომლებმაც ფასიანი ქაღალდების მიწოდება უნდა აწარმოონ მკვეთრად განსაზღვრული წესების დაცვით (1780 სააქციო საზოგადოებიდან ანგარიშვალდებულია 400-მდე სააქციო საზოგადოება). ფასიანი ქაღალდების სფეროს რეგულირებით გადაფარვა აუცილებელია, რათა მთლიანად შეიზღუდოს კრიმინალიზაციისა და „ჩრდილოვანი“ ნაწილის არსებობის შესაძლებლობა, რომელიც დღეს ეკონომიკაში არსებული კონიუნქტურითაა დაცული და არა პოლიტიკის რეალიზაციის მექანიზმებით.

საქართველოს ეკონომიკურ საშიშროებას უქმნის ის, რომ ბევრი სააქციო საზოგადოება, რომელთა უმრავლესობა პრივატიზებითაა შექმნილი, კარგავს საწარმოს პოტენციალს ძირითადი ფონდების ცვეთის გამო და დაბალია მათი საინვესტიციო და საინოვაციო აქტივები. უფრო მეტიც, ისინი არც კი ცდილობენ საფონდო ბაზარზე გამოსვლას. ამას ემატება გაუმართლებელი კონსერვაციის რეჟიმები და მთელი რიგი საწარმოების ამორტიზაციის ანარიცხებისაგან გათავისუფლება. ასეთ შემთხვევაში საჭიროა, ერთი მხრივ, გაკოტრების კანონის რეალურად ამოქმედება და, მეორე მხრივ, სპეციალური პოსტპრივატიზაციული პოლიტიკის შემუშავება და გატარება, რასაც წინ უნდა უძღოდეს ქვეყანაში პრივატიზების პროცესის დამთავრება და ამ პროცესის ძირითადად ფასიანი ქაღალდების ბაზრის მექანიზმებით განხორციელება.

ერთ-ერთი უმთავრესი საფუძველი ქვეყნის ეკონომიკური უშიშროების უზრუნველყოფისა, ესაა საფინანსო-საბანკო სისტემის ერთიანობისა და მდგრადობის უზრუნველყოფა. აღნიშნული განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია საქართველოსათვის 2003-2004 წლებში, როდესაც დიდი დაწოლა ექნება საგარეო ვალების გადახდასა და მომსახურებას. ამას ემატება პერმანენტულად შეუსრულებელი ბიუჯეტი და ყველაფერ ამის ერთად ზეწოლა ლარის კურსზე.

საქართველოს ეკონომიკა იმყოფება თავისი განვითარების საშიშ ზონაში და ნებისმიერმა ეკონომიკურმა შეცდომამ შეიძლება ჯაჭვური რეაქციით აამუშაოს სხვა სარისკო მექანიზმები.

საშიში ზონიდან თავის დაღწევისათვის მნიშვნელოვანია ფასიანი ქაღალდების ბაზრის საფინანსო და სავალუტო, კორპორაციული ფასიანი ქაღალდებისა და სახელმწიფო ფასიანი ქაღალდების სეგმენტების ურთიერთქმედების უსაფრთხო მექანიზმის შექმნა.

საქართველოს დამოუკიდებლობის აღდგენის შემდეგ პირველი საქართველოს რესპუბლიკის 1992 წლის შინაგანი მომგებიანი სესხით მოსახლეობის წინაშე აღებული ვალდებულებები არ შესრულდა, რამაც სახელმწიფო სასესხო ვალდებულებების ნდობა ისე დასცა, რომ მხოლოდ 1997 წლის 21 აგვისტოს გამოვიდა ფასიანი ქაღალდების ბაზარზე სახელმწიფო სახაზინო ვალდებულებების სახით. თუმცა ამ ეტაპზეც მან კრახი განიცადა. საქმე იმაშია, რომ სახაზინო ვალდებულებების პირველადი განთავსება, როგორც წესი, ხდება ინსტიტუციურ ფონდებსა და კომერციულ ბანკებში. საქართველოში ინსტიტუციური ინვესტორები არ არსებობდნენ და არ არსებობს დღესაც არა მარტო საინვესტიციო ფონდების, არამედ საპენსიო ფონდების სახითაც კი. ამასთან არ არსებობდა არც სამართლებრივი ბაზა და არც სტრუქტურები და მექანიზმები მეორადი ბაზრის შესაქმნელად. ამიტომ სახაზინო ვალდებულებების აუქციონებმა კერძო გარიგებების ფორმა შეიძინეს, საპროცენტო განაკვეთი სალი აზრისთვის მიუღებელი ზომით გაიზარდა და ამიტომაც, როგორც ითქვა, კრახით დამთავრდა და 1998 წლის 16 სექტემბერს შეწყდა მათი გამოშვება. საბედნიეროდ, სახაზინო ვალდებულებების ამ წარუმატებელმა ამ ეტაპმა დააზარალა სახელმწიფო ბიუჯეტი და არ გამოუწვევია საბანკო სისტემის მძლავრი რყევები.

ლევან ხერხეულიძის ფოტო

მიხეილ ჭიბუტი

სახელმწიფო ვალდებულებების განთავსების აღდგენა მოხდა 1999 წლის 18 აგვისტოდან. სამწუხაროდ, ყველა ის ნაკლი, რაც მას ჰქონდა წინა პერიოდში, არ არის დაძლეული. სახელმწიფო ვალდებულებების მთელი თანხა მიდის მთლიანად ბიუჯეტში მიმდინარე მოთხოვნების დასაკმაყოფილებლად მაშინ, როცა ის უნდა მიდიოდეს საინვესტიციო პროექტების დაფინანსებაზე. ის არ ხვდება მეორად ბაზარზე, რაც ანგრევს საფონდო ბაზრის მართვის ფუნქციას – კაპიტალის გადადინებით მოახდინოს ეკონომიკის თვითრეგულირება. კომერციული ბანკები ვერ უძლებენ სახელმწიფოს მხრივ ცდუნებას და რეალურ სექტორში არ აბანდებენ თანხებს. სიტუაცია 1997 წლიდან არ შეცვლილა. კვლავ არ არსებობს სახაზინო ვალდებულებების წლიური კალენდარი. ვაჭრობას კვლავ აკლია დროული ინფორმაცია და საჯაროობა. კვლავ გაუმართლებლად დიდია საპროცენტო განაკვეთი. იგი წლიურ 40, 60, 80 და მეტ პროცენტს აღწევს, ამასთან, ახლა მეტია საფრთხე იმიტომ, რომ მასშტაბები და კომერციული ბანკების დაინტერესება გაიზარდა.

ამავე დროს, საქართველოს ეროვნული ბანკი მოკლებულია შესაძლებლობას, ღია ბანკის ოპერაციების მეშვეობით გააიაფოს კრედიტები. საქმეს ვერ ცვლის ის, რომ 2002 წლის 28 ივნისს შედგა საქართველოს სახაზინო ვალდებულებების მეორადი ვაჭრობა პირველად. ბრუნვამ 910 სახაზინო ვალდებულებაზე შეადგინა ნომინალური თანხა 91 ათასი ლარი. ეს მაშინ, როდესაც 2002 წელს სახაზინო ვალდებულებების ემისიის მოცულობამ შეადგინა 259 მლნ ლარი, ხოლო განთავსებამ კი 250 მილიონი ლარი. საშუალო წლიურმა პროცენტმა შეადგინა 50 პროცენტამდე. ეს ქმნის ფინანსური პირამიდის ეფექტს და წარმოადგენს ეკონომიკურად დიდ საშიშროებას ქვეყნისათვის.

ეკონომიკურ საშიშროებას აძლიერებს ის მომენტი, რომ სახელმწიფო ფასიანი ქაღალდების მოცულობა კერძო ფასიანი ქაღალდების მოცულობას 23-ჯერ აღემატება, მაშინ როდესაც მთელს განვითარებულ მსოფლიოში ეს მაჩვენებელი შებრუნებითაა. ასევე შებრუნებულია საქართველოში მეორადი ბაზრის თანაფარდობა პირველად ბაზართან. ნორმალურ სიტუაციაში მეორადი ბაზარი უნდა ჭარბობდეს რამდენიმე ათეულჯერ პირველადს. ანომალიური მდგომარეობა ეკონომიკისათვის ქმნის საფრთხეს. საფრთხის დასაძლევად უნდა შეიქმნას სახაზინო ვალდებულებების რეალური მეორადი ბაზარი, საფონდო ბაზრის მეშვეობით განხორციელდეს პრივატიზების დასრულების სტადია.

ეკონომიკური საფრთხის მატარებელია უარყოფითი საგადამხდელო ბალანსი, რაც ძალიან უხეშად იმას ნიშნავს, რომ ექსპორტს ჭარბობს იმპორტი, ანუ ქვეყანა მოიხმარს იმაზე მეტს, ვიდრე აწარმოებს, ანუ ცხოვრობს ვალებით.

ქვეყნის სავალუტო რეზერვები 2002 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით 198 მილიონ დოლარს შეადგენს, რაც ქვეყნის საქონლისა და მომსახურების ორ თვემდე იმპორტის ტოლია, ანუ არაა ექსპერტ-იმპორტის უარყოფითი სალდოს დაფარვის შესაძლებლობა. ამ მაჩვენებელს ექმნება საშიშროება, თუ შრომის ნაყოფიერების ზრდის ტემპზე უფრო სწრაფი ტემპით იზრდება ხელფასები. ამ სიძნელის დაძლევის მნიშვნელოვანი გზაა ქვეყნის საფონდო ბაზარზე არარეზიდენტი ინვესტორების სტიმულირება საინვესტიციო გარემოს გაუმჯობესების გზით. ისე, საბოლოოდ, ეს საკითხი ეკონომიკური ზრდით უნდა გადაწყდეს.

ფინანსური უშიშროების მნიშვნელოვანი ინდიკატორია მონეტიზაციის დონის მაჩვენებელი, რაც განვითარებულ ქვეყნებში 60-80 პროცენტია, ხოლო ყველაზე განვითარებულ ქვეყნებში 100 და მეტი პროცენტიც შეიძლება იყოს. საქართველოში ეს მაჩვენებელი 6,3 პროცენტია.

დიდ საფრთხეს ქმნის რეგიონების დამოკიდებულება ცენტრალურ ბიუჯეტზე, ამის უმთავრესი მიზეზი ისაა, რომ საბიუჯეტო რეფორმა საქართველოში გაუმართლებლად გაიწელა დროში და ქვეყანას ჯერ ადგილობრივი ბიუჯეტის შესახებ კანონიც არ გააჩნია. შესაბამისად, ადგილობრივი თვითმმართველობა მოკლებულია საფინანსო საფუძვლებს და ამ თვალსაზრისით ფორმალურია. ადგილობრივ თვითმმართველობას არც ეკონომიკური საფუძვლები აქვს ჩამოყალიბებული. დღემდე არაა გამიჯნული საკუთრება ცენტრალურ და ადგილობრივ (მუნიციპალურ) საკუთრებებად. ამიტომაცაა, რომ ადგილობრივი ბიუჯეტების ისეთი წყარო, როგორიცაა ფასიანი ქაღალდები (მუნიციპალური ობლიგაციები და სხვა), ჯერ კიდევ არაა გამოყენებული. შესაბამისად, არაა გადაჭრილი განათლების, კულტურის, ჯანმრთელობის, კომუნალურ და სხვა სფეროებში ცენტრისა და ადგილების კომპეტენციების ფინანსური უზრუნველყოფა, რაც სხვადასხვა დონის ბიუჯეტებისა და გადაწყვეტილებების აღრევას იწვევს და ხელს უშლის ქვეყნის ერთიანი ეკონომიკური სისტემის ჩამოყალიბებას.

არსებობს ისეთი ეკონომიკური საშიშროება, როგორიცაა სტიქიური საპენსიო სქემების შექმნა. საჭიროა დაჩქარდეს საპენსიო რეფორმა და პარალელურად განვითარდეს სახაზინო ვალდებულებების მეორადი ბაზარი.

მთლიანად ფასიანი ქაღალდების ბაზარი საერთოდ ეკონომიკის განვითარების შედეგია. ამდენად, ამ სფეროში წარმოშობილი საშიშროებების გადაჭრა კარგი სამართლებრივი და ინსტიტუციური რეფორმებითაა შესაძლებელი. ამიტომ, საჭიროა საქართველოში ეკონომიკის სფეროში არსებული საკანონმდებლო ვაკუუმის შევსება. ამავე დროს საჭიროა ჩატარდეს მოქმედი ეკონომიკური საკანონმდებლო აქტების ექსპერტიზა ეკონომიკური საშიშროების კუთხით, მათი ანტიკორუფციული დამუშავების გვერდით და შესაბამისი ცვლილებების შეტანა, რათა საქართველომ გაუძლოს ყველა შიდა თუ საგარეო საშიშროებას ეკონონომიკის სფეროში და შეძლოს ფუნქციონირება არაპროგნოზირებად სიტუაციებში.

ვისწავლოთ ბიზნესი ბავშვობიდან

1934 წლის დიდი კრიზისის დროს, პენსილვანიის შტატის პატარა ქალაქ ჯერმანთაუნში ელექტრომოწყობილობის ყოფილმა გამყიდველმა ყველაფერი სცადა, რომ ოჯახი შეენახა, მაგრამ უშედეგოდ. უმუშევრად დარჩენილი ჩარლზ დაროუ ფეხმძიმე ცოლთან და მასავით ღარიბ მეზობლებთან ერთად უინტერესო ბაასში ატარებდა უიქენდებს. სწორედ უმუშევრობის დროს გამოიგონა დაროუმ მსოფლიოში სახელგანთქმული, პრინციპულად ახალი ტიპის საოჯახო თამაში "მონოპოლია", რომელმაც ავტორს მილიონობით დოლარის შემოსავალი მოუტანა და მისი შთამომავლების მომავალიც უზრუნველყო. 1935 წლის 6 თებერვლიდან, როდესაც "მონოპოლიის" პირველი ყუთი გაიყიდა, დღემდე 200 მილიონზე მეტი ეგზემპლარია გაყიდული. მსოფლიოში ნახევარ მილიარდზე მეტმა ადამიანმა საბაზრო ეკონომიკის ანბანა სწორედ ამ თამაშით ისწავლა. "მონოპოლიას" ერთნაირი ინტერესით თამაშობენ როგორც პატარები, ასევე დიდები და თამაშში გართულები ზოგჯერ დროსაც ვეღარ ამჩნევენ. აბსოლუტური რეკორდი, რომელიც "მონოპოლიაში" დაფიქსირდა არის 70 დღე-ღამე, როცა მოთამაშეები მხოლოდ დასაძინებლად მიდიოდნენ და მერე ისევ აგრძელებდნენ თამაშს.

სოფო კვინტრაძე

"მონოპოლია" - თამაში ყველასათვის

ჩარლზ დაროუმ თავისი გამოგონება აშშ-ში სამაგიდო თამაშების ყველაზე დიდ მწარმოებელ კომპანიას Parker Brothers-ს გააცნო. თუმცა, მას შემდეგ რაც იგი კომპანიის ექსპერტებმა შეისწავლეს, დაროუს უარი უთხრეს წარმოებაზე. მიზეზად კი სამი რამ დასახელდა. პირველი ის, რომ Parker Brothers-ი მხოლოდ ისეთ თამაშებს უშვებდა, რომელთა ხანგრძლივობა 45 წუთს არ აღემატებოდა, "მონოპოლია" კი საათობით შეიძლებოდა გეთამაშა. მეორე - ამერიკელებს ისეთი თამაშები მოსწონდათ, რომელთა თამაშისას აუცილებელად და თანაც იოლად მდიდრდებოდნენ, და ბოლოს მესამე - "მონოპოლიის" წესები ექსპერტებმა ძალიან რთულად მიიჩნიეს მასისათვის, რომელიც ნაკლებად ერკვევა ვაჭრობისა და უძრავი ქონების იჯარის წვრილმანებში. თუმცა, დაროუს გული არ გაუტეხია, როგორც ჩანს, მან იცოდა, რომ მონოპოლია ნამდვილად გაიყიდებოდა, თანაც წარმატებით.

მეგობრის დახმარებით, რომელიც სტამბაში მუშაობდა, დაროუმ "მონოპოლიის" რამდენიმე ეგზემპლარი დაბეჭდა და Wanamaker-ის სუპერმარკეტებში თითოს ოთხ დოლარად გაყიდვა დაიწყო. ხუთი ათასი "მონოპოლია" საშობაოდ ძალიან სწრაფად გაიყიდა და დაროუმ მორიგი შეკვეთებიც მიიღო. ამის შემდეგ დაროუს გამოგონებას Parker Brothers-იც გამოეხმაურა. "მონოპოლიის" მამა კომპანიის სათაო ოფისში, ნიუ-იორკში მიიწვიეს კონტრაქტის გასაფორმებლად.

ჩარლზ დაროუსა და Parker Brothers-ს შორის კონტრაქტი 1935 წლის იანვარში გაფორმდა, 6 თებერვალს კი მთელს ამერიკაში გამოვიდა ახალი სამაგიდო თამაში "მონოპოლია", რომელიც შავ, თეთრ და წითელ ფერებში გაფორმებულ ყუთში იდო. მას შემდეგ, მილიონობით ამერიკელისათვის ცილინდრიანი ულვაშა კაცი "მონოპოლიის" ყუთის გარეკანზე ისევე ნაცნობი გახდა, როგორც ინგლისელი ჯენტლმენი Johnny Walker-ის ეტიკეტზე ან კავბოი Marlboro-თი ხელში.

მიუხედავად იმისა, რომ ამერიკელებს დინამიკური და ადვილად მოსაგები თამაშები მოსწონდათ, "მონოპოლიამ", რომელიც საათობით გრძელდებოდა და თანაც ხშირად გამარჯვებულიც არ ჰყავდა, დიდი პოპულარობა მოიპოვა. როგორც ჩანს, ბევრს თამაშის პროცესი და აზარტულობა უფრო იზიდავდა, ვიდრე საბოლოო შედეგის მიღწევა. ექსპერტები მიიჩნევენ, რომ ჩარლზ დაროუმ გამოიგონა არა უბრალოდ თამაში, არამედ პრინციპიალურად ახალი ტიპის იმიტაციური და სიმულაციური თამაში, რომელშიც მთავარია არა სისწრაფე ფირნიშამდე მიღწევაში, არამედ სტრატეგიის შემუშავება. "მონოპოლიაში" იდეალურად არის იმიტირებული საბაზრო ეკონომიკის ძირითადი პრინციპები და სტრატეგიები. "მონოპოლიის" დაფაზე სხვადასხვა ფერის კუბიკები ქალაქის ქუჩებს აღნიშნავენ, არა აქვს მნიშვნელობა ეს იქნება ატლანტიკ-სიტი, ლონდონი თუ მოსკოვი, ქუჩები არის ნამდვილი. კუბიკები აღნიშნავენ აგრეთვე ავტოსადგომებს, რკინიგზას, აეროპორტებს, სასტუმროებს და სხვა სახის უძრავ ქონებას. თითოეული მათგანი შეილება იყიდო, გაყიდო, იჯარით გასცე და ა.შ. თამაშში ჩართულია ბანკიც, რომელიც დასაწყისში ყველა მონაწილეს ერთსა და იმავე ოდენობის თანხას აძლევს. თამაშის მიზანია, გახდე ერთადერთი მონოპოლისტი, იყიდო ყველაფერი და შესაბამისად, გააკოტრო პარტნიორები. ზოგადი სტრატეგია კი გულისხმობს, რომ უმჯობესია კაპიტალი უძრავ ქონებაში დააბანდო, რათა არენდიდან დამატებითი შემოსავალი მიიღო. თუ გადასახადებს ვერ აუდიხარ, უმჯობესია რაიმე გაყიდო. კრედიტის აღებისას აუცილებლად გახსოვდეს, რომ იგი პროცენტით უნდა გადაიხადო, ხოლო თუ ციხეში მოხვდები, ეცადე რაც შეიძლება მალე დააღწიო იქიდან თავი. ერთი სიტყვით, მონოპოლიაში ყვლაფერი ისეა, როგორც ნამდვილ ცხოვრებაში.

"მონოპოლია" მთელს მსოფლიოს მოედო

დღეისათვის "მონოპოლიის" გაყიდვაზე ლიცენზია მსოფლიოს ასამდე ქვეყანას აქვს. იგი 26 ენაზეა თარგმნილი, მათ შორის კატალონიურზე, ივრითზე, არაბულზე, ჩინურსა და იაპონურზე. 1980 წლიდან კი "მონოპოლია" უსინათლოთათვისაც გამოვიდა. ასე რომ, ყველა ქვეყანას თავისი "მონოპოლია" აქვს, სადაც "მიმოქცევაში" ეროვნული ვალუტაა და ქუჩებისა და სასტუმროების დასახელება ადგილობრივისას ემთხვევა.

ბოლო ათწლეულში, ჩარლზ დაროუს "მონოპოლიამ" კლონირების ნამდვილი ეპიდემია გადაიტანა. სან-ფრანცისკოს ეკონომიკური უნივერსიტეტის პროფესორმა რალფ ანსპახმა შექმნა კონკურენტი თამაში "ანტიმონოპოლია", რომელშიც მოთამაშეთა მიზანს მონოპოლიური მდგომარეობის მიღწევა კი არ წარმოადგენს, არამედ კონკურენტთა მონოპოლიის დამარცხება. სხვათა შორის, ანსპახმა შეძლო თავისი გამოგონებით მილიონობით ადამიანი დაეინტერესებინა, თუმცა, "მონოპოლიის" პოპულარობა მაინც ვერ გადაწონა. ამას გარდა, სხვადასხვა გამომცემლებმა გამოუშვეს ნამდვილი შოკოლადის მონოპოლია, რომელიც 600 დოლარი ღირდა, ძვირფასი ლითონებისაგან დამზადებული მონოპოლია, ელექტრონული და წყალგაუმტარი, მინიატურული და გიგანტური, ერთი სიტყვით "მონოპოლიის" თამაში ლიფტშიც შეიძლება, ალპებშიც და წყლის ქვეშაც. 70-იანი წლებიდან კი "მონოპოლიაში" ჩემპიონატები ტარდება. გამოვიდა თამაშისნაირსახეობები "ვარსკვლავეთის ომებისა" თუ ლუდის მოყვარულთათვის. მიუხედავად ყველაფრისა, ყველაზე ძვირადღირებულ და პოპულარულ ექსპონატად მაინც დაროუს თავდაპირველი "მონოპოლია" რჩება. ამ თამაშს დიდი გატაცებით თამაშობენ საქართველოშიც, თუმცა, "მონოპოლიის" ქართული ვარიანტი ჯერჯერობით არ გამოსულა. გამოცდილი მოთამაშეები იხსენებენ, რომ დაახლოებით ორი-სამი ათეული წლის წინ, როცა "მონოპოლიამ" საქართველომდე მოაღწია, მის თამაშში ღამეებს ათენებდნენ და ისეთ აზარტს განიცდიდნენ, თითქოსდა მართლაც ნამდვილი ბიზნესმენები იყვნენ. როგორც ჩანს, ეს განცდა საერთოა "მონოპოლიის" მოთამაშე ნებისმიერი ეროვნების ადამიანისათვის. ისიც არ არის სინამდვილეს მოკლებული, რომ ბავშვები, რომლებიც "მონოპოლიით" ერთობიან, ბევრ რამეს სწავლობენ ბიზნესის შესახებ. ექსპერტები კი კარგა ხანია მიიჩნევენ, რომ ბიზნესით დაინტერესება ბავშვობიდანვე უნდა მოხდეს მომავალ თაობაში. სპეციალური სასწავლო პროგრამები, რომლითაც სკოლებში საბაზრო ეკონომიკისა და ბიზნესის საფუძვლებს ასწავლიან, "მონოპოლიის" მსგავს თამაშებსაც შეიცავენ, რაც ბავშვებში ბიზნესმენობის იმიტაციას ემსახურება. ექსპერტები აღნიშნავენ, რომ ამგვარი თამაშების დროს ბავშვებში იმ შესაძლებლობების აღმოჩენა და გაღვივება ხდება, რაც მათ ბიზნესის მიმართ გააჩნიათ. "მონოპოლიაში" ხომ ათი-თორმეტი წლის ბავშვიც მესაკუთრეა და დამოუკიდებელ გადაწყვეტილებებს იღებს, ისევე როგორც მამამისი, რომელიც მას თამაშში პარტნიორობას უწევს.

ბიზნესი სკოლის მერხიდან

ბიზნესის ანაბანას სწავლება მსოფლიოს უმეტეს ქვეყანაში სასკოლო ასაკიდან სპეციალურდ შემუშავებული პროგრამებით იწყება. 1919 წელს აშშ-ში დაარსებული არასამთავრობო ორგანიზაცია Junior Achievement-ი მსოფლიოს ყველაზე დიდი საგანმანათლებლო ორგანიზაციაა, რომელიც ახალგაზრდებში ეკონომიკური განათლების გავრეცელებას ემსახურება. მან დაარსებიდანვე დაისახა მიზნად ახალგაზრდებისათვის ის საჭირო ცოდნა მიეცა, რაც მათ ბიზნესსა და ეკონომიკაში მიზნების მისაღწევად დაეხმარებოდათ. თავდაპირველად, ორგანიზაცია სკოლადამთავრებულ ახალგაზრდებზე იყო ორიენტირებული, ხოლო მოგვიანებით მან სკოლებშიც დაიწყო სასწავლო პროგრამების დანერგვა. ამჟამად, ორგანიზაციას შემუშავებული აქვს მრავალი პროგრამა ახალგაზრდების სხვადასხვა ასაკობრივი ჯგუფებისათვის. პროგრამები ეფუძნება მსოფლიოს წამყვანი ეკონომისტებისა და ექსპერტების თითქმის საუკუნოვან გამოცდილებას. Junior Achievement-ის წესდებაში მითითებულია, რომ ორგანიზაციის მიზანია, გააგებინოს ახალგაზრდებს საბაზრო ეკონომიკის მნიშვნელობა, ბიზნესის როლი გლობალურ ეკონომიკაში, ეკონომიკური განათლების შეძენის საჭიროება, ეკონომიკის გავლენა მათ მომავალზე, ეთიკური ბიზნესის არსი და ა.შ. ამჟამად Junior Achievement-ის წევრებად მსოფლიოს 112 ქვეყანა ითვლება, ყოველწლიურად სხვადასხვა სახის 30 პროგრამას მსოფლიოს 36 ენაზე ექვსმილიონ ნახევარი სტუდენტი ეუფლება. Junior Achievement-ი არასამთავრობო ორგანიზაციაა, რომელიც სხვადასხვა ფონდების, კორპორაციების თუ კერძო პირების შემოწირულობებით არსებობს.

Junior Achievement-ის ერთ-ერთი ყველაზე პოპულარული სახელმძღვანელოა Junior Achievement Economics-ი, რომელიც სკოლებში, მეათე-მეთერთმეტე კლასებში, ერთი სემესტრის განმავლობაში ისწავლება. მასწავლებელს, რომელიც ეკონომიქსს ასწავლის, დახმარებას უწევს ბიზნეს-კონსულტანტი. იგი სემესტრის მანძილზე ათჯერ მაინც მოინახულებს კლასს და მოსწავლეებს თავის გამოცდილებას უზიარებს. ამ სახელმძღვანელოთი ასწავლიან აშშ-ს ეკონომიკის სისტემის საფუძვლებს და მის ადგილს გლობალურ ეკონომიკაში, ახალგაზრდებს გამოუმუშავებენ ცოდნასა და უნარჩვევებს, რაც აუცილებელია იმისათვის, რომ გახდე კომპეტენტური მოქალაქე, მუშა თუ მომხმარებელი. სახელმძღვანელო შეიცავს ისეთ საკითხებს, როგორიცაა თავისუფალი მეწარმოების არსი, მოთხოვნა-მიწოდების კანონები და მომხმარებელი, ბიზნესის დაწყების სტრატეგია, საბანკო სისტემა, გლობალური ეკონომიკა და სხვ. გარდა იმისა, რომ მოსწავლეები თეორიულ ცოდნას იღებენ, აღნიშნული პროგრამა ითვალისწინებს პრაქტიკულ მეცადინეობებსაც, რომლის დროსაც სტუდენტები კლასებში ქმნიან კომპანიებს, წერენ ბიზნესის, წარმოების, ფინანსურ და მარკეტინგულ გეგმებს. ამგვარი თამაშები ემსახურება თითოეულ სტუდენტში იმ შესაძლებლობების აღმოჩენას და გაღვივებას, რაც კერძო მეწარმეობის დასაწყებად არის საჭირო.

მომავალი ბიზნესმენები ბიზნესს თამაშობენ

ლევან ხერხეულიძის ფოტო